

**Euroopa Liidu
struktuuritoetus**

Eesti tuleviku heaks

STRUKTUURIVAHENDITE PROGRAMPERIOODI 2007–2013 STRATEEGILINE ARUANNE

Eesti Vabariik

Rahandusministeerium

Detsember 2012

SISUKORD

LÜHENDID	4
LÜHIKOKKUVÕTE	5
1. SISSEJUHATUS	8
1.1 Strateegilise aruande olemus ja alused	8
1.2 Strateegilise aruande koostamine ja partnerite kaasatus	9
1.3 Strateegilise aruande ülesehitus.....	9
2. SOTSIAALMAJANDUSLIK OLUKORD JA ARENGUSUUNAD	11
2.1. Makromajanduskeskkond.....	11
2.2. Hetkeolukord	11
3. STRUKTUURIVAHENDITE RAKENDAMINE	15
3.1 Strateegias seatud eesmärkide saavutamine	15
3.2 Fondieesmärkide täitmine	20
3.2.1 ESF eesmärkide täitmine.....	21
3.2.1.1. ESF panus EL Tööhõivestrategia raames vastu võetud suuniste rakendamisel	22
3.2.1.2. ESF panus riiklikku tegevuskavasse sotsiaalse kaitse ja kaasatuse ning teiste Ühenduse eesmärkide saavutamisse hariduse ja koolituse valdkonnas.....	24
3.2.2 ERF eesmärkide täitmine	24
3.2.3. ÜF eesmärkide täitmine	25
3.3 Euroopa 2020 strateegia eesmärkidesse panustamine	26
3.4 Struktuurivahendite kasutamine lähtuvalt strateegias toodud prioriteetidest	30
3.4.1 Prioriteet 1: Haritud ja tegus rahvas	30
3.4.2 Prioriteet 2: Teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv	42
3.4.3 Prioriteet 3: Paremad ühendusvõimalused	47
3.4.4 Prioriteet 4: Säästev keskkonnakasutus.....	51
3.4.5 Prioriteet 5: Piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng.....	55
3.4.6 Prioriteet 6: Suurem haldusvõimekus	58
4. RAKENDUSKAVADE ELLUVIIMINE JA EDASINE TEGEVUSKAVA	62
4.1 Struktuurivahendite hindamine	62
4.1.1 Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine.....	62
4.2 Meetmed struktuurivahendite rakendamise tõhustamiseks reaktsioonina finantskriisile	64
4.2.1 Rakenduskavade muutmine.....	65
4.3 Muudatused riigi- ja regionaaltasandi poliitikates finants- ja majanduskriisi mõjude leevendamiseks.....	68
4.4 Läänemere strateegia elluviimine.....	69
5. TERRITORIAALSE KOOSTÖÖPROGRAMMIDE ELLUVIIMINE	70
6. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED	77

6.1 Eeldatavad sotsiaal-majanduslikud arengusuunad	80
6.2 Ühtekuuluvuspoliitika saavutatud ja oodatav panus	88
6.3 RSKS ja rakenduskavade eesmärkide jätkuv asjakohasus	89
6.4 Prioriteetide sidusus ja sünergia	93
6.5 Õppetunnid ja järeldused	94
LISAD	96
A Indikaatorite täitmine.....	96
B. Näited parimatest praktikatest	102
C. Vastused Euroopa majanduse elavdamise kava raames	119
D. Struktuurivahendite rakendamine maakondade lõikes	125
E. Võetud kohustused sekkumisvaldkondade kaupa.....	128
F. Eelarve ja võetud kohustused ÜKP strateegiliste suuniste lõikes	131
G. Finantstabel rakenduskavade kaupa	133
H. ERF ja ÜF tuumikindikaatorid	136
I. 2009 – 2012 a. läbi viidud struktuurivahendite hindamised	144

LÜHENDID

EAS Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EARK - Elukeskkonna arendamise rakenduskava

EEK Eesti kroon

EK Euroopa Komisjon

EL Euroopa Liit

ERF Euroopa Regionaalarengu Fond

ESF Euroopa Sotsiaalfond

EUR euro

EÜ Euroopa Ühendus

HTM Haridus- ja Teadusministeerium

IARK Inimressursi arendamise rakenduskava

KKM Keskkonnaministeerium

KredEx Sihtasutus KredEx

MARK Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava

MKM Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

NUTS statistiliste territoriaalüksuste nomenklatuur

OP rakenduskava

PRS Prioriteetne suund

RSKS Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia

SA Sihtasutus

SV Struktuurivahendid

SFCS struktuuritoetuste registri kesksüsteem

SFOS struktuuritoetuste registri operatiivsüsteem

STS Perioodi 2007 – 2013 struktuuritoetuse seadus

TjaA teadus- ja arendustegevus

Vahehindamine - CPD Arenduskeskuse ja Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusruuingute keskus

RAKE poolt 2011. Aastal läbi viidud perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine

VV Vabariigi valitsus

ÜF Ühtekuuluvusfond

LÜHIKOKKUVÕTE

Euroopa Liidu regionaalpoliitika eesmärgiks on tasakaalustada ja ühtlustada Euroopa Liidu liikmesriikide arengut ning tõsta seeläbi Euroopa Liidu kui tervikliku majanduspiirkonna konkurentsivõimet maailmaturul. Euroopa Liidu regionaalpoliitika elluviimiseks jagatakse liikmesriikidele erinevatest fondidest struktuuritoetust. Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) ja Euroopa Sotsiaalfond (ESF) on struktuurifondid, neile lisandub Ühtekuuluvusfond (ÜF).

Eestile on aastatel 2007 – 2013 struktuuritoetusena eraldatud kokku 3,4 miljardit eurot (53,3 miljardit krooni), millest 2012. aasta esimese poolaasta lõpu seisuga on välja makstud 48,8% ja projekte heakskiidetud 89,6% ulatuses.

Struktuurivahendite rakendamist programmiperioodi jooksul võib pidada 2011. aastal läbi viidud vahehindamise¹ alusel edukaks. Struktuurivahendid on olulisel määral kaasa aidanud Eesti majandusarengule ja konkurentsipositsiooni tugevdamisele. Toetatud tegevustega on liigutud seatud eesmärkide saavutamise suunas ja lisaks on struktuurivahendite abil õnnestunud leevendada majanduskriisi negatiivseid mõjusid ja suunata majandus tagasi tõusuteele.

Eesti struktuurivahendite rakendussüsteemil on 1 euro väljamaksmiseks kulunud 2,03 senti, kui võtta arvesse vaid abikõlblikke kulusid, siis 1,74 senti. Võrreldes naabritega (Soome, Läti ja Leedu) on Eestis nii administreeritava toetuse maht kui ka teostatud väljamaksete maht ühe täistööajaga töötaja kohta kõige suurem.

Eesti taastus majanduskriisist toimiva finantssüsteemi ja eelarvepoliitikaga ning oluliselt tugevamana, kui paljud analüütikud arvasid paar aastat tagasi. 2010. aastal pöördus majandus tõusule (3,3%) ning ulatus 2011. aastal varasema aastaga võrreldes 8,3%-ni, olles EL kiireim. Majanduse mahtu arvestades oleme kriisist taastumas. Rahandusministeeriumi 2012. aasta suvise majandusproгноosi kohaselt kasvab majandus 2012. aastal 2,2% ning 2013. aastal 3,0%.

Majanduskriisi mõjude leevendamiseks ja ettevõtlusaktiivsuse tõstmiseks otsustas valitsuskabinet 2009. aasta oktoobris suunata esmalt ligi 17 miljonit eurot täiendavalt transporti ja ettevõtlusesse ning sama aasta detsembris suurendati teistkordselt ettevõtluse suunda 41,5 miljoni euro võrra tõstes vahendeid energeetikasektorst ümber ettevõtluse ja tööhõive suurendamiseks, suurendades toetusi tööstusettevõtete tehnoloogiainvesteeringuteks, teadus- ja arendustegevusteks (T&A) ning eksporditurunduseks. Kriisiaegses kapitalipuuduses aitasid need otsused majandust elavdada, jätkata struktuurivahendite tempokat rakendamist ning pakkuda riigi poolt võimalusi, mida turg ei pakkunud. Selleks esitati Euroopa Komisjonile rakenduskavade muudatusettepanekud, mis kiideti heaks 2011. aasta suvel, see võimaldas kasutada struktuurivahendeid ühiskonnas ja majanduses aktuaalsemate probleemide leevendamiseks.

Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegias 2007-2013 fikseeritud eesmärkide poole pürgimist, saavutatud tulemusi ja mõju on tulenevalt eesmärkide olemusest mõõdetud makromajanduslike indikaatoritega – haritud ja tegus rahvas, teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv, paremad ühendusvõimalused, säästev keskkonnakasutus, piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng. Ehkki RSKS's fikseeritud näitajatega on keerukas mõõta

¹ Rahandusministeeriumi poolt tellitud ja CPD OÜ ning Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE poolt 2011. aastal läbi viidud „Perioodi 2007-2013 vahehindamine“.

struktuurivahendite otsest rahalist mõju Eesti arengule ja eristada struktuurivahendite panust muudest mõjuritest, kirjeldavad need näitajad hästi soovitud strateegilisi muutusi Eesti ühiskonnas. Mõõtes arenguid EL fondide poolt toetatavates valdkondades on selgelt näha positiivseid trende ja olulisi edasiminekuid.

Üks peamisi majanduskriisiga kaasnevaid probleeme oli tööpuuduse kiire kasv. Eelarveperioodi alguses kiire majanduskasvu ajal 2007.a. oli Eestis seni madalaim töötuse tase tööealise elanikkonna hulgas (vanusegrupis 15-74.a.) määraga 4,7%. Sellele järgnenud langusperioodi muutused tõid kaasa järsu tööpuuduse kasvu, saavutades maksimumi 2010.a. tasemel 16,9%. Struktuurivahendite mõju on olnud oluline soodustamaks paindlikku reageerimist järsule langusperioodile kohaste tööturuteenuste, nõustamisteenuste ja tööelu kvaliteeti tõstvate teenuste arendamisel ja pakkumisel. Aastatel 2007-2011 finantseeriti aktiivseid tööturumeetmeid ca 80% ulatuses välisvahenditest.

Riigis tervikuna näitab edasiminekut tööturuteenuste arendamise ja pakkumise vallas aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate osakaalu pidev kasv. Kui 2010. aastal osales neis keskmiselt iga kümnes registreeritud töötu, siis 2011. aastal juba iga viies ning 2012. aasta esimesel poolel pea iga kolmas. Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud hindamise raames tehtud tasuvusanalüüs näitas, et tööturukoolituse kui investeeringu tulude ja kulude suhe on 2,7 ehk teisisõnu toob iga koolitusse pandud euro ühiskonnale tervikuna ca 2 aasta jooksul tagasi 2,7 eurot. Valdav osa sellest laekub koolituses osalejale endale, kuid ka valitsussektori seisukohast on nüüdispuhasväärtus positiivne.

Noorte töötuse ennetamisele suunatud karjääriteenuste kättesaadavuse suurenemine ja karjääriõppe laienemine koolides on märgatavalt suurendanud karjääriteenuseid saanud noorte osakaalu ja aidanud noortel asjakohasele tööturu ja karjääri võimaluste infole tuginedes teha oma valikuid teadlikumalt. Karjääriteenustest on 2009-2011 aastatel vahendatud individuaalset nõustamist 24 172 korral ja grupinõustamisel osales 70 785 noort. Karjääriinfo pakuti aastatel 2009-2011 vahetu infoteeninduse kaudu 23 661 korral ja karjääriinfo loengutel, karjääripäevadel, messidel osalejaid oli 90 921. 2011. aastal katsid karjääriteenuseid üle 95% prioriteetsete sihtrühmade noortest.

Hariduse üheks väljakutseks on olnud kõigi elanike ligipääs ühiskonna ja majanduse ootustele vastavale kvaliteetsele haridusele. Struktuurivahendite toel on arendatud hariduse infrastruktuuri kutseõppeasutustes, hariduslike erivajadustega õpilaste õppeasutustes ja avatud noortekeskustes, teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning huvikoolides. Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes on aasta-aastalt paranenud ning ületab EL27 keskmist.² Kui aastal 2006 oli vastav näitaja 6,5%, siis 2011. aastal tõusis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr 12%ni (so. 87 100 täiskasvanuni), mis on seni kõigi aegade kõrgeim tulemus ja ületab 2013. aastaks seatud sihttasest.

Eesti riik on aasta-aastalt pidanud vajalikuks üha enam toetada teadmispõhise majanduse arendamist ning panustanud selleks nii innovatsiooni kui teadus- ja arendustegevuse võimekuse tõstmisesse ja investeeringute suurendamisse. Seetõttu on teadus- ja arendustegevuse kulutuste kasv olnud kiireim Euroopas. Teadus- ja arendustegevuse, kõrghariduse ja innovatsioonivõimekuse tõusu ning ettevõtlussektori rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu vajalikuks eelduseks on vastava inimkapitali olemasolu. Struktuurivahendite toel on suurenenud teadlaste ja tippspetsialistide juurdekasv, paranenud töötajate juhtimis- ja tööalased teadmised ja oskused, käivitunud doktorikoolid ning rakendunud erinevad mobiilsus- ja koolitusskeemid. Ettevõtete ja teadusasutuste vahelisi koostööprojekte rahastati 2011. aastal struktuurivahenditest 201, mis on 309,2% seatud sihttasemest. Seega on mitmekordselt ületatud 2015. aasta sihttase. Samuti on täistööajaga teadlaste ja inseneride arv perioodi vältel jõudsalt kasvanud, ulatudes 2011. aastal 4512-ni (sealjuures on nende arv 1000 töötaja kohta kasvanud 7,41-ni). 2011. aastal kerkis teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal SKP'st juba 2,4 protsendini, ületades

² Eurostat, participation in Lifelong Learning 2010

esmakordselt Euroopa Liidu 2,03-protsendilise keskmise³. Teadus- ja arendustegevustele kulutati 2011. aastal 384,5 miljonit eurot, mis on ligi kaks kolmandikku rohkem kui aasta varem, sealjuures erasektori kulutused kahekordistusid.

Transpordi infrastruktuuri arendamiseks investeeritakse nii maantee-, raudtee-, mere- kui õhutranspordi infrastruktuuri, mis kõik parandavad ühendusvõimalusi ning suurendavad transpordisüsteemi ohutust ja usaldusväärsust. Muuhulgas rahastatakse struktuurivahenditest Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimist, millega lahendatakse Tallinna liikluse üks suuremaid kitsaskohti. Samuti tehakse olulisi investeeringuid reisirongiliiklusesse, sh rekonstrueeritakse raudteelõike, ooteplatvorme ja Tallinna lähiümbruse kontaktnõrk ning vahetatakse välja kõik amortiseerunud elektrirongid. Esimene uus elektrirong jõudis Eestisse 2012. aasta lõpus, nüüd algab rongi testperiood. Ülejäänud tellitud rongid jõuavad Eestisse 2014. aastaks, projekti toetatakse Ühtekuuluvusfondist 67,58 mln euro ulatuses.

Struktuurivahendite üks olulisemaid eesmärke on tõsta sotsiaalset sidusust, see tähendab vähendada ebavõrdsust ning tõsta sotsiaalsete suhete ja sidemete tugevust ühiskonnas. Positiivse näitena sotsiaalse sidususe arendamisel võib käsitleda interneti levikut maakondades ja selle kasutamise kasvu kodudes. Interneti kasutamine kodudes on suurenenud märkimisväärselt – 2005. aastal oli näitaja 36% ning 2011. aasta lõpuks oli see tõusnud 71%-ni⁴, ületades 2013. aastaks seatud sihttaset 70% elanikkonnast. 2007-2013 perioodil on struktuurivahenditest ja EARDF vahenditest (Eesti maaelu arengukava 2007-2013 raames) kokku ehitatud juba 2000 km lairiba ühendust (lõpetatud ja hetkel pooleli olevad projektid, lisaks korraldab EAS veel ühe taotlusvoor. Liitumise võimalus on loodud ligikaudu 60 000 leibkonnale (ligikaudu 135 000 inimesele), 14 000 ettevõttele ja 500 avaliku sektori asutusele.

Keskkond, tervis ja elukvaliteet on kõige positiivsema ja tuntavama mõjuga sotsiaalsele keskkonnale, sest selle valdkonna kõik tegevused on suunatud inimese hea- ja rahulolu parandamisele. Nõuetekohase joogiveevarustuse tagamine ja ühisveevärgi ning –kanalisatsioonivõrgu laiendamine ja rekonstrueerimine parandavad märgatavalt elanikkonna tervist ja elukvaliteeti, soodustavad pikas perspektiivis Eestis elavate inimeste arvu kasvu parema elukeskkonna ja haigusjuhtumite arvu vähenemise tõttu. 2011. aasta seisuga saab 81% tarbijatest ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett. Eelkõige Euroopa Liidu struktuurivahendite abil on tagatud nõuetele vastav joogivesi peaaegu kõikides suurtes asulates.

Ülaltoodust on näha ja samuti indikeerivad struktuurivahendite kasutamise seire ja läbiviidud sõltumatutelt ekspertidelt tellitud hindamised, et läheneme seatud ambitsioonikatele sihtidele, aga kõigi eesmärkide saavutamine ei ole mitmete väliste mõjurite, ennekõike majanduskriisi ja rahvusvaheliste arengute, tõttu kindel.

³ Eesti Statistikaameti andmetel. Eurostati andmebaasis oli esialgsete andmetena T&A kulutuste suhe SKP-sse näidatud pisut madalamana – 2,37%, lõplikud andmed Eurostati kodulehel avaldatakse 2013. aasta hilissuvel.

⁴ Allikas: Eurostat: tsiir040

1. SISSEJUHATUS

1.1 Strateegilise aruande olemus ja alused

Tulenevalt EL Nõukogu määruse 1083/2006 artiklist 29 esitab Eesti riik Euroopa Komisjonile 2012. aastal strateegilise aruande, andmaks aru struktuurivahendite rakendamise ja kasutamise tulemuslikkusest. Eesmärgid, milleni sooviti jõuda struktuurivahendite kaasabil, seati „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegiaga 2007-2013” (edaspidi RSKS), mis koostati „Riigi eelarvestrateegia (RES) 2007-2010” ühe osana.

RSKS'is on välja toodud struktuurivahendite kasutamise üldeesmärk, milleks on kiire jätkusuutlik areng ja kolm täpsustavat alaeesmärki: majanduse konkurentsivõime, sotsiaalse sidususe kasv ning keskkonna kasutamise säästvuse kasv. Alaeesmärkidele on seatud mõjuindikaatorid. Lisaks on RSKS-s välja toodud kuus prioriteeti ja nende eesmärgid.

Käesoleva aruande eesmärgiks on anda ülevaade RSKS elluviimisest ja seatud sihtide saavutamisest.

Strateegiline aruanne on RSKS elluviimise vahearuanne, mis tugineb igapäevasele/jooksvale seirele ja aastastele seirearuannetele. Strateegilise aruande raames antakse ülevaade sotsiaalmajanduslikust olukorrast ja trendidest võrreldes RSKS-is toodud hetkeolukorraga. Sügavuti analüüsitakse 2008/2009 alanud majandus- ja finantskriisi mõju struktuurivahendite rakendamisele ning meetmeid, mida on tarvitusele võetud muutunud majandusoludes, sealhulgas muudatused riigi ja regionaaltasandi poliitikates ning rakenduskavade muutmise mõjud.⁵ 2012. aasta aruande peamine fookus on struktuurivahendite rakendamise tulemuslikkusel, RSKS seatud prioriteetide täitmisel, strateegias määratletud indikaatorite sihttasemete saavutamisel ja laiemas plaanis Euroopa 2020 strateegia eesmärkide täitmisesse panustamisel.

Strateegiline aruanne on otseseks sisendiks perioodi 2014+ planeerimisel, identifitseerides, mis on struktuurivahendite rakendamisel hästi toiminud ja millised kitsaskohad vajaksid tähelepanu edasisel planeerimisel.

Aruanne hõlmab nii finantsilist kui sisulist informatsiooni RSKS elluviimise kohta alates programmperioodi algusest 2007 kuni 31.12.2011.⁶

RSKS viiakse ellu läbi kolme rakenduskava, mille eest on vastutavad kolm juhtministeeriumi: 1) Inimressursi arendamise rakenduskava (Haridus- ja Teadusministeerium); 2) Elukeskkonna arendamise rakenduskava (Keskkonnaministeerium); 3) Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium). Lähtuvalt üldisest siseriiklikust valdkonnapoliitikate vastutuse jaotusest on struktuurivahenditest rahastatavate tegevuste elluviimise eest vastutavad järgmised asutused:

- Haridus- ja Teadusministeerium;
- Keskkonnaministeerium;

⁵ Eesti esitas rakenduskavade muudatusettepanekud Euroopa Komisjonile 2010. aasta kevadel. 8. juunil 2011 kinnitati Euroopa Komisjoni poolt EARK ja MARK muudatusettepanekud ning 20. septembril 2011 IARK muudatusettepanek. Täiendava EARK muudatusettepaneku esitas Eesti Euroopa Komisjonile 1. juunil 2012, mille Euroopa Komisjon kiitis heaks 11.10.2012.

⁶ Osaliselt sisaldab aruanne ka hilisemat informatsiooni, sh. teave võetud kohustuste ja väljamaksete kohta seisuga 30.06.12

- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium;
- Siseministeerium;
- Sotsiaalministeerium;
- Riigikantselei.

RSKS koordineerimise ja seire eest on vastutav Rahandusministeerium.

RSKS elluviimiseks koostatud kolm rakenduskava sisaldavad kokku 16 prioriteetset suunda, nende toetamiseks tehnilist abi, lisaks alaeesmärke ning indikaatoreid. Iga prioriteetse suuna all on meetmed oma eesmärkide ja tegevustega.

1.2 Strateegilise aruande koostamine ja partnerite kaasatus

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2006. a määrusest nr 276 “Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seire ja hindamise ning seirekomisjoni moodustamise kord” on 2012. aasta strateegilise aruande peakoostajaks Rahandusministeerium.

Strateegilise aruande koostamise aluseks on olnud mitmed erinevad strateegiad ja valdkondlikud arengukavad, mille koostamisse on intensiivselt kaasatud sotsiaalpartnereid ja väliseid eksperte nende väärtuslike valdkonnaspetsiifiliste teadmiste integreerimiseks, samuti strateegiate ja arengukavade täitmise aruanded; struktuurivahendite perioodi 2014-2020 ettevalmistuseks koostatud alusanalüüsid, mille raames kaasati kõik haruministeeriumid ja kolmanda sektori partnerid; hindamisaruanded, mis olid 2012. aasta lõpu seisuga valminud või valmimas ning andsid olulise panuse käesoleva dokumendi koostamisse.

Strateegilise aruande koostamise protsess sai alguse juba 2012. aasta kevadel RESi iga-aastase uuendamisprotsessi ja EL perioodi 2014-2020 planeerimise sisendina poliitikavaldkondade eelanalüüside koostamise raames.

Lisaks RESile on strateegilise aruande üheks olulisemaks aluseks olnud 2011. aasta lõpus valminud rakenduskavade hindamisaruanne, mille eesmärgiks oli saada ülevaade, kuivõrd on toetatud tegevustega seatud eesmärkide saavutamise poole liigutud. Vahehindamine oli planeeritud saamaks analüütilist tuge nii 2007-2013 perioodi plaanide korrigeerimiseks ja rakendussüsteemi tõhustamiseks kui ka 2014-2020 perioodi kavade seadmiseks.

Strateegilise aruande koostamisprotsessi olid kaasatud ka ministeeriumid ja rakendusüksused, kellega Rahandusministeerium konsulteeris jooksvalt erinevate aruande peatükkide raames ja kes esitasid Rahandusministeeriumile näited parimatest projektidest.

1.3 Strateegilise aruande ülesehitus

Käesolev aruanne toob esmalt välja sotsiaalmajandusliku olukorra kirjelduse, kus on antud ülevaade nii makromajanduses kui ka valdkonnapoliitikate lõikes toimunud viimase kolme aasta olulisematest muutustest ja trendidest. Käsitletud on 2008/2009 alanud majandus- ja finantskriisi ja selle mõjusid struktuurivahendite rakendamisele ja RSKS eesmärkide täitmisele, samuti kriisi leevendamise meetmete mõju. Põhjalikum käsitus hetkeolukorrast valdkonniti on esitatud aruande kokkuvõtete ja järelduste peatüki punktis 6.1 – Eeldatavad sotsiaal-majanduslikud arengusuunad.

Hetkeolukorra analüüsi järel on toodud ülevaade struktuurivahendite rakendamisest 2011. aasta lõpu seisuga, arvestades võimalusel ka hilisemat seisut. Analüüsitud on RSKS-is kirjeldatud struktuurivahendite kaasabil arendatavate valdkondade eesmärkide täitmist. Iga prioriteedi raames saavutatu kohta on esitatud analüüs, mis sisaldab nii sisulist kui finantsülevaadet rakendamise hetkeseisust. Ühtlasi kirjeldatakse prioriteetides sisalduvate tegevuste seoseid ja mõju ÜKP fondide eesmärkide täitmisele, panust Euroopa 2020 strateegiasse ja teistesse siseriiklikesse ja EL strateegilistesse dokumentidesse. Samuti on kolmandas peatükis antud ülevaade RSKS-is toodud makromajanduslike indikaatorite täitmisest, mille põhjalikum tabel on esitatud lisas A.

Neljas peatükk käsitleb rakenduskavade hindamist ja muutmisprotsessi, Läänemere strateegiat ja edasist tegevuskava prioriteetide täitmisel. Viiendas peatükis on esitatud ülevaade EL territoriaalse koostöö programmide kasutamisest. Kuuendas peatükis on toodud kokkuvõte ja järeldused struktuurivahendite rakendamisest.

Dokumendi lisade hulgas esitatakse järgnev informatsioon:

- RSKS indikaatorite täitmine
- Näited parimatest praktikatest
- Vastused Euroopa majanduskriisi elavdamise kava raames
- Struktuurivahendite rakendamine maakondade lõikes
- Sekkumisvaldkondade tabel võetud kohustuste ja fondide kaupa
- Finantstabel rakenduskavade ja fondide lõikes
- ERF ja ÜF tuumikindikaatorite tabel
- 2009 – 2012 a. läbi viidud hindamiste koondtabel ja olulisemad järeltegevused

2. SOTSIAALMAJANDUSLIK OLUKORD JA ARENGUSUUNAD

2.1. Makromajanduskeskkond

Olukord väliskeskkonnas on 2012. aastal olnud heitlik. Maailmamajanduse kasv on aeglustumas osalt tänu Euroopa võlakriisi jätkumisele, mis on hakanud mõjutama ka teisi majanduspiirkondi. Eurotsooni majanduslanguse süvenemine ning majandusosalduindeksite alanemine on mõjutanud Eesti peamiste kaubanduspartnerite väiksemal määral ning see on kaasa toonud nende kasvu aeglustumise. Tugevate kaubandussidemete tõttu on ka Eesti majandus kasvanud tänavu aeglasemalt möödunud aastaga võrreldes. Kuigi 2012. aasta III kvartali kasv oli meil oodatust tugevam, on ebakindlus väliskeskkonnas 2013. aasta väljavaadete osas aga suurenenud. Nüüdseks on selgunud, et võlakriis mõjutab eurotsooni majandust pikema aja vältel, mistõttu viimastes prognoosides enam kiiret taastumist ei oodata.

Eesti majanduskasv jätkub alates 2011. aasta lõpust tagasihoidlikumas tempos ning 2012. aasta esimese üheksa kuu kasv ulatus 3%ni. Majanduskasvu vedajaks on sisenõudlus. Sisenõudluse kasvu hoiavad kõrgel peamiselt ehitusega seotud investeeringud. Eriti kiiresti kasvavad avaliku sektori poolt finantseeritud investeeringud, mis on seotud infrastruktuuriobjektide ning avalike hoonete rekonstrueerimisega.

2012. aasta esimesel poolel jätkus hõive kiire kasv, kuid kooskõlas majandusosaldu vähenemisega hõivatute arvu kasv kolmandas kvartalis aeglustus. Sisenõudluse jätkuv kasv on võimendanud tööpuuduse alanemist, mis on nüüdseks jõudnud nelja aasta madalamaile tasemele. Tööpuuduse määr vähenes kolmandas kvartalis 9,7%ni. Eesti tööpuuduse määr on langenud alla Euroopa Liidu keskmist taset, mis ulatus septembris 10,6%ni.

Eesti inflatsioon on nüüdseks madalam kui 2011. aastal, kuid aeglustumine on läinud oodatust visamalt. 2012. aasta 10 kuu keskmine inflatsioon ulatub 4,0%ni. Hinnatõusu on vedanud eelkõige välistegurid, nagu naftahindade kõrge tase ning viimastel kuudel toimunud toidutoormete kallinemine. Kuigi tarbijakindlus on jätkuvalt tugev ning palkade ja hõive kasv soosib tarbimiskulutuste suurenemist, on sisemaiseid tegureid kajastav baasinflatsioon viimastel kuudel püsinud madalana.

2.2. Hetkeolukord

2010. aastal pöördus majandus taas tõusule (3,3%) ning ulatus 2011. aastal varasema aastaga võrreldes 8,3%ni, olles EL kiireim. Majanduskasvu vedajaks oli suurenenud välisnõudlusest tulenev ekspordi kasv, millele on kaasa aidanud kuulumine Skandinaavia riikidega samasse tarneahelasse, kus siinseid ettevõtteid kasutatakse allhankijatena põhjanaabritele. 2011. aastal suurenes Eesti kaupade ja teenuste eksport 92%-ni SKP-st (14,6 miljardit eurot, sh aastane juurdekasv nominaalväärtuses 28%). Eesti ekspordi edasise jõudsa kasvu takistuseks on eksportivate ettevõtete väike osakaal kõikidest tegutsevatest ettevõtetest.⁷

Majanduse mahtu arvestades oleme kriisist taastumise keskpunkti ületanud. Rahandusministeeriumi 2012. aasta suvise majandusprognoosi kohaselt kasvab majandus 2012. aastal 2,2% ning 2013. aastal 3,0%. 2012. aasta esimese poolaasta jooksul on ekspordi nõrkuse tõttu sisenõudlus hakanud majanduskasvu vedama.

⁷ Eksportivaid ettevõtteid on 16,1% kõigist tegutsevatest ettevõtetest.

Valitsuse pikemaajaline keskne eesmärk on endiselt tootlikkuse tõus ja sellega seonduvad väljakutsed. Sealhulgas edendada teadustegevuse ja innovatsioonisüsteemide eelistamist ja rahvusvahelistumist.

Eesmärgi täitmise eelduseks on kompetentse inimressursi kindlustamine – üheks olulisemaks takistuseks Eesti majanduse ja ühiskonna arengul on inimkapitali piiratus. Sestap tuleb jätkuvalt leida võimalusi nii olemasolevate inimeste paremaks hõivamiseks, nende kompetentsi tõstmiseks kui kompetentsi juurdetoomist välismaalt. SKP *per capita* suurenes 2010. aasta 64%lt 2011. aastal 67% tasemeni EL27 keskmisest. Tööjõu tootlikkus hõivatu kohta ulatus 2011. aastal 67,6%ni EL27 keskmisest.

EL27-st madalama tööviljakuse taseme põhjustena võib välja tuua majanduse ebasoodsa struktuuri ning tootmise madala kapitaliseerituse taseme. Tootmises on vahetarbekaupade osakaal suur kuid enam lisandväärtust andvate kapitali- ja lõpptarbekaupade osa väike. Edasise rikkuse märkimisväärseks kasvatamiseks peab ennekõike suurenema Eesti ettevõtete poolt tööaja kohta loodav lisandväärtus.

Väljakutseks on ka ühiskonna ebapiisav ettevõtlus- ja innovatsiooniteadlikkuse tase. Kõrge lisandväärtusega uute toodete, teenuste ja tehnoloogiate arendamine eeldab märkimisväärseid investeeringuid seadmetesse, töötajate kvalifikatsiooni, eriti aga teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni. Eesti on ettevõtete teadus- ja arendustegevuse investeeringute osas tagapool EL keskmist. Põhiline eesmisev väljakutse on ettevõtete innovatsioonivõimekuse kasvatamine ja investeeringute suurendamine teadus- ja arendustegevusse.

Eratarbimise põhi jäi 2010. aasta algusesse ning tarbimine on sealt alates stabiilselt kasvanud. Vaatamata kosumisele oli eratarbimise tase 2012. aasta esimesel poolel kriisieelse tasemega võrreldes siiski umbes viiendiku võrra madalam.

Keskmine brutokuupalk langes kriisi jooksul ca 5%. 2010. aasta teises kvartalis asendus palgalangus tõusuga ning 2011. aastal oli Eesti keskmine brutopalk 839 eurot (netopalk 672)⁸. 2012. aasta III kvartali statistika põhjal suurenes keskmine brutopalk 855 euron⁹.

Valitsuse eesmärk on aastaks 2020 kriisieelse tööhõive taseme saavutamine ja põhihariduse või madalama haridustasemega mitteõppivate noorte osakaalu vähendamine 18.-24.-aastaste vanusegruppis. Samuti suurendada madala kvalifikatsiooniga töötajate võimalusi saada parem juurdepääs elukestvale õppele.

Hõive pöördus tõusule 2010. aasta teises kvartalis, 2011. aastal jätkus hõivatute arvu kiire kasv ning aasta kokkuvõttes kasvas hõive 6,7% (vanusegruppis 15-74)¹⁰.

Tööpuudus tipnes 2010. aasta esimeses kvartalis, ulatudes 19,8%ni. Nii kõrgele tasemele ei ole tööpuuduse määr Eesti taasiseseisvumisajal varasemalt tõusnud. 2010. aasta II kvartalis algas tööpuuduse langustrend ning 2012. aasta III kvartaliks oli tööpuudus alanenud 9,7%ni.

Majanduskriis suurendas pikaajaliste töötute arvu, tööotsingutes loobumist ning vaesusriski sattumise ohtu. Majanduslanguse ajal kasvama hakanud pikaajaliste töötute määr vähenes 2010. aasta 7,7%-lt 2012. aasta III kvartalis 5,1%-le. Pikaajaliste töötute osatähtsus töötute hulgas on eelmise aastaga (56,9%) võrreldes vähenenud ning kolmandas kvartalis oli aasta või kauem töötanud 52,7% töötutest.

Noorte (vanusegrupp 15-24) töötuse määr on samuti alanemas, ulatudes 2012. aasta III kvartalis 19,5%ni. Vähenenud on ka mitteaktiivsete noorte arv ja noorte tööjõus osalemise määr on tõusnud 42,5%ni. Noorte tööturule sisenemise toetamiseks ja tööturul toimetulekuks pakutakse noortele

⁸ Statistikaamet

⁹ Statistikaamet

¹⁰ Statistikaamet, töötuse määr vanusegruppis 15-74 eluaastat.

karjääriteenuseid ja toetatakse karjääriõppe korraldamist üld- ja kutsekoolides. Toetatakse noorte mitmekülgset arengut, konkurentsivõime suurenemist ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamist kvaliteetse noorsootöö teenuse korraldamise kaudu kohalikul tasandil.

Haridus- ja Teadusministeerium ja Sotsiaalministeerium plaanivad järgmiseks perioodiks töötada koostöös välja ühiskava suurendamiseks kooskõla tegevuste ja meetmete kavandamisel, mis avaldaksid mõju noorte töötuse vähendamisele. Ühiskava eesmärgiks on ennetada noorte tööturuprobleemide tekkimist ja aidata tööturul probleemidesse sattunud noortel saavutada püsivalt võimekus tööturul edukalt osaleda.

Edasiminekut tööturuteenuste arendamise ja pakkumise vallas näitab aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate osakaalu pidev kasv. Kui 2010. aastal osales neis keskmiselt iga kümnes registreeritud töötu, siis 2011. aastal juba iga viies ning 2012. aasta esimesel poolel pea iga kolmas.

Eestis on probleemiks struktuurne tööpuudus, ehk olemasolevate töötajate oskused ei vasta nõudlusele. Struktuurse tööpuuduse määr (NAIRU) on OECD andmetel kriisieelselt 9%-lt 2011. aastaks kasvanud 11%-ni. Olukorras, kus uusi töökohti lisandub suhteliselt vähe, on tööjõu vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega võtmeküsimus. Eesti tööjõu-uuringu andmete põhjal on Eestis hõivatute hulgas ca 12% üleharitud ja ca 2,5% alaharitud.¹¹ Üleharitus annab samuti signaali, et tööturg ja haridussüsteemi pakutu ei ole omavahel kooskõlas ning tööturg ei toimi efektiivselt. Mõnes sektoris on vabade töökohtade arv kiiresti kasvanud¹², mis näitab samuti, et hariduses pakutu ja tööturu vajadus ei ole omavahel vastavuses. Suur osa (2011- 31,1% 25-64-aastastest) Eesti tööealisest elanikkonnast on aga ilma erialase ettevalmistuseta¹³.

Inimeste hariduse ja tööturu mittevastavuse üheks põhjustajaks on nõutavate oskuste pidev ja kiirenev muutumine. Seoses uute ärialade tekkega ning info- ja teiste tehnoloogiate kiireneva arenguga vananevad inimeste oskused üha kiiremini. Samuti on digitaalsete oskuste pidev edasiarendamine võtmetähtsusega, et vältida digitaalse lõhe tõttu inimeste kõrvalejäämist tööturult. Tööoskuste eluea lühenemine ja väärtusahelas kõrgema lisandväärtuse loomisele orienteeritus tingib vajaduse uut laadi töökohtade järele, kus töötamiseks tuleb omandada uusi teadmisi ja oskusi, mistõttu on äärmiselt oluline haridussüsteemi ja tööturu muutuste kooskõlla viimine ja elukestvas õppes aktiivsem osalemine. Elukestvas õppes osalemise määr on Eestis pidevalt kasvav ja see annab tunnistust täiskasvanute enesetäiendamise jätkuvalt tõusvast trendist (EL 2020- 15%, Eesti 2011- 12%)¹⁴. Üks suuremaid probleeme on see, et jätkuvalt kõige vähem osalevad elukestvas õppes madalama haridustasemega, vanemaealised ja muust rahvusest inimesed, samuti osalevad elukestvas õppes vähemaktiivsemalt mehed. 2011. a jäi vanemaealiste (55-64-aastased) õppes osalemine 4,6% tasemele. Meeste ja naiste osalemine kasvas vastavalt 9,2%-ni ja 14,5%-ni (8,5%; 13% - 2010. a.).

Õpingute katkestamise vähendamine on väljakutse kõikides haridusastmetes. Koolist väljalangevus on küll vähenenud, kuid madala haridustasemega mitteõppivate noorte arv on endiselt kõrge, mis põhjustab neile noortele raskusi eluga toimetulekul ja riigile täiendavaid kulutusi sotsiaal-, tervise-, sisejulgeoleku jt valdkondades. EL on seadnud eesmärgiks alandada enneaegselt õpingud katkestanute osakaalu vanusegrupis 18-24 aastaks 2020 alla 10%, Eestis oli õpingute enneaegselt katkestajate osakaal aastal 2011 10,8%, ning viimase kümnendi jooksul on see näitaja kõikunud 13% ja 15% vahel. Võib oletada, et kuigi eesmärgi saavutustase on hea, siis suure tõenäosusega on siiski tegu ühekordse majanduskriisi mõjudest tingitud langusega, mistõttu ei ole põhjust eeldada, et haridustee katkestajate osakaal püsiks samal tasemel ka järgnevatel aastatel.

Üldkeskharidusega võrreldes on väljalangevus kutsehariduses ja kõrghariduses oluliselt suurem. Seegi asjaolu põhjustab kvalifitseerimata tööjõu osakaalu kasvu tööturul.

¹¹ Statistikaamet, Eesti Tööjõu-uuring.

¹² Statistikaamet (<http://www.stat.ee/58944>).

¹³ Statistikaamet.

¹⁴ Eurostat, HTM, Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS), Statistikaamet 2012.

Eesti rahvastiku elujõulisuse ja tootlikkuse vaatenurgast on oluline, et Eesti inimeste tervena elatud eluiga ja keskmine oodatav eluiga kasvaks. **Tervena elatud eluea tõstmine meestel 57 ja naistel 62 eluaastani on üks Vabariigi Valitsuse prioriteetidest.** Viimase 15 aasta jooksul on keskmine oodatav eluiga ja tervena elatud aastate arv kasvanud, jäädes siiski alla EL keskmisele. Kuigi elanikkonna üldine tervis paraneb, toimub see eelkõige haritumate ja suurema sissetulekuga inimeste osas, mis viib sotsiaalmajanduslike gruppide vahelise „terviselõhe“ suurenemiseni. Ebavõrdsus tervises ei sõltu ainult bioloogilistest ja tervishoiu teguritest ning negatiivsetest elustiili valikutest, vaid oluliseks mõjuteguriks on sotsiaalsed ja majanduslikud tingimused, milles inimesed elavad ja töötavad.

Eesti on üks vähestest liikmesriikidest, kelle energiasõltuvus aasta-aastalt on vähenenud ning praeguseks on Eesti energiasõltuvuse poolest üks sõltumatumaid riike EL riikide hulgas. 2010. aastal oli Eesti energiasõltuvusmäär 14,9%.¹⁵ Samas on Eesti energiasektor EL riikide hulgas üks süsinikumahukamaid põlevkivikasutuse, elektri ekspordi ja külma kliima tõttu. EL riikide seas oli Eesti 2009. aastal 2. kohal (inimese kohta emiteeritud CO₂ tonni järgi). **Riigi eelarvestrateegias on valitsus määranud eesmärgi hoida kasvuhoonegaaside heitkogus 2010. aasta tasemel.** Sellega haakub energiasäästupoliitika eesmärk strateegias EESTI 2020: „Energia lõpptarbimise taseme säilitamine 2010. aasta tasemel“. 2011. aastal oli energiatarbimine Eestis (115 PJ) mõnevõrra madalamal tasemel kui 2010. aastal (119 PJ).

Keskkonna valdkonnas on seni rohkem tähtsustatud keskkonna infrastruktuuri (eelkõige puhta joogiveega varustamine, reoveetöötlus ning olme- ja tööstusjäätmete käitlus) kõrval üha enam hakatud rõhku panema taastuvenergiale, rohelisele transpordile ja rohelisele majandusele, elurikkuse säilitamisele ning rikutud maastike ja elupaikade taastamisele.

¹⁵ Energiasõltuvusmäär näitab imporditud energia osatähtsust energiavajaduse rahuldamisel. Arvutatakse imporditud ja eksporditud energia vahe suhtena kogutarbimisse. Allikas Statistikaamet.

3. STRUKTUURIVAHENDITE RAKENDAMINE

3.1 Strateegias seatud eesmärkide saavutamine

Struktuurivahendid on toetanud Eesti sotsiaalmajanduslikku arengut ja tugevdanud konkurentsivõimet. Toetatud tegevustega on liigutud seatud eesmärkide saavutamise suunas, struktuurivahendid on leevendanud majanduskriisi negatiivseid mõjusid, näiteks ohjanud tööpuudust ja soodustanud ettevõtlust.

Nii globaalsetel kui ka EL-i tasandi strateegilistel arengusuundadel on struktuurivahenditest rahastatavatele tegevustele suur mõju. Kuivõrd Eesti on väike avatud majandusega riik, mis kuulub nii EL-i kui rahaliitu, siis mõjutavad Euroopa tasandi arengud otseselt Eesti olukorda.

Eesmärkide saavutamist mõjutavatest välistest teguritest on kõige suurema mõjuga olnud kiire majanduskonjunktuuri kõikumine ja sellega seotud mõjurid, mida programmeerimise eesmärkide seadmise, indikaatorite sihttasemete määramise ja tegevuste planeerimise hetkel ei osatud prognoosida. Kui kriisieelne kiire majanduskasvu periood soodustas struktuurivahendite kasutamist, siis niivõrd sügavat majanduslangust aastatel 2008-2009 ei osatud ette näha. Kui veel 2007. aastal kasvas SKP võrreldes eelmise aastaga 7,5%, siis juba 2008. aastal langes see 4,2%. Suurim kukkumine (14,1%) toimus 2009. aastal globaalse finantskriisi tõttu. 2010. aastal pöördus majandus taas tõusule tänu välisnõudluse taastumisele (3,3%) ning kiirenes 2011. aastal varasema aastaga võrreldes 8,3%-ni, olles EL kiireim. Majanduskasvul ja sellele järgnenud langusel oli struktuurivahendite kasutamise seisukohalt olulisim mõju läbi sisenõudluse, hindade, töötuse määra ja ekspordimahtude järsu kõikumise. Samuti tõi majandussurutus kaasa KOV-ide administratiivse suutlikkuse ja absorbeerimisvõimekuse alanemise, sest oldi sunnitud eelarvet (sh võimalikku kaasrahastamist) ja personali olulisel määral vähendama.

Majanduskriisil, mis tõi kaasa deflatsiooni, on olnud ka mõningaid positiivseid efekte. Näiteks osutus majanduskriisi mõjul langenud hinnataseme või oodatust väiksema kasvu tõttu võimalikuks viia ellu planeeritust rohkem tegevusi. Hinnataseme alanemise positiivne mõju oli eriti märgatav ehitus- ja koolitusturul. Samas jäi hindade langus lühiajaliseks ja hindade suhteliselt suurel kõikumisel on olnud pigem negatiivne mõju, kuna see on muutnud projektikulude planeerimise keerulisemaks.

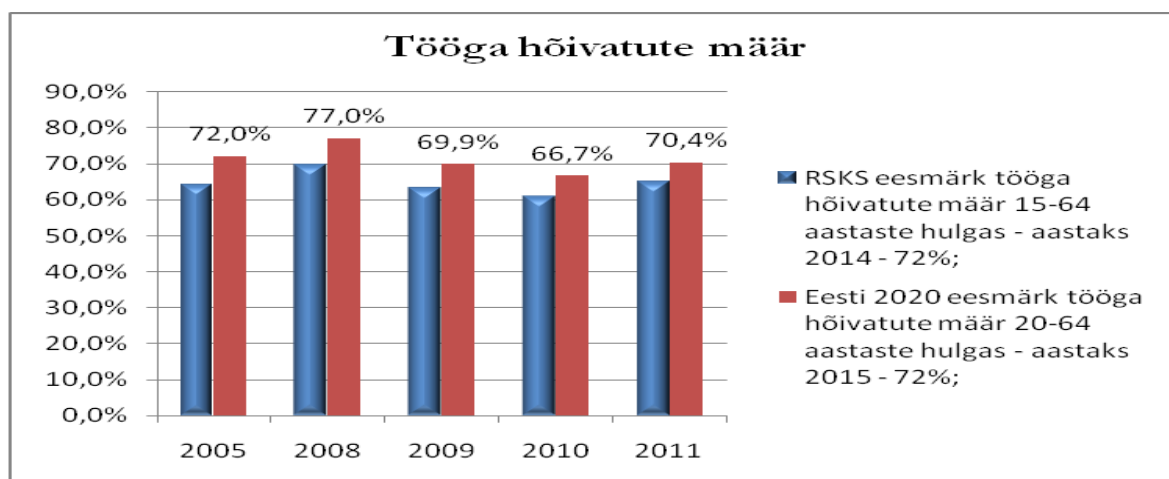
Majanduskriisi negatiivseid mõjusid võimendas pankade jäik laenupoliitika, mis tingis kapitalile ligipääsu märgatava halvenemise, sh raskusi omafinantseeringu leidmisel. Praktikas on esinenud olukordi, kus taotlus jäetakse esitamata, kuna ettevõtte/asutusel ei ole võimalik leida omapoolset täiendavat finantseerimist. Samuti oli mõjuriks taotlejate ebakindlus tuleviku suhtes, mistõttu ei soovitud finantsriske võtta. Samas ettevõtlusega seotud meetmed, mille vastu tekkis kriisi ajal varasemast suurem huvi ning mis aitasid keerulist olukorda tasandada. Taotluste arv kasvas kiiresti alustavaid ettevõtjaid toetavates meetmetes, näiteks „Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus“, mille puhul mahu kasvu üheks põhjuseks oli muuhulgas oli n.ö. vajaduspõhine ettevõtlus, töö kaotanud inimene oli sunnitud alustama ettevõtlusega, et endale ise tööd pakkuda. Samuti kasvasid allutatud laenu kasutamine ja laenukäendused kui tooted, mis maandavad finantsasutuste riske ettevõtjatele laenamisel.

Tulevikuarengute seisukohast on majanduskonjunktuuril kahtlemata struktuurivahendite seisukohalt määrav tähtsus, seda nii vahendite taotlemise kui ka eraldamise mõttes. 2012. aastaks on Eesti kriisist väljunud, majanduskasv on potentsiaalilähedane, ekspordimahud on kõrgetasemel, töötuse määr on oluliselt vähenenud ning palkade kasv ületab tarbijahindade tõusu.

Majanduse konkurentsivõime kasv

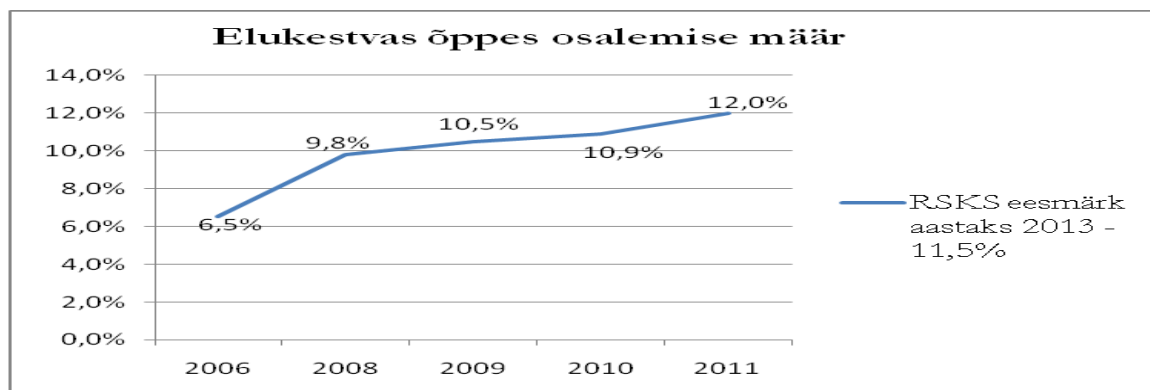
Taasiseseisvumisajal on Eesti reaalse konvergentsi tempo olnud kiire ning jõudsalt lähenetakse EL keskmisele. Eesti sisemajanduse koguprodukt (SKP) *per capita* suurenes 2010. aasta 64%lt 2011. aastal 67%ni EL27 keskmisest. Majanduse konkurentsivõime kasvu indikaatorite seatud sihttasemete (määratletud indikaatorid vt lisa A), viimaste andmete põhjal võib väita, et 2014. aastaks seatud eesmärkide täitmiseks on vajalik prioriteetidele senisest enam tähelepanu pöörata.

Tööga hõivatute määr 15-64 aastaste elanike hulgas on võrreldes 2005. aastal määratud algtasemega (64,4%) mõnevõrra kasvanud, jõudes 2008. aastaks 69,5%ni, seejärel majanduskriisi tingimustes langes 2010. aastal 60,7% tasemeni ning 2011. aastal pöördus taas tõusule, suurenedes 64,9%ni. 2012. aasta III kvartali seisuga suurenes tööga hõivatute määr 67,8%ni.

Allikas: Eurostat¹⁶

Pikemas perspektiivis avaldab tööturu olukorrale mõju ka tööealise elanikkonna vähenemine demograafiliste muutuste tõttu. Majanduskasvu tingimustes jätkub lähiaastatel hõivatute arvu kasv, kuid seda märgatavalt tagasihoidlikumas tempos võrreldes praeguste arengutega. Inimeste valmisolek ja võimalus osaleda täiend- ja ümberõppes, mis on hariduse ja tööturu paindlikkuse ning pideva teadmiste ja oskuste uuendamise üheks võtmeteguriks, on küll aasta-aastalt paranenud, kuid jääb siiski endiselt maha edukate riikide näitajatest.

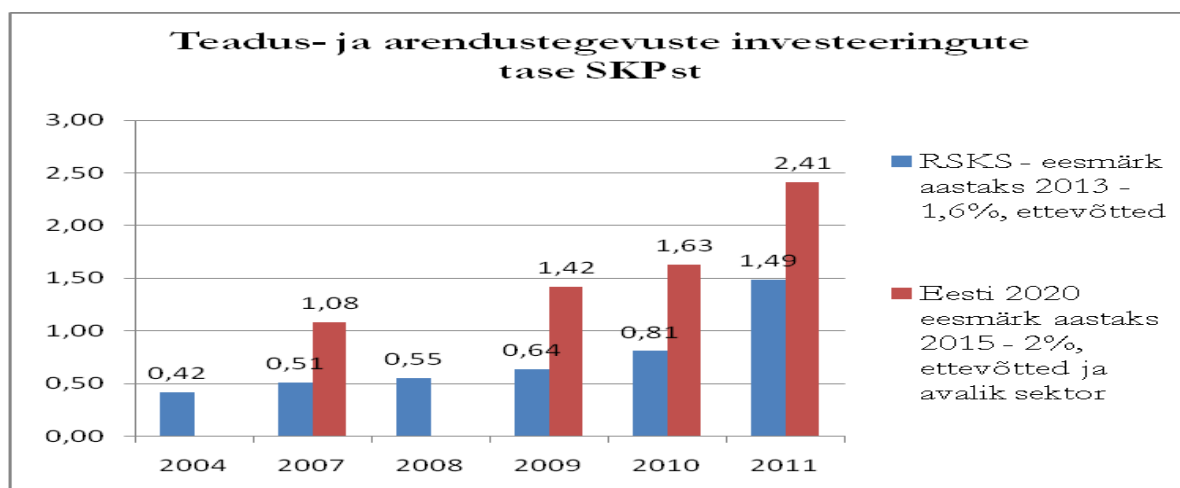

Allikas: Eurostat – *tsiem080*

¹⁶ Metoodika erinevuse tõttu on Eurostat andmebaasi numbrid veidi kõrgemad Eesti Statistikaameti andmetest, täpsemalt lisas A (indikaatorite tabel).

Töötajate koguarvust moodustasid täisajaga teadlased statistikaandmebaasi Eurostat andmetel 2009.a 0,72% ning 2010.a 0,71%.¹⁷ See väärtus on lähedal strateegia indikaatorile 0,8%. Indikaator iseloomustab teadus- ja arendustegevusega tegeleva tööjõu suurust ning seeläbi ka teadmispõhise ühiskonna arengu vajaliku inimkapitali suurust, millest sõltub olulisel määral nii majandusarengu kiirus kui majanduse ja ühiskonna arengu pika-ajaline jätkusuutlikkus. Indikaator ei kajasta adekvaatselt kriisiaega, kus hüppeline tõus toimus tööhõive languse tõttu.

Ettevõtete teadus- ja arendustegevuse investeeringute osakaal SKP-st näitab alates 2004. aastast väikest, aga pidevat tõusu. 2010. aastal oli teadus- ja arendustegevuse intensiivsus ehk osakaal majandustegevusest 1,63% SKPst (ettevõtted ja avalik sektor). Kogukulutuste nominaalmaht oli 232,8 miljonit eurot, mis on Eesti läbi aegade suurim. Mahu kasv võrreldes eelmise aastaga oli 18%. Teadus- ja arendustegevuse kasv saavutati eelkõige ettevõtlussektori suurenenud panuse toel, mille suurendamine ongi valitsuse peamine eesmärk. Kasumitaotluseta sektorite kulutuste kasv oli 6%. Esmakordselt Eestis ületasid erasektori kulutused kasumitaotluseta sektori kulutusi, ulatudes 50,2%ni kogukulutustest. **2011. aastal kerkis teadus- ja arendustegevuse kulutuste osakaal juba 2,41ni, ületades esmakordselt Euroopa Liidu 2,03-protsendilise keskmise**¹⁸. Teadus- ja arendustegevustele kulutati 2011. aastal 384,5 miljonit eurot, mis on ligi kaks kolmandikku rohkem kui aasta varem. Kõrge aastakasvu taga olid paljuski investeeringud tehnoloogiliseks arenduseks õlitööstuses (2011. aastal ulatus õlitööstuse panus Eesti T&A kulutustes kolmandikuni). Lisaks kasvas eelmise aastaga võrreldes 2011. aastal T&A-ga hõivatud töötajate poolt sellele tegevusele kulutatud tööaeg 11%, sealjuures teadlaste ja inseneride tööaeg ettevõtlussektoris 12% ja kasumitaotluseta institutsionaalsetes sektorites 8%. Doktorikraadiga T&A-töötajate hulk suurenes 89 võrra ehk 3%.

Allikas: Statistikaamet ja Eurostat – rd_e_gerdot

2011 viidi läbi ka kolmeaastase intervalliga toimuv uuring „Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused“. Uuring kaardistas probleemid ja võimalused kokku kümnes temaatilises valdkonnas. Uuring tuvastas oluliste väljakutsetena ettevõtetele kvalifitseeritud tööjõu puuduse, vähese teadus- ja arendustegevuse, aga ka kasvanud vajaduse ettevõtlusalase info järgi. Suurt arengupotentsiaali nähakse teenussektori ekspordis. Uuringuga tervikuna on võimalik tutvuda: http://www.mkm.ee/public/VKE_aengusuundumused_aruanne.pdf.

Ettevõtete tootlikkus töötaja kohta EL 25 keskmisest, mis näitab, kui efektiivselt suudetakse rakendada inimeste võimeid majanduses, on 58,6%-lt aastal 2005 kasvanud 2008. aastaks 63,7%-ni. Euroopa 2020

¹⁷ Eesti Statistikaameti andmetel oli näitaja 2011. aastal 0,74%.

¹⁸ Eesti Statistikaameti andmetel. Eurostati andmebaasis oli esialgsete andmetena T&A kulutuste suhe SKP-sse näidatud pisut madalamana – 2,37%, lõplikud andmed Eurostati kodulehel avaldatakse 2013. aasta hilissuvel.

strateegias on asendavaks indikaatoriks „Töövõljalikus hõivatu kohta EL27“, mis Eurostati andmetel oli 2005. aastal 60,6% ning 67,6% aastal 2011.

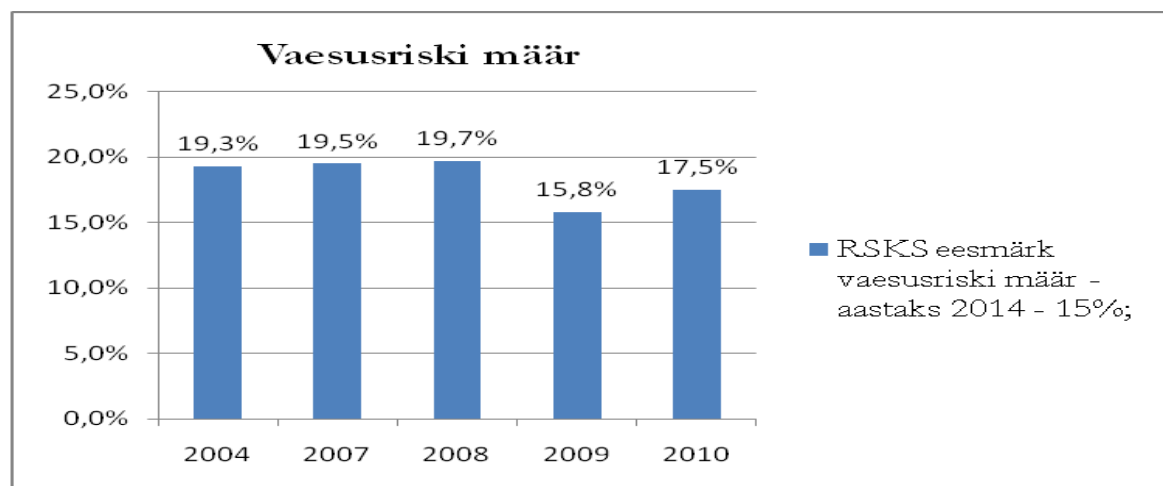
Ettevõtete ellujäämismäär tõus kajastab ettevõtluskeskkonna paranemist ning ettevõtete elujõulisemaks muutumist. Ettevõtete ellujäämismäär aastal 2011 oli 65,4% - nii palju tegutses kolm aastat tagasi asutatud ettevõtetest ehk ettevõtetest, mis asutati aastal 2008. Silmas tuleb pidada, et kriisi aastatel on ettevõtete suremuse määr kõrgem, mistõttu on ka loomulik, et kriisist väljunud ettevõtted on tugevamad ja ellujäämismäär kasvab.

Sotsiaalse sidususe kasv

Sotsiaalse sidususe mõiste kontekstis käsitleme ebavõrdsuse määra ning sotsiaalsete suhete ja sidemete tugevust ühiskonnas. Sidususe saavutamiseks on kaks peamist eesmärki: esiteks, ühiskondliku kihistumise, ebavõrdsuse ja tõrjutuse vähendamine ja teiseks sotsiaalsete suhete, sidemete ja suhtlemise tugevdamine.

Eesti ühiskonda iseloomustab siiski veel suur kihistumine ja madal sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne ebavõrdsus väljendub sotsiaalsete rühmade (nt puuetega inimesed, vanemaealised) madalas staatuses ning väheses kogukondlikus kaasatuses. Samuti valitseb elanikkonna gruppide vahel veel suur tervisealane ebavõrdsus.

Vaesusriski määr on langenud 19,3%-lt 2004. aastal 2010. aastaks 17,5%-le. Perioodil 2000-2008 on suhtelise vaesuse määr Eestis püsinud 18-19% piirimail. 2009. aastal oli suhtelise vaesuse määr peale sotsiaalseid siirdeid 15,8%, mis on viimaste aastate madalaim. Suhtelise vaesuse määra vähenemisele aitas kaasa sissetulekute langusega kaasnenud vaesuspiiri langus ning sotsiaalkaitsehüvitiste taseme säilimine ning pensionide 5%-line tõus. Suhtelise vaesuse määra suurenemine 2010. aastal oli tingitud vaesuspiiri tõusust, mis toimus jätkuva tööhõive ja sissetulekute suurenemise tulemusena.

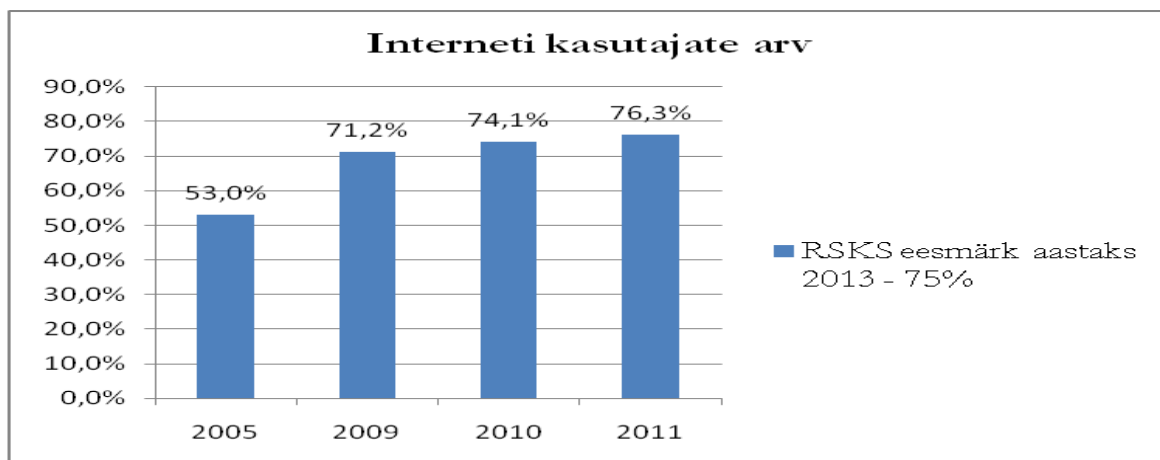

Allikas: Statistikaamet - LES01

Regionaalset tasakaalustatust ning regioonide tööjõuressursi rakendatust peegeldab tööhõive määra erinevus maakondades, mida antud kontekstis mõõdetakse madalaima tööhõive määraga maakondades. Maakondade tööhõive määr oli jõudnud 45%-lt 2005. aastal 49%-ni 2011. aastal.¹⁹ Meeste ja naiste töötasude erinevus ehk palgalõhe on langenud 25,4%-lt 2005. aastal 2011. aastaks 22,9%-le. 2015. aasta sihttasemeks on seatud 20%.

¹⁹ Vanusegrupp 15-74 madalaima tööhõivemääraga maakonnas.

Positiivse näitena sotsiaalse sidususe arendamisel võib käsitleda interneti levikut maakondades ja selle kasutamise kasvu. Interneti kasutamise oskus ja võimalus on üha olulisem, et osaleda ühiskonnaelus täisväärtusliku liikmena. Interneti kasutajaks loetakse 15-74-aastast elanikku, kes on viimase 6 kuu jooksul kasutanud interneti. Interneti kasutajate osakaal on tõusnud 53%-lt 2005. aastal 67,5%-ni 2008. aastal ning 76,3%-ni aastal 2011, mis ületab 2013. aastaks on seatud sihttaseme 75% elanikkonnast.

Allikas: Statistikaamet - IT321

Interneti kasutamine kodudes on suurenenud märkimisväärselt – 2005. aastal oli näitaja 36% ning 2011. aasta lõpuks oli see tõusnud 71%-ni²⁰ ületades 2013. aastaks seatud sihttaseme 70% elanikkonnast. 2007-2013 perioodil on kokku ehitatud juba 2000 km lairiba ühendust (lõpetatud ja hetkel pooleli olevad projektid, lisaks korraldab EAS veel ühe taotlusvooru. Liitumise võimalus on loodud ligikaudu 60 000 leibkonnale.

Keskkonna kasutamise säästvuse kasv

Eesti keskkonnapoliitika põhieesmärgiks on tagada inimesi rahuldav tervislik keskkond ja majanduse arendamiseks vajalikud ressursid loodust oluliselt kahjustamata, maastike ja elustiku mitmekesisust säilitades ning majanduse arengutaset arvestades. Keskkonna kasutamise säästvuse kasvu eesmärgistamine ja pidev seiramine on üks olulisi tegevusi põhieesmärgi saavutamiseks.

Tahkete jäätmete taaskasutamise määr kasvas 2008. aasta 40% 2011. aastaks 88%. Samas põlevkivijäätmete, sh poolkoksi ja põlevkivituhha, (osakaal jäätmetekkes ca 70%) taaskasutamiseks alles otsitakse uusi võimalusi, seetõttu on ka taaskasutusmäär nende jäätmete osas üpris kesine. Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates olmejäätmetes oli aastal 2011 57%, kuna üldine taaskasutuse määr on tõusnud ja ladestatavat prügi kokku on vähem, siis biojäätmete määr selles ei ole eriti langenud. Aastal 2011 muudeti keskkonnaministri 3. augusti 2009. a määrust nr 47 „Meetme „Jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamine“ tingimused“, millega suurendati toetatavate tegevuste ringi, et suurendada jäätmete taaskasutamist. Määruse muudatus tõi kaasa oluliselt suurema huvi meetmest toetust taotleda. Samas ootavad tavajäätmete käitlusega seoses Eestit lähimate aastate jooksul ees suured muutused. Toimub jäätmete põletustehase (Iru jäätmepõletustehas) kui ka mitme jäätmete mehhaanilis-bioloogilise käitluskeskuse arendamine, mis loovad eelduse, et aastal 2013 väheneb märgatavalt senine tavajäätmete ladestamine ning väheneb ka biolagunevate jäätmete osakaal ladestavates jäätmetes.

Veeökosüsteemide olukord iseloomustab üldistavalt veekeskkonnale avalduvate inimtegevuse kahjulike mõjude vältimist ning ühtlasi suurel määral ka looduskeskkonna ohutust inimese tervisele. 2008. aasta

²⁰ Eurostat: tsiir040

aruannete põhjal on heas ja väga heas seisundis veekogude osatähtsus kokku 71,4% veekogudest ning aastal 2011 on vastav näitaja 73,1%. Veemajanduskavade kinnitamisega on loodud eeldus pinnavee ja põhjavee hea loodusliku seisundi saavutamiseks aastaks 2015.

Eesti peamise joogiveeallika – põhjavee – üldseisundi võib lugeda heaks. 2010. aastal kasutas ühisveevärgi vett 80% elanikkonnast, kellest omakorda 74% sai ühisveevärgist kvaliteetset joogivett, 2011. aastal juba 85%. Ülejäänud elanikkond sai vee individuaalsetest puur- ja salvkaevudest.²¹

Eesti energiasüsteemis tervikuna on tänu energiatõhususe investeeringutele vähenenud soojuse tarve ning soojuse- ja elektrienergia. Hoolimata viimaste aastate majanduskasvust on primaarenergia tarbimine Eestis hakanud vähenema. 2010. aastal kasutati primaarenergia 64,61 TWh, 2011. aastal 64,52 TWh²².

Ühistranspordi kasutajate osakaal töökäijate hulgas on alates 2005. aastast (29,9%) pidevalt langenud, olles 2011. aastal 22,2%. Põhjuseid on siin mitmeid: elatustaseme tõusuga on auto kasutamine muutunud kättesaadavamaks, olulisi investeeringuid ühistransporti ei olnud aastaid tehtud ning praegused projektid ei ole veel lõpetatud, projektide läbiviimine (nt raudteede rekonstrueerimistööd) toob mõningatel juhtudel kaasa teenuse kvaliteedi ajutise languse (graafikumuudatused ja teenuse mahu vähendamine) jms.

3.2 Fondieesmärkide täitmine

Ühendusele (EL) tervikuna lisandväärtuse andmine

EL struktuurivahendite toetus on aastatel 2007-2013 suunatud EL sisese sidustatuse (kohesioon) toetamisele. Eesti struktuurivahendite strateegia raames rakenduskavades EL toetuste abil elluviidavate tegevuste valikul jälgiti antud kriteeriumit ja lisandväärtust käsitleti kui:

- EL struktuurivahendite rahastamise suunamist valdkondadesse ja tegevustesse arvestades antud kaalutlusega, samas toetades RSKS tasakaalustatud arengu lähenemist. See võimaldab saavutada EL rahastamise toel maksimaalset võimalikku mõju riiklikule arengule ning seeläbi panustab Eesti sotsiaalmajanduslikku konvergensti ELiga, mis on EL strateegiline huvi.
- EL struktuurivahendite rahastamise selget ja tugevat suunamist EL ühisteks poliitika prioriteetideks olevate majanduskasvu ja tööhõive agenda ning „Ühenduse strateegilistes suunistes“ sätestatud ühtekuuluvuspoliitika sihtide edendamiseks.
 - **Eesti majanduskasvu ja tööhõive edendamiseks koostati Vabariigi Valitsuse programmdokument – „Eesti Majanduskasvu ja Tööhõive Tegevuskava 2005-2007“**, jätkuks VV keskne strateegia „Majanduskasvu ja tööhõive kava 2008-2011“ ning selle täiendus „Eesti konkurentsivõime kava 2009-2011“. Kava seab eesmärgiks **Eesti tööjõu tootlikkuse tõstmise 80%ni Euroopa Liidu keskmisest, teadus- ja arendustegevuse kulutuste suurendamise 2%ni SKPst ning üldise tööhõive määra kasvu 70,5%ni**. Võrreldes eelmise kavaga on väga selge fookus tootlikkuse tõstmisel (sh teadus- ja arendustegevusel), atraktiivse innovatsiooni ja ettevõtluskeskkonna arendamisel ning inimeste tööturu vajadustele vastavate oskuste arendamisele (sh töösuhetel).

Tööjõu tootlikkus hõivatu kohta kasvas 2010. aastal viimase kolme aasta kiireimas tempos saavutades 69,3% EL27 keskmisest, 2011. aastal oli sama vastav näitaja 67,6%. EL27st madalama tööviljakuse taseme põhjustena võib välja tuua majanduse ebasoodsa struktuuri ning tootmise madala kapitaliseerituse taseme.

²¹ Keskkonnaministeeriumi arengukava aastateks 2011-2014 ja 2013-2016.

²² Allikas: Statistikaamet

Ettevõtlussektori T&A kulutuste osatähtsus SKP-s on kasvanud 0,22%-lt 2002. aastal 1,52%-ni 2011. aastal andmetel, mis näitab, et riigi teaduskulutused on stimuleerinud ettevõtluse struktuurimuutusi. Juba 2010. aastal tegid T&A kulud läbi märkimisväärse tõusu ning 2011. aastal andis ettevõtlussektor ligi kaks kolmandikku kogu Eesti T&A kuludest.

Hõive pöördus tõusule 2010. aasta viimases kvartalis, 2011. aastal jätkus hõivatute arvu kiire kasv ning aasta kokkuvõttes kasvas hõive 6,7% (vanusegrupis 15-74)²³. Töötus langes 12,5%-ni (vanusegrupis 15-74) peale seda, kui 2010. aastal oli töötus Eesti taasiseseisvumisaja suurim ning tööhõive väikseim (66,4%).

- Euroopa 2020 strateegia näol on tegemist Euroopa uue majanduskasvu ja tööhõive strateegiaga, mis on senise Lissaboni strateegia (*Strategy for Growth and Jobs*) jätkustrateegia. Konkurentsivõime kava 'Eesti 2020' on Eesti strateegia Euroopa 2020 eesmärkide saavutamiseks. Kava on kooskõlas VV tegevusprogrammi, riigi eelarvestrateegia ning stabiilsusprogrammiga.
- Samal ajal on jätkuvalt suunatud rakenduskavade tegevusi ja rahastamist võimalikult põhjalikult katma EL ühtekuuluvuspoliitika tegevussuundi, nii nagu need on „Ühenduse strateegilistes suunistes“ aastateks 2007-2013 määratletud. Eesti sihiks on tervikliku lähenemisega panustada EL struktuurivahendeid piirkondade atraktiivsemaks muutmiseks töötamise ja investeerimise mõttes (transpordi, keskkonna ja energeetikameetmete kaudu); majanduskasvuks vajalike teadmiste ja innovatsiooni arendamiseks (TjaA, innovatsiooni, ettevõtluse ja infoühiskonna arendamise meetmete kaudu); ning paremate ja rohkemate töökohtade kindlustamiseks (hariduse, tööhõive, tervishoiu, hoolekande ja haldusvõimekuse meetmete kaudu). Lisaks pööratakse teravdatud tähelepanu neid ühtekuuluvuspoliitika tegevussuundi läbivalt määratletud regionaalsele dimensioonile.

Võrdlusena 2009. aastal esitatud struktuurivahendite strateegilisele aruandele on piirkondade atraktiivsemaks muutmiseks töötamise ja investeerimise mõttes kohustustega kaetud EL vahendite osakaal tõusnud 56,2%-dilt 85,6%-ni 2011. aasta lõpu seisuga. Teadmiste ja innovatsiooni arendamiseks on eraldatud EL vahenditest 2011. aasta lõpu seisuga kohustustega kaetud 89,3% ning paremate ja rohkemate töökohtade kindlustamiseks on eraldatud EL eelarve vahenditest kohustustega kaetud 82,3%. Territoriaalse dimensiooni osas on algselt eraldatud eelarve vahenditest kohustustega kaetud üle planeeritud mahu, vastavalt 116,8%.

3.2.1 ESF eesmärkide täitmine

Euroopa Sotsiaalfondi vahendite suunitlusest tulenevaid tegevusi viiakse Eestis ellu Inimressursi arendamise rakenduskava läbi. 2007-2013 perioodi on toetussummaks 390 miljonit eurot.

Inimressursi arendamise rakenduskava näeb prioriteetsete suundadena ette elukestvat õpet; teadus- ja arendustegevust ning kõrghariduse inimressursi arendamist; pikka ja kvaliteetset tööelu; teadmisi ja oskusi uuendusmeelseks ettevõtluseks; suuremat haldusvõimekust ning tehnilise abi tegevusi. Rakenduskava prioriteetide elluviimiseks kavandavad tegevused toetavad riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013 prioriteete „Haritud ja tegus rahvas“, „Teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv“ ning „Suurem haldusvõimekus“ teostamist. Täpsemad tegevused ja saavutatud tulemused on kirjeldatud RSKS prioriteedi 1 „Haritud ja tegus rahvas“ peatüki 3.4.1 all.

²³ Statistikaamet, töötuse määr vanusegrupis 15-74 eluaastat.

3.2.1.1. ESF panus EL Tööhõivestrategia raames vastu võetud suuniste rakendamisel

1081/2006, artikkel 2.1 kohaselt toetab ESF eelkõige meetmeid, mis on kooskõlas liikmesriikides võetud meetmetega, mis põhinevad Euroopa tööhõivestrategia raames vastu võetud suunistel, mis on lülitatud majanduskasvu ja tööhõive koondsuunistesse.

Alates 2005. aastast on tööhõivesuunised täielikult ühendatud majanduspoliitika üldsuunistega, mis hõlmavad makro- ja mikromajanduse valdkondi. Alates 2010. aastast, kui käivitati Euroopa 2020. aasta strateegia, on niisuguseid integreeritud suuniseid kümme, millest viimased neli (suunised 7–10) puudutavad otseselt EESi²⁴.

Suunis 7. – Naiste ja meeste tööturul osalemise suurendamine, struktuurse tööpuuduse vähendamine ja töö kvaliteedi edendamine.

Eelarveperioodi alguses kiire majanduskasvu ajal 2007.a oli Eestis seni madalaim töötuse tase tööealise elanikkonna hulgas (vanusegrupis 15-74.a.) määraga 4,7%. Sellele järgnenud langusperioodi muutused tõid kaasa järsu tööpuuduse kasvu, saavutades maksimumi 2010.a tasemel 16,9%. Struktuurivahendite mõju on olnud oluline tasakaalustamiseks paindlikku reageerimist järsule langusperioodile kohaste tööturuteenuste, nõustamisteenuste ja tööelu kvaliteeti tõstvate teenuste arendamisel ja pakkumisel. Aastatel 2007-2011 finantseeriti aktiivseid tööturumeetmeid ca 80% välisvahenditest.

Struktuurse tööpuuduse vähendamiseks tihendati koostööd ettevõtjatega, sh korraldati tööpakkumiste ja töötingimuste tutvustamiseks tööandjate ja potentsiaalsete kandidaatide kohtumisi. Töötati välja värbamist toetavad teenused (sh tööandjatele sobivatest kandidaatidest eelvaliku tegemine). Koostöös EASiga algatati sobiva tööjõu leidmine alustavatele ja laienevatele ettevõtetele ning vajadusel osutati töökohtade täitmist toetavaid aktiivseid tööturumeetmeid.

Peamised indikaatorid, mis peegeldavad eesmärgi kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine mõju on „Aktiivsuse määr vanusegrupis 15-64 aastat“ ja „Lastetute inimeste ning väikelaste vanemate hõive lõhe vanusegrupis 20-49 aastat“. Eeltoodud indikaatori näitaja on 2011. aastal nii naiste kui meeste lõikes suurenenud, meestel 24,1% ja naistel 20% (st väikelastega meeste hõive on suurem kui lastetute meeste hõive) ehk hõivelõhe on võrreldes 2010. a kasvanud vastavalt 2,4% ja 4%. Seevastu indikaatori „Aktiivsuse määr (15-64 a)“ 74,4% saavutustasemega moodustab püstitatud eesmärgist on juba 99,5% ning indikaatoril „25-49-aastaste mitteaktiivsete arv, kelle mitteaktiivsuse põhjuseks on haigus või vigastus“ 87%.

2010. aastal oli Eestis ametialade soolise segregatsiooni määr 30,7% ning tegevusalade soolise segregatsiooni määr 25,7%.²⁵ Tööelu kvaliteedi parandamist näitab Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna 1.3 mõjuindikaator „Tööturu sooline segregatsioon“. Üldise trendina võib täheldada, et ametite lõikes väheneb sooline segregatsioon väga aeglase tempoga, kuid sektorite lõikes püsib sooline segregatsioon üsna stabiilsena vahemikus 25% - 26%. Siinkohal tuleb rõhutada, et tegemist on väga keeruka probleemiga ning soolise segregatsiooni vähendamine on pikaajaline protsess, mis sõltub paljuski mõtteviisi muutumisest ühiskonnas. Samas selle probleemiga pidevalt tegeletakse, seda ka meetme „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine“ raames.

Suunis 8. – Tööturu vajadustele vastava kvalifitseeritud tööjõu arendamine ja elukestva õppe edendamine.

Eesmärgi saavutamiseks kasutatakse struktuuritoetust järgmiste tegevuste juures – noortele karjääriteenuste kättesaadavuse tagamine, töötavate täiskasvanute konkurentsivõime tõstmine, kompetentsipõhise riikliku kvalifikatsioonisüsteemi arendamine ja rakendamine, noorsootöötajate

²⁴ EES – Euroopa Tööhõive strateegia

²⁵ [Report on Progress on Equality between Women and Men in 2011](#))

täiendkoolitus, noorte arengu toetamine kohalikul tasandil läbi noorsootöö teenuse kättesaadavuse ning mitte-eestlaste konkurentsivõime tõstmine.

Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes on aasta-aastalt paranenud ning ületab EL27 keskmist. Kui aastal 2006 oli vastav näitaja 6,5%, siis **2011. aastal tõusis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr 12%ni** (so. 87 100 täiskasvanuni), mis on seni kõigi aegade kõrgeim tulemus ja ületab rakenduskavas 2013. aastaks seatud sihttasest. Vanemaealiste (55-64-aastased) õppes osalemine jäi 4,6% tasemele. Meeste ja naiste osalemine kasvas vastavalt 9,2%-ni ja 14,5%-ni (8,5%; 13% - 2010. a.). Aastatel 2001-2006 oli Eesti täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr vahemikus 4-7%. 2008. aastal toimus murrang ja Eesti näitaja ületas EL keskmist taset. 2009. aastal tõusis elukestvas õppes osalemise määr 10,6%ni ja 2010. aastal 10,9%ni. See annab tunnistust täiskasvanute enesetäiendamise jätkuvalt tõusvast trendist.

Madalama haridustasemega inimeste kaasamine elukestvasse õppesse on võrreldes 2006. aastaga 2011. aastaks suurenenud, selleks on ka programmides tehtud muudatused ja eraldi välja toodud madala haridustasemega inimeste sihtgrupp.

2012. aastal läbi viidud hindamine, mis analüüsis ESF toetatavate tööturukoolituse ja palgatoetuste teenuseid, tõi välja, et kõige paremini iseloomustab meetme tõhusust ja mõju jätku-suutlikkust meetmes osalenute ja kontrollgrupi hõivemäärade erinevus. Kuus kuud pärast meetmest väljumist on **palgatoetuses osalenute tõenäosus olla hõivatud ca 56%-punkti suurem kui kontroll-grupil**, samuti selgus, et erinevused hõivemäärades on küll ajas langevad, kuid ka 18 kuud pärast meetme lõppu on palgatoetust saanutel see ikkagi üle 30% kontrollgrupist suurem. Majandusliku efektiivsuse arvutused näitavad, et **üks palgatoetusesse panustatud euro toodab tagasi 7 eurot**, sellest **2,8 eurot on riigi jaoks puhas täiendavate otseste maksude laekumisest tulenev võit**. Sellist tulusust võib lugeda väga kõrgeks.

Palgatoetusega tööle rakendunute hulgas oli mehi ja naisi suhteliselt võrdselt (vastavalt 50,9% ja 49,1% kõikidest rakendunutest), mis näitab et **palgatoetuse rakendamisel ei ole sooliselt eelistatud naisi ega mehi**.

Palgatoetuse saajate vanuseline jaotus on võrreldav registreeritud töötute vanuselise jaotusega seisuga 31.12.2010. Väikseid erinevusi võib täheldada 55+ aastaste seas, kelle hulgast kokku oli palgatoetuse kasutamine mõnevõrra madalam registreeritud töötute koguarvust moodustavad 15,64% 55+ ealised, palgatoetuse saajate hulgast aga 10,3%.

Tööturukoolitustel on rohkem osalenud mehi (56,7%) kui naisi (43,3%). 2010. aasta seisuga (naiste ja meeste kaalutud keskmised osakaalud registreeritud töötuses 2010. aastal ja 2009. aastal) oli ka mehi registreeritud töötute seas veidi enam (2010. aastal 51,9% vs 48,1%) samuti oli meeste töötus kujunenud selliseks, et 2010. aastal oli pikaajaline töötus meeste seas levinum kui naiste seas (Statistikaameti veebipõhise andmebaasi andmetel oli meestest aasta või enam töötuid 68% ja naistest 55%).

Vanuselises lõikes on proportsionaalselt enam koolitusi olnud suunatud keskealistele inimestele (vanusgrupp 25-54) ja just eriti selle vanusgrupi meestele. Seega **on mehi osalenud koolitustel enam kui naisi (just eriti „parimas“ tööeas mehi)**, mis võib olla põhjendatud sellega, et meeste töötus oli enamiku vaatlusaluse perioodi jooksul suurem ning meeste seas oli ka pikaajalise töötuse risk suurem.

Suunis 9. – Kvaliteedi ja tulemuste parandamine haridus- ja koolitussüsteemide kõikidel tasemetel ning kolmanda taseme või sellega samaväärse hariduse omandajate arvu suurendamine.

Struktuurivahendite toel on arendatud hariduse infrastruktuuri kutseõppeasutustes, hariduslike erivajadustega õpilaste õppeasutustes ja avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning huvikoolides. Noorsootöö infrastruktuuri investeeringute kava alusel toetust saavas 49 projektis on

lõppenud 40 objekti ehitus või renoveerimine ning 2015. aastaks saavutatakse kavandatud eesmärk, renoveerida 10% noorsootöö taristust. Õppekvaliteedi tõstmiseks on jätkatud õppekavaarendustega kõigil haridusastmetel.

Suunis 10. – Sotsiaalse kaasatuse edendamine ning vaesuse vastu võitlemine.

Hetkeolukorra peamiseks probleemideks on abivajajate ligipääs kvaliteetsetele hoolekandeteenustele ja ühiskonna madal sotsiaalne sidusus, jätkuvalt on madal puuetega inimeste tööhõive. Meest ja naiste vaheline töötasude erinevus (palgalõhe) on jätkuvalt kõrge kuid näitab kahanevat suunda, võrreldes 2007. aasta 26% oli palgalõhe 2011. aasta lõpu seisuga 22,9%.

3.2.1.2. ESF panus riiklikku tegevuskavasse sotsiaalse kaitse ja kaasatuse ning teiste Ühenduse eesmärkide saavutamisse hariduse ja koolituse valdkonnas

Eesti hariduspoliitika eesmärk on kõigile võrdsete võimaluste loomine võimete kohase ja kvaliteetse hariduse omandamiseks kodulähedases koolis. Eesti haridusstrateegiatega toetatakse inimeste haridus- ja tööalast mobiilsust, pöörates selleks vajalike võtmeoskuste kujunemisele tähelepanu kõigil haridustasemetel ja õppe kõigis vormides. Täienduskoolituse pakkumine aitab kaasa madalama haridustasemega inimeste teadmiste uuendamisele töötamise ajal ning aitab ennetada töötust. Elukestev õpe toetab võimalusi tõsta kõikide inimeste õpimotivatsiooni, eriti nende rühmade, kelle juurdepääs õppimisvõimalustele on takistatud kas majanduslikel põhjustel, aja- või huvipuuduse tõttu või mõnel muul põhjusel. Vabariigi Valitsuse tegevused toetavad eesmärki kindlustada Eesti elanikele juurdepääs konkurentsivõimelisele, võrdseid võimalusi pakkuvale haridusele.

Madala haridustasemega inimeste kaasamine: võrreldes 2006. aastaga on 2011 lõpuks protsendid peaaegu kahekordistunud. SF programmides on sihtgruppe täpsustatud kõigis programmides ja suunatud rohkem toetusi hariduseta inimestele (sh need, kes on kvalifikatsiooni saanud pikka aega tagasi), ülejäänud saavad osaleda siis, kui on vabu kohti. Programmides on tehtud muudatused ja eraldi välja toodud madala haridustasemega inimeste sihtgrupp.

3.2.2 ERF eesmärkide täitmine

Vastavalt asutamislepingu artiklile 160 ja määrusele (EÜ) nr 1083/2006 aitab ERF kaasa abi rahastamisele selleks, et tugevdada majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, korvates põhilisi regionaalseid ebavõrdsusi piirkondade majanduse arengu ja struktuurilise kohandamise, sealhulgas taandarenevate tööstuspiirkondade ja mahajäävate piirkondade ümberkorraldamise ja piiriülese, riikidevahelise ja piirkondadevahelise koostöö toetamise kaudu.

Transpordi infrastruktuur – ohutuse ja turvalisuse probleemid või negatiivne keskkonnamõju. Probleemiks ühistranspordi ja kergliikluse langev populaarsus ning vajadus Eesti transpordisektori konkurentsivõimelisuse kasvu järele. Kuigi Eesti teedevõrk oli ka enne perioodi algust suhteliselt tihe, ei vastanud ühenduste kvaliteet ja nende kohatine läbilaskevõime tänapäeva nõuetele ega kasutajate ootustele.

ERF rahastatud projektid on näiteks:

1. Kärkla, Kuressaare, Ruhnu ja Tartu lennujaamade arendamise koondprojekt
2. Reisijate turvalisuse tagamine reisirongide tööpiirkonnas
3. Väikesaartega ühenduse pidamiseks laevade soetamine.

Tervishoiu ja hoolekande infrastruktuuri arendamine

Perioodil 2007-2012 on tervishoiu infrastruktuuri arendamist rahastatud peamiselt Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest, mis moodustavad ca 90% kogu investeeringute mahust. Ka 2013. aastal tehakse tervishoiu infrastruktuuri investeeringud valdavalt välisvahenditest. Haiglavõrgu infrastruktuuri arendamine toimub Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetse suuna „Tervishoiu- ja hoolekande infrastruktuuri arendamine“ meetmete „Kesk- ja piirkondlike haiglate infrastruktuuri optimeerimine“ ja „Õendus- ja hooldusteenuste infrastruktuuri arendamine“ investeeringute kava alusel. Hoolekande infrastruktuuri arendamine toimub vastava meetme investeeringute kava alusel.

Struktuurivahendite toel on arendatud hariduse infrastruktuuri kutseõppeasutustes, hariduslike erivajadustega õpilaste õppeasutustes ja avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning huvikoolides. Õppekvaliteedi tõstmiseks on jätkatud õppekavaarendustega kõigil haridusastmetel. 2015. aastaks saavutatakse noorsootöö infrastruktuuri investeeringute kavandatud eesmärk renoveerida 10% noorsootöö taristust.

Oluliselt on haridusinvesteeringutega parandatud kutseõppeasutuste ERF meetme „Kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine“ toel, kus investeeringuid tehakse 91% koolidest (30/33-st). Täna on kutseõppeasutuste võrk üldjoontes välja kujunenud.

3.2.3. ÜF eesmärkide täitmine

Ühtekuuluvusfond loodi eesmärgiga tugevdada ühenduse majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust säästva arengu edendamiseks. **Keskkonnasektoris** on prioriteetideks veevarustuse, heitvee puhastamise ning jäätmeäitluse infrastruktuuri kaasajastamine. **Transpordiprojektide** kaudu rahastatakse üleeuroopalise transpordivõrgustikku kuuluvate teede, sadamate, lennujaamade ning raudteede uuendamist; praegusel eelarveperioodil 2007–2013 ka keskkonnasäästlikke transpordilahendusi. Aastail 2007-2013 on ÜF toetussummaks Eestile 1,15 miljardit eurot.

Transpordiprojektide raames on muuhulgas rekonstrueeritud Ülemiste liiklussõlm, millega lahendatakse Tallinna liikluse üks suuremaid pudelikaalu. Lisaks Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimisele, kuuluvad projekti tegevuste hulka Kadrioru sadevete eelvoolusüsteemi rajamine; Tartu maantee rekonstrueerimine Lennujaama tee – Mõigu tee osas tagamaks liikluse sujuvust Ülemiste sõlmes ja Tallinnast Tartu poole suunduval lõigul ning Järvevana tee ning Tehnika ja Järvevana ühendustee rajamine, s.o raudteealuse tunneli ehitamine tagamaks ohutut juurdepääsu TEN-T võrgustikule. Projekt koosneb kahest etapist, millest I etapi hinnanguline kogumaksumus on 72,79 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 54,59 mln eurot ja ÜF toetuse abimääraks kuni 75% abikõlblikest kuludest. II etapi hinnanguline kogumaksumus on 14,39 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 10,79 mln eurot ja ÜF toetuse abimääraks kuni 75% abikõlblikest kuludest Projekt peaks lõppema 2013. aasta teisel poolaastal.

Teise suure projektina võib näitena välja tuua Vao-Maardu teelõigu rekonstrueerimise, mis koosneb kahest osast – Vao liiklussõlm ja Vao-Maardu teelõik. Valminud Vao-Maardu teelõik on suurendanud antud teelõigu läbilaskevõimet ja vähendanud teelõigul sõitjate ajakulu. Tänu eritasandilistele ristmikele ja rekonstrueeritud ning laiendatud teekattele on teelõik muutunud tunduvalt ohutumaks. Projekti lõplikuks valmimiseks on kavas ehitada ka Vao liiklussõlm, mille ehitus viibib detailplaneeringu puudumise tõttu. Projekti hinnanguliseks kogumaksumus on 55,92 mln eurot, toetuse maksimaalse summaga 44,74 mln eurot ja ÜF toetuse abimääraks kuni 80% abikõlblikest kuludest. Projekt peaks lõppema 2014. aasta teises pooles.

Kokkuvõttes võib öelda, et käesoleval perioodil transpordi valdkonda suunatud struktuurivahendid on omanud väga suurt rolli Eesti transpordivaldkonna ja eriti selle taristu arengul. Ilma suurte Ühtekuuluvusfondist toetatud TEN-T projektideta oleks praeguseks rekonstrueeritud maanteelõigud suure tõenäosusega tegemata. Riigil on vahendeid olemasolevaid teid miinimummahus hooldada ja

teha vajalikke parendusi, kuid Euroopa ja Eesti jaoks oluliste transiidikoridoride arendamiseks Eesti riigil eelarvelised vahendid puuduvad.

Sama võib öelda ka raudteetaristu arendamise kohta, kus struktuurivahendid on olnud suureks toeks ja ilma nendeta ei oleks olnud võimalik tehtud projekte ellu viia.

Keskkonnaprojektide osas saab näitena tuua EARK prioriteetse suuna I raames kolme veemajanduse meetme rakendamise - veemajanduse infrastruktuuri arendamine, jääkreostuse likvideerimine ja vooluveekogude seisundi parandamine. Nimetatud meetmed panustavad otseselt EL direktiivide nõuete täitmisele, peamiselt asulareovee puhastamise, joogivee ning vee raamdirektiivi osas. Suurima mahuga meede on veemajanduse infrastruktuuri arendamine, mille maht on 425 miljonit eurot, millest 403,5 miljoni euroga on toetatud 73 projekti. Seejuures rahastatakse vaid projekte, mis on jätkusuutlikud pärast investeeringuid st. süsteemi kasutamisest peab kogunema piisavalt vahendeid, et oleks tagatud süsteemi opereerimine ja tulevikus süsteemi väljavahetamiseks vajalikud omavahendid. Meetme kõikide projektide elluviimisel saab kvaliteetse ja puhta joogivee täiendavalt 300 000 inimest, lisaks on 42 000 elanikul võimalik täiendavalt liituda ühisveevärgiga ja 55 000 elanikul ühiskanalisatsiooniga. 2012 aasta novembri seisuga on edukalt lõpetatud 6 projekti. Kuid hoolimata väga suurtest investeeringutest on veemajanduse infrastruktuuri arendamiseks vaja täiendavaid vahendeid, et tagada asulareovee puhastamise ja joogivee direktiivi nõuete täitmist. 2012 aastal koostatud analüüsi põhjal on täiendav investeeringute vajadus 445 miljoni eurot. Investeeringute suur vajadus on paljuski tingitud asjaolust, et Eestis on väike ja ebaühtlane asustustihedus ning enamus süsteeme on rajatud 30-40 aastat tagasi ja vahepealsel perioodil ei ole suudetud kõiki süsteeme uuendada, mistõttu on see väga ajamahukas ja kulukas protsess.

Jäätmekäitluse arendamisel perioodil 2007-2013 on peamine rõhuasetus seatud nõuetele mittevastavate prügilate (tavajäätmeprügilate ning põlevkivitööstuse ja –energeetika jäätmeheidlate) korrastamisele. Hetkel toimub suletud prügilate korrastamine. 2011. a lõpuks jõudsid ÜF toel lõpule 5 nõuetele mittevastava tavajäätmete prügilate korrastamistööd. 39-st suletud prügilast oli 2012 aasta esimese poole seisuga 12 prügilat küll korrastamata, kuid 2013. a juuliks saavutatakse tõenäoliselt EARK eesmärk. 2009. a suvel ladestamiseks suletud 11 keskkonnanõuetele mittevastavast põlevkivitööstuse ja –energeetika jäätmeheidlast käisid 2012. aasta seisuga korrastustööd ÜF toel Kohtla-Järve ja Kiviõli põlevkivitööstuse nõuetele mittevastavates prügilates ning Ahtme tuhaväljal. Lisaks on 2012. aastal kahe põlevkivitööstuse ja –energeetika prügilate korrastamiseks taotletud vähese tähtsusega abi. Prügilate korrastamistööd on kavandatud lõpetada 2013. a.

3.3 Euroopa 2020 strateegia eesmärkidesse panustamine

Euroopa 2020 on Lissaboni strateegiale järgnenud 10-aastane strateegia, mille eesmärgiks on „**nutikas, jätkusuutlik ja kaasav kasv**“ (*smart, inclusive and sustainable growth*) läbi suurema riikidepoolse ja Euroopa tasandi koordineerimise. **Konkurentsivõime kava 'Eesti 2020'** on Eesti strateegia Euroopa 2020 eesmärkide saavutamiseks. Kava kirjeldab peamisi poliitikasuundi ja meetmeid Eesti konkurentsivõime tõstmisel, seab eesmärgid 2015. ja 2020. aastaks kooskõlas EL riikide poolt kokku lepitud Euroopa 2020 strateegia eesmärkide ja Eesti väljakutsetega.

Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegiaga 2007-2013 määratletakse üldised strateegilised tegevussuunad Euroopa Liidust aastatel 2007-2013 Eestile eraldatavate struktuurivahendite kaasabil abikõlblike valdkondade arendamiseks. RSKS on oma olemuselt valdkondadevaheline ja -ülene riiklik arengudokument, millega pannakse paika üldine lähenemine Eesti sotsiaalmajandusliku arengu suunamiseks aastatel 2007-2013. RSKS üldeesmärgiks on **kiire jätkusuutlik areng**. Antud üldeesmärk kätkeb endas kolme alameesmärki:

- majanduse konkurentsivõime kasv;
- sotsiaalse sidususe kasv;

- keskkonna kasutamise säästvuse kasv.

Kõik nimetatud strateegiad on tihedalt vastastikku seotud ja teineteist mõjutavad.

Arvestades Eesti suhtelist väiksust Euroopa tasandil, ei ole oodatav mõju Euroopa 2020 eesmärkidele väga suur, aga saame välja tuua Eesti panuse.

Arukas majanduskasv		
Euroopa 2020 eesmärk	Hetkeseis	Konkurentsikava „Eesti 2020“ eesmärk
1. avaliku ja erasektori investeeringute tase üheskoos 3%-ni ELi SKPst , samuti paremad tingimused teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks	1,08% (2007), 1,63% (2010), 2,41% (2011)	Eesti eesmärgiks on tõsta teadus- ja arendustegevuse investeeringute taset 2015. aastaks 2%ni ning 2020. aastaks 3%ni SKPst.
2. 2020. aastaks 20–64-aastaste meeste ja naiste tööhõive määr 75%	77,0% (2008), 69,9% (2009), 66,7% (2010), 70,4% (2011)	Eesti eesmärgiks on tõsta tööhõive määr 20-64 aastaste seas 2015. aastaks 72%ni ning 2020. aastaks 76%ni.
3. paremad haridusalased saavutused, konkreetsetl: - koolist väljalangemise määr vähendamine, et see oleks alla 10% - vähemalt 40% 30–34-aastastest peaksid omama kolmanda tasandi haridust (või samaväärset)	18-24 a vanusegrupis 10,8%, (2011)	Eesti eesmärgiks on vähendada haridustee katkestajate osakaalu 18-24 aastaste seas 2015. aastaks 11%ni ning 2020. aastaks 9,5%ni.
	35,7% (2009), 40,2% (2011)	Eesti eesmärgiks on suurendada kolmanda tasemega inimeste osakaalu 30-34 aastaste seas 2015. aastaks 40%ni, 2020. aasta eesmärk on seda taset hoida.

- Et Eesti saaks võrdse partnerina panustada Lissaboni ja EL2020 strateegia eesmärkide täitmisel, peab oluliselt suurenema teadus- ja arendustegevuse ning kõrgharidussüsteemi võimekus. 2011. aasta esialgsetel andmetel moodustas teadus- ja arendustegevuse kogukulutuste nominaalmaht 384,5 miljonit eurot, mis on Eesti läbi aegade suurim näitaja. Kasv võrreldes eelmise aastaga oli hüppeline, üle 65%. Teadus- ja arendustegevuse intensiivsus ehk osakaal majandustegevusest moodustas 2,41% SKP-st. Viimaste aastate tõus on saavutatud ettevõtlussektori suurenenud panuse toel, seda eelkõige õlitööstuses tehtud ülisuurte investeeringute tõttu. Samas jätkus ka ilma selle sektorita stabiilne kasv. Kasumitaotluseta sektorite kulutuste kasv oli 22%. Kahel viimasel aastal on erasektori kulutused ületanud kasumitaotluseta sektori kulutusi, ulatudes viimati 63,1%ni kogukulutustest. **Majanduse langusperioodil vastuvõetud otsused avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse investeeringute varasemaks toomise ja suurendamise näol, on parandanud ka erasektori teadus- ja arendustegevust.** Aastatel 2000-2009 oli Eesti keskmine aastane T&A tegevuste rahastamise mahu kasv 10,1%, mis oli Euroopa Liidu kõrgeim näitaja. Algselt madala võrdlustaseme tõttu on kasv eriti kiire olnud just erasektoris, koguni 18,4% aastas keskmiselt. RSKS-i prioriteediks 2 on „T&A võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv“. Nimetatud prioriteedi üks tegevusi on inimeste teadmiste ja oskuste arendamise intensiivistamine. IARK prioriteetses suunas 1.2 on otseselt nimetatud eesmärgi täitmiseks suunatud programmide DoRa ja Mobilitas tegevused. RSKS eesmärgi täitmist toetavad samuti 13 doktorikoolide projekti ja 37 kõrgkoolide ja ettevõtete koostööprojekti.
2011. aastal tööhõive 20-64-aastaste vanusegrupis kasvas, jõudes 70,1% tasemele. Tööhõive suurenemise peamisteks põhjusteks on üldise majandusolukorra positiivne mõju tööturule ning paranenud eksport. 2011. aasta keskmine hõivatute arv oli 609 000 inimest, mis on 38 000 inimest

(6,7%) rohkem kui aasta varem. Aastases võrdluses kasvas hõive kõige rohkem töötlevas tööstuses (13 000 inimest), ehituses (11 000 inimest), veonduses ja laonduses (5 000 inimest).

2012. a III kvartal oli hõivatud kokku 634 400 inimest, mis on 10 100 inimese võrra enam kui 2012. aasta II kvartal. Alates 2010. aasta II kvartal on jätkunud hõive kasvutrend on kaasa toonud kõrgeima hõivenäitaja viimase kolme aasta jooksul. Eelnevate kvartalite hõivelangus töötlevas tööstuses on peatunud ja asendunud mõõduka hõive tõusuga. Enim kasvas hõive ehituses. Tööhõive 20-64-aastaste vanusegrupis on eelmise kvartaliga võrreldes kasvanud, ületades 2015. aastaks seatud eesmärgi.

Enim aitavad nende eesmärkide suunas püüdlemisele kaasa IARK meetmed 1.3.1 – kvalifitseeritud tööjõupakkumise suurendamine, 1.3.2 – tööelu kvaliteedi parandamine ja 1.3.3 – töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed.

Olulised on ka investeeringud transpordi infrastruktuuri. Paremad (ühis)transpordivõimalused aitavad kaasa eesmärgile tõsta hõivatute osakaalu 75%-ni tööealisest elanikkonnast, kuna eriti maapiirkondades on see üheks takistuseks elukohast kaugemal töölkäimisel. Kiiremad ja kvaliteetsemad ühendused tähendavad, et inimestel on võimalik valida senisest rohkemate töökohtade vahel (mis asuvad praegu kättesaadavatest kaugemal), samuti mõjub see positiivselt ettevõtetele ja nende konkurentsivõimele, kuna sobiva tööjõu leidmine on selle võrra lihtsam.

3. a) 2011. a oli **koolituses mitteosalevate madala haridustasemega noorte osakaal** 18-24 a vanusegrupis **10,8%** olles tunduvalt vähenenud võrreldes 2009. a 14,3 protsendiga ning 2010. a 11,6 protsendiga.

Ei ole võimalik täpselt hinnata selles näitajas struktuurifondide meetmete põhjustatud mõju ulatust, küll saab aga eeldada, et mõju on olnud kindlasti soosiv. Kuigi tänaseks on 2015. aasta eesmärk täidetud, on tegemist jätkuvalt ambitsioonika eesmärgiga, mis eeldab aktiivseid tegevusi, kuna haridussüsteemist väljalangejate osakaal on viimase 10 aasta jooksul püsinud 13-15% juures. Ennekoike tuleb jätkata uute põhikooli ja gümnaasiumi õppekavade järjepidevat rakendamist. Haridustee katkestajate arvu vähenemine annab aluse eeldada, et valitsuse uute õppekavade võetud suund ning eraldi tähelepanu sellele teemale annab tulemusi nii lühi- kui pikaajalises perspektiivis.

- b) Kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal on viimase 5 aastaga stabiilselt kasvanud. Kui 2009. aastal oli vanusegrupis 30-34 kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal 35,7%, siis 2011. aastal juba 40,2%. See ületab aastaks 2015 eesmärgiks seatud 40% taset. Oluline kasv toimus 2010. aastal kui kolmanda taseme haridusega inimeste osakaal jõudis 39,7%-ni, mis on oluliselt kõrgem näitaja kui Euroopa Liidu keskmine 31%. Seega on ka nimetatud eesmärgi puhul 2015. aasta tase saavutatud, edasiseks eesmärgiks on seatud taset hoida ka järgnevatel aastatel. Eesmärk on seatud eeldusel, et pikemas perspektiivis on hariduspoliitika peamiseks suunaks kõrghariduse kvaliteedi ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine, samuti ligipääsu parandamine rahastamisskeemi muutmise kaudu, mis annab kõigile võimekatele võimaluse tasuta omandada kõrgharidust. Uus süsteem on nõudlik ja suunatud efektiivsuse tõstmisele.

Eesmärgi täitmisele aitab kaasa 2010. a käivitunud ESF-ist kaasrahastatav kõrghariduse katkestanute haridustee jätkamise programm TULE.

Jätkusuutlik majanduskasv ressursitõhusa, loodussäästlikuma ja konkurentsivõimelisema majanduse huvides		
Euroopa 2020 eesmärk	Hetkeseis	Konkurentsikava „Eesti 2020“ eesmärk
1. kasvuhoonegaaside heidete vähendamine 2020. aastaks 20 % võrra võrrelduna 1990. aasta tasemega. EL on valmis minema kaugemale ning vähendama heiteid 30 %, kui ülemaailmse kokkuleppe raames teised tööstusriigid võtavad enesele samasugused kohustused ja arenguriigid panustavad vastavalt oma võimetele	6094 tuhat tonni (2010)	Eesti eesmärgiks on, et kasvuhoonegaaside heitkoguste piirmäär Euroopa heitkogustega kauplemissüsteemi (ETS) välises sektorites ei ületaks 2015. aastal 6183 tuhandet tonni ning 2020. aastal 6246 tuhandet tonni. 11 %
2. taastuvenergia osakaalu suurendamine	24% (2010)	Eesti eesmärgiks on tõsta

kogutarbimises kuni 20%-ni		taastuenergia osakaalu energia lõpptarbimisest 2015. aastaks 23,6%ni ning 2020. aastaks 25%ni.
3. energiatõhususe suurendamine kuni 20 %	2818 ktoe (2010)	Eesti eesmärgiks on energia lõpptarbimise taseme säilitamine 2010. aasta tasemel. Aastaks 2015 – 2986 ktoe ja aastaks 2020 2818 ktoe.

1. Eesti on praeguseks vähendanud kasvuhoonegaaside heitmeid 1990. aastaga võrreldes üle 50%, antud näitaja 2011. aasta statistika ei ole veel avaldatud. Tuleb jälgida, et energia lõpptarbimine ja kasvuhoonegaaside heitkogused ei suureneks olukorras, kus majandustegevus on kriisist taastumas ning nii era- kui tööstuse energiatarve võib suurened.

2. Taastuvate energiaallikate osakaal kogu energiatarbimises moodustas 2005. aastal 18%. Biokütuste kasutus on Eestis praegu veel madal, kuid huvi selle kasutuse vastu on pidevalt kasvav. Tulenevalt majanduskasvust on ka Eestis energia lõpptarbimine mõnevõrra kasvav, kuid oluliselt madalamas tempos kui seda on majanduskasv.

2010. aastal oli taastuenergia osakaal lõpptarbimises 24%, mis täidab 2015. aastaks seatud eesmärgi ning on lähedal 2020. aasta eesmärgile. On tõenäoline, et 2011. aasta andmed näitavad samuti osakaalu tõusu ja näitaja ületab juba 25% ehk Eesti eesmärgi aastaks 2020. Viimastel aastatel on toimunud pidev taastuenergia osakaalu suurenemine. Suurim taastuvate energiaallikate potentsiaal asub biomassi sektoris, lisaks on head perspektiivid tuuleenergia, biogaasi ja väikehüdroelektrijaamade arendamisel. 2011. aasta taastuenergia lõpptarbimine oli sektorite kaupa järgnev (alates suurimast osakaalust): soojus- ja jahutusenergia, elekter, transport.

3. Lõpptarbimise hoidmine 2010. aasta tasemel eeldab energiasäästu suurendamist pea kõikides sektorites, millest olulisemad on kodumajapidamised, tööstus, transpordi ja avalik sektor. Korterelamute renoveerimise toetamise tulemusena väheneb nendes majades energiakasutus keskmiselt 40%, mis panustab energiatõhususe suurendamise eesmärgi täitmisesse. Energiatõhusust ja mõju energiasäästule ei ole üheski MARK meetmes otseselt ametlikuks valikukriteeriumiks seatud, kuid samas on uute tehnoloogiate kasutuselevõtt ning infotehnoloogia areng oma olemuselt energiasäästlikud (ja ka keskkonnasäästlikud) tegevused.

Kaasav majanduskasv – täiendavad eesmärgid		
Euroopa 2020 eesmärk	Hetkeseis	Konkurentsikava „Eesti 2020“ eesmärk
Vähendada vähemalt 20 miljoni võrra inimeste arvu, kes elavad vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses või keda need ohud ähvardavad	2010 – 17,5%	Eesti eesmärgiks on vähendada suhtelise vaesuse määra peale sotsiaalseid siirdeid 2015. aastaks 16,5%ni ning 2020. aastaks 15%ni.

2010. aastal oli suhtelise vaesuse määr 17,5%.²⁶ Perioodil 2000-2008 on suhtelise vaesuse määr Eestis püsinud 18-19% piirimail. 2009. aastal oli suhtelise vaesuse määr peale sotsiaalseid siirdeid 15,8%, mis on viimaste aastate madalaim. Suhtelise vaesuse määra vähenemisele aitas kaasa sissetulekute langusega kaasnenud vaesuspiiri langus ning sotsiaalkaitsehüvitiste taseme säilimine ning pensionide 5%line tõus. Suhtelise vaesuse määra suurenemine 2010. aastal oli tingitud vaesuspiiri tõusust, mis toimus jätkuva tööhõive ja sissetulekute suurenemise tulemusena.

²⁶ Andmed 2011. aasta kohta on kättesaadavad detsembri lõpus 2012.

3.4.1 Prioriteet 1: Haritud ja tegus rahvas

Inimeste ja riigi konkurentsivõime püsimiseks kiiresti muutuv majanduskeskkonnas on võtmetähtsusega ligipääs paindlikule ja kvaliteetsele haridussüsteemile, elukestva õppe võimaluste olemasolule, haiguste ennetamisele ja kvaliteetsetele tervishoiuteenuste kättesaadavusele ning kvalifitseeritud tööjõu pakkumisele ja tööelu kvaliteedile.

RSKS prioriteet „Haritud ja tegus rahvas“ on otseselt suunatud Lissaboni strateegia üldsuunise „Rohkem ja paremaid töökohti“ täitmisele.

Finantsülevaade prioriteetsete suundade rakendamisest seisuga 31.12.2011

Prioriteetse suuna/meetme nimi	Prioriteetse suuna või vastavate panustavate meetmete eelarve (EUR)	Võetud kohustused (EUR)		Väljamaksed (EUR)	
ESF 1.1 Elukestev õpe	58 377 955	57 908 340,01	99,2	26 434 534,12	45,28
ESF 1.3 Pikk ja kvaliteetne tööelu	132 361 024,14	118 007 660,51	89,16	80 572 205,82	60,87
ESF kokku	190 738 979,1	175 916 000,5	92,2	107 006 739,9	56,1
ERF 2.5.1 Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide kaasajastamine	20 199 276,52	16 454 361,11	81,46	13 708 345,13	67,87
ERF 2.5.2 Kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine	166 980 685,90	157 273 602,41	94,19	82 231 064,58	49,25
ERF 2.5.3 Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine	25 585 750,26	20 201 913,56	78,96	4 528 063,07	17,70
ERF 2.6.1 Kesk- ja piirkondlike haiglate infrastruktuuri optimeerimine	110 234 811,40	110 167 787,04	99,94	42 207 616,69	38,29
ERF 2.6.2 Riiklike hoolekandeesutuste reorganiseerimine	31 316 707,75	29 888 796,21	95,44	2 009 881,56	6,42
ERF 2.6.3 Õendus-ja hooldeteenuste infrastruktuuri arendamine	27 558 702,85	27 537 201,43	99,92	8 433 910,03	30,60
ERF kokku	381 875 935	361 523 661,8	94,67	153 118 881,1	40,09

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. Eestikeelse õppe kvaliteedi ja paindlikkuse tõstmine, võrdsete võimaluste loomine võimetele ja huvidele vastavaks elukestvaks õppeks ning noorsootöö kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine.
2. Haigestumise ennetus, tervislike valikute ja eluviiside soodustamine; nakkushaiguste leviku tõkestamine; keskkonnast tingitud terviseriskide vähendamine ning inimeste vajadustele vastavate tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine.
3. Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine.
4. Hoolekandeteenuste arendamine, sotsiaalse kaasatuse suurendamine ja soolise võrdsuslikkuse edendamine.
5. Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamine.

I Eestikeelse õppe kvaliteedi ja paindlikkuse tõstmine, võrdsete võimaluste loomine võimetele ja huvidele vastavaks elukestvaks õppeks ning noorsootöö kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamine.

Hariduse üheks väljakutseks on kõigi elanike ligipääs ühiskonna ja majanduse ootustele vastavale kvaliteetsele haridusele. Õppekeskkonnast sõltub paljuski õppe kvaliteet. Õppe kvaliteedi tõstmine, kättesaadavuse ja efektiivsuse parandamine on seatud eesmärgiks ka Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“. **Struktuurivahendite toel on arendatud hariduse infrastruktuuri kutseõppeasutustes, hariduslike erivajadustega õpilaste õppeasutustes ja avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning huvikoolides.** Õppekvaliteedi tõstmiseks on jätkatud õppekavaarendustega kõigil haridusastmetel.

- Oluliselt on haridusinvesteeringutega parandatud kutseõppeasutuste taristut (Euroopa Regionaalarengu Fondi-ERF meetme „Kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine“ toel, kus investeeringuid tehakse 91% koolidest (30/33-st). Täna on kutseõppeasutuste võrk üldjoontes välja kujunenud. Riigi hallata on 30 kutseõppeasutust, munitsipaalkoole on 3 ja erakutseõppeasutusi 10. Kutseõppeasutused pakuvad järjest rohkem paindlikke ja ühiskonna nõudmistega arvestavaid koolitusi nii taseme-hariduses kui ka täiskasvanutele, kellele pakutakse nii ümber- kui täiendõpet. 2010. a vaheeesmärgiks oli investeeringute ja toetuse andmine 15 munitsipaal- ja riigikutseõppeasutusele, kusjuures saavutustaseme määratlemisel võeti arvesse ainult lõpetatud projektid. Vaheeesmärki 2010. a ei saavutatud. 2011. a lõpuks on investeeringute ning soetuste toetust saanud 27 kutseõppeasutust: 1 munitsipaal- ja 26 riigikutseõppeasutust. Lõppenud projektiga kutseõppeasutuste arv on 16. Hetkel on saavutatud 52% sihttasemest.
- Hariduslike erivajadustega õpilaste koolide renoveerimisega (meede „HEV õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine“) on viidud 2011. aastaks õppe- ja eluruumide kehtivate normatiividega kooskõlla 9 kooli ja need on kohandatud tulenevalt õpilaste erivajaduse spetsiifikast. 2011. aasta seisuga on Eestis 44 HEV-kooli, millest 6 on eraomandis, 13 munitsipaal- ja 25 riigikoolid. Meetme raames on rahastatud 18 kooli projektid, millest 9 on lõppenud. Sellega on meetme 2.5.3 väljundindikaator „ERF-ist toetust saanud HEV koolide arv“ 100% täidetud. Arvestades käivitunud projektide hulka võib prognoosida indikaatori täitmist vähemalt 1,5 korda suuremas mahus. Õpilaste arv, kelle õppimis- ja elutingimusi on lõppenud projektide tulemusel parandatud on 1016, sihttasemeks on 1500 õpilast, seega on sihttasemest saavutatud 67,73%. Kutsehariduse ja HEV-koolide rahastamise põhielemendiks on riiklik koolitustellimus (RKT). RKT koostatakse selleks, et tagada kõikidele õppida soovijatele võimetele ja vajadustele vastavate õppekohtade olemasolu ning luua eeldused tööturu vajadustele vastava tööjõu kujundamiseks, lähtudes majanduslikust ja sotsiaalsest aspektist ning koolide võimalustest.
- Noorsootöö ja huvihariduse kättesaadavus on viimastel aastatel oluliselt paranenud ja noorte osalus noorsootöös on samuti tõusutrendis. Sellesse on suure panuse andnud Euroopa Regionaalarengu Fondi meede 2.5.1 „Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide kaasajastamine“ kogumahuga 2019276,52 €, mille eesmärgiks on tagada, et avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide füüsiline keskkond vastaks noorte vajadustele ja toetaks noorsootöö teenuste osutamist. Eestis on ca 220 avatud noortekeskust, 20 teavitamis- ja nõustamiskeskust ning 300 huvikooli (kokku 540 objekti). Neist 14 ehk ca 2% kaasajastati eelmisel programiperioodil. Käesoleva perioodi tulemusindikaatoriks on, et vähemalt 10% noorsootöö taristust oleks 2015. aastaks kaasajastatud. Meetme väljundindikaatoriks on renoveerida kokku vähemalt 45 avatud noortekeskust, teavitamis- ja nõustamiskeskust ning huvikooli. Aruandlusperioodi lõpuks on toetust saanud 44 projekti, mis moodustavad 94% sihttasemest aastaks 2015 (45). Indikaatori „Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide füüsiline keskkond vastab noorte vajadustele

ja toetab noorsootöö teenuste osutamist“ saavutustase 2011. a oli 82% sihttasemest. Investeeringute kavaga kinnitati esialgselt 47 objekti toetus. 2012. aastal täiendati vabanenud vahendite arvelt investeeringu kava alusel toetust saavate objektide nimekirja 2 projektiga. Seisuga 2012. november on rahastamise otsuse saanud kavas kinnitatud 49 projektist 45. Lõplikult teostatud on 40 projekti ehk 82% kavast ja 5 objektil teostatakse renoveerimis- ja ehitustöid. Välisvahendite eesmärgipärase kasutamise osas viis Riigikontroll 2011. aastal läbi auditi, milles käsitleti ka meetme „Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide kaasajastamine“ vahenditest toetust saanud omavalitsusi ja nende ehitus- ja renoveerimisprojekte. Hinnates toetust saanud omavalitsusi ja toetuse kasutamist kinnitas Riigikontroll auditi aruandes, et kõikides valdkondades (sh noorsootöö) on projekti teostamise tulemusena suurenenud osutatavate teenuste hulk. Projektidele seatud otsesed tulemused – taristu arendamine ja teenuste mitmekesistamine või parandamine – on saavutatud ja mõjud on püsunud ka pärast projekti lõpetamist. 85% juhtudest suurenes infrastruktuuri toetust saanud asutustes töötajate arv. Väljavalitud projektid asusid omavalitsustes, kus kasusaajate arvu püsimine on tõenäolisem kui maakonna keskmine. 75 % nendest asutustest prognoosivad, et kasusaajate arv jääb samaks (25% asutustest) või suureneb (50% asutustest). Toetust saanud objektid ei ole toonud omavalitsustele kaasa majandamiskulude kasvu.

- 2008. aastal käivitati ESF vahenditest riiklik programm „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ kogumahuga 4002275,32€. Programmi põhieesmärgiks on tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja tööturul toimetulemiseks. Programmi eesmärkide täitmiseks on kavandatu programmi raame tõsta noorsootöötajate pädevust, välja arendada noorsootöö kvaliteedi hindamise ja regulaarse noorteseire süsteemid ning toetada noorte arengu kvaliteetse noorsootöö teenuse kättesaadavuse kaudu. Lisaks on välja töötatud ja rakendatud instrument, mis võimaldab noortel noorsootöös omandatud oskusi ja teadmisi tööandjatele kirjeldada. Programmi tegevuste rakendamise tulemusel oli 2011. aasta lõpuks noortega töötavatele spetsialistidele suunatud koolitustel osalenud 4467 (indikaator aastaks 2013 - 4000) noorsootöötajat, kellele oli kokku pakutud võimalust osaleda 170 erineval koolitussündmusel. Koolitustel osalemise hõlbustamiseks on loodud veebikeskkond mitteformaalne.ee, mille vahendusel on võimalik tutvuda programmi koolituskalendriga. Programmi tegevussuuna „Noorte arengu toetamine, konkurentsivõime suurendamine ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamine kvaliteetse noorsootöö korraldamise kaudu“ oli 2011. aasta lõpuks on huvitegevus toimunud 100 avatud noortekeskuses, tegevuses osalenud noori aastatel 2010-2011 oli 1389. Samal perioodil toetati 72. noortekeskuse kaudu Noorte Algatusfondi (NAF) toel läbi noorte algatusi ja projekte, milles osales 12 771 noort. Tööelu ja ameteid tutvustavates üritustes oli osalenuid üle 11 701 noore. Riskirühmade noortele suunatud mobiilse noorsootöö tegevustesse kaasati 54 noortekeskuses 6006 noort. Noorte tervistava ja arendava puhkuse laagreid on 20 ANK-i koostöös läbi viidud 7, nendes on osalenud 127 noort. Kokku osales programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“ tegevussuuna „Noorte arengu toetamine, konkurentsivõime suurendamine ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamine kvaliteetse noorsootöö korraldamise kaudu“ tegevustes 31 994 noort (sihtase aastaks 2013 – 20 000). Rakendunud on noorte poolt noorsootöös õpitu ja kogetu tõendamist ja arvestamist võimaldav instrument stardiplats.ee, mis annab noorele võimaluse oma oskused tööandjatele paremini välja tuua. Käivitatud on noorte olukorrast regulaarset ülevaadet võimaldav seiresüsteem. Noorteseire hõlmab peamisi noortepoliitika toimealasid, mis puudutavad noore inimese elu. Tänu noorteseirele on otsustajatele, uurijatele ja noorsootöö praktikutele kättesaadav laiapõhjaline andmebaas, mis hõlmab andmeid erinevate noorte eluoluga seotud valdkondade kohta, võimaldades hinnata noorte olukorda, arvestada noori puudutavaid aspekte eri poliitikasuundade väljatöötamisel ning hinnata poliitikamuudatuste võimalikku mõju. Lisaks regulaarselt noorte eluolu kirjeldavate andmete koondamisele ja esitlemisele koondab noorteseire endas ka noorsoo- ja noorsootöö alaseid uuringuid. Iga-aastaselt antakse noorteseire raames välja aastaraamat, mis lisaks noorte eluolu kajastavatele indikaatoritele sisaldab täiendavalt aasta fookusesse valitud teema sisulisemat käsitlust.

Noorteseire aastaraamatu 2010. aasta fookus oli „Noored ja tööturg“ ning 2011. aastal „Noored ja noorsootöö“. Noorsootöö kvaliteedi arengut kohalikul tasandil toetav noorsootöö kvaliteedi hindamine on käivitunud ja nüüdseks on noorsootöö hindamise läbi viinud 24 omavalitsust.

- 2008. aastal käivitati ESF vahenditest riiklik programm „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“ kogumahuga 4 540 576,81€. Programmi raames osutatakse noortele karjääriteenuseid ning toetatakse karjäärispetsialiste kompetentsi tõstmist, karjääriteenuste metoodika arendamist ning valdkonna partnerite koostööd. Programmi kaasatud 17 piirkondliku partnerkeskuse poolt on karjääriteenustest 2009-2011 aastatel vahendatud individuaalset nõustamist 24 172 korral ja grupinõustamisel on osalenud 70 785 noort. Karjääriinfot pakuti aastatel 2009-2011 vahetu infoteeninduse kaudu 23 661 korral ja karjääriinfo loengutel, karjääripäevadel, messidel osalejaid oli 90 921. Esiletõstmist väärib asjaolu, et karjääriteenuste pakkumine hõlmab aastas prioriteetsetest sihtrühmadest üle 95% ning võrreldes varasemaga on teenuse pakkumine piirkonniti ühtlasem ja kvaliteetsem. Karjääriinfo vahendamise instrumendina toimib programmi vahenditest toetust saav veebikeskkond rajaleidja.ee. Rajaleidja portaali kaudu vastati 2011. aastal 402 individuaalsele infopäringule ning veebilehte kasutas 238 684 unikaalset külastajat ja 427 474 külastust. Programmi perioodi jooksul on rajaleidja.ee kasutatavus märgatavalt tõusnud. Võrdluseks oli 2009. aastal oli veebilehel Rajaleidja 184 058 külastust.. Programmi kaasabil on käivitatud karjääriõppe 36 üld- ja kutsekoolis, mida toetatakse vajaliku metoodikaga ja karjäärikoordinaatorite koolitustega. Karjääriteenuste kättesaadavusest ja karjääriplaneerimise oskustest, sealhulgas ESF programmi „Karjääriteenuste süsteemi arendamine“ rakendamise mõjust, andis ülevaate 2011. aastal programmi kaasabil läbi viidud „Karjääriteenuste süsteemi uuring“, mille eesmärgiks oli mõõta elanikkonna teadlikkust karjääriteenustest ja karjääriplaneerimise oskusi, analüüsida karjääriteenuste kättesaadavust ja hinnata koostööd karjääriteenuste osutamisel. Uuringu tulemused olid heaks võrdluseks 2006. aastal läbiviidud samalaadsele uuringule. Võrreldes 2006. aasta uuringu tulemustega on elanikkonna teadlikkus karjääriteenustest kasvanud Eesti Töötukassa, erinevate tööotsinguportaalide, noorte infomessi Teeviit ning Rajaleidja karjääriportaali osas.
- Eesmärki luua võrdsed võimalused võimetele ja huvidele vastavaks elukestvaks õppeks mõõdetakse mõjuindikaatorite täiskasvanute (25-64) elukestvas õppes osalemise määraga ja mitte- eestlaste elukestvas õppes osalemise määraga. Antud eesmärk on seatud ka Konkurentsivõime kavas „Eesti 2020“ ning planeerimisel on uus riiklik arengukava „Eesti elukestva õppe strateegia 2014-2020“, mille peamiseks eesmärgiks on samuti kõigile Eesti inimestele nende vajadustele ning võimetele vastavate õpivõimaluste loomine kogu elukaare jooksul. Eesmärgi saavutamiseks rakendatakse struktuuritoetuste abil läbi nelja tegevust: töötavate täiskasvanute konkurentsivõime tõstmine, kompetentsipõhise riikliku kvalifikatsioonisüsteemi arendamine ja rakendamine, noorsootöötajate täiendkoolitus ning mitte-eestlaste konkurentsivõime tõstmine. **Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes on aasta-aastalt paranenud ning ületab EL27 keskmist.** Kui aastal 2006 oli vastav näitaja 6,5%, **2011. aastal tõusis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr 12%ni** (so. 87 100 täiskasvanuni), mis on seni kõigi aegade kõrgeim tulemus ja ületab 2013. aastaks seatud sihttaset. Vanemaealiste (55-64-aastased) õppes osalemine jäi 4,6% tasemele. Meeste ja naiste osalemine kasvas vastavalt 9,2%-ni ja 14,5%-ni (8,5%; 13% - 2010. a.). Aastatel 2001-2006 oli Eesti täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr vahemikus 4-7%. 2008. aastal toimus murrang ja Eesti näitaja ületas EL keskmist taset. 2009. aastal tõusis elukestvas õppes osalemise määr 10,6%ni ja 2010. aastal 10,9%ni. See annab tunnistust täiskasvanute enesetäiendamise jätkuvalt tõusvast trendist. Arvestades, et perioodi algusest alates on erinevates ESF-i otseselt täiskasvanute koolitamisele suunatud meetmetes olnud kokku üle 52 000 osaleja, võib kindlasti näha nende meetmete positiivset mõju indikaatori taseme paranemisele. Täiskasvanute koolitust pakuvad 2011. a seisuga 39 kutseõppeasutust ja 49 vabahariduslikku koolituskeskust, mis on planeeritust enam ja näitab koolide valmisolekut koolituste läbiviimiseks ja arendustegevustes osalemiseks.

Madalama haridustasemega inimeste kaasamine elukestvasse õppesse on võrreldes 2006. aastaga 2011 aastaks suurenenud, selleks on ka programmides tehtud muudatused ja eraldi välja toodud madala haridustasemega inimeste sihtgrupp.

Hariduse kättesaadavuse võrdseid võimalusi iseloomustab koolituses mitteosalevate madala haridustasemega noorte osakaal 18-24 aastaste vanusegrupis. Koolituses mitteosalevate madala haridustasemega noorte osakaal 18-24 aastaste vanusegrupis näitab positiivset trendi, 2011. aastal oli tase 10,8 % ja on võrreldes 2009. aastaga vähenenud (2009. a- 14,3%). Samas ei ole võimalik hinnata selles näitajas tõukefondide meetmete põhjustatud mõju ulatust, saab aga eeldada, et mõju on olnud kindlasti soosiv. 20-64- aastaste (esimese taseme haridusega või madalam) osalemine täiskasvanute koolitusel 12 viimase kuu jooksul on võrreldes 2007. aastaga samuti tõusnud (2007. a 21,2 % ja 2011. a 24,1 %).

- 2011. aasta lõpuks on moderniseeritud nõuete järgi välja töötatud kutsestandardeid 144, mis moodustab 48% standardite koguarvust. 34 600 inimese kvalifikatsiooni on tunnustatud uuendatud nõuete järgi, see ületab perioodi lõpuks seatud sihttaseme 115%. Sihttase on ületatud seoses sellega, et programmi juhtrühma otsuse kohaselt loetakse kõik kutsetunnused, mis kannavad uue kvalifikatsiooniraamistiku tasemenumbrit uuendatud nõuete järgi väljaantuks.
- Eri- ja kutsealase hariduseta inimeste rohkus on endiselt väljakutse. Suur osa Eesti tööjõust (vanusegrupis 25-64) on kas põhi- või üldkeskharidusega ning ei oma erialast haridust (kutse- ja kõrgharidus). Seetõttu on ka Eesti 2020 strateegia üheks eesmärgiks **vähendada õpingute katkestamist ja juba katkestanutele haridustee jätkamise võimaldamist**. Struktuurivahendite toel on soodustatud katkestatud õpingute jätkamist jätkuõppeprogrammi „KUTSE“ abil. Programm on mõeldud viimase kümne õppeaasta jooksul kutseõppes õpingud katkestanutele, sealjuures on programmi kriteeriumeid leevendatud ning soovitakse innustada vanemaalisi inimesi kutseharidust omandama. Siinjuures ei ole oluline, kas neil on varasemast taskus mõne kutse- või kõrgkooli diplom. Kui nad soovivad omandada uut kvalifikatsiooni, siis pakub KUTSE selleks võimaluse. Programm kestab kuni 2013.a lõpuni ning loodetakse, et vähemalt 400 inimest jõuavad õpingute lõpetamiseni. Nii 2010. a kui 2011. a aastal jõudis kutseharidusse suur hulk neid inimesi, kes on haridusteel mõned aastad vahele jätnud või mõnes teises õppeasutuses õpingud katkestanud. Sama aasta lõpetajad moodustasid 2011. a. sügisel vaid 68% põhihariduse järgsesse kutseõppesse astunutest ja üldkeskhariduse omandanud vaid 20% keskkhariduse järgsesse kutseõppesse vastuvõetutest. (2010. a. vastavalt 65% ja 21%). Et vähendada kõrghariduse omandamisel esimesel kursusel katkestajate arvu, on ESF programmi Primus toel töötatud välja koolitusprogramm algaja õppija toimetuleku toetamiseks. Majandusbuumi aegadel kõrghariduse taseme õpingud katkestanute tagasitoomiseks haridussüsteemi käivitas HTM 2010. a toetusmeetme26 – TULE programmi. 2010/11-2011/12. õppeaastal on 10. detsembriks 2011 kokku vastu võetud 955 üliõpilast, kellest 115 on juba lõpetanud ja 80 taas katkestanud.
- Pakutava hariduse kvaliteet sõltub suuresti ka õpetajate ja spetsialistide kompetentsusest. Selleks, et tõsta hariduse kvaliteeti on ESF erinevate programmide toel toetatud õppejõudusid, õpetajate ja täiskasvanute koolitajate enesearendamise võimalusi ja ametialast arengut. Näiteks läbi programmi „Kutsehariduse sisuline arendamine 2008-2013“ on saanud koolitust 872 kutseõpet pakkuvat õppeasutuste õpetajat ja kutseõpetajat, „Üldhariduse pedagoogide kvalifikatsiooni tõstmine 2008-2014“ tulemusel on koolitustel osalenud 510 õpetajat vastavalt 2011. a seireandmetele, 2012. aasta andmed lisanduvad detsembris (sihttase 2013 on 1000) ja IKT valdkonnas programmi „Õppiv Tiiger“ tulemusel on 2011 aastaks koolitatud 9247 pedagoogi (sihttase 2013 aastaks on 11000), programmi „Õppe kvaliteedi parendamine õppeasutuste sise- ja õpitulemust välishindamissüsteemi arendamise kaudu“ koolitati 2011. aastaks 206 nõuniku (sihttase 2013. aastaks on 200).

II Haigestumise ennetus, tervislike valikute ja eluviiside soodustamine; nakkushaiguste leviku tõkestamine; keskkonnast tingitud terviseriskide vähendamine ning inimeste vajadustele vastavate tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine.

Eesti tervisepoliitika üldine eesmärk on inimeste eluea pikendamine, eelkõige tervena elatud aastate kasv enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu. Tervise arengu eesmärgi osas on Eestis toimunud mitmeid positiivseid arenguid. Viimase 15 aasta jooksul on kasvanud keskmine oodatav eluiga ja tervena elatud aastate arv, jäädes siiski alla Euroopa Liidu keskmisele. Eestis pälvib tähelepanu väga suur naiste ja meeste oodatava eluea vahe, mis oli kuni 2009. aastani üle 10 aasta, kuid 2011. aastal jäi erinevus alla 10 aasta – mehed 71,16 aastat ja naised 81,09 aastat. Rahvastiku tervise arengukava 2008–2020 seab eesmärgiks Eesti elanike keskmise eluea tõusu aastaks 2020 naistel 84 aastani ja meestel 75 aastani ning tervena elatud eluaastateks naistel 65 ja meestel 60. Nimetatud eesmärkide täitmise oluline eeldus on varaste ehk enne 65. eluaastat toimuvate surmade vähendamine ja Eesti elanike tervisekäitumise paranemine. Hoolimata Eesti inimeste eluea jätkuvast kasvust viimastel kümnenditel, on välditavate varaste surmade arv või riskikäitumisest tulenev tervisekadu suur. Varastest surmadest tingitud eestlaste lühike eluiga alandab oluliselt kohta globaalses inimarengu indeksis, kus Eestile kuulus 2010. aastal 34. koht (indeksi väärtus 0,812). Eestis suri 2011. aastal 15 244 (2010. a 15 790) inimest, neist ligikaudu veerand enne 65-aastaseks saamist. Alates 2000. aastast on enneaegsete surmade põhjustatud eluaastate kaotus vähenenud nii meestel kui naistel ja pidevalt tõusnud haigestumise tõttu kaotatud eluaastate osakaal. Peamisteks tervisekao põhjusteks on südameveresoonkonnahaigused (37%), kasvaja (15%) ning vigastused, mürgistused, uppumised, enesetapud jms (10%).

Suuremateks kitsaskohtadeks tervishoiuvaldkonnas on tervishoiuteenuste kättesaadavus ja kvaliteet ning rahastamise jätkusuutlikkus, lisaks viimaste aastate tervishoiutöötajate arvu vähenemine. Olulised on esmatasandi tervishoiuteenuste arendamine ja haiglavõrgu jätkuv reformimine.

Prioriteeti „Haritud ja tegus rahvas“ panustab otseselt Inimressursi arendamise rakenduskava Prioriteetse suuna 1.3 meede 1.3.4 „Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine“ läbi tervisekäitumise parandamise ja õnnetusjuhtumite edasise vähendamise. Tegevused aitavad kaasa eelkõige tervislike valikute ja eluviiside soodustamisele ning vigastuste ja vigastussurmade arvu ennetamisele, et vähendada tervislikel põhjustel tööturul mitteaktiivsete inimeste osakaalu ja tööturult tervislikel põhjustel väljalangemist.

- Halva tervise ja enneaegse suremuse tõttu kaotab Eesti tööjõuturg igal aastal umbes 5000 inimest. Erinevad terviseuuringud näitavad olulist erinevust tervisenäitajates nii elukohast kui ka haridusest ja sotsiaalsest staatusest sõltuvalt. Aastast 2008 on rakendatud erinevaid perioode hõlmavaid riiklikke programme „Tervislike valikuid toetavad meetmed“, mille raames 2008-2009.a. koolitati üle 300 kohaliku omavalitsuse ja maavalitsuse ametniku, kohaliku tervisenõukogu liikme ja kohaliku elu edendaja. Aastal 2008–2012 koostati kõigi maakondade ja 104 kohaliku omavalitsuse paikkonna terviseprofiilid ning uuendati osasid neist, profiilidest lähtuvalt koostati tervise tegevuskavad. Profiilid annavad väärtuslikku informatsiooni territoriaalsete erinevuste kohta ning sisendi antud piirkonnas terviseedenduslike sekkumismeetmete planeerimisel ja elluviimisel. Terviseprofiilide koostamisel ning kohalike terviseedenduslike sekkumismeetmete planeerimisel on leidnud kasutust tervisestatistika ja -uuringute andmeesitlussüsteem. Nimetatud süsteemi on vajalik edasi arendada ning selles olevaid andmeid kaasajastada. Läbi avatud taotlusvoorude on rakendatud 43 projekti, mis viiakse ellu riigi erinevates regioonides kaasates sihtgrupina tööalist elanikkonda - tööandjaid, töötajaid, töötuid; samuti sõltuvushäirega isikuid ja nende lähedasi, eesmärgiga vähendada nende mitteaktiivsust tööturul. Aasta 2011 on mõjuindikaator 25-49-aastaste mitteaktiivsete inimeste

arv, kelle mitteaktiivsuse põhjuseks on haigus või vigastus Eestis 14 900 inimest, mis moodustab eesmärgist 13 000 inimest 87%.

Perioodil 2007-2012 on tervishoiu infrastruktuuri arendamist rahastatud peamiselt Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest, mis moodustavad ca 90% kogu investeeringute mahust. Tervishoiu infrastruktuuri arendamine toimub Elukeskkonna arendamise rakenduskavaprioriteetse suuna „Tervishoiu- ja hoolekande infrastruktuuri arendamine“ meetmete „Kesk- ja piirkondlike haiglate infrastruktuuri optimeerimine“ ja „Õendus- ja hooldusteenuste infrastruktuuri arendamine“ investeeringute kava alusel.

- Struktuurivahenditest on rahastatud haiglavõrgu infrastruktuuri optimeerimist ja kaasajastamist, mis loob eeldused kvaliteetse statsionaarse eriarstiabi osutamiseks ning võimaldab vahendeid kasutada tulemuslikult. Kokku rahastatakse investeeringute kava raames kolme suur haiglaprojekti Eesti erinevates piirkondades. Tallinnas viiakse ellu SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla suurprojekti SA Tartu Ülikooli Kliinikumi projekti eesmärgiks on 2015. aasta lõpuks ehitada ja võtta kasutusele Tartu Ülikooli Kliinikumi aktiivravikompleks. 2010. aastal alustati SA Ida-Viru Keskhaigla projektiga. Nende kolme haigla teeninduspiirkonnad hõlmavad tervet riiki, mis kokkuvõttes tähendab seda, et kogu Eesti elanikkonnal on tulevikus juurdepääs oluliselt kvaliteetsemale raviteenusele. Meetme indikaator „Ehitatud/rekonstrueeritud aktiivravi osutamiseks kasutatav pind“ on 2011. aastaks planeeritud 20 000 m², mis 2011. aastaks on täidetud 149% (29 807 m²). 2015. aastaks planeeritud 65 000 m² on saavutatav.

Eriarstiabi ja haiglavõrk vajavad ümberkorraldamist, sest praegusel kujul ei jätku pikemas perspektiivis kõikidele haiglatele ei patsiente ega kvalifitseeritud töötajaid. Selleks on plaanis vastavalt uuendatud erialade siseriiklikele arengukavadele ümberstruktureerida osutatavate teenuste maht ning kehtestada uued kvaliteedi ja kättesaadavuse nõuded haiglatele nii statsionaarsete kui ambulatoorsete teenuste osas. Haiglavõrgu jätkuvaks tõhustamiseks läbi pädevuskeskuste (piirkondlike- ja keskhaiglate) süsteemi arendamise ning üld- ja kohalikud haiglate reorganiseerimiseks, arendades välja tõhusa esmatasandi tervisekeskuste võrgu, taotletakse rahalist toetust ka EL 2014–2020 vahenditest.

- Õendus- ja hooldusteenuse infrastruktuuri arendamise meetme indikaatorite kontrolltasemetes on planeeritud mõnevõrra vähem pinda, kui esialgselt kavandatud 82 500 m², mis on seotud eelkõige sellega, et näiteks aktiivravi haiglates asuvatel hooldusravi osakondadel on mitmete abiruumide pind juba olemas. Teenuste osutamiseks ehitatud/ rekonstrueeritud pinnal avatavate voodikohtade arv (600), sh juurde loodud voodikohtade arv (300) täitmiseni 2010. aastal ei jõutud ja samuti 2011. aastaks seatud taset ei täidetud. Planeeritud voodikohtade sihttase 1500 (sh uusi 750) 2015. a on saavutatav.

III Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine ja tööelu kvaliteedi parandamine.

Tööjõu pakkumise suurendamise vajadus on seotud eelkõige rahvastiku demograafiliste muutuste (rahvastiku vananemine ja vähenemine, ränne) ning tööal vajaminevate oskustetsükli lühenemise ja ümberkujunemisega. Läbiviidavate muudatuste eesmärk hõlmab endas inimkapitali arendamist, edendades inimeste teadmisi, oskusi ning töökeskkonna ja –suhete arendamist. Tööjõu nappuse ja mobiilsuse tingimustes pööratakse tähelepanu enam seni hõivest eemale jäänud rühmadele – noored ja vanemaealised inimesed, pikaajalised töötud, puudega inimesed jt.

Samuti mõjutab tööjõu pakkumist ja nõudlust otseselt siseriiklik, Euroopa Liidu ja ka globaalne majandussituatsioon. Eelarveperioodi alguses kiire majanduskasvu ajal 2007.a. oli Eestis seni madalaim töötuse tase tööealise elanikkonna hulgas (vanusegrupis 15-74.a.) määraga 4.7%. Sellele järgnenud langusperioodi muutused tõid kaasa järsu tööpuuduse kasvu, saavutades maksimumi 2010.a. tasemel 16,9%. Struktuurivahendite mõju on olnud oluline tasakaalustamiseks paindlikku reageerimist järsule langusperioodile kohaste tööturuteenuste, nõustamisteenuste ja tööelu kvaliteeti tõstvate teenuste

arendamisel ja pakkumisel. Edasiminekut tööturuteenuste arendamise ja pakkumise vallas riigis tervikuna näitab aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate osakaalu pidev kasv. Kui 2010. aastal osales neis keskmiselt iga kümnes registreeritud töötaja, siis 2011. aastal juba iga viies ning 2012. aasta esimesel poolel pea iga kolmas. Suurenenud on sealhulgas pikaajaliste töötute osalemine tööturuteenustes: 2012. aasta I poolaasta seisuga oli 75% pikaajalisest töötutest eelneva 12 kuu jooksul osalenud tööturuteenustes, aasta varem oli see näitaja 67%. Selle tulemusena on töötuse määr langenud 2012.a. III kvartaliks juba 9,7%-ni tööealise elanikkonna hulgas, tuues kaasa kõigi töötute arvu kiire vähenemise, sealhulgas ka pikaajaliste töötute puhul, kelle tööotsingute kestus on 12 kuud ja kauem. Majanduskriisi ajal kasvama hakanud pikaajalise töötuse määr vähenes 2010. aasta 7,7%-lt 2012 II kvartalis 5,3%-le. Kuna üldine töötus on vähenenud veel kiiremini, siis on pikaajaliste töötute osatähtsus tõusnud.

Aastatel 2007-2011 finantseeriti aktiivseid tööturumeetmeid ca 80% välisvahenditest. 1. jaanuarist 2011.a jõustus seaduse muudatus, mis võimaldab tööturuteenuseid ja -toetusi (v.a töötutoetust) rahastada üha enam riiklikest töötuskindlustuse vahenditest. 2012. aastal moodustavad välisvahendid aktiivsete tööturumeetmete eelarvest ca 28% ja 2013. aastal ca alla 1%. Alates 2012. aastast toimub aktiivsete tööturumeetmete rahastamine peamiselt töötuskindlustuse ja riigieelarvest eraldatud vahendite arvelt (riigieelarve eraldis ca 9,7%).

Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamiseks ja tööelu kvaliteedi parandamiseks panustavad struktuurivahendid otseselt läbi Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna 1.3 meetmete. Programmide raames arendatakse ja laiendatakse riigi tööturustsüsteemi aktiivsete tööturumeetmete pakkumist töötutele ning teatud tingimustel tööturul nõrgemas olukorras olevatele töötavatele inimestele, ennetamaks nende töötuks jäämist. Samuti arendatakse juhtumikorraldust ning toetatakse ka mitmesuguste paindlike töövormide laialdasemat kasutuselevõttu. Avatud taotlusvoorude raames toetatakse eelkõige individuaalsete lahenduste otsimist tööturu konkurentsivõimelises raskemas olukorras olevatele töötutele. Tööelu kvaliteeti parandatakse läbi töökeskkonna muutmise töötaja tervist hoidvaks, samuti läbi töösuhete selguse ja paindlikkuse ning töösuhete osapoolte tööeluga rahulolu suurendamise. Tööelu kvaliteeti tõstab ka töökeskkonnaalase teavitussüsteemi parandamine ja vastavate spetsialistide koolitus ning sotsiaalpartnerite tegevuse toetamine töösuhete korraldamisel ja tööpoliitika kujundamine.

- Peamised indikaatorid, mis peegeldavad eesmärgi kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine mõju on „Aktiivsuse määr (15-64 a)“ ja „Lastetute inimeste ning väikelaste vanemate hõive lõhe vanusegrupis 20-50 aastat“. Eeltoodud indikaatori näitaja on 2011. aastal nii naiste kui meeste lõikes suurenenud vastavalt 24,1% ja -20% (st väikelastega meeste hõive on suurem kui lastetute meeste hõive) ehk hõivelõhe on võrreldes 2010. a kasvanud vastavalt 2,4% ja 4%. Seevastu indikaator „Aktiivsuse määr (15-64 a)“ 74,4% saavutustasemega moodustab püstitatud eesmärgist juba 99,5% ning indikaator „25-49-aastaste mitteaktiivsete arv, kelle mitteaktiivsuse põhjuseks on haigus või vigastus“ 87%.
- Inimeste arv, kes on kasutanud struktuurivahenditest rahastatavaid aktiivseid tööturuteenuseid ja töölesaamist toetavaid teenuseid on olnud planeeritust kõrgem, mis on peamiselt tingitud 2010. a suurest majanduslangusest, mil töötute arv kasvas hüppeliselt. „Aktiivsete tööturuteenuste abil tööle rakendunud inimeste osakaal kõigist vastavaid teenuseid saanutest“ ja „Töölesaamist toetavate teenuste abil tööle rakendunud või töö säilitanud inimeste osakaal kõigist vastavaid teenuseid saanutest“ viitavad tegevuste suhteliselt heale tulemuslikkusele, kuna tegevuste abil õnnestub tööle rakendada või töö säilitada üle 30% programmides ja projektides osalejatest. Eesmärgi poole liikumist väljendab ka mõjuindikaatorite paranemine eelkõige kasvanud aktiivsuse määra osas.
- 2012.a. viidi Sotsiaalministeeriumi tellimusel läbi palgatoetuse ja tööturukoolituse osas hindamine Eesti Rakendusuuringu Keskus CENTAR ja InterAct Projektid ja Koolitus OÜ poolt. Hindamistulemuste kohaselt on tööturukoolituse näol tegemist asjakohase, tõhusa, jätkusuutliku ja majanduslikult tulusa meetmega, mõningate väikeste küsimusega võib sama öelda ka palgatoetuse

meetme kohta. Hindamine tõi välja, et tööturukoolituses osalenute grupi hõivemäärade erinevus 12. kuul on ligikaudu sama mis 6. kuul, mistõttu võib teenuse mõju pidada jätkusuutlikuks. Töötukassa andmebaasi põhjal on palgatoetusega jaanuar 2008 kuni mai lõpp 2011 rakendunudtest pärast palgatoetuse lõppu registreerinud ennast uuesti töötuna 26%. See tähendab, et valdav enamik palgatoetusega rakendunud töötutest (74%) ei ole ennast uuesti töötuna registreerinud, mis näitab teenuse edukust.

- Riskirühmadest on endiselt kõige keerulisem puudega ja/või püsiva töövõimekaoga inimeste tööle rakendamine. Puudega 16-64 aastaste tööjõus osalemise määr e. aktiivsus oli 2011. aastal 29,7%, mis on väga madal, samas nendest omakorda olid töötud 23,6%. Lisaks on väga kõrge töötus nende hulgas, kelle töövõime oli püsivalt vähenenud. 16-64 aastaste osalise töövõimega inimeste seas, kes olid 40-100%se töövõimetusega (aktiivsus 49,6% ja töötus 23%). Eelnev on tingitud asjaolust, et paljud tööandjad ei ole enamasti huvitatud tegema lisakulutusi ning pingutusi raskemate sihtrühmade töökohtade kohandamiseks ning rakendama paindlikke töövorme. Samuti on probleemne töökohtadesse ligipääsetavus. Oluline roll on hoolekandeteenuste ja aktiivsete tööturumeetmete koostoimel. Samuti on puudega inimesed suures ulatuses ka heitunud ning nad ei ole valmis kohe tööle siirduma ja aktiivseid tööturuteenuseid kasutama ning nad vajavad spetsiaalset nõustamist ning kaasamist.
- Majanduslangus mõjutas riskigruppidest enim noorte tööpuudust, mis tõusis kõrgeimale tasemele aastal 2010.a. 32,9% (vanusegrupp 15-24.a). Noorte kõrgema tööpuuduse põhjustena võib välja tuua nende suurema haavatavuse väiksemate tööoskuste ning – kogemuste ja puuduliku haridustee tõttu. Vanusegrupis 15-19 on tegemist on tihti põhiharidusega noorte või koolist väljalangenutega, seega on selle eagrupi „töötud“ on tegelikult rohkem haridusvõrgu kui tööturu probleem. Kuid samuti mahuvad siia verivärsked gümnaasiumi- või kutsekoolilõpetajad, kelle töölerakendumist takistab erialaoskuste või töökogemuse puudumine. Eagrupi 20–24-aastaste töölesaamist takistavad peamiselt puudulikud erialaoskused ja vähene töökogemus. Noorte tööturule sisenemise toetamiseks ja tööturul toimetulekuks pakutakse noortele karjääriteenuseid ja toetatakse karjääriõppe korraldamist üld- ja kutsekoolides. Toetatakse noorte mitmekülgset arengut, konkurentsivõime suurenemist ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamist kvaliteetse noorsootöö teenuse korraldamise kaudu kohalikul tasandil. Haridus- ja Teadusministeerium ja Sotsiaalministeerium plaanivad järgmiseks perioodiks töötada koostöös välja ühiskava suurendamiseks kooskõla tegevuste ja meetmete kavandamisel, mis avaldaksid mõju noorte töötuse vähendamisele. Ühiskava eesmärgiks on ennetada noorte tööturuprobleemide tekkimist ja aidata tööturul probleemidesse sattunud noortel saavutada püsivalt võimekus tööturul edukalt osaleda. Noorte töötuse määr 2012. a. III kvartalis oli 19,5% ja tänu muutustele on see püsinud aasta jooksul stabiilsena. Samal ajal on vähenenud mitteaktiivsete noorte arv ja noorte tööjõus osalemise määr on kasvanud kolme kvartaliga 4,4%. 50–74-aastaste eagrupi töötuse määr jätkas tõusmist kuni 2010. aasta III kvartalini (olles siis 16,4%, meeste puhul isegi 19,4%), kui teistes eagruppides oli töötus juba taandumas. Kuna vanemaealises töötajaskonnas domineerivad naised, siis on loomulik, et nende rühmade töötusekõverad liiguvad sarnaselt. Samuti süvenes 2010. aasta vältel tööpuudus mitmetes valdkondades, kus töötab suhteliselt palju üle 50-aastaseid, näiteks haridus ning veondus ja laondus (sh postiteenistus). Noorte ja vanemaealiste töötute inimeste tööturule tagasi toomiseks käivitati 2012. aastal nendele sihtrühmadele suunatud programme 4 686 413 eur mahus.
- Tööelu kvaliteeti tõstetakse läbi riiklike tööelu programmide, et suurendada töösuhete selgust ja paindlikkust, muutes töökeskkond enam töötajate tervist hoidvaks ning tõstes töövaldkonna poliitikate kujundamise haldussuutlikkust. Euroopa Sotsiaalfondi rahastust on olnud võimalik taotleda ka kollektiivläbirääkimiste infomaterjalide ja individuaalsete töösuhete regulatsiooni infomaterjali väljatöötamiseks ning nende tutvustamiseks. Võimalik on taotleda vahendeid ka ettevõtete töökeskkonna olukorra ja riskide uurimiseks ning hindamiseks.

Kokkuvõttes liigutakse eesmärkide saavutamise suunas ning olulisi planeeritud struktuurivahendite meetmete indikaatorite alal ei ole ületäitmist ei esine. Töenäolisem sihttasemete mittesaavutamine puudutab eelkõige indikaatoreid, mis ei sõltu nii otseselt selle rakenduskavade tegevustest, vaid sotsiaalmajanduslikust olukorrast Eestis üldisemalt.

IV Hoolekandeteenuste arendamine, sotsiaalse kaasatuse suurendamine ja soolise võrdsuslikkuse edendamine.

Sotsiaalhoolekandes osutatakse inimestele vajaduspõhiselt iseseisvat elamist, toimetulekut ja töötamist toetavaid ning ühiskonda kaasamist parandavaid teenuseid (nt teenused lastele, eakatele, puudega inimestele, sotsiaalmajanduslike probleemidega inimestele), makstakse erinevaid toetusi ning osutatakse abi puuduse korral (toimetulekutoetus) ja vältimatut abi.

SKP-s ja riigieelarves moodustasid 2011.aastal sotsiaalhoolekandele tehtud kulutused suhteliselt väikese osa (vastavalt 0,45% ja 1,16%), kuid seda oli 2009. aastaga võrreldes siiski rohkem. Sotsiaalhoolekande valdkonnas riigieelarvest tehtud kulutused suurenesid perioodil 2009-2011 38,2%. Suurem osa kulutuste juurdekasvust vaadeldaval perioodil moodustab sotsiaaltoetusteks makstavate vahendite kasv, kuid suurenesid ka sotsiaalteenuste kulutused. 46% sotsiaalteenuste kulutuste juurdekasvust langes puudega inimestele proteeside, ortopeediliste ja muude abivahendite hüvitamisele, 17,6% erihoolekandeteenustele ning 15,6% laste riiklikuks hoolekandeks.

Hoolekande peamisteks probleemideks on abivajajate ligipääs kvaliteetsetele hoolekandeteenustele ja ühiskonna madal sotsiaalne sidusus, jätkuvalt on madal puuetega inimeste tööhõive. Hoolekandeteenuste arendamisse panustab Inimressursi arendamise rakenduskava 1.3 Prioriteetse suuna meede 1.3.3 „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed”. Meetme üldeesmärk on töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamine ning töötute ja mitteaktiivsete hõivesse toomine läbi töölesaamist toetavate hoolekandeteenuste. Töötuse ja mitteaktiivsuse ennetamiseks rakendatakse hoolekandeteenuste osutamisel senisest individuaalsemat lähenemist, inimeste tööturule sisenemise takistuste vähendamiseks osutatakse ja arendatakse toetavaid hoolekandeteenuseid, töötute ja mitteaktiivsete hõivesse toomiseks parandatakse hoolekandeteenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. Tööturu riskigruppide toetamiseks arendatakse välja ja rakendatakse katseliselt just nende vajadustele vastavaid tööturule sisenemist ja töötamist toetavaid hoolekandemeetmeid, pöörates tähelepanu koostööpartnerluste arendamisele, võrgustikutööle ja rahvusvahelisele koostööle.

- Rakendatud on riiklikku programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed“ erinevate perioodide lõikes eesmärgiga suurendada sotsiaalsete või majanduslike toimetulekuprobleemide ja erivajadustega inimeste ja nende pereliikmete tööhõivet. Programmi tegevused on suunatud hoolekandeteenuste parendamisele. Põhiline eesmärk on tööealiste puudega inimeste ja hoolduskoormusega inimeste tööturul osalemise võimaluste edendamine. Oluline on ka teenuste kaudu ennetada inimese kriisi süvenemist, millega kaasneb iseseisva toimetuleku halvenemine ning pikas perspektiivis abivajaduse suurenemine, võimalik eluaseme- ja töökaotus ning laste arenguvõimaluste halvenemine vanemate töötuse tõttu. Puudega inimestele osutatavad hoolekandeteenused peavad ühelt poolt aitama puudega inimestel võimalikult iseseisvalt ühiskonnas toime tulla ja toetama nende aktiivset ühiskonnaelus osalemist, kuid teisalt aitama leevendada puudega inimeste pereliikmetele langevat hoolduskoormust. Programmide „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2007–2009” ja „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2010–2011” raames katsetati erivajadustega inimestele ja nende peredele mõeldud maakondlikku teavitamis- ja nõustamiskeskuste tööd. Tartu Ülikooli ja Ernst & Youngi koostöös 2011. aastal läbi viidud programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2007–2009” hindamise tulemusel selgus, et tegemist on inimese igapäevaeluga paremat toimetulekut abistavate vajalike nõustamisteenustega (sotsiaal-, võla- ja perenõustamine ning psühholoogiline nõustamine). Multiprobleemidega inimeste töölesaamise toetamisel jääb vaid üht kindlat liiki

hoolekandeteenusest siiski väheks. Samuti katsetati aastatel 2008–2011 programmide „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2007–2009” ja „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2010–2011” raames nõustamisteenust Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse (AKK) juures tegutsevas puudealase teabe ja abivahendite keskuses (PTAK). PTAK pakkus nõustamist abivahendite ning kodu ja töökoha kohandamise alal. Loodud on kontaktid paljude kohalike omavalitsuste, linnaosavalitsuste ja mittetulundusühingutega, kelle hulk PTAK teenuste aktiivsete tarbijatena pidevalt kasvab. Nõudlus on olemas nii abivahendite kui ka keskkonna kohandamise alase erapooletu, põhjaliku ja kvaliteetse nõustamise järele. Valdavalt soovivad nii eraisikud kui ametiasutused ruumikohandamisnõustamises objekti kohta kirjalikku eksperthinnangut (eskiisprojekti), mis käsitleks olemasolevat olukorda ja pakuks välja erinevaid lahendusi. Töökohtade kohandamise eksperthinnangute tellijaks on olnud ka Töötukassa. Hoolekande sihtgrupiks olevatel multiprobleemidega inimestel puudub valmisolek/võimalus ühe või mitme erineva takistuse tõttu oma igapäevaelu hästi korraldada, sh kasutada aktiivselt tööturuteenuseid või säilitada töö / minna tööle. Programmi 2012-2013 perioodiks on seatud eesmärgid töölesaamist toetavate nõustamisteenuste kättesaadavuse parandamiseks, töölesaamist toetavate rehabilitatsiooniprogrammide pakumise suurendamiseks, inimeste töövõimekuse hindamise ja töövõime arendamise teenuse katsetamiseks, asenduskodust ja peres hooldamiselt lahkuvatele noortele osutatava tugisikuteenuse kättesaadavuse ja kvaliteedi parendamiseks ja teenuseosutajate koolitamise ja kvaliteedijuhtimissüsteemi juurutamise kaudu hoolekandeteenuste kvaliteedi parandamiseks

- Sama meetme avatud voorude raames pööratakse mh. tähelepanu puuetega laste ning majanduslike ja sotsiaalsete toimetulekuprobleemidega perede lastehoiuvõimaluste parandamisele, et anda lapsega kodus viibivale vanemale võimalus tööturule naasta. Toimunud on neli avatud taotlusvooru vahemikus 2009-2012.

Efektiivseks tööle rakendamiseks ei piisa üksnes hoolekandeteenustest, vaid oluline roll on hoolekandeteenuste ja aktiivsete tööturumeetmete koostoimel, mistõttu on IARK muudatusega lisatud indikaator „Töölesaamist toetavate teenuste abil aktiivsetesse tööturuteenustesse suunatud inimeste osakaal kõigist vastavaid teenuseid saanutest“, mis mõõdab hoolekandeteenuseid (eelkõige nõustamist) saanud isikute edasist liikumist tööturule või aktiivsetele tööturuteenustele Eesti Töötukassasse. Antud indikaatori saavutustase 23% planeeritust madalam täitmine 2011.a. 30% eesmärgiga võrreldes on tingitud sellest, et paljud puudega inimesed on heitunud ning nad ei ole valmis kohe tööturule siirduma ja aktiivseid tööturuteenuseid kasutama.

Aastatel 2007-2012 on hoolekande infrastruktuuri investeeringutest välistoetuste osakaal olnud 85%. Ka 2013. aastal tehakse oluline osa investeeringutest hoolekande valdkonnas välisvahenditest, ulatudes 90%-ni investeeringute mahust. Struktuurivahenditest rahastatakse hoolekande infrastruktuuri investeeringuid Elukeskkonna arendamise rakenduskava prioriteetses suunas „Tervishoiu- ja hoolekande infrastruktuuri arendamine“ meetmete 2.6.2. „Riiklike hoolekandetasutuste reorganiseerimine“ tegevuste elluviimise kaudu.

- Hoolekande infrastruktuuri arendamise meetme eesmärk on tagada lastele ja psüühilise erivajadusega inimestele paremad elamis-, õppimis-, ja töötamistingimused. Püstitatud väljundiindikaatorite „Valmisenhitatud pere- ja tegelusmajade arv” ja „Reorganiseeritavate erihoolekande kliendikohtade arv” sihttasemed 2015.a. on 84 maja (29 lastele ja 55 psüühilise erivajadusega inimestele) ning 550 kohta. Väljundiindikaatorina toodud pere-ja tegelusmajade arv on 2012. aastal hüppeliselt kasvanud, ning indikaatori täitmine 30.09.2012 seisuga 40% (aasta alguses oli 13%). Käimas on mitmed ehitused erihooldekodude ja asenduskodude osas ja valmivaid maju lisandub jooksvalt. Uued peremaja mudelil põhinevad hooned ja korterid tulevad enamasti piirkondlike keskuste lähedale (linnadesse, valla keskustesse, suurematesse asulatesse). Juba on kaasatud täiendavaid Eesti vahendeid ka planeeritud peremajade

ehitamiseks. Tulemusindikaatorina hinnatav „Nõutele vastavate hoolekandeesutuste arv” on samuti aasta jooksul kasvanud. Valmis on ehitatud lisaks kolmele laste asutusele ka kolm kodu psüühilise erivajadusega inimestele.

Eestis on probleemiks vähene teadlikkus soolise võrdõiguslikkuse põhimõtetest, selle tagamise kohustustest, võimalustest ja vajadustest. Probleemi tagajärjeks on muu hulgas naiste ja meeste vaheline ebavõrdsus, sealhulgas sooline palgalõhe ja naistevastane vägivald. Meeste ja naiste vaheline töötasude erinevus (palgalõhe) on jätkuvalt kõrge kuid näitab kahanevat suunda, võrreldes 2007. aasta 26% oli palgalõhe 2011. aasta lõpu seisuga 22,9%.²⁷ Struktuurivahenditest panustatakse soolisesse võrdõiguslikkusesse Eestis Inimressursi arendamise rakenduskava 1.3 Prioriteetse suuna meetme 1.3.5 „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine” raames.

- Meetme üldeesmärk on soolise võrdõiguslikkuse õigusnormide rakendamine, töötajate ja tööandjate teadlikkuse suurendamine, soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise strateegia rakendamine töö- ja haridusturul ning sooliste stereotüüpide negatiivse mõju vähendamine. Meetme tegevuste raames parandatakse naiste juurdepääsu tööturule ning naiste püsiva osaluse ja edu suurendamist tööhõives, et vähendada tööturul soo alusel esinevat segregatsiooni ja diskrimineerimist. Lisaks kaasatakse ebasoodsas olukorras olevaid inimesi tööhõivesse ja viiakse läbi soolise võrdõiguslikkuse edendamise alaseid tegevusi tööandjatele. Tõstetakse teadlikkust soolise võrdõiguslikkuse alal ja arendatakse naiste ja meeste võrdsel kohtlemisel alaste õigusnormide rakendamist vastavate juhendite, koolituste ja parimate tavade levitamise abil.
- Eestis on Euroopa Liidu suurim tööturu horisontaalne sooline segregatsioon. 2010. aastal oli Eestis ametialade soolise segregatsiooni määr 30,7% ning tegevusalade soolise segregatsiooni määr 25,7%. Tööelu kvaliteedi parandamist näitab Inimressursi arendamise rakenduskava prioriteetse suuna 1.3 mõjuindikaator „Tööturu sooline segregatsioon“. Üldise trendina võib täheldada, et ametite lõikes väheneb sooline segregatsioon väga aeglase tempoga, kuid sektorite lõikes püsib sooline segregatsioon üsna stabiilsena vahemikus 25% - 26%. Siinkohal tuleb rõhutada, et tegemist on väga keeruka probleemiga ning sooline segregatsioon on struktuurne probleem, mistõttu selle vähendamine on pikaajaline ja kompleksne tegevusi nõudev protsess, mis sõltub muuhulgas paljuski mõtteviisi muutumisest ühiskonnas. Samas selle probleemiga pidevalt tegeletakse, seda ka meetme „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine“ raames. Siinkohal on muude tegevuste kõrval ESF programmide raames olnud oluline roll erinevatel teavitustegevustel. 2010. aastal viidi programmi „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine 2008-2010“ raames ellu teavituskanpaania „Kutsumus“, mille üheks eesmärgiks oli ühiskonnas teadvustada tööturul valitsevat soolist ebavõrdsust ning soodustada naiste ja meeste stereotüübivabamat erialavalikut. Sarnaste teavitustegevustega jätkatakse ka programmis „Soolise võrdõiguslikkuse edendamine 2011-2013“.

V Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamine

Antud valdkonna peamiseks probleemideks on muukeelse elanikkonna vähene sotsiaalmajanduslik ja kultuuriline kaasatus Eesti ühiskonda, sotsiaalsete probleemide kuhjumine muukeelsete elanike hulgas (töötus, vaesus, kuritegevus, narkomaania, AIDS/HIV-nakatunud), muukeelsete inimeste suur osakaal kõikides riskirühmades.

Mitte-eestlaste (25-64.a) elukestavas õppes osalemise määr on 2011. aastal 8,7%, sealjuures 2013 aasta sihttasemeks on seatud 10%. Eesti Tööjõu-uuringu uuringu andmetel on Eestis järjest enam neid mitte-eestlasi, kes enda hinnangul oskavad eesti keelt ning nende keskmine keeleoskuse tase on aastate jooksul järjest paranenud. Mitte-eestlaste integratsiooni tõhustamisele ja konkurentsivõime tõstmisele

²⁷ Statistikaamet

on kaasa aidanud programmid „Keeleõppe arendamine 2007-2010“ ja „Keeleõppe arendamine 2011-2013“, mille kaudu toetatakse Eesti keele õpet mitte-eestlastele. Programmide väljundiindikaatorist „mitte-eestlastele suunatud koolituste arv“ on saavutatud 223% sihttasemest. Nimetatud koolitused on olnud programmi sihtgrupi seas oodatust populaarsemad ning kuna ka vahendeid suudeti efektiivsemalt kasutada, on olnud võimalik enamate inimeste kaasamine koolitustesse, seega võib ka nende meetmete puhul täheldada positiivset mõju indikaatori taseme paranemisele. Programmi elluviija on korrigeerinud tulemusindikaatori „koolituse läbinud mitte-eestlaste arv“ saavutustaset 2011. aasta aruandes – koolituse läbinute seas oli varasemalt kajastatud ka keeleõppehüvitise saajate arv. Indikaatori sihttasemest on aruandlusperioodi lõpuks täidetud 56%, kusjuures aruandeaasta alustanutest lõpetavad paljud osalejad koolituse järgmisel aruandlusperioodil.

Jätkub Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fondi rakendamine ning keelekümbelprogrammi koordineerimine. Samuti on sihtasutusel oluline roll täita muukeelsetes gümnaasiumides eestikeelsele õppele üleminekuprotsessis ning eesti keele erinevate õppimisvõimaluste (nt e-õpe) arendamisel.

IARK prioriteetsetes suundades ei ole eraldi immigrantide tööhõivele ja nende sotsiaalsele lõimumisele suunatud meetmeid.

3.4.2 Prioriteet 2: Teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv

Finantsülevaade prioriteetsete suundade rakendamise seisuga 31.12.2011

Prioriteetne suund	Prioriteetse suuna eelarve (EUR)	Kohustused (eurodes)	%	Väljamaksed (eurodes)	%
1.2 Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine (ESF)	102 754 815	100 306 627	97,62	30 086 604	29,28
1.4 Teadmised ja oskused uuendusmeelseks ettevõtluseks (ESF)	68 257 641	53 456 154	78,32	36 878 755	54,03
3.1 Ettevõtluse uuendus- ja kasvuvõime (ERF)	424 309 435	384 664 132	90,66	240 567 502	56,70
3.2 Eesti TjA konkurentsivõime tugevdamine teadusprogrammide ja kõrgkoolide ning teadusasutuste kaasajastamise kaudu (ERF)	310 223 307	249 424 381	80,40	74 542 744	24,03

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. Inimeste teadmiste ja oskuste arendamisse investeerimine
2. Kvaliteetse ja tõhusa riikliku TjA süsteemi arendamine
3. TjA rahvusvahelistumise toetamine
4. Uute teadmiste, tehnoloogiate ning uuendusmeelsete lähenemiste loomise ja ärakasutamise soodustamine ning ettevõtete tehnoloogilise ja arendusalase võimekuse suurendamine
5. Kapitalile ligipääsu parandamine ja ettevõtlikkuse suurendamine
6. Ettevõtete rahvusvahelistumise suurendamine
7. Turismisektori arendamise toetamine

I Inimeste teadmiste ja oskuste arendamisse investeerimine

Teadus- ja arendustegevuse, kõrghariduse ja innovatsiooni võimekuse tõusu ning ettevõtlussektori rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu vajalikuks eelduseks on vastava inimkapitali olemasolu. Inimressursi arendamine ning juurdekasvu tagamine on seatud eesmärgiks ka Konkurentsivõime kavas

„Eesti 2020“. Struktuurivahendite toel on suurenenud teadlaste ja tippspetsialistide juurdekasv, paranenud töötajate juhtimis- ja tööalased teadmised ja oskused, käivitunud doktorikoolid ning rakendunud erinevad mobiilsus- ja koolitusskeemid.

- Teadus- ja arendusvaldkonnas võtavad tegevused kauem aega, eriti, mis on seotud T&A inimressursi arendamise, kõrge kvalifikatsiooniga inimeste ettevalmistuse, mobiilsuse, tippteadlaste Eestisse toomisega jm. Sellest hoolimata on inimressursi arendamise meetmed olnud edukad.
- Kõrgkoolides õppivate välistudengite arv on kasvanud, sh kõige kiiremini on kasvanud välisdoktorantide ja -magistrantide arv. Välisdoktorantide osakaal Eesti ülikoolides oli 2011/12 5,8%, millest on näha eelkõige doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programmi „DoRa“ mõju. Valdkonniti on kõige kiirema kasvu läbi teinud loodus- ja tehnikateadused, kus algtase oli ka võrreldes sotsiaal- ja humanitaarteadustega oluliselt madalam, kuigi valdav enamus doktorantidest õpib just viimati mainitud valdkondades (58%). 2008-2011 loodi DoRa programmiga TA&I strateegia eelisarendatavates valdkondades 122 täiendavat õppekohta välis- ja ettevõteteadoktorantidele.
- Eesti ülikoolides õppivate välisdoktorantide arv on kasvanud 69-ni 2011. a. (üksnes ESF toel õppivad välisdoktorandid, eesmärk oli 10-15, saavutustase eesmärgist 460%-690%).
- Õppejõudude täiendkoolituse tegevused on rakendunud oodatust edukamalt ning koolitustega seotud indikaator on mitmekordselt ületäidetud (2011. a. osales 3297 õppjõudu, eesmärk oli 400, saavutustase 824%). Kursused edukalt läbinud inimeste arv on vastav kavandatule (92% planeeritud 90% asemel).
- Programmi jooksul on valminud e-õppematerjalid ning nende väljatöötamist toetavad tugi- ja kvaliteedisüsteem, mis on olulist mõju avaldanud. Tegevuse jätkusuutlikkus on tagatud e-õppe portaali kaudu (<http://www.e-o-pe.ee>), andmebaas on vabalt kättesaadav kõikidele huvilistele.
- Doktoriõppe lõpetajaid on aasta aastalt olnud rohkem, kuid kasv ei ole piisav. 2010/2011 õppeaastal toimus koguni 250 doktorikraadi kaitsmist. Järsk tõus on selgitatav osade õppekavade lõppemisega, mis oli järelikult nii mõnelegi doktorandile viimaseks võimaluseks ja motivatsiooniks õpingud alustatud õppekaval edukalt lõpule viia. Kuigi 2011/2012 õ-a. lõpetajate arv võrreldes eelmise õppeaastaga langeb, on kaitsmisi siiski enam kui varasematel aastatel ja oma osa on siin ka rakendatavate meetmete mõjul.
- DoRa ja Mõõdukuse programme koostöös on suurenenud juhendatud magistrantide (12) ja doktorantide arv (36) – tulemusindikaator „Kõrgetasemeliste rahvusvaheliste õppejõudude pikaajalist granti saanud õppejõudude poolt juhendatavate magistrantide ning doktorantide arv jooksval aastal“, kusjuures juhendatavate doktorantide arv ületab rakenduskavas kavandatu aasta kohta kolmekordselt (eesmärk on 12 doktoranti aastas). Selline trend on igati positiivne ning näitab tegevuste intensiivistumist. Positiivset trendi näitab ka tulemusindikaator, mis väljendab doktoriõppe kohtadel atesteeritute osakaalu, mille osakaal oli 2011. a 100% (2010 oli 97%).
- Meedet „Teadmiste ja oskuste arendamise toetus“ kasutati väga intensiivselt ning projektidest 60% olid seotud töötajate koolitusega ning 30% moodustasid nõustamisprojektid.
- Uue tegevusena on alustatud koolitusprogrammi „Ekspordirevolutsiooni“ rakendamisega.

II Kvaliteetse ja tõhusa riikliku TjaA süsteemi arendamine

Kõrgetasemeliseks teadustööks ning teadlaste ja tippspetsialistide koolitamiseks on vajalik teadust ja innovatsiooni toetava keskkonna loomine. Toetatud on suuremate ülikoolide õppehoonete renoveerimist, teaduskeskuste ja teadusraamatukogude projekte. Toimunud on avatud taotlusvoorud aparatuuri infrastruktuuri kaasajastamiseks.

- Prioriteetse suuna ”Eesti T&A konkurentsivõime tugevdamine teadusprogrammide ja kõrgkoolide ning teadusasutuste kaasajastamine” raames on käivitatud valdkondlikud

rakendusprogrammid võtmetehnoloogiates, luuakse vajalik baas infrastruktuuri, aparatuuri ja tippkeskuste meetmete läbi, et tagada head tingimused teadlaste ja spetsialistide koolitamiseks ning efektiivseks ja kõrgetasemeliseks teadustööks, sh ettevõtlussektori vajaduste katmiseks.

- Riiklike TA programmide ettevalmistus võttis planeeritust kauem aega, kuna vastutuse jagunemine oli ebaselge ja õiget "omanikku" valdkondlikest ministeeriumitest ja/või ettevõtjate poolt oli raske leida. Samuti oli keeruline defineerida prioriteete. Nüüd on kõik meetmed käivitunud ja eeldused vahendite tõhusaks (ja sisuliseks) rakendamiseks loodud.
- 2012. aasta jooksul on mitmed tegevused edukalt edenenud (sh mitmed majad valminud, viimased meetmed avanenud) ning väljamaksete tase on olnud oluliselt kõrgem (võrreldes 2011.a-ga). Seega on areng kiire.
- Teaduse valdkonna eesmärgid on endiselt asjakohased ning neid on kinnitanud ka Euroopa Komisjon.

III T&A rahvusvahelistumise toetamine

- Eesti riik on aasta-aastalt pidanud vajalikuks üha enam toetada teadmispõhise majanduse arendamist ning panustanud selleks nii innovatsiooni kui teadus- ja arendustegevuse võimekuse tõstmisse ja investeeringute suurendamisse. Seetõttu on teadus- ja arendustegevuse kulutuste kasv olnud kiireim Euroopas. Teadus- ja arendustegevuse, kõrghariduse ja innovatsioonivõimekuse tõusu ning ettevõtlussektori rahvusvahelise konkurentsivõime kasvu vajalikuks eelduseks on vastava inimkapitali olemasolu. Struktuurivahendite toel on suurenenud teadlaste ja tippspetsialistide juurdekasv, paranenud töötajate juhtimis- ja tööalased teadmised ja oskused, käivitunud doktorikoolid ning rakendunud erinevad mobiilsus- ja koolitusskeemid. Ettevõtete ja teadusasutuste vahelisi koostööprojekte rahastati 2011. aastal struktuurivahenditest 201, mis on 309,2% seatud sihttasemest. Seega on mitmekordselt on ületatud 2015. aasta sihttase.
- **2011. aastal kerkis teadus- ja arendustegevuse osakaal SKP'st juba 2,4 protsendini, ületades esmakordselt Euroopa Liidu 2,03-protsendilise keskmise²⁸.** Teadus- ja arendustegevustele kulutati 2011. aastal 384,5 miljonit eurot, mis on ligi kaks kolmandikku rohkem kui aasta varem. Teadus- ja arendustegevuse rahastamise allikad jagunevad avaliku sektori ning ettevõtlussektori vahel, jõudes olukorrani, kus 2010. aastal ületas esmakordselt ettevõtlussektori panus avaliku sektori oma ning 2011. aastal ületasid erasektori kulutused avaliku sektori omi juba enam kui 1,7 kordselt, ulatudes 1,54%-ni SKP-st. Väljakutseks on jätkuvalt erasektori T&A tegevuste mahu kasvatamine, mis võimaldaks saavutada seatud eesmärgid. Konkurentsivõime kavas Eesti 2020 kavandatakse 2015. aasta sihttasemeks 2,0% ja 2020. aastaks 3,0% SKP-st. Sihttasemete saavutamine on reaalne.
- Andmebaasis ISI Web of Science (nüüd Thomson-Reuters Web of Knowledge) jooksval aastal ära näidatud teaduse tippkeskustes osalevate teadlaste poolt avaldatud artiklite arv nimetatud andmebaasis 2011. aastal on 678 artiklit ning väljundindikaator on võrrelduna lõppeesmärgiga täidetud 226%.
- T&A ehitusobjektid on väga keerulised ning projektide ettevalmistus ja lõpuleviimine võtavad kauem aega (võrrelduna näiteks tee-ehitusega). Seetõttu on kõrghariduse ja T&A hoonete valmimine vajanud rohkem ajalist ressursi, kui algselt planeeritud.
- 2012. aasta septembri seisuga on lõppenud ning täielikult välja makstud 5 hoonetega seotud projekti, sh kõrghariduse omasid 2, T&A omasid 3. 13 projekti on veel töös, mitmed lõppjärgus. Üks projekt katkestati elluviimise algusjärgus tekkinud raskuste tõttu. Meetme eelarvest on kumulatiivselt täidetud 68% (koos ettemaksetega). Arvestades asjaolu, et rajatavate teadusobjektide kogumaht on toetuse saajate poolt esitatud andmete põhjal 61 798 m², mis

²⁸ Eesti Statistikaameti andmetel. Eurostati andmebaasis oli esialgsete andmetena T&A kulutuste suhe SKP-sse näidatud pisut madalamana – 2,37%, lõplikud andmed Eurostati kodulehel avaldatakse 2013. aasta hilissuvel.

ületab lõppeesmärgi ligikaudu 36 780 m² võrra ning üheksa projekti osas tegevused veel käivad, ei ole põhjust kahelda lõppeesmärgi täitmises.

- Teadlased, kelle töökohad on uutes või kaasajastatud teadus- ja arendusasutustes ning tudengid, kes kasutavad uusi või kaasajastatud ruume kõrgkoolides – eesmärk loodavate õppekohtade osas täideti juba 2010. aastal. 2011. aastal lõppes antud meetmes T&A valdkonna objektide nimistusse kuuluv projekt „Tallinna Tehnikaülikooli teadusraamatukogu“. 2012. aasta septembri seisuga on lõpetatud veel 4 projekti, lisaks eelmisele veel „Tallinna Tehnikaülikooli materjali- ja tehnikateaduste hoonestik“, „Tartu Ülikooli keskkonna- ja materjalialalüüsi teaduskeskus“ ning kõrgharidusobjektidest „Tallinna Tehnikaülikooli uus õppehoone“. Teadlaste töökohtadega seotud eesmärk on võrrelduna lõppeesmärgiga täidetud 40,3% ulatuses
- Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise programm DoRA on suunatud peamiselt doktoriõppe rahvusvahelistumisele ja välisõppejõudude kompetentsi Eestisse toomisele ja teadlasmobiilsuse programm Mobilitas, mille kaudu toetatakse järeldoktori positsiooni juurutamist teadusgruppide juurde ning tippteadlaste juhitud uurimisgruppide tööd Eestis.

IV Uute teadmiste, tehnoloogiate ning uuendusmeelsete lähenemiste loomise ja ärakasutamise soodustamine ning ettevõtete tehnoloogilise ja arendusalase võimekuse suurendamine

Investeeringute toetamiseks nii uutesse kui ka juba olemasolevatesse tehnoloogiatesse, ettevõtete töötajate kaasamiseks ja nende oskuste arendamiseks on Vabariigi Valitsus võtnud Eesti ettevõtete arendamisel tähelepanu alla kaks peamist suunda: esiteks, nende ettevõtete loomise ja toetamise, kes investeerivad teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, ning teiseks nende ettevõtete motiveerimise, kes täna veel ei tegele T&A tegevuse ja innovatsiooniga. 2011. aastal oli toetatud projektide raames tehtud erasektori T&A investeeringute maht 75,8 mln eurot ehk saavutati 198% 2015. aasta sihttasemest.

- Ettevõtete innovatsiooni investeeringute osakaal käibes tegi 2010. aastal läbi mõningase languse, vähenedes 2,2%-lt 1,8%-le, mis on 69,2% seatud 2016. aasta sihttasemest. Kuigi majandus juba hakkas taastumise märke näitama, mõjub see investeeringutele tavaliselt viitajaga, mistõttu jäid ka innovatsiooni investeeringud oluliselt alla mõni aasta varem saavutatud tasemetele. Järgnevatel aastatel on oodata investeeringute suurenemist.
- Ettevõtete ja teadusasutuste vahelisi koostööprojekte rahastati 2011. aastal 201 projekti, mis on 309,2% seatud sihttasemest. Seega mitmekordselt on ületatud 2015. aasta sihttaset.
- 2012. aastal alustati uue Teadus- ja Arendustegevuse ning Innovatsioonistrateegia väljatöötamist aastani 2020. Väljatöötamise käigus seatakse paika järgnevate aastate olulisemad fookused T&A valdkonna arendamiseks.

V Kapitalile ligipääsu parandamine ja ettevõtlikkuse suurendamine

Ettevõtete areng sõltub ligipääsust vajalikule seemne-, stardi- ja kasvukapitalile. Ettevõtjate finantseerimisvõimalusi parandatakse kapitalituru tõrgete likvideerimise kaudu, avardades laenuvõimalusi uutele, lisakapitali vajavatele, innovatiivsetele ja kiiresti kasvavatele ettevõtetele.

- Lisandväärtus töötaja kohta – 2010. aastal saavutati 20,49 tuhat eurot ehk 98,5% seatud 2010. aasta sihttasemest. 2011. aasta andmed avaldatakse 31.12.2012. 2015. aasta eesmärgid (32,0 tuhat EUR, sh 0-49 töötajaga ettevõtetes 25,6 tuhat EUR) on küllaltki ambitsioonikad ja täitmine võib osutuda majanduskriisi järelmõjude (sisenõudluse aeglane taastumine) tõttu mõnevõrra keerukaks. Samas on esialgsetel andmetel 2011. aastal lisandväärtuse kasv osutunud prognoositust kiiremaks ning kui suuremaid tagasilööke majanduses ei tule võib seatud sihttaseme saavutamine osutuda realistlikumaks.

- Kaasatud erasektori investeeringud uutesse masinatesse ja seadmetesse. 2011. aasta saavutustasemeks on 0,125 mld eurot, mis on 96,2% seatud 2015. aasta sihttasemest. Indikaatori sihttase on peaaegu täidetud ning täidetakse 2015. aastaks.

VI Ettevõtete rahvusvahelistumise suurendamine

RSKSi üheks eesmärgiks on vajadus tõsta Eesti ettevõtete tehnoloogilist ja arendusalast võimekust, andes neile tōuke ja toetuse oma tegevuse restruktureerimiseks eksporditurgudel kasvava konkurentsi tingimustes toimetulekuks.

- Ekspordi osas on olnud arengud prognoositust oluliselt paremad. 2011. aastal oli eksportivaid ettevõtteid 10 538, mis on 121% 2015. aasta sihttasemest. Majanduskriisi ajal oluliselt kokku tõmmanud sisenõudlus sundis ettevõtteid rohkem välisurgudele suunduma ning seda on saatnud edu, mille tulemusena nii 2010. kui ka 2011. aastal kasvas Eesti eksport ELis kõige kiiremas tempos, seejuures 2011. aastal ületas Eesti kaupade ja teenuste ekspordi kasv EL 27 keskmist ligi neli korda. Ekspordi kogumahud ületasid 2011. aastal kriisieelseid tasemeid juba ligi kolmandiku võrra.
- 2011 esitati „Ekspordi arendamise toetuse“ saamiseks 199 taotlust, millest rahuldati 162 projekti summas 9,82 mln eurot. Projektide elluviimisel on ettevõtjatel suuremateks probleemideks vähene suutlikkus ambitsioonikaid plaane täies mahus ellu viia ja vajadus korrigeerida tegevuskavasid, mis on enamasti tingitud vähesest informeeritusest sihtturgude olukorra kohta. Hinnang toetusmeetme rakendamisele on hea. Ettevõtete aktiivsus toetusmeetme kasutamisel on ootuspärane, toetuse motiveeriv mõju suunata ettevõtteid rohkem pikaajaliste ekspordiplaanide ettevalmistamise ja elluviimise poole on märgatav. Varem eraldi eksisteerinud samale sihtrühmale suunatud toetusmeetmete konsolideerimine on lihtsustanud meetme kasutamist nii ettevõtetele kui rakendusüksusele. Kohustusliku eelnõustamise juurutamine on oluliselt kaasa aidanud projektide sisulise kvaliteedi kasvule, mida iseloomustab kordades vähenenud projekti elluviimise käigus esitatavate muudatustaotluste arv.
- „Riiklike turundusürituste programmis“ oli rakendamine plaanipärane, sihtturgude ja ürituste valikul võeti arvesse ekspordimahte sihtriiki, ürituse kandvust regioonis ning tulenevalt ettevõtete ja alaliitude ettepanekust langetati valikud. 2011. aastal läbi viidud tegevuste osas olid fookuses Rootsi, Saksamaa, Suurbritannia ning fookus on olnud konkreetsete kontaktideni jõudmisel ning sellele järgneval investorteenindusel.
- 2010. aastal oli Eurostati andmetel Eesti otseste välisinvesteeringute positsiooni mahuga SKP suhtes ELi riikide seas seitsmendal kohal. 2011. aasta statistika teiste Euroopa riikide kohta ei ole küll veel kättesaadav, kuid tõenäoliselt Eesti koht ei paranenud vastavas edetabelis. SKP kasv oli ca kaks korda kiirem kui investeerinute positsiooni mahu kasv ning suhtarv mõnevõrra halvenes. Üheks põhjuseks oli siin ühekordne suurem muutus, kui 2011. aasta keskel üks Rootsi pank viis oma Läti ja Leedu tütarpangad Eesti tütarpanga alt ära Rootsi emapanga alla, mistõttu Rootsi otseinvesteeringud Eestis kahanesid 650 mln euro võrra.

VII Turismisektori arendamise toetamine

- Turismil on oluline osa Eesti üldises majandusarengus, kuna turismiturul toimuv mõjutab või on mõjutatud mitmete teiste majandussektorite poolt. Turismisektori arendamise toetamine on aidanud kaasa Eesti kui reisisihi tuntuse suurendamisele, turismiteenuste kvaliteedi tõstmisele ja valiku mitmekesistamisele. Perioodil 2007-2013 on aktiivselt toetatud turismitoodete ja – objektide väljaarendamist, mis on loonud eeldused turistide arvu kasvuks pea kõikides Eesti regioonides. Turismiteenuste eksport on kasvanud 992 miljonilt eurolt 2005. a 1,2 miljardi euroni 2011. a ning välituristide ööbimised majutusettevõtetes on kasvanud 2,98 miljonilt 2005. a 3,75 miljonini 2011. aastal (kasv 26% võrreldes 2005. a). Samuti on kasvanud siseturistide

ööbimised majutustevõtetes samal perioodil 1,13 miljonilt 1,65 miljonini (kasv 46% võrreldes 2005. a).

- Turismisektor sai tugevalt kannatada majanduskriisi ajal ning toona seatud eesmärgid on praeguseks osutunud liiga optimistlikuks. Kuigi turismisektor on Eestis taastunud EL keskmisest oluliselt kiiremini, jäävad mitmed seatud indikaatorid 2015. aasta osas täitmata. Turismiteenuste ekspordis on majanduskeskkonna rakenduskava 2011. a seirearuande kohaselt reaalne saavutada 2015. aastaks 1,3 miljardi euro tase, mis on 61,9% seatud sihttasemest. Samuti kuigi "Rahvusvaheliste ürituste ja konverentside toetamise" meede ning investeerimistoetused on aidanud vähendada hooajalisust, siis indikaatori sihttase on seatud liiga ambitsioonikalt. Siiski positiivset mõju hooajalisuse vähenemisele avaldab äsja valmis saanud ja avatud turismiobjektid (Tallinna Teletorn, Meremuuseum jt).

3.4.3 Prioriteet 3: Paremad ühendusvõimalused

Finantsülevaade prioriteetsete suundade rakendamisest seisuga 31.12.2011

Prioriteetne suund	Prioriteetse suuna eelarve (EUR)	Kohustused (eurodes)	%	Väljamaksed (eurodes)	%
3.3 Strateegilise tähtsusega Transpordiinvesteeringud (ÜF)	525 397 290	479 254 100	91,22	188 510 207	35,88
3.4 Regionaalse tähtsusega transpordiinvesteeringud (ERF)	110 523 614	110 523 613	100	77 402 144	70,03
3.5 Infoühiskonna edendamine (ERF)	62 633 416	50 869 494	81,22	40 708 678	65

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. Transpordi infrastruktuuri arendamine
2. Ühistranspordi ja kergliikluse arendamine
3. Interneti leviku ja kasutuse suurendamine ning avaliku sektori e-teenuste arendamine

I Transpordi infrastruktuuri arendamine

Transpordi infrastruktuuri arendamiseks investeeritakse nii maantee-, raudtee-, mere- kui õhutranspordi infrastruktuuri, mis kõik parandavad ühendusvõimalusi ning suurendavad transpordisüsteemi ohutust ja usaldusväärsust.

MARK prioriteetseid suundi 3 "Strateegilise tähtsusega transpordiinvesteeringud" ja 4 „Regionaalse tähtsusega transpordi infrastruktuuri edendamine“ rakendatakse ühe meetmena, ühtse transpordi investeeringute kavana. Investeeringute kavas on kokku 29 projekti (20 ÜF ja 9 ERF vahenditest rahastatavat projekti). Lõppenud on kokku kolm projekti, ÜF suunas lõppes 2011. aastal Kaarepere viadukti ehitus ning ERF suunas lõppes 2010. aastal kahe projekti rakendamine.

Transpordipoliitikas ei ole viimastel aastatel olulisi muudatusi toimunud. Tegevusraamistiku seab kehtiv Transpordi arengukava 2006-2013, milles on kajastatud kogu transpordisektoriga seonduv. Võrreldes rakenduskava väljatöötamise ajaga on aga oluliselt muutunud majanduskeskkond, mis transpordisektoris avaldus eelkõige nõudluse vähenemise näol nii kauba- kui reisijateveos, mõjutades seega ka seatud eesmärkide täitmist. Maanteeliiklus vähenes aastatel 2008–2010 kokku ligikaudu 16% võrra, aidates kaasa liiklusohutuse paranemisele. Olgugi, et liiklusohutuse paranev trend 2011. aastal pöördus, oli võrreldes 2007. aastaga surmajuhtumite arv liikluses siiski ligi poole väiksem (196, 132, 100, 79 ja 101 aastatel 2007-2011). Liiklusõnnetuste ning vigastatute koguarv on samal perioodil langenud ca 40% võrra (ka siin on olukord 2010. aastaga võrreldes mõnevõrra halvenenud).

Olulisimad investeeringud TEN-T transpordivõrgustiku taristu arendamiseks:

„E263 Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaantee Aruvalla-Kose teelõigu ja Mäo möödasõidu projekteerimine ja ehitus“.

1. oktoobril 2010 avati Mäos Kesk-Eesti tähtsaim liiklussõlm - Mäo möödasõit. Alaprojekti käigus ehitati Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa maantee lõik 85. ja 91. kilomeetri vahel uuele trassile, millega Tallinna ja Tartu vaheline tee vähenes 0,7 kilomeetri võrra. Uus 6,2-kilomeetrine teelõik ehitati neljarajaliseks I klassi maanteeks koos eraldusribaga.

Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimisega lahendatakse Tallinna liikluse üks suuremaid pudelikaelu. Lisaks Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimisele kuuluvad projekti tegevuste hulka Kadrioru sadevete eelvoolusüsteemi rajamine; Tartu maantee rekonstrueerimine Lennujaama tee – Mõigu tee osas tagamaks liikluse sujuvust Ülemiste sõlmes ja Tallinnast Tartu poole suunduval lõigul ning Järvevana tee ning Tehnika ja Järvevana ühendustee rajamine, s.o raudteealuse tunneli ehitamine tagamaks ohutut juurdepääsu TEN-T võrgustikule.

Väo-Maardu teelõigu rekonstrueerimine koosneb kahest osast – Väo liiklussõlm ja Väo-Maardu teelõik. Valminud Väo-Maardu teelõik on suurendanud antud teelõigu läbilaskevõimet ja vähendanud teelõigul sõitjate ajakulu. Tänu eritasandilistele ristmikele ja rekonstrueeritud ning laiendatud teekattele on teelõik muutunud tunduvalt ohutumaks. Projekti lõplikuks valmimiseks on kavas ehitada ka Väo liiklussõlm, mille ehitus viibib detailplaneeringu puudumise tõttu.

E67 Tallinn-Pärnu-Ikla maantee Pärnu ümbersõidu ehitamisega suunati seni Pärnu linna läbinud transiitliiklus kesklinnast mööda suurendades seeläbi liiklusohutust ja säästes linnatänavaid, mis ei ole arvestatud transiidi koormusega. Projektiga alustati 2009. aastal ja 2012. aasta oktoobris avati ümbersõit liikluseks. Projekti kogumaksumus on 42,89 mln eurot, millest toetuse maksimaalne summa on 34,31 mln eurot ehk 80% abikõlblikest kuludest.

„Põhimaanteid E263 Tallinn-Tartu-Luhamaa ja T3 Jõhvi-Tartu-Valga ühendav Tartu idapoolne ringtee“. Sarnaselt Pärnu ringteega on antud projekti eesmärgiks juhtida seni linna läbinud transiitliiklus kesklinnast eemale ja suurendada seeläbi liiklusohutust. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 45 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 38,25 mln eurot ja ÜF toetuse abimääraks kuni 85% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2010. aastal ja projekt peaks lõppema 2014. aasta teisel poolaastal.

„E20 Tallinn-Narva maantee Valgejõe-Rõmeda teelõigu ehitus“. 2008. aastal oli keskmine liiklussagedus antud teelõikudel 5980-6198 sõidukit/ööpäevas. 15. augustil 2011 avati Tallinna-Narva maantee parema sõidusuuna Liiapeksi-Loobu remonditud teelõik km 50,3-70,6 liiklusele. 2012. aasta suvel avati 8,3-kilomeetrine neljarajaline I klassi nõuetele vastav Viitna möödasõidu maanteelõik. 6. juulil 2012 kirjutasid Maanteeameti ja ASi Teede REV-2 esindajad alla lepingu Tallinna-Narva maantee Valgejõe-Rõmeda kahe teelõigu – kogupikkusega 13,3 km –, ja kahe viadukti rekonstrueerimiseks ning ühe silla ehituseks. Tööde lõpptähtaeg on 2013. a november. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 28,76 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 24,44 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 85% abikõlblikest kuludest.

„Tallinna ringtee rekonstrueerimine, I etapp“. Projekti eesmärk on suurendada liiklusohutust Tallinna ringteel, mille olukord ei vastanud suurenenud liiklustiheduse nõuetele. Liiklusohutuse ja liiklemise sujuvuse tagamiseks ehitatakse esmajärjekorras eritasandiliseks Luige ristmik, kus ehitustegevustega on alustatud. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 14,28 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 12,14 mln eurot ja ÜF toetuse abimääraks kuni 85% abikõlblikest kuludest.

„E20 Tallinn-Narva maantee Rõmeda-Haljala teelõigu ehitus“. Projekti käigus ehitatakse senine „Haljala ristmik“ kahetasandiliseks, suurendades seeläbi liiklussõlme ohutust ja läbilaskevõimet. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 11,79 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 10,02 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 85% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2010. aastal ja projekt peaks lõppema 2013. aasta teisel poolaastal.

„E264 Jõhvi-Tartu-Valga maantee Jõhvi liiklussõlme rekonstrueerimine“. 2011. aasta septembris jõuti liiklussõlme ehituslepinguni, mille tulemusena rajatakse olemasoleva vana viadukti asemele uus

paarisviadukt ning selle kummassegi otsa turboringristmikud. Ehitustööde valmimistähtaeg on 2013. aasta sügis. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 10,53 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 85% abikõlblikest kuludest.

Inimvigastusega ja surmaga lõppenud liiklusõnnetuste arvu vähenemine rekonstrueeritud maanteelõikudel ja lii klussõlmedes – vastavatel lõikudel on liiklusõnnetustes vigastatute ja hukkunute koguarv 3% võrra kasvanud ning indikaatori saavutustase on seega 0%. Tuleb aga mainida, et rekonstrueeritavate objektide puhul toimus oluline vigastatute ja hukkunute arvu vähenemine aastatel 2008-2010. Peamiseks põhjuseks eelpool mainitud majandussurutisest tingitud maanteeliikluse vähenemine. Lisaks oli see seotud nii üldise liiklusohutuse paranemisega kui ka sellega, et mitmetel objektidel olid rekonstrueerimistöödest tulenevalt kehtestatud liikluspiirangud, mis aitasid nendel lõikudel kaasa raskete õnnetuste arvu olulisele vähenemisele. 2011. aastal leidis aga aset liiklusohutuse järsk halvenemine Vao-Maardu, Valgejõe-Rõmeda ja Aruvalla-Kose lõikudel, mistõttu õnnetustes vigastatute ja hukkunute koguarv tõusis üle baasaasta (2007) taseme (34).

Seatud prioriteetse suuna eesmärgid peaksid 2015. aastaks olema siiski saavutatavad. Esimesed kaks mainitud maanteelõiku olid 2011. aastal rekonstrueerimisel ja lõplikult valmisid alles 2012. aastal, seega 2011. aasta statistiline näitaja võib olla eksitav, kuna mõlema maanteelõigu rekonstrueerimine häiris tugevalt liiklust ja tõese pildi annavad 2012 ja 2013 aasta. Ent ka siin on selge, et praegusel tasemel on indikaatori väärtus suurel määral sõltuv juhuslikest teguritest ning järeldusi saab teha üksnes pikema trendi selgumisel. Samuti tuleb tõdeda, et üldine olukord liiklusohutuses mõjutab valitud indikaatori väärtust rohkem kui konkreetsete projektide elluviimine ning panustamine liikluskäitumise parandamisse ja järelevalvesse võib anda oluliselt paremaid tulemusi kui mastaapsed investeeringud infrastruktuuri.

Lisaks suurtele maanteeprojektidele toetatakse transiidisektori arengut ning rongiliikluse arendamise ja maanteede liikluskoormuse vähendamise nimel arendatakse raudteeinfrastruktuuri:

ÜFist on otsustatud rahastada Tallinna-Tapa, Türi-Viljandi, Keila-Riisipere ja Keila-Paldiski raudteelõikude rekonstrueerimist. Nendest esimese puhul on eesmärgiks seatud reisiaja vähenemine 10%, Türi-Viljandi ning Keila-Paldiski/Riisipere lõikude rekonstrueerimise puhul aga vastavalt 15 ja 20%, seda raudtee viletsama seisukorra tõttu enne tööde alustamist. Sellest tingitult on seal kehtestatud ka madalamad piirkiirused ning potentsiaalne ajavõit seega suurem. Olgugi, et ükski projekt ei ole veel lõpetatud, on Tallinna-Tapa raudteelõigul tehtud tööd vähendanud reisiaega kiirrongide puhul 12 min (16%) võrra, saavutades seega sellel raudteelõigul seatud sihttaseme. Kuna samal ajal on osadel lõikudel, kus tööd on lõpetamisel või alles ees, tulnud raudtee tehnilise seisukorra tõttu kiirusi veelgi piirata, on planeeritud ajasäästust praeguseks saavutatud kokku vaid 15%.

Reisirongiliikluse kaasajastamiseks tehtavad investeeringud ei piirdu ainult ÜFi ja ERFi projektidega. 2010. aastal lõpetati Tartu-Valga raudtee rekonstrueerimine, mida rahastasid Eesti Raudtee, TEN-T programm ning Valga linn.

„Reisijate turvalisuse tagamine reisirongide tööpiirkonnas“. 2012. aastal rekonstrueeriti viimased projekti raames algselt kavandatud platvormid, vajalik oleks aga rekonstrueerida veel platvormid Tapa-Narva lõigul. Projekti abikõlblik kogumaksumus on 6,51 mln eurot ja ERF toetus 5,53 mln eurot (toetuse määr 85%). Projektiga alustati 2008. aastal, Tapa-Narva lõigu platvormide lisandumisel tuleb selle kestust kui ka eelarvet suurendada.

„Reisiplatvormide üleviimine eurokõrgusele“. 2012. aastal oli käsil viimaste platvormide ehitus Tallinnas (lõigu Balti jaam - Laagri platvormid). Projekti kogumaksumus on ligikaudu 10,79 mln eurot ja ÜF toetusega 10,14 mln eurot (ÜF toetuse määr kuni 94% abikõlblikest kuludest). Projekti rakendatakse ajavahemikus II pa 2008 kuni II pa 2012.

„Raudtee rekonstrueerimine Rail Baltic trassil (Tallinna-Tartu lõik)“. Tööd lõpetati 2012. aastal, investeeringutega võimaldatakse reisirongide liikumiskiirust 120 km/h, mis on ühistranspordi

konkurentsivõime tõstmiseks kriitilise tähtsusega. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 42,01 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 35,71 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 85% abikõlblikest kuludest.

Meretranspordi osas riigi omandis sadamate rekonstrueerimine, veeteede korrashoiuks investeeringud, sh mandri ja saarte vahelise praamiühenduse nelja sadama koondprojekt.

Muuga sadama idaosa laiendusega (ehitus lõpetati 2010. aastal) loodi infrastruktuur konteinerterminali jaoks, mis lõi eelduse senise käitlemisvõimsuse kahekordistamiseks. 2011. aastal korraldati konkurss terminali operaatori leidmiseks, kes peab omakorda terminali investeerima.

„Kuivastu, Virtsu, Heltermaa ja Rohuküla sadamate rekonstrueerimine“ Projekti kogumaksumus on ligikaudu 30,92 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 29,07 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 94% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2008. aastal ja projekt peaks lõppema 2014. aasta teisel poolaastal. „Väikesaartega ühenduse pidamiseks laevade soetamine“. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 24,46 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär on 100% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2010. aastal ja projekt peaks lõppema 2013. aasta teisel poolaastal.

„Hundipea sadama rekonstrueerimine“ Projekti kogumaksumus on ligikaudu 5,54 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 5,03 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 90,85% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2009. aastal ja projekt peaks lõppema 2013. aasta teisel poolaastal.

„Riigile kuuluvate väikesadamate rekonstrueerimine“. Munalaiu, Kihnu, Sviby sadamad. Projekti kogumaksumus on ligikaudu 2,91 mln eurot, toetuse maksimaalne summa 2,81 mln eurot ja ÜF toetuse abimäär kuni 96,4% abikõlblikest kuludest. Projektiga alustati 2010. aastal ja projekt peaks lõppema 2013. aasta teisel poolaastal.

II Ühistranspordi ja kergliikluse arendamine

Ühistransport on liikumisviisina enamasti kombineeritud kergliiklusega, mistõttu ühistranspordi kasutuse suurenedes tõuseb reeglina ka kergliikluse osatähtsus.

Olulisimad investeeringud ühistranspordi arendamiseks:

„Tallinna trammiliini nr 4 liinivõrgu rekonstrueerimine“ Projekti eesmärgiks on võimaldada infrastruktuuri investeeringute kaudu uue, kaasaegse trammiveeremi kasutuselevõttu, suurendada seeläbi ühistranspordi kasutamist ning vähendada transpordist tulenevat keskkonnasaastet. Projekti eeldatav abikõlblik kogumaksumus on 22,24 mln eurot, millest eeldatav toetuse summa on ca 18,90 mln eurot (ÜF toetuse määr 85%). Projekti rakendatakse ajavahemikul I pa 2012 – II pa 2015.

2011. aastal lõppes projekt ühistranspordi infosüsteemi loomiseks, mida edaspidi jooksvalt täiendatakse.

2011. aastal valmis Harju- ja Raplamaa kergliiklusteede teemaplaneering, mis kaardistati prioriteedid taristu edasiseks arendamiseks. Osad neist lõikudest on juba ka rajatud projekti „Harjumaa kergliiklusteede võrgustiku rajamine“ raames, mis kestab 2014. aastani.

Kuna tegevused on alles lõppemas, ei ole veel ka täidetud ühistranspordi kasutuse osas seatud eesmärki. Kui 2005. aastal kasutas tööl käimisel ühistransporti 29,9% inimestest, siis 2011. aastal kõigest 22,2%.

III Interneti leviku ja kasutuse suurendamine ning avaliku sektori e-teenuste arendamine

MARK PRS 5 tegevuste kaudu panustatakse interneti leviku ja kasutamise suurendamisse ning avaliku sektori e-teenuste arendamisse.

Infoühiskonna võimaluste kasutus ja ligipääsetavus on suurenenud. Statistikaameti andmete kohaselt oli 2011. aasta I kv seisuga Eestis 16-74 aastaste seas internetikasutajaid 77% (2015. aasta sihttasemeks

78%). Eurostati andmetel kasutas interneti kodudes 2011. aasta lõpu seisuga 71%²⁹ eestlastest ületades 2013. aastaks seatud sihttaseme 70% elanikkonnast.

Avaliku sektori e-teenuseid kasutavate inimeste rahulolu riigi e-teenustega on oluliselt kasvanud. 2011. aasta alguse seisuga oli 78% 16-74-aastastest Eesti elanikest pakutavate e-teenustega rahul või väga rahul (2015. aasta sihttasemeks 77%). Rahulolu e-teenustega kasvab nende kasutamise vilumusega ning teenuste täiustumisega. E-teenused, mille kasutamisel on teatud regulaarsus ja pikaajalisus, leiavad positiivsemat tagasisidet, näiteks tuludeklaratsiooni esitamine. Järgmisteks aastateks on prognoositud Eesti elanike e-teenustega rahulolu kasvu.

2009. aasta investeringute kavast finantseeriti Rahandusministeeriumi projekti „E-hangete süsteemi arendamine“, mille tulemusena avati 2011. aastal veebipõhine e-riigihangete keskkond ja käesolevaks hetkeks on riigihangete läbiviimine e-keskkonnas oluliselt suurenenud.

MARK PRS 5, EARK PRS 4 ja MAK internetiühenduse toetuse raames toetatakse valguskaablitel põhineva elektroonilise side baasvõrgu rajamist koos vajalike rajatistega. Toetuse eesmärgiks on internetiühenduste kättesaadavuse parandamine piirkondades, kus uue põlvkonna elektroonilise side võrgu infrastruktuuri puudumise tõttu ei ole kiire lairibateenus lõppkasutajatele kättesaadav ja seeläbi nende piirkondade konkurentsivõime tõstmine.

2010. a lõpuks oli „Üle-eestilise lairiba internetiühendust võimaldava jätkusuutliku infrastruktuuri rajamine“ ehk EstWin I etapp hästi rakendunud. Samas rahaline kate puudub EstWin teisele etapile hinnanguliselt 40 mln euro osas. EstWin teine etapp haaraks endas hinnanguliselt 4400 km fiiberoptilist baasvõrku (2015. a. sihttase 6400) ja 1200 ühenduspunkti (2015. a. sihttase 2000). Vajaliku lairiba infrastruktuuri kättesaadavus kohalike omavalitsuste jaoks on oluline ettevõtete piirkonda meelitamise, kaugtöö, tervishoiuteenuste osutamise ning hariduse ja avalike teenuste parandamise juures. Seega kiire baasvõrgu loomine praegu mitte teenindavates piirkondades vähendab oodatavalt turutõrkeid operaatorite jaoks ning julgustab neid laiendama kiire lairiba juurdepääsuvõrgu katvust maapiirkondades.

3.4.4 Prioriteet 4: Säästev keskkonnakasutus

Finantsülevaade prioriteetsete suundade rakendamisest seisuga 31.12.2011.

Prioriteetne suund	Prioriteetse suuna või vastavate panustavate meetmete eelarve (EUR)	Kohustused (eurodes)	%	Väljamaksed (eurodes)	%
2.1 Veemajanduse ja jäätmeäitluse infrastruktuuri arendamine (ÜF)	626 334 156	507 032 663	80,95	143 323 874	22,88
2.2 Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine kokku (ERF)	92 032 774	84 863 131	92,20	31 623 230	34,36
2.3 Energiamaajanduse arendamine kokku (ERF)	28 760 241	27 844 967	96,82	22 609 753	78,61

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

²⁹ Eurostat: tsii040

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. Veekasutuse ja -kaitse ning jäätmekäitluse arendamisele;
2. Loodusliku mitmekesisuse säilitamisele, keskkonnateadlikkuse, -hariduse ja –seire arendamisele, keskkonna-hädaolukordadeks valmisoleku parandamisele ning keskkonnajärelevalve arendamisele;
3. Välisõhu kaitse ja energeetika arendamisele suurema keskkonnasäästlikkuse suunas.

I Veekasutuse ja -kaitse ning jäätmekäitluse arendamisele

Veemajanduse infrastruktuuri alasuunas ehitatakse välja ja rekonstrueeritakse elanikkonnale kvaliteetse joogivee saamiseks ühisveevärgisüsteeme ning veekogude seisundi parandamiseks ühiskanalisatsioonisüsteeme ja reoveepuhasteid, likvideeritakse põhjavee seisundit ohustavaid jääkreostuskoldeid ning veekogude ökoloogilise seisundi parandamiseks avatakse kalade rändeteid.

Keskkond, tervis ja elukvaliteet on kõige positiivsema ja tuntavama mõjuga sotsiaalsele keskkonnale, sest selle valdkonna kõik tegevused on suunatud inimese hea- ja rahulolu parandamisele. Nõuetekohase joogiveevarustuse tagamine ja ühisveevärgi ning –kanalisatsiooni võrgu laiendamine parandavad märgatavalt elanikkonna tervist ja elukvaliteeti, soodustavad pikas perspektiivis Eestis elavate inimeste arvu kasvu parema elukeskkonna ja haigusjuhtumite arvu vähenemise tõttu. Samuti suurendavad ulatuslikud ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni ehitamise ning rekonstrueerimise projektid tööhõive kasvu ning mõjuvad positiivselt kohalikule ettevõtlusele.

2011. aasta seisuga saab 81% tarbijatest ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett. Peamiselt Euroopa Liidu struktuurivahendite abil on saavutatud nõuetele vastav joogivesi pea kõikides suuremates asulates, mille tulemusena on pidevalt suurenenud nõuetekohast joogivett tarbivate inimeste hulk.

Riikliku keskkonnaseire järgi ei ole enamike jõgede seisund 2011. aastal halvenenud ning enamik jõgesid kuulub kvaliteediklassi „hea“/„väga hea“. Veemajanduskavade kinnitamisega on loodud eeldus pinnavee ja põhjavee hea loodusliku seisundi saavutamiseks aastaks 2015. Lisaks toetatakse jõgedel kalapääsude rekonstrueerimist ja rajamist olemasolevale paisule, lõheliste kudemiselpaikade taastamist, sootide avamist ja endiste jõesängide taastamist.

Jääkreostuskollete likvideerimine mõjutab elanikke, kes elavad jääkreostusobjekti läheduses ning tarvivad selle piirkonna põhjavett. Arvestades jääkreostuse likvideerimise projektide arvu ja kulgu, võib eeldada kõikide teadaolevate jääkreostuskollete likvideerimist hiljemalt aastaks 2030.

Veemajanduse infrastruktuuri alasuuna projektide elluviimist on otseselt mõjutanud muutlik majanduskeskkond, mis on raskendanud toetuse saajatel omafinantseeringute leidmist. Olukorra lahendamiseks ja kohalike omavalitsuste või nendele kuuluvate vee-ettevõtete omafinantseeringu võime parandamiseks on KIKi ja RMi vahel sõlmitud laenuleping, mille tulemusel vahendab KIK Euroopa Investeerimispanka laenu. Lisaks pakub KIK vee-ettevõtetele lühiajalist laenu käibemaksu tasumiseks.

Projektide elluviimisel on tõusetanud hangete kallinemistega seonduv probleem seoses ehitushindade tõusu ja muutuva majanduskeskkonnaga, samuti lepingutest ülesütlemine (nii tellijate kui töövõtjate poolt), mille põhjuseks on 2009-2010 ülimadalate hindadega sõlmitud lepingud, mistõttu peatöövõtjad pankrotistusid või ei suutnud tasuda alltöövõtjatele. Olukorra lahendamiseks võttis KIK erilise tähelepanu alla projektide tegevuste teostamise järjekorra ning hangete ülesehituse (võimalusel jagada hanked ühe menetluse raames osadeks), et vajadusel oleks võimalik projektide mahtu vähendada projekti eesmarke põhilises osas muutmata. Lisaks kinnitati projektide kallinemiste tarbeks keskkonnaministri käskkirjaga reserv kogusummas 32 miljonit eurot.

Jäätmekäitluse alasuunas suletakse ja korrastatakse keskkonnanõuetele mittevastavad tavajäätmeprügilad, ohustatakse põlevkivitööstuse ja –energeetika jäätmeheidlaid, rajatakse uusi ja laiendatakse olemasolevaid keskkonnanõuetele vastavaid prügilaid ja jäätmekäitluskohti, parandatakse jäätmete kogumist, sortimist ning taaskasutusse suunamist.

Viimase 5 aastaga on jäätmehoolduse tase Eestis järjekindlalt paranenud. Tänu laiaulatuslikule prügilate korrastamisele on oluliselt vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust keskkonnale. Jäätmete taaskasutamine ja liigiti kogumine on aidanud vähendada prügilasse ladestatavate jäätmete kogust. Suurim edasimineku jäätmete taaskasutamisel toimub lähiaastate jooksul, kui jäätmete põletamine ja mehaanilis-bioloogiline töötlemine saavutavad oma täisvõimsuse.

Kuigi indikaatorite saavutustasemed olid alasuunas head, ei saa käesoleval hetkel veel öelda, kas saavutatakse kõik perioodi lõpuks planeeritud sihttasemed. Jäätmete taaskasutamise määr on oluliselt tõusnud tänu prügilate korrastamisele (jäätmeid kasutatakse teatud kattekihtidena) ning see võib anda indikaatori täitmisele lühiajalise efekti. Kui lõppevad prügilate korrastamisega seonduvad tegevused ja jäätmeid kattekihtidena enam ei kasutata, väheneb ka jäätmete taaskasutamine.

Ühtekuuluvusfondist on alates 2007. aastast toetatud nõuetele mittevastavate tavajäätmeprügilate sulgemist; jäätmete kogumise, sortimise ja taaskasutusse suunamise arendamist; põlevkivitööstuse nõuetele mittevastavate prügilate sulgemist ja korrastamist; ladestusalaga jäätmekäitluskeskuste ladestusala laiendamist; põlevkivienergeetika jäätmeheidlate sulgemist ja tuhaärastussüsteemi uuendamist ning ladestusalaga jäätmekäitluskeskuse rajamist Kagu-Eestisse. Suurimad investeeringud on seotud Kohtla-Järve ja Kiviõli põlevkivitööstuse ohtlike jäätmete keskkonnanõuetele mittevastavate prügilate sulgemisega, mida toetatakse 35 miljoni euroga.

Jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamise alasuunas on pärast vahepealset majanduslangusest tingitud hangete odavnemise perioodi 2011. a korraldatud projektide hanked osutunud planeeritust kohati üle 30% kallimaks. Juhul, kui projekti kallinemine toimus avatud hankemenetlusega riigihanke tulemusena, on toetuse saajal võimalus kallinemise katteks üks kord kuni 30% toetust juurde taotleda. Jäätmete taaskasutamise meetme puhul puudutab see peamiselt kohalikke omavalitsusi (KOV). Võrreldes 2010. aastaga on mitmed projektid siiski edukalt käivitunud ja ka aruandlusperioodil lõppenud. Samas on meetmete eelmistest taotlusvoorudest projekte, mis pole siiani käivitunud - majanduslangusega kaasnevad äririskide suurenemine, piisava omafinantseeringu saamine ja toorme (jäätmevoogude) vähesus mõjutavad projektide rakendamist. Praeguses majanduslikus olukorras ei soovi ettevõtted (eriti väikeettevõtted) tegevusi laiendada, mistõttu jäävad teostamata mõned projektid, millega nii RA kui toetuse andja on arvestanud.

[II Loodusliku mitmekesisuse säilitamisele, keskkonnateadlikkuse, -hariduse ja –seire arendamisele, keskkonna-hädaolukordadeks valmisoleku parandamisele ning keskkonnajärelevalve arendamisele;](#)

Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamise tegevusvaldkonna tegevuste elluviimisel on koostööks Maaelu Arengu Fondi vahenditega otseselt mõjutatud sihtrühmaks kaitstavate alade läheduses elavad inimesed, Natura 2000 alal asuvate maade omanikud ja maade kasutajad ning keskkonnahariduse saajad. Kaudselt mõjutab antud valdkond kõiki Eesti elanikke.

Suhteliselt hästi on rakendunud Natura 2000 alal asuvate poollooduslike koosluste hooldamine erinevate toetuste abil, millele aitavad kaasa Euroopa Regionaalarengu Fondi raames soetatud kariloomad ja poollooduslike koosluste hooldamiseks vajaminev rekonstrueeritud taristu. Pidevas hoolduses on ca 25 000 hektarit poollooduslikke kooslusi. Oluline on Euroopa Regionaalarengu Fondi panus soode taastamisse, mis on otseselt seotud kliimamuutuste leevendamisega. Looduskaitse all on ca 18%

maismaast (783 000 ha) ja 31% veealast. 2011. aasta seisuga koosneb Eesti Natura 2000 võrgustik 66 linnualast, kogupindalaga 12 592 km² ja 542 loodusalast, kogupindalaga 11 490 km².

Maastike ja looduse mitmekesisuse säilitamisel on väga oluline aspekt puhke- ja esteetilise väärtusena. Kontakt ning ligipääs rohealadele mõjutab positiivselt inimeste sotsiaalset, vaimset ja füüsilist heaolu. Lisanduvate ja olemasolevate puhkealade läbimõeldus tagab vajalikud ligipääsud ning soodustab siseturismi, samas säästes ümbritsevat keskkonda ning kaitsmist vajavaid kohti. ERF-i vahendite eest on rekonstrueeritud mitmeid kaitstavatel aladel asuvaid külastuskorralduslike objekte

Kalapopulatsioonide hea seisundi saavutamiseks ja säästlikuks arenguks on viimastel aastatel loodud head eeldused, alates kalavarude taastamise pikaajalisest kavandamisest ning kalavarude kasutamist reguleerivate õigusaktide korrastamisest kuni kalavarude ja nende elupaikade taastamise projektide algatamise ja rakendamiseni. Eesti kaluritele majanduslikult oluliste kalaliikide (räim, kilu, lõhe, meriforelli) varudest heas seisus olevate kalavarude osakaal oli 2010. aastal 38% ning 2011. aastal 41%.

Keskkonnahariduse edendamine koolides ja avalikkuse hulgas toetab üldise hariduse arengut ning parandab inimeste hoiakut neid ümbritseva keskkonna suhtes. Keskkonnahoidlikum käitumine üldsuse poolt võib omakorda tulevikus vähendada kulutusi looduskaitsele.

Keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamine on olnud planeeritust aeglasem, kuna seda soovitakse teha paralleelselt keskkonnahariduse arendamisega. Üks suuremaid projekte on Keskkonnaameti keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamise projekt maksumusega 2,7 miljonit eurot, mille raames arendatakse välja kümme looduskeskust üle Eestimaa. Projekti tulemusena paranevad Keskkonnaameti looduskeskuste võimalused hea keskkonnahariduste andmiseks. Kokku on keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamiseks Euroopa Regionaalarengu Fondist alates 2007. aastast eraldatud toetusi ligikaudu 24 miljoni euro ulatuses.

Keskkonnaseire valdkonnas töötatakse välja infosüsteem ja soetatakse vajalik taristu seireandmete kogumiseks ja kasutamiseks. Keskkonnajärelevalve valdkonnas suurendatakse võimekust operatiivjuhtimiseks vajaliku taristu rekonstrueerimise ja ehitamise, erivarustuse ja ilmastikukindlate sidevahendite soetamise abil.

Euroopa Regionaalarengu Fondi rahastatud projektide abil on suurendatud Päästeameti valmisolekut erinevateks keskkonnanõnnetusteks (nafta- ja keemiareostused, metsatulekahjud, loodusanõnnetuste tagajärjed). Saadud toetuse eest on soetatud näiteks kaitsevarustust, tulekustutamiseks ja reostuse korjetöödeks vajalikke seadmeid rohkem kui 38 miljoni euro eest. Keskkonnahädaolukordadeks valmisolek on pidevalt tõusnud ka erinevate reostusõppuste abil. Soetatud on uus reostustõrjelaev, mis aitab suurendada merereostuse avastamise, lokaliseerimise ja likvideerimise võimekust ning seeläbi minimaliseerida võimalikke keskkonnakahjusid.

III Välisõhu kaitse ja energeetika arendamisele suurema keskkonnasäästlikkuse suunas.

EARK raames teostatavate tegevustega suurendatakse taastuvenergeetika osakaalu ning parandatakse energiatõhusust. Meetmed aitavad eelkõige kaasa globaalsele keskkonnanõuile, energiaressursside säästlikumale kasutamisele ja riigi energiapuudusele kasvule. Taastuvenergeetika arendamine mõjub ergutavalt riigi rahvamajandusele ning vähendab energiasõltuvust teistest riikidest. Energiasäästule suunatud tegevused aitavad vähendada leibkondade kulutusi energia tarbimisele ning mõjutavad seetõttu ka leibkondade toimetulekut positiivselt. Kliimamuutuste leevendamise ja õhu kvaliteedi tegevusvaldkonna tegevuste elluviimine parandab inimeste heaolu.

Taastuveneergetika areng Eestis on viimastel aastatel olnud planeeritust oluliselt kiirem. Taastuvatest allikatest toodetud elektrienergia osakaal on 2011. a planeeritud sihttaseme eesmärgi ületanud, olles 236% (eesmärk 491 GWh; saavutustase 1181 GWh). Taastuveneergetia toodang moodustas 2011. aastal Eesti elektritarbimisest koos elektrijaamade omatarbega 12,9%, mis on võrreldes 2010. aastaga 3,2% enam. Suurima osakaalu taastuvatest allikatest moodustas jäätmetest ja biomassist toodetud elekter. Taastuveneergetiast moodustas 2011. aasta kokkuvõttes 66% jäätmetest ja biomassist, 31% tuuleenergiast ning 3% hüdroenergiast toodetud elekter. Eelkõige on indikaatori sihttaseme ületamise taga nii biomassist, biogaasist kui ka tuuleenergiast toodetud elektri tootmise kasv. Samuti on sihttaseme ületatud taastuvatest energiaallikatest soojusenergia tootmiselt elektri ja soojuse koostootmisjaamades ning katlamajades.

Koos teiste vahenditega on energiasäästu Eestis edendatud pea kõikides valdkondades, kuid rõhuasetused ja meetmete iseloom on olnud väga erinevad. Energiasäästu toetused on olnud väga tugevalt suunatud kodumajapidamistele läbi erinevate hoonete energiatõhusust suurendavate meetmete.

3.4.5 Prioriteet 5: Piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng

Finantsülevaade prioriteetse suuna rakendamise kohta 31.12.2011.

Prioriteetse suuna nimi	Prioriteetse suuna või vastavate panustavate meetmete eelarve (EUR)	Võetud kohustused (EUR)		Väljamaksed (EUR)	
2.4 Piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng	388 582 822,98	305 319 442	78,57	187 652 078	48,29

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. kohaliku arengupotentsiaali suurendamine ja parem sisemine ärakasutamine ning piirkondade kujundamine soodsaks elu-, investeerimis- ja külastuspiirkonnaks
2. avalike teenuste kättesaadavuse parandamine
3. integreeritud tegevused linnaruumi arendamiseks ja linnaregioonide rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmiseks

Hinnang PRS rakendamisele ja saavutatud tulemustele tervikuna on hea. Enamikes meetmetes on taotluse rahuldamise otsused tehtud, kuid toetuste väljamaksmine on kulgenud loodetust veidi aeglasemas tempos.

I Kohaliku arengupotentsiaali suurendamine ja parem sisemine ärakasutamine ning piirkondade kujundamine soodsaks elu-, investeerimis- ja külastuspiirkonnaks

Toetatakse ettevõtluskeskkonna parandamist, tingimuste loomist kohaliku tööhõive edendamiseks, traditsioonilise oskusteabe edendamist ja rakendamist majandusarengus, et vähendada mitteotstarbeka tööalase pendelrände põhjuseid ja piirkonnast lahkumist soodustavaid asjaolusid. Toetatakse kogukondlikku aktiivsust ja ettevõtlust ning eneseteostusvõimaluste pakkumist kohapeal, samuti regionaalse innovatsioonisüsteemi loomist ja tugevdamist ning piirkondlike kompetentsikeskuste ja ettevõtlusalaste võrgustike väljaarendamist. Toetatakse kultuuri-, miljöö- ja loodusväärtuste säilitamist ja väärimist, st objektidele kaasaegse funktsiooni andmist, juurdepääsetavuse ja vaadeldavuse parandamist.

Panustavad EARK PRS 4 alasuuna "Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine" kõik meetmed, kuna need kõik on suunatud tasakaalustatud regionaalsele arengule ning piirkonnaspetsiifiliste probleemide lahendamisele. Rajatavate kompetentsikeskuste näol luuakse maakondadesse alus teadmistemahukate ettevõtete ja kõrgkvalifitseeritud töökohtade tekkeks.

Kohaliku ettevõtluskeskkonna arendamisprojektide raames rajatakse ning renoveeritakse tootmisele suunatud avaliku tehnilist infrastruktuuri (juurdepääsuteed, vee- ja kanalisatsioonisüsteemid, maaparandussüsteemid, välisvalgustus, elektri- ja sidevõrgud, kütetrassid). Samuti parandatakse infotehnoloogilise infrastruktuuri kättesaadavust regioonides.

Mõju avaldasid ka EARK PR 2 projektid, sest meetmete projekt viiakse ellu valdavalt väljaspool Tallinna ning toetuste saajate seas on ka MTÜ-sid.

Eesmärgi saavutamisse panustavad meetmed:

- **„Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine“**

Alasuunas „Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine“ seatud indikaatorite „Rajatud või kvalitatiivselt parandatud külastusobjektide arv“ (2011. a lõpu seisuga täidetud 64% programmiperioodi sihttasemest) ja „Piirkondlikku traditsioonilist oskusteavet arendavate projektide arv“ (2011. a lõpu seisuga täidetud 20% programmiperioodi sihttasemest) sihttase võib jääda saavutamata, kuna rahastatud on rahalise mahu mõistes keskmiselt suuremaid taotlusi ja loodavad külastusobjektid ei ole suunatud niivõrd suures mahu just kohaliku oskusteabe arendamisele. Indikaatori „Rajatud või kvalitatiivselt parandatud ettevõtlusinfrastruktuuri objektide arv“ (2011. a lõpu seisuga täidetud 16% programmiperioodi sihttasemest) täitmisesse panustab alasuuna kolm meetet: „Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine“, „Kompetentsikeskuste arendamine“ ja „Internetiühenduste kättesaadavuse parandamine“. Prognooside kohaselt indikaatori sihttase saab täidetud või veidi ületatud. Elukeskkonna arendamise rakenduskava järgi on tulemusindikaatori „Loodud ettevõtlus- või külastusinfrastruktuurist kasu saanud ettevõtjate arv“ andmete allikaks EASI uuring. Uuringu lähteülesanne koostatakse 2013. aasta I kvartalis ning eelduste kohaselt viiakse avatud hange ja uuring läbi 2013. aastal. Tulemusindikaatori sihttaseme saavutamisse panustavad kõik alasuuna meetmed, mistõttu on prognoositav selle täitmine 2015. aastaks.

- **„Üleriigilise tähtsusega kultuuri- ja turismiobjektide väljaarendamine“**

Väljamakseid on tehtud 71% meetme eelarvest. Enamus meetme projektidest on kas juba lõppenud või lõpetamisjärgus. Meetmest on rahastatud näiteks Tallinna lennusaadama rekonstrueerimist Eesti Meremuuseumiks, mis avati 2012. aasta suvel ja on osutunud väga populaarseks, Kohtla kaevanduspark-muuseumi ja selle puhkeala väljaarendamist atraktiivseks tööstuspärandit tutvustavaks turismiobjektiks ja külastuskeskuseks, Tehvandi staadioni rekonstrueerimist multifunktsionaalseks aastaringse kasutusega rahvusvaheliseks spordi- ja turismikompleksiks, kus uuel taristul on juba peetud rahvusvahelisi spordivõistlusi, Tallinna teletorni renoveerimist, mis avati külastajatele 2012. aasta kevadel ning Teaduskeskus AHHAA uue hoone ehitamist Tartusse koos püsiekspositsiooni ehitusega. Meetmest ei rahastata esialgselt planeeritud Eesti Rahva Muuseumi ehitust, kuna algsetes plaanides üledimensioneeritud projekt ei leidnud EK heakskiitu. 2012. aastal võttis Eesti Rahva Muuseum taotluse tagasi ning Vabariigi Valitsus otsustas vabanenud vahendid suunata enamuses uude meetmesse „Gümnaasiumivõrgustiku korrastamine“ alasuunas „Kohalike avalike teenuste arendamine“ ja väheses mahu alasuuna „Piirkondade konkurentsivõime tugevdamine“ teistele projektidele.

- **„Kompetentsikeskuste arendamine“**

Tegemist on toetusmeetmega, mis on suunatud kohaliku ettevõtluskeskkonna arendamisele väljaspool Harju- ja Tartumaad. Kompetentsikeskuste ellukutsumise kaudu on võimalik ettevõtlus-, haridus- ja

kohaliku avaliku sektori koostöös piirkondadesse tuua tipptasemel oskusteavet, edendada olemasolevat ja arendada välja selleks vajalik füüsiline keskkond. Toetusmeetme rakendamist alustati 2009. aastal ning esimeses etapis oli võimalik esitada EASi ideekavandeid. Jaanuaris 2010 kiideti EASi juhatuse poolt heaks 9 ideekavandit. Finantsprogress kulges 2011. a vastavalt kavandatule: põhitegevuse toetuse otsustega kaeti ära kogu meetme eelarves olev jääk (milles sisaldus ka tugitegevuste projektide elluviimise odavnemisest tekkinud jääk). Seega on tugitegevuste ja põhitegevuste toetuste otsustega kaetud kogu meetme eelarve vahendid. Ehitushindade tõusu ja sellest tulenevate hankeprobleemide tõttu on projektide elluviimine kulgenud eeldatust mõnevõrra aeglasemas tempos.

- **„Internetiühenduste kättesaadavuse parandamine uue põlvkonna elektroonilise side võrgu kasutuselevõtuga piirkondades“**

Meetme eesmärgiks on internetiühenduste kättesaadavuse parandamine piirkondades, kus uue põlvkonna elektroonilise side võrgu infrastruktuuri puudumise tõttu ei ole kiire lairibateenus (andmeedastus allalaadimiskiirusega 100Mbit/s või enam) lõppkasutajale kättesaadav, ja seeläbi nende piirkondade konkurentsivõime tõstmine. Meetme raames toetatakse vaid internetiühenduse baasvõrgu rajamist, mis loob hiljem võimalused sideettevõtetele rajada juurdepääsuvõrgud lõpptarbijatele.

II Avalike teenuste kättesaadavuse parandamine

Vajadus uute avalike infrastruktuuriobjektide järele (koolid, lasteasutused, tervikeskused).

EARK PRS alasuuna „**Kohalike avalike teenuste arendamine**“ raames on kahe indikaatori 2015. aastaks seatud sihttasemed saavutatud. Eesmärgi „kvalitatiivselt paranenud infrastruktuuriobjektide arvu“ väljundindikaatori sihttase võib vähesel määral jääda alla prognoositule (2011. a lõpu seisuga on täidetud 60% programmiperioodi sihttasemest) seoses projektide kavandatust suurema maksumusega. Oodatust positiivsemalt on täidetud indikaatoreid „Mitmekesistatud kasutusega infrastruktuuriobjektide arv“ ja „Investeeringutest kasu saanud inimeste arv“, millest esimese puhul on täidetud 102% ning teise puhul 137% sihtmäärast. Mitmekesistatud kasutusega avaliku taristu objektide arv näitab selgelt taotlejate kasvavat huvi avalike teenuste koondamiseks ja efektiivsemaks pakkumiseks. Projektide tulemusena on rajatud või rekonstrueeritud hoonetesse lisandunud mitmeid uusi avalikke teenuseid, mis kasusaajate seisukohast on kindlasti tervitatavad. Investeeringutest kasu saanud inimeste arvu juures tuleb siiski tõdeda, et tõenäoliselt on vajalik loendamise meetodika korrigeerimine. Praegu on mõnevõrra mitmeti tõlgendatav kultuuri- ja spordiobjektidest kasusaajate arv. KOV on selle valdkonna puhul tavaliselt arvestanud piirkonna kõigi elanikega. Edaspidi on soov arvestada pigem teenuse regulaarseid kasutajaid, näiteks kultuurimajade puhul lugeda kasusaajateks kultuurimaja pidevalt kasutavate ringide liikmete arv pluss saalis kohtade arv. Nii muutuksid eritüübilised objektid kasusaajate mõistes ka omavahel mõnevõrra paremini võrreldavaks. Lähtuvalt uuest meetodikast vaadatakse üle ka juba sisestatud kasusaajate arv. Seega võib eeldada, et edaspidi seirearuannetes kajastuv kasusaajate arv võib küll mõnevõrra väheneda, kuid siiski ületab 2015. aastaks seatud sihtmäära.

Meetmes „Kohalike avalike teenuste arendamine“ on tehtud väljamakseid 67,9% meetme eelarvest.

Alasuunale on lisandunud meede „Gümnaasiumivõrgustiku korrastamine“. Sellest meetmest annab riik toetust nende hoonete rajamiseks või rekonstrueerimiseks, kus hakkab või jääb tööle eraldiseisev gümnaasiumiaste. Toetatakse ka nende hoonete ruumiprogrammi kohandamist, kus gümnaasium suletakse ja jääb toimima põhikool. Toetust ei saa eraldiseisvatesse uutesse või olemasolevatesse õpilaskodudesse või spordihoonetesse investeerimiseks.

MARK PRS 3.3 ja 3.4 – transpordi suuna tegevused aitavad samuti kaasa eesmärgi saavutamisele, parandades juurdepääsu avalikele teenustele.

III Integreeritud tegevused linnaruumi arendamiseks ja linnaregioonide rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmiseks

Eesmärgi saavutamise peamiseks vahendiks on meetme "Linnaliste piirkondade arendamine" rakendamine. Meetme eesmärkideks on avaliku linnaruumi arendamine, linnaspetsiifiliste probleemide lahendamine ning keskuste ja tagamaa parem funktsionaalne sidustamine. Meetme raames on võimalik Eesti 5 suuremas linnapiirkonnas toetust taotleda järgmistele tegevustele: säästva linnatranspordisüsteemi arendamine; lapsehoiu parandamisega seotud avaliku infrastruktuuri arendamine; sotsiaalse turvalisuse tõstmisega seotud avaliku infrastruktuuri arendamine; avaliku linnalise ruumi ja rekreatsioonialade väljaarendamine ning haljastuse parandamine; avalikuks kasutuseks mõeldud alade planeeringute koostamine.

„Linnaliste piirkondade arendamine“ – Kuna meetme raames oli Eesti 5 suurema linnapiirkonna kohaliku omavalitsuse üksustel võimalik taotleda toetust tegevustele üldnimetatud loetelust omal valikul, pidades vaid silmas, et säästva linnatranspordi, avaliku linnaruumi ja rekreatsioonialade arendamisele ning planeeringute koostamisele läheks vähemalt 50% toetusest, sõltub konkreetsete indikaatorite saavutamine olulisel määral linnade valikutest. Seetõttu on EARK PRS 4 eesmärgi „Atraktiivsem ja paremat elukvaliteeti võimaldav avalik linnaruum“ tulemuslikkust näitava indikaatori „Rajatud koostatud ja kehtestatud planeeringutega määratud avalike rohe- ja puhkealade pindala” puhul sihttaseme (2011. a lõpu seisuga täidetud 0% programmiperioodi sihttasemest) saavutamine ebatõenäoline, kuna investeringute kavaga kinnitamata vahendite hulk on väike ning siiani viiakse indikaatori sihttaseme saavutamisse panustavaid tegevusi ellu vaid ühe projekti raames. Samuti jääb tõenäoliselt prognoositule alla indikaatori “Välja arendatud avalike rohe- ja puhkealade pindala” saavutustase. RA ei näe praegusel hetkel võimalusi indikaatorite täitmisele kaasaaitamiseks, kuna projektivalik on juba toimunud. Seevastu on tõenäoline, et indikaatori “Rajatud kergteede pikkus” saavutustase ületatakse olulisel määral.

3.4.6 Prioriteet 6: Suurem haldusvõimekus

Finantsülevaade meetmete rakendamisest prioriteetses suunas seisuga 31.12.2011.

Meetme nimi	Prioriteetse suuna või vastavate panustavate meetmete eelarve (EUR)	Võetud kohustused (EUR)		Väljamaksed (EUR)	
ESF 1.5.1 Avaliku sektori asutuste ja mittetulundusühingute strateegilise juhtimise tõstmine	7 997 265	7 521 475	94%	4 941 402	61%
ESF 1.5.2 Parema õigusloome arendamine	2 630 603	2 471 734	94%	1 292 051	52%
ESF 1.5.3 Avaliku sektori töötajate ja mittetulundusühenduste töötajate koolitus ja arendamine	7 891 810	5 133 757	65%	3 775 234	48%
ESF 1.5.5 Maakondlike tugistruktuuride toetamine	3 064 691	1 884 853	62%	1 507 033	49%
Kokku ESF	21 587 565	17 011 819	78%	11 515 720	54%

Allikas: SFCS

Ülevaade prioriteedi eesmärkide täitmisest

Prioriteedi raames aidatakse kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele:

1. Avaliku sektori organisatsioonide ja mittetulundusühenduste strateegilise planeerimise ja juhtimise suutlikkuse ning koostöö suurendamine
2. Parema õigusloome arendamine
3. Riigiasutuste, kohalike omavalitsusüksuste ja mittetulundusühenduste töötajate teadmiste ja oskuste parandamine

2012. aasta novembri seisusuga on IARK prioriteetse suuna 1.5 „Suurem haldusvõimekus“ raames kokku tehtud 389 projekti/programmi osas rahuldamisotsus ning hetkel on käimas 94 projekti. Lõpetatud on 295 projekti.

I Avaliku sektori organisatsioonide ja mittetulundusühenduste strateegilise planeerimise ja juhtimise suutlikkuse ning koostöö suurendamine

Eesmärgi saavutamiseks toetatakse programmidega Vabariigi Valitsuse töö pikaajalise planeerimise süsteemi arendamist ja korrastamist; arendatakse avaliku sektori tugiteenuseid eesmärgiga koondada nende osutamine ühte keskusesse; toetatakse ettevõtlusorganisatsioonide võimekust; arendatakse strateegilise planeerimise võrgustikku.

Eesmärgi saavutamiseks toetatava nn „Tarkade otsuste fondi“ (toetatakse strateegilist juhtimissuutlikkust, valdkondlikke uuringuid ning valitsusvälise analüüsisuutlikkuse kasvu) toetuskeemi raames on suur huvi olnud nii uuringute teostamiseks kui ka strateegiliste arendusprojektide elluviimiseks. Viimasest võib näitena tuua E-Tervise SA läbiviidud projekti, mille eesmärgiks oli hinnata riiklikul tasandil riigiülese terviseinfosüsteemi rakendamise mõjusid. Projekti tulemusena töötati välja Eesti terviseinfosüsteemi rakendamise mõjude hindamise indikaatorid ja prognoosmudel. Valdkondlike uuringute alameetme raames on näiteks analüüsitud maksejõuetuse põhjuseid, Eesti sotsiaalkindlustussüsteemi jätkusuutliku rahastamise võimalusi ning ka tulemuspõhise juhtimissüsteemi arendamist.

Lisaks on võimaldatud sotsiaalpartneritel süsteemselt välja arendada oma juhtimissüsteemid, et olla riigile tugevamaks partneriks ning saada omakorda oma liikmete käest piisavalt kiiresti ning kvaliteetset sisendit õigusloome osas ettepanekute tegemiseks kui ka olulistel sotsiaalpartneritega seotud teemadel kaasa rääkimiseks. Samal ajal on esimese eesmärgi täitmine tihedalt seotud ka kolmanda eesmärgi täitmiseks planeeritud tegevustega kuna oluline ka see, et uusi juhtimissüsteeme ja strateegilist planeerimist kavandavad inimesed. Selleks on ka kolmanda eesmärgi alt läbi viidud arvukalt arendustegevusi nii avaliku sektori töötajatele kui ka partneritele. Lisaks on avaliku sektori töötajatele suunatud mitmeid arendustegevusi, mis aitaks paremini sotsiaalpartnereid ja erinevaid osapooli juba varajases planeerimisprotsessis kaasata.

II Parema õigusloome arendamine

Eesmärgi saavutamiseks on ellu kutsutud programm „Parema õigusloome arendamine“. 2011. a lõpu seisuga on programmi „Parema õigusloome arendamine“ raames juba kodifitseeritud kolm õigusvaldkonda: keskkonnaõigus, vääртеomenetus ja majandushaldusõigus. Töö käib sotsiaalõiguse, ehitus-planeerimisõiguse ja karistusõigusega. Ühe kodifitseeritava valdkonnana on lisatud ka intellektuaalse omandi õigus. Vahepeal oli programmi lisatud ka haridusõigus, äriõigus ja konkurentsioõigus, kuid need otsustati eemaldada. Nimetatud valdkonnad lisati programmi 2009. aastal, kuid nende valdkondade osas ei ole veel läbi viidud eelanalüüse valdkondade probleemide ja

kodifitseerimise ulatuse kohta. Alustatud projektid on võtnud planeeritust rohkem aega ning nii on otsustatud panustada pigem käimasolevatele projektidele ja intellektuaalse omandi õiguse kodifitseerimisele, mille osas on eelanalüüs läbi viidud.

III Riigiasutuste, kohalike omavalitsusüksuste ja mittetulundusühenduste töötajate teadmiste ja oskuste parandamine

Eesmärgi saavutamist mõõdetakse läbi 7 indikaatori, millest 3 sihttasemed on täidetud. Suurimaid raskusi valmistavad personalivoolavuse ning avaliku teenistuse asjatundlikkuse, usaldusväärsuse ja pühendumuse tasemete saavutamine. Viimase kolme nimetatu osas 2011. aastal uuringut läbi ei viidud, seega ei saa täpseid tulemusi 2011. aasta kohta anda ning muudmoodi, kui läbi uuringu, seda hinnata ei ole võimalik. Küll aga ei ole eelnevatel aastatel sihttasemeid saavutatud. Selle peamiseks põhjuseks on indikaatorite raske mõjutatavus suuna tegevuste poolt ning suur mõjutatavus välistegurite poolt (majanduslik olukord, meediakajastus jne). Selle probleemi on välja toonud ka erinevad hindamised (sh nii suuna kui ka kogu SV süsteemi vahehindamine) ehk on seatud indikaatorid, mis ei ole suuna tegevuste raames kõige paremini mõjutatavad. Teiste (otseselt mõjutatavate) numbriliste indikaatorite täitmisega probleeme ei esine, pigem võib välja tuua, et osalejate arvult ning väljatöötatud programmide osas ületatakse seatud sihtmäärasid suurel määral. Seda põhjustab nii planeeritust oluliselt suurem huvi suuna tegevuste vastu kui ka mõningane tagasihoidlik planeerimine. Suurem huvi on kindlasti tingitud organisatsioonide eelarveprobleemidest, mis paratamatult jätab nn pehmete teemadega (sh töötajate arendamine) tegelemise tahaplaanile. Seetõttu on sellistele tegevustele toetuse taotlemine asutuste jaoks pea ainus võimalus oma inimressursile piisavalt tähelepanu pöörata. Lisaks on näiteks keske koolituse programmi raames enam suund pööratud korralike koolitusprogrammide väljatöötamisele, mis võimaldab programmi raames väljatöötatut ka hiljem kasutada ning see omakorda aitab tagada programmi jätkusuutlikkust.

Kolmanda eesmärgi saavutamiseks on toetatud “Organisatsiooni arendamise” ja “Stažeerimisprogrammi” alameetmete raames väga erinevaid peamiselt organisatsioonide põhiseid koolitus- ja arendusprojekte. Näiteks on toetatud juhtide hindamissüsteemi arendamist läbi 360 kraadise tagasisidestamise, võistleva kohtumenetluse koolitust prokuröridele, aga ka kohalike omavalitsuste teenuste analüüsi ja koostöövõimalusi. Samuti on toetatud nii pikemaajalisi, paarikuuseid stažeerimisi, võimaldades näiteks vanglaametnikel läbida asukohariigi vanglaametniku baaskursused, kui ka lühemaid, paaripäevaseid õppereise võimaldamaks saada ülevaade väga spetsiifilises valdkonnas, näiteks sordiaretuse teemadel. Hea meel on tõdeda, et projektid on läinud ka üha süsteemsemaks ning tegevustesse on kaasatud mõju suurendamiseks erinevaid osapooli. Arvestades projektide raames kogutud tagasisidet ning osalejate rahulolu, võib arvata, et projektid on olnud väga vajalikud ja edukad ning nende raames saadud teadmised ja kogemused hiljem oma organisatsioonis ja avalikus sektoris laiemalt rakendatavad.

2011. aastal lõppesid ka programmide „Tippjuhtide arendamine 2010-2011“ ja „Keskne koolitus 2010-2011“ tegevused ning 2012. a esimeses kvartalis on kinnitatud jätkuprogrammid „Tippjuhtide arendamine 2012-2013“ ja „Keskne koolitus 2012-2013“. Programmi „Keskne koolitus 2010-2011“ raames viidi läbi koolitusi uutele riigiametnikele. Lisaks viidi läbi mõjude hindamise, kaasamise, EL läbirääkimiste, hea eesti keele ja eetikaalaseid koolitusi erinevatele sihtgruppidele. Huvi koolitustel ja erinevates arenguprogrammides osalemise vastu on olnud väga suur ja see programm on olulisel määral ka osalejate määra indikaatorit suurendanud. Programmi „Tippjuhtide arendamine 2010-2011“ raames üheks suuremaks tegevuseks oli tippjuhtide konverentsi läbiviimine, kus osales enamus avaliku sektori tippjuhte, mis andis hea võimaluse kogemusi vahetada. Lisaks jätkati individuaalsete nõustamiste läbiviimisega ning tutvuti erinevate riikide (näiteks: Taani, Holland, Prantsusmaa) kogemustega. Üle vaadati ka tippjuhtide jaoks välja töötatud kompetentsimudel, millele enamus programmi raames arendustegevusi tuginevad ning uuendati ka tippjuhtide värbamise ja valikusüsteemi.

2011. aastal viis OÜ CPD Rahandusministeeriumi tellimusel läbi IARK prioriteetse suuna 5 „Suurem haldusvõimekus” tulemuslikkuse hindamise ja mõjude analüüsi

Hindamistulemused näitasid, et prioriteetse suuna tegevuste asjakohasus on hea: tegevuste pakett on mitmekesisem võrreldes eelmise programmiperioodiga, mistõttu prioriteetne suund vastab paremini peamistele avaliku halduse ees seisvatele väljakutsetele. Kuigi võrdlus teiste EL liikmesriikidega näitab, et Eestis rakendatud tegevuste pakett on sarnane sellega, mida mujal on tehtud, paistab silma **Eesti vähem strateegiline lähenemine inimressursside arendamisele ning vähem aktiivne kodanike ja ettevõtete kaasamine avalike teenuste arendamisele**. Tegevuste kaardistamisest selgus, et esineb teatud fragmenteeritust, näiteks kattuvad mitmed koolitusteemad erinevate programmide või toetusprojektide raames. Lisaks on erinevaid sihtgruppe eraldi toetatud teemadel, mis sobiksid paremini koostöö konteksti. Prioriteetse suuna lisanduvus on üldjuhul hea: enamike tegevuste puhul saavutati tulemused mitu aastat varem, kui see ilma toetuseta oleks juhtunud, kusjuures mitmeid tegevusi ei oleks tõenäoliselt ilma toetuseta üldse ellu viidud. Ka väljund- ja tulemusindikaatorite kontrolltasemed saavutati.

Hindamise tulemusena soovitati muuhulgas:

- koostada riigiasutuste inimressursi arendamise strateegia;
- rohkem panustada personalijuhtimise (st mitte ainult personalijuhtide, vaid ka nt keskastmejuhtide) arendamisele;
- mõõta teadmiste ja oskuste tõusu vähemalt 2-päevaste koolituste puhul. Näiteks viia koolitajate abil läbi osalejate hulgas erinevaid teste ja ülesandeid nii koolituse alguses kui ka lõpus, mida koolitaja hiljem hindab;
- koostada KOV-de haldusvõimekuse tõstmiseks programm, mis integreerib neile vajalikud arendustegevused (nt strateegiline juhtimine, finantsjuhtimine, inimeste juhtimine, uuringud). Programmi raames soodustada koostööd KOV-de vahel;
- laiendada koostöö (st partnerluse) nõuet enamusele programmidest ja toetusskeemidest. Tuua tingimuseks iga projektitaotluse puhul, et sellel oleks lisaks taotlejale vähemalt üks partner, ning iga programmi puhul, et tegevusi tuleb läbi viia vähemalt kahe organisatsiooni koostöös;
- planeerida rohkem ühiseid tegevusi erinevatele sihtgruppidele (sotsiaalpartnerid, KOV ja teised asjakohased osapooled). Nt teha riigi õigusloome ja poliitikakujundamise arendustööd kombineerituna sotsiaalpartnerite arendusprogrammidega; korraldada ühiseid koolitusi riigiametnikele ja partneritele;
- tuua koostöö ja kaasamine uue perioodi horisontaalseteks eesmärkideks. Lisada vastav nõue projektitaotlustele ja programmi eelnõudele.

Kogu lõpparuandega (sh konkreetsemate soovitusetega) saab tutvuda aadressil: http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Hindamisaruanne_Haldusvoimekus_CPD.pdf

4. RAKENDUSKAVADE ELLUVIIMINE JA EDASINE TEGEVUSKAVA

4.1 Struktuurivahendite hindamine

Perioodil 2007-2013 korraldavad struktuurivahendite hindamisi rakenduskava raames rakendusasutused ja –üksused ning rakenduskavade üleseid hindamisi korraldab korraldusasutus. Hindamisi korraldatakse vastavalt vajadusele ning nõukogu määruse (EÜ) nr 1083/2006 artiklis 48 toodud juhtudel. Nii rakenduskavade raames kui rakenduskavade üleste hindamiste läbiviimise koordineerimiseks, dubleerimise vältimiseks ning ühtlasi hindamisturu ülekoormamise vältimiseks määratletakse planeeritavad hindamised hindamiste tööplaanis, mis vaadatakse üle kord aastas ning täiendatakse ka võimalike vajatavate lisahindamistega. Hindamiste tööplaan on avaldatud struktuurivahendite kodulehel www.struktuurifondid.ee. Hindamiste tööplaani kinnitamise ja muutmise pädevus on hindamiste juhtkomisjonil. Hindamiste juhtkomisjoni eesmärgiks on olla ühtlasi nõuandjaks hindamiste kavandamisel, läbiviimisel ja kvaliteedikontrolli teostamisel ning jälgida ka hindamiste tööplaani kinnipidamist ja juhtida tähelepanu kõrvalkalletele kokkuleppelisest ajakavast. Juhtkomisjoni koosolekul antakse ülevaade ka juba läbiviidud hindamistest ning peamistest järeldustest ja soovitud ning soovitude hilisemast arvestamisest ning võimalikest vajalikest järeltegevustest.

Strateegilise aruande lisas I on toodud viimane SV 2007-2013 hindamiste tööplaan, seisuga 15.03.2012, koos kokkuvõtetega ulatuslikumate hindamiste peamistest leidudest ja järeltegevustest.

Rahandusministeeriumis viidi KA hindamise funktsioon 2012. aasta algusest üle riigieelarve osakonda, et ressursside planeerimine ja tulemuslikkuse ning mõjude analüüs oleks ühes osakonnas ja võimaldaks hindamistulemuste võimalikult kiiret ja efektiivset integreerimist poliitikakujundamisse ja otsustusprotsessi saamaks hindamistest maksimaalset kasu.

Eestis ostetakse enamus hindamisi teenusena sisse ja seetõttu on oluline hindamiskultuuri pidev areng ja hindamissuutlikkuse kasv turul. 2010. aasta lõpus loodi kolme juhtiva hindamiste ja uuringute läbiviimise teenust pakkuva ettevõtte algatusel Eesti Hindamise Ühing ESTES³⁰, mille eesmärk on toetada hindamise valdkonnas tegutsevate ja vastavaid kompetentse omavate organisatsioonide ja inimeste koostööd ning soodustada teadmiste- ja kaasamispõhise poliitika ja strateegiate kujundamist ja arengut Eestis. Samuti tõsta Eestis läbiviidavate hindamiste professionaalset ja eetilist taset. ESTES eestvedamisel on koostamisel „Hea Hindamiste Tava“, millega lepitakse kokku poliitikameetmete hindamisega seotud põhimõtetes, mis võimaldaks laiendada hindamistulemuste rakendatavust poliitika kujundamise ja elluviimise protsessis.

4.1.1 Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine

Kõigi rakenduskavade ja fondide vaates olulisimaks hindamiseks võib pidada **Rahandusministeeriumi poolt tellitud ja 2011. aastal läbi viidud „Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamist“**, mille viis läbi CPD OÜ koostöös Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE'ga. Vahehindamise eesmärgiks oli saada analüütilist tuge nii käesoleva perioodi plaanide korrigeerimiseks kui ka 2014-2020 kavade ja rakendussüsteemi seadmiseks. Hindamise käigus analüüsiti, kuivõrd on toetatud tegevustega liigutud soovitud suunas ning kas praegune rakendussüsteem on üldjoontes toimiv ja efektiivne, milline on rakendussüsteemi maksumus 2010. aasta näitel ning kas toetuse jagamine on korraldatud eesmärkide saavutamisest lähtuvalt parimal viisil.

Kokkuvõtteks töid hindajad välja, et struktuurivahendeid on kasutatud sihipäraselt ja üldiselt on rakendussüsteem toimiv. Struktuurivahendid on olulisel määral kaasa aidanud Eesti majandusarengule ning konkurentsipositsiooni tugevdamisele. Toetatud tegevused on aidanud liikuda eesmärkide

³⁰ <http://www.praxis.ee/index.php?id=1029>

saavutamise suunas ja lisaks on struktuurivahendite abil õnnestunud leevendada majanduskriisi negatiivseid mõjusid.

Samas viidati, et läbimõelduma strateegilise planeerimise ja süsteemsema sisulise seirega saaks ressursse paigutada senisest efektiivsemalt, jätkusuutlikumalt ja tulemuslikumalt. Hindajad soovitasid kaaluda mõttekoja loomist, kuhu kuuluksid valdkondade tippekspertid ning mille rolliks oleks nõu andmine strateegiliste arengusuundade seadmisel ning üldiste prioriteetide määratlemisel, millele tuginedes planeeritakse meetmed. 2014-2020 struktuurivahendite perioodi planeerimisel soovitati alustada ülalt-alla lähenemist, kus esimeseks sammuks on tänase hetkeolukorra ja tõenäoliste tulevikuarengute taustal selgete regionaalsete ja valdkondlike prioriteetide seadmine. Järgmise sammuna selgelt kommunikeerida alumistele planeerimis- ja otsustustasanditele, tagamaks et kõik osapooled mõistavad nõ laiemat pilti. Järeelseire osas keskenduda süsteemsele sisulisele järeelseirele ning järeelseire andmete keskele koondamisele ja süstematiseerimisele, et ühelt poolt hinnata paremini ressursside paigutamise pikaajalist efektiivsust ja vältida dubleerimist ning teisalt teha argumenteeritumaid otsuseid järgmise perioodi plaanide seadmisel.

Rahandusministeerium on soovitusel arvestanud uue perioodi tegevuste kavandamisega. Nimelt eelneb tegevuste kavandamisele terve riigi strateegiliste eesmärkide ülevaatamine tuginedes siseriiklikule ja välistrendide analüüsile, millega koos seatakse enne meetmete planeerimist riigi strateegilised prioriteedid EL raha kasutamisele. Ministeeriumid, sotsiaalpartnerid ja välised eksperdid on kaasatud üleriigiliste eesmärkide täiendamisesse, EL vahendite kasutamiseks seatavate eesmärkide püstitamisesse ja sekkumisloogikate kavandamisesse, seetõttu ei osutunud enam otstarbekaks luua eraldi täiendavat mõttekoda. Järeelseire osas plaanivad mitmed RA-d juba käesoleval perioodil hindamiste ja analüüsides raames käsitleda projektide sisulist järelmõju ja tulemusi, mis ilmnevad viitega pärast projektide lõppu. Perioodil 2014-2020 toimub järjepidev sisuline seire vastavalt seatud indikaatoritele ja eesmärkidele. Andmeid kogutakse süstemaatiliselt SFOSi.

Hindajad tõid välja, et indikaatorite süsteemis esineb probleeme. Praegustes rakenduskavades leidub näiteid, kus indikaatorid on meetmete sisuga nõrgalt soetud. Põhjuseks asjaolu, et esmalt töötati välja eesmärgid ja indikaatorid ning alles seejärel meetmed. Teoreetiliselt on see hea lahendus, kuid praktikas on tekitanud probleeme. 2014-2020 ettevalmistamisel tuleks esmalt määratleda eesmärgid ning selle saavutamist mõõtvad tulemus- ja mõjuindikaatorid. Väljundindikaatorid tuleks välja töötada kooskõlas meetmete sisuga, tagamaks, et mõõdetakse seda, mida toetatakse.

Uue perioodi planeerimisel on KA koostanud sekkumisloogikate kavandamise juhise, mis sisaldab meetmete kavandamise, eesmärgistamise ja indikaatorite seadmise suuniseid. Vahendite kavandamisel jälgitakse, et erinevatel tasanditel (prioriteetne suund, meede) seataks eesmärgid ja indikaatorid, mis moodustavad omavahel loogilise ahela ja on hierarhilises seoses.

Horisontaalsete tegevuste puhul on probleemiks see, et projektide tasemel on seosed nendega paljudel juhtudel pigem kaudsed. See probleem on üldisem, mitte omane vaid Eestile. Samuti on horisontaalsete teemade puhul probleemiks see, et ei mõõdetata, kuivõrd liigutakse soovitud suunas. Hindajad soovitasid horisontaalseid teemasid arvestada eelkõige meetmete tasandil ja otsustada võimalusel juba meetme kavandamisel, millistesse horisontaalsetesse tegevustesse meede panustab. Tuleks välja töötada ka horisontaalsete eesmärkide poole liikumist mõõtvad indikaatorid.

Rahandusministeerium hindab antud soovitusi väga oluliseks. Projektitaotluste kriteeriumides on kavandatud tõsta horisontaalsete teemadega arvestamise prioriteetsust. Uue perioodi programmeerimisel on kavandatud horisontaalseid arenguid mõõtvad indikaatorid. Kaasatakse RA/RÜd ning seirekomisjonid.

Struktuurivahendite lihtsustamise raames on Eestis läbi viidud erinevaid analüüse ja õigusaktide muudatusi, et vähendada toetuse saaja administratiivset koormust. Hindamise käigus ei tuvastatud rakendussüsteemis suuri kitsaskohti, ülemääraseid süsteemseid riske ega väga madala efektiivsusega protsesse. Üldjuhul tagab süsteem erinevate protsesside piisava kvaliteedi ja kiiruse. Ei ole ka alust

väita, et süsteem tervikuna on liiga mahukas või kulukas. Siiski soovitati oluliselt lihtsustada rakendussüsteemi struktuuri, säilitades olemasolev inimressurss ning jagades see ümber vastavalt funktsioonide ümberjaotamisele. Kaotada tuleks ära juhtministeeriumi tasand, vähendada rakendusüksuste arvu kuni kuueni, tsentraliseerida osa funktsioone ning tugevdada koordinatsiooni asutuste sees.

Uuel programmiperioodil on kõik struktuurivahendid koondatud ühte rakenduskavasse, mistõttu seiretegevust hakkab koordineerima KA (sh seirekomisjoni töö korraldamine, seirearuande koostamine). Sellest tulenevalt pole juhtministeeriumi tasandit perioodil 2014-2020 otstarbekas ja jäetakse ära.

Vahehindamise raames töötasid hindajad välja kuluinfo mudeli, mille ilmses, et rakendussüsteemil on kulunud ühe toetuskrooni väljamaksmiseks 2,03 senti. Kui võtta arvesse vaid abikõlblikke kulusid, siis 1,74 senti, mis on 13% vähem kui eelarvesse algselt planeeritud 2 senti. Suur osa rakendussüsteemi ressursidest kulub väljamaksetaotluste kontrollile, toetuse taotluste menetlemisele ja toetuse andmise põhimõtete ning meetmete väljatöötamisele ja muutmisele. Võrreldes naabritega (Soome, Läti ja Leedu) võib struktuurivahendite rakendamist pidada efektiivseks: nii administreeritava toetuse maht kui ka teostatud väljamaksete maht ühe täistööajaga töötaja kohta on Eesti kõige suurem. Siiski on võimalik efektiivsust veelgi suurendada, kui järjepidevalt koguda informatsiooni selle kohta, kuhu rakendussüsteemi ressursid kuluvad. Hindajad soovitasid jätkata kuluinfo kogumist iga-aastaselt hindamise käigus väljatöötatud kuluinfo mudeli alusel ning kogutud andmeid järjepidevalt analüüsida kooskõlas muu juhtimisinformatsiooniga.

4.2 Meetmed struktuurivahendite rakendamise tõhustamiseks reaktsioonina finantskriisile

Finantskriisiga seoses ilmnunud vajadusele struktuurivahendite rakendamise tõhustamiseks on reageeritud nii õigusruumi ja rakendussüsteemi muudatuste kui sisuliste poliitikameetmete ellukutsumise kaudu.

2011. a veebruaris jõustunud perioodi 2007 – 2013 struktuuritoetuse seaduse muudatused.

2011. a veebruaris jõustunud Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse muudatusega kehtestati kohalike omavalitsuste omafinantseerimisvõimekuse hindamine: riiklikult kehtestatud võlakooormuse piirmäärast kinnipidamist ja omafinantseeringu suutlikkuse hindamist. Muudatuse peamine eesmärk oli hinnata kohalike omavalitsuste finantssuutlikkust projektide elluviimisel ning seeläbi hoida ära KOVide võimalikku saneerimist.

Teiseks olulisemaks Perioodi 2007–2013 struktuuritoetuse seaduse muudatuseks on RÜdele toetuse **väljamaksete peatamise õiguse andmine** (lootusetute) tagasinõute ennetamiseks juhul, kui projekti ei suudeta tõenäoliselt lõpetada. Tagasiulatuva soodustava mõjuga on vara sihipärase kasutamise kohustuse vähendamine väikese- ja keskmise suurusega ettevõttest toetuse saajatele senise viie aasta asemel kolmele aastale.

2011. a septembris jõustusid seiremääruse muudatused. Muudatustega seati fondide vahendite kasutamise siseriiklikud sihttasemed rakenduskavade ja PRS lõikes. Sätete eesmärgiks on ennetada toetuse kasutamata jäämise riski tulenevalt toetuse kasutamisele seatud N +2 reeglist. Toetuse ärakasutamiseks võib muuta vajadusel meetet, tõsta vahendeid ümber PRS või rakenduskavade vahel või kasutada muid abinõusid.

Tööturumeetmed

Leevendamiseks töötuse kõrget taset suurendati aktiivsete tööturumeetmete eelarvet 2010. aastal, et võimaldada suuremale arvule töötutest teenustele juurdepääsu, samuti muudeti mitmete tööturuteenuste tingimusi ning viidi ellu olulisi arendusi, mis parandavad teenuste kättesaadavust (näiteks e-töötukassa

käivitumine). Infrastruktuuri suuna (ERF) projektide odavnemise vahendid suunatakse täiendavate projektide elluviimiseks.

Ettevõtluse tugipakett

Arvestades muutusi makromajanduskeskkonnas rakendati 2009. aastal täiendavaid lühiajalisi meetmeid ettevõtete kapitalile ligipääsu parandamiseks. Kuna need meetmed olid kavandatud ajutisena, majanduskriigi kaasnevuste leevendamiseks, on need praeguseks suletud.

Kriisi mõjude leevendamiseks, ettevõtlusaktiivsuse tõstmiseks ning tööhõive suurendamiseks esitati 2010. aastal ka rakenduskavade muudatusettepanekud, millega tõsteti n. ettevõtlusesse kokku 48,8 mln eurot ja transporti 9,59 mln eurot.

Investeeringud ettepoole

Reageerides majanduskeskkonna halvenemisele toodi ettevõtetele suunatud meetmete toetusmahu kasutamist ajaliselt ettepoole, suurendades vahendite kasutust just 2009. ja 2010. aastal. See aitas tasakaalustada teistest allikatest tehtavate investeeringute mahtude vähenemist kriisiperioodil.

Majanduskriisi ajal ja ka kriisijärgselt energia hinna kallinedes tõusis nõudlus KredEx'i energiasäästu meetme vastu, kuhu 2012. aasta suvel lisati täiendavalt 736 tuhat eurot ning mis tänaseks on lõppenud. Samuti tõusis huvi KredExi laenude ja garantiide järgi. 2010 aastal tõusis investeerimislaenude tagatissumma (12,1 mln eurot) võrreldes 2009. aastaga (6,6 mln eurot) kahekordseks.

4.2.1 Rakenduskavade muutmine

Rakenduskavade muudatused on toimunud kahel korral eesmärgiga ühiskonnas ja majanduses aktuaalsemate probleemide taustal planeerida ümber tegevusi, meetmeid ja sellest tulenevalt suunata ümber struktuurivahendeid. Muudatusettepanekute esitamisele Euroopa Komisjonile on eelnenud muuhulgas rakenduskavade ülene hindamine aastal 2009 ja 2011.

2009.-2010.a rakenduskavade muutmise protsess

Inimressursi, Elukeskkonna ja Majanduskeskkonna rakenduskavade muudatusettepanekud valmistati ette koostöös rakendusasutuste ja –üksustega ning partnerite esindusorganisatsioonidega arvestades ka 2009. aastal tehtud rakenduskavade ülese hindamise tulemusi. Muudatused esitati nii rakenduskavade rahastamisplaani 2007-2013 prioriteetsete suundade vahelise rahajaotuse, aastate- ja fondidevahelise rahajaotuse kui ka ühenduse osaluse sekkumiskategooriate jaotuse lõikes.

08. juunil 2011 kinnitati EK poolt 2010. aasta mais esitatud Elukeskkonna arendamise rakenduskava ja Majanduskeskkonna arendamise **rakenduskava muudatusettepanekud**, millega tehti sõnalisi täpsustusi, täiendati indikaatorite sõnastusi, lisati peatükk Läänemere strateegia kohta ning suurendati ühenduse osalust ettevõtluse suunas 48,8 mln euro võrra ja transpordi ERF suunas 9,59 mln euro võrra.

ERF vahendid tõsteti rakenduskavva EARK suunast "Energiamajanduse arendamine". Erasektori osalust ettevõtluse suunas suurendati samuti vastavalt 48,8 euro võrra. Tulenevalt majandusolukorrast ning ettevõtete konkurentsivõime suurendamiseks otsustati suurendada ettevõtlusmeetmete toetusmahtu (tehnoloogiainvesteeringute toetuse, T&A projektide toetuse ja eksporditurunduse toetusmeetme eelarveid). Transpordi ERF suuna vahendid suunati regionaalsete teede võrgustiku arendamiseks.

20. septembril 2011 kinnitas Euroopa Komisjon Inimressursi arendamise rakenduskava muudatuse.

Rakenduskavade rahastamiskavade muutmise eesmärk oli lahendada ettevõtluse ja tööturu kitsaskohti – vahendeid suunati ettevõtluse ja ekspordi arendamisele, välisinvesteeringute juurdetoomisele, teadus-arendusasutuste ning ettevõtete koostöö edendamisele suunatud toetusmahtude suurendamiseks. Suurendati tööturumeetmete toetusmahtu tööpuuduse leevendamiseks.

Indikaatori nimetus, sealhulgas tuumikindikaatorid	Sihttase	Saavutustase 31.12.2011	Sihttaseme osas sisse viidud muudatused
Toetatud ettevõtete arv aastas, mis on saanud mobiilsustoetust kaasamaks kõrgelt kvalifitseeritud tööjõudu	54	16	Vahendite vähendamise tõttu prioriteetses suunas 4 „Teadmised ja oskused uuendusmeelseks ettevõtluseks“ vähendati vastavalt ka indikaatorile seatud sihttaset
Taastatud elupaikade ja maastiku pindala	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	980 ha	1000 ha
Võõrliikide arvukuse piiramise pindala	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	1473 ha	1200 ha
Indikaator „Keskkonnajärelevalve operatiivjuhtimis ja koolituskeskuse ehitamine ja käivitamine“ sõnastatud ümber „Ehitatud ja käivitatud keskkonnajärelevalve operatiivjuhtimiskeskuste arv“	1	Projekteerimine lõpetatud	Suurendatud sihttaset 2-ni

Muudatused 2012

2011.-2012. aastal valmistati rakenduskavade elluvijate ning partnerite koostöös ja 2011. Aasta vahehindamise tulemusi arvestades ette Elukeskkonna arendamise rakenduskava muudatused, mis esitati VV 24.05.2012 korralduse kohaselt 01. juunil 2012 Euroopa Komisjonile ja kinnitati Euroopa Komisjoni poolt 11.10.2012.

Indikaatori nimetus, sealhulgas tuumikindikaatorid	Sihttase	Saavutustase 31.12.2011	Sihttaseme osas sisse viidud muudatused
Ühisveevärgiga täiendavalt ühinenud rahvastik (üle 2000 tarbijaga ühisveevärgid)	55 000	11 000 ³¹	Vähendatud sihttaset 30 000-ni
Elanike arv, kellele on loodud võimalus liituda ühisveevärgiga.	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	12 500, kellest 1522 on uued liitumisvõimalused ³²	42 000
Ühiskanalisatsiooniga liitunud täiendav rahvastik (üle 2000 ie-se reostuskoormusega reoveekogumisalad)	55 000	11 000 ³³	Vähendatud sihttaset 30 000-ni

³¹ Projektidega loodud liitumisvõimalused, reaalselt liitunute arv väiksem, sest liitumine pole kohustuslik ja liitumisprotsess võtab aega 6-12 kuud (2011. a seirearuande andmed)

³² 31.08.2012. andmed

³³ Projektidega loodud liitumisvõimalused, reaalselt liitunute arv väiksem, sest liitumine pole kohustuslik ja liitumisprotsess võtab aega 6-12 kuud

Elanike arv, kellele on loodud võimalus liituda ühiskanalisatsiooniga.	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	12 500, kellest 1914 on uued	55 000
Lõheliste kudemisrändeks taasavatud jõgede arv 25 Eesti pikema lõhejõe hulgas	17	9	Vähendatud sihttaset 13-ni
Lõhilaste kudemisrändeks taasavatud paisude arv lõhejõgedel	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	10	40
Elektri-ühistranspordi kasutajate osakaal Tallinnas	Uue alasuuna uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	40%	40%
Hangitud reostustõrjelaevade arv	2	0	Vähendatud sihttaset 1-ni
Merereostuse likvideerimise võimekus km² 24 tunni jooksul	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	0,6 km²	1,2 km²
Ehitatud pere- ja tegelusmajade arv	95 pere- ja tegelusmaja – 29 lastele ja 66 psüühilise erivajadusega inimestele	13	Vähendatud indikaatorit: 84 pere- ja tegelusmaja – 29 lastele ja 55 psüühilise erivajadusega inimestele
Reorganiseeritavate erihoolekande kliendikohtade arv	Uus indikaator, millel puudus varasem sihttase	Tase 30.09.2012 on 160.	550
Nõuetele vastavad hoolekandeesutused	Laste hoolekande asutused 5 asutust: 29 peremaja (2015) Psüühilise erivajadusega inimeste hoolekandeesutused 4 asutust: (55 peremaja ja 11 tegelusmaja)	1	Muudetud indikaatorit: Laste hoolekande asutused 7 asutust: 29 maja (2015) Psüühilise erivajadusega inimeste hoolekandeesutused 6 asutust: (55 maja)

Vee- ja jäätmemajanduse arendamise prioriteetset suunda täiendati välisõhu kaitse alaeesmärgiga, lisati indikaatorid ja muudeti indikaatorite sihttasemeid.

4.2.2. Struktuurivahendite rakendussüsteemi lihtsustamine

2011. aasta vahehindamise käigus ei tuvastatud rakendussüsteemis olulisi kitsaskohti, ülemääraseid maandamata riske või madala efektiivsusega protsesse. Struktuurivahendite rakendussüsteemis on toetuse korraldamise ja jagamisega 2011. aasta seisuga hõivatud kokku ligi 400 täistöökohta, administreerimise kulu võib hinnata pigem madalaks. Ühe toetuskrooni (ehk nüüd ka euro) väljajagamiseks kulutati keskmiselt 2 senti. Suur osa ressurssidest kulub väljamaksetaotluste kontrollile, projektitaotluste menetlemisele ning toetuse andmise põhimõtete väljatöötamisele ja muutmisele.

Rakendussüsteemi efektiivsust saaks mõningal määral tõsta administratsiooni struktuuri ja tööjaotust korrastades sh projektide menetluse ja aruandluse lihtsustamisega. Erinevatest põhifunktsioonidest vajavad sõltumatute ekspertide hinnangul **kõige rohkem tähelepanu seire ja struktuurifondide registri toimimine**.³⁴

Suurt osa vahehindamise soovitatud lihtsustamistest võetakse arvesse perioodi 2014-2020 planeerimisel ning rakendussüsteemi ülesehitusel, kuid olulisemad käesoleval perioodil sisse viidud lihtsustused on järgmised:

- 2012. aasta seiretsükli jaoks lühendati ja lihtsustati seirearuande vorme ning muudeti seirearuandluse protsessi efektiivsemaks, vähendades kommenteerimisringe ning sisendi andjate arvu.
- Pidevad SFOS arendused vastavalt kasutajate soovidele, et süsteem toetaks maksimaalselt vahendite rakendamist ning vähendaks administreerimiskoormust. E-taotlemise keskkonnale üleminek on plaanis perioodil 2014-2020.
- Järelevalvetegevuste planeerimine on toodud keskele KA koordineerimisele, st KA ja RA tööplaanid on ühtlustatud, et vältida kontrollide dubleerimist ja vähendada kontrollidega seonduvat halduskoormust RÜ-le.
- Tõhususe eesmärgil on vähendamisel RÜ-de arv: 2013. aastast alates võtab Veeteede Ameti funktsioonid RÜ-na üle Tehnilise Järelevalve Amet ning planeerimisel on tulevikus ka Maanteeameti RÜ funktsioonidest vabastamine.

4.3 Muudatused riigi- ja regionaaltasandi poliitikates finants- ja majanduskriisi mõjude leevendamiseks

Eesti eelarvepoliitika, mille keskseks eesmärgiks on olnud eelarvetasakaal ja võimalusel ülejääk, on sundinud majanduskriisi tingimustes riiki tegema strateegiliselt keerulisi valikuid. Samuti mõjutas perioodi 2007-2010 Eesti eelarvepoliitikat selgelt soov minna üle eurole ning sellega seoses Maastrichti kriteeriumide täitmine. Sellest tulenevalt tuli riigil teha raskeid otsuseid, sh avaliku sektori eelarvekärped ja koondamised (muuhulgas KOV-ide tulubaasi vähendamine). See on negatiivselt mõjutanud KOV-ide ja riigiasutuste finantsvõimekust ning võimet struktuurivahendeid kasutada.³⁵

Tööjõu pakkumise suurendamiseks on valitsus võtnud sihiks tööjõu maksukoormuse vähendamise. Tööjõumaksude vähendamiseks eelarveneutraalsel viisil ei ole võimalik maksude kiire alandamine. Valitsuse pikaajaliseks sihiks on **tööjõumaksude järk-järguline vähendamine**. Selleks võeti vastu tulumaksuseaduse muudatused (5.05.2011 VV istung, 16.06.2011 Riigikogu otsus), millega **vähendatakse tulumaksu määra seniselt 21%lt 20%ni alates 2015. aastast**. Tulumaksuseaduse muutmisega välistati alates 1.01.2012 **töölase tasemekoolituse käsitlemine erisoodustusena**.

Aktiivse tööturupoliitika rahastamine on tõusnud 2009. aasta 0,29%-lt 2011. aasta esialgsetel andmetel 0,34%-ni SKPst ning eeldatavalt 2012. aastal kasvab veelgi. 2012. aastal on tööturuteenuste osutamiseks planeeritud 61,9 mln eurot. 2011. aastal moodustati tööturumeetmete rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapital, mis koosneb töötuskindlustuse vahenditest ja riigieelarvelistest eraldistest ning vahendite paigutamisest saadavast investeringutulust.

Kriisiaegse ajaga võrreldes on aktiivsete tööturumeetmete osutamisel pandud suurem rõhuasetus töötute oskusi tõstvatele ning pikaajalisi töötuid tööle aitavatele meetmetele. Tööturukoolituse eelarve kasvas 2011. aastal võrreldes eelneva aastaga veidi üle kolme korra ja tööpraktika rahastamine üle 50%.

³⁴ Vahehindamisest 2011

³⁵ 2011 vahehindamine

Toetamaks pikaajaliste töötute töölerakendamist on tõstetud tööharjutuse eelarvet eelneva aastaga võrreldes 2,5 korda. Võrreldes 2010. aastaga, mil rakendati eritingimusi palgatoetuse teenuse osutamisel, langes 2011. aastal selle toetuse saajate hulk.

Valitsus kiitis heaks **tööhõiveprogrammi 2012-2013**, mis võimaldab tööturuteenuste osutamist seaduses sätestatuga võrreldes soodsamatel tingimustel. Programmi rahastatakse tööturuteenuste ja -toetuste sihtkapitalist, millest on 2012. aastaks ette nähtud ligi 30 miljonit eurot ning 2013. aastal 31,2 miljonit eurot. Programmi tähtsaimaks eesmärgiks on ühelt poolt ennetada töötust ja lühendada töötuse kestust – ehk hoida ära pikaajaliste töötute juurde tekkimist. Teisalt aidata tööle neid inimesi, kes juba on erinevatel põhjustel pikka aega tööta olnud. Toetades tööks vajalikke teadmiste ja oskuste omandamist, karjäärivalikuid ja tööotsinguid ning osutades töölesaamiseks igakülgset, individuaalsetest vajadustest lähtuvat abi, aitab programm kaasa ka **noorte tööpuuduse vähendamisele**.

4.4 Läänemere strateegia elluviimine

2008-2009. aastal koostati Läänemere-äärsete riikide ning arvukate huvirühmade aktiivsel kaasalöömisel Euroopa Liidu Läänemere strateegia (LMS) – EUSBSR (*European Union Strategy for Baltic Sea Region*) – mille Euroopa Ülemkogu kiitis koos esialgse tegevuskavaga heaks 2009. a oktoobris.

Strateegia algse nelja samba eesmärgid - muuta Läänemere piirkond jõukaks, ohutuks ja turvaliseks, keskkonnasäästlikuks ning atraktiivseks ja hea juurdepääsuga piirkonnaks – asendati strateegia uuendamise EK teatisega kolme eesmärgiga – kaitsta Läänemerd, ühendada piirkond ja suurendada heaolu. Nende eesmärkide saavutamiseks kavandatud tegevused on jaotatud viieteistkümnesse poliitikavaldkonda. Eesti on poliitikavaldkonna "Läänemere regiooni siseturu arengu takistuste kõrvaldamine, sh tolli- ja maksualase koostöö edendamine" koordinaatoriks. 2012. aastal on paljude osapoolte koostöös käimas LMS tegevuskava uuendamine.

Perioodil 2007-2013 on Euroopa Liidu struktuurivahendid, Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ja Euroopa Kalandusfondi vahendid peamiseks rahastamisallikaks tegevustele, mis panustavad Läänemere strateegia eesmärkide saavutamisse. Seetõttu lisati kõigi kolme rakenduskava muutmise käigus neile 2010. aastal eraldi Läänemere strateegiat käsitlev alapeatükk.

Läänemere strateegiasse panustavad otsesemalt või kaudsemalt nii Elukeskkonna arendamise rakenduskava, Inimressursi arendamise rakenduskava kui ka Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava tegevused, mis avaldavad mõju elu- ja majanduskeskkonnale (sh Läänemere veekeskkonnale) ning parandavad Eesti kui Läänemere äärses riigis elukvaliteeti ning atraktiivsust.

Kõige otsesemalt on Läänemere strateegia eesmärkide saavutamisse panustatud veemajanduse, turvalisuse, hariduse ja kaubanduse valdkonnas.

Kõik kolm rakenduskava on panustanud Läänemere strateegia prioriteetsesse valdkonda 12 „Säilitada ja suurendada Läänemere piirkonna atraktiivsust, eelkõige hariduse, noorsoo, turismi, kultuuri ja tervishoiu valdkonna meetmete kaudu“ eelkõige turismi sektoris.

Majanduskeskkonna arendamise rakenduskava meetmed on panustanud enim Läänemere strateegia prioriteetsesse valdkondadesse nr 6, 7, 8, 11, 12 ning kaudselt ka horisontaalsesse meetmesse „Tagada kiire lairibaühendus maapiirkondades“. Eesti peamistest kaubanduspartneritest moodustavad Läänemere-äärsed riigid proportsionaalselt suurima osa, mistõttu ekspordimeetmed panustavad üsna otseselt kaubandussuhete tihendamisse regioonis, mis on üks strateegia eesmärke. Läbi ettevõtete turundustegevuste toetamise on muu hulgas loodud sidemed Läänemere regioonis paiknevate turundusvõrgustikega (edasimüüjad, vahendajad), mis on võimaldanud jõuda lähiturude tarbijateni. Lisaks on toetatud kohalikke eksportijaid peamistelt sihtturgudelt (kelleks ongi valdavalt Läänemere-

äärsed riigid) oskusteabe/konsultatsiooniteenuse hankimisel, et paremini mõista sihtturge ja tunnetada konkurentsivõimet ning tekitada kasulikke kontakte Läänemere riikides paiknevate konsultatsiooniettevõtete ja siinsete eksportijate vahel.

Elukeskkonna arendamise rakenduskava meetmed on panustanud enim Läänemere strateegia prioriteetsetesse valdkondadesse nr 1, 2, 3, 5, 11, 12, 13 ja 14 ning horisontaalsesse meetmesse „Tagada kiire lairibaühendus maapiirkondades“. Ühisveevarustuse ja -kanalisatsioonisüsteemide arendamine (süsteemide rekonstrueerimine ja laiendamine) panustab otseselt Läänemere strateegia prioriteetsetesse valdkonda 1 „Vähendada merre sattuvate toitainete koguseid vastuvõetava tasemeni“. Projektidel on otsene mõju siseveekogudele ja Läänemere rannikualadele, kuid kaudne mõju laieneb kogu Läänemerele tänu veekvaliteedi (sh põhjavee) paranemisele, mistõttu on mõju ka piiriülene. Kõige enam panustavad Läänemere ranniku lähedased projektid, kus laiendatakse ja rekonstrueeritakse kanalisatsiooniorustikke ja reoveepuhasteid.

Vooluveekogude meetmetega on parandatud siirdekalade rände ja sigimistingimusi vooluveekogudes (kalapääsude rekonstrueerimine ja rajamine, lõhelaste sigimis- ja noorjarkude kasvualade renoveerimine ja rajamine) ning vähendatud otsest reostuskoormust Läänemerele (settebasseinide, lodude, kaldapuistu hapnikurežiimi parandamine, jõkke varisenud voolutõkete eemaldamine). Tegevused avaldavad kaudselt positiivset mõju piiriveekogude bioloogilisele mitmekesisusele ning vähendavad piiriveekogudesse juhitavat reostuskoormust ja suurendavad kaudselt piiriveekogude isepuhastusvõimet.

Keskkonnaseire arendamise raames on otseselt panustatud Läänemere strateegia prioriteetsetesse valdkonda 13 „Kujundada piirkond maailma juhtiva mereohutuse ja -julgeoleku alaks“ eesmärkidesse hüdromeetrilise, meteoroloogilise ja rannikumere seirevõrgu moderniseerimine kaudu. Samuti on panustatud otseselt strateegia prioriteetsetesse valdkonda 14 „Tugevdada hädaolukordi ennetavat tegevust merel ja maismaal“ keskkonna hädaolukordadeks valmisoleku parandamisega (uus reostustõrjelaev, reostuse lokaliseerimise ning korje võimekuse kasv).

Taastuenergia ja energiasäästu edendamisega on panustatud strateegia prioriteetsetesse valdkonda 5 „Leevendada kliimamuutuse mõju ja kohaneda sellega“ eelkõige süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamise kaudu.

Inimressursi arendamise rakenduskava meetmed on panustanud enim Läänemere strateegia prioriteetsetesse valdkondadesse nr 8 ja 12. Peamised meetmed on olnud doktoriõppe ja rahvusvahelistumise edendamine, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia võtmevaldkondade ja haridusteaduse eelisarendamine ning kõrgkoolide koostöö ja innovatsiooni arendamine. Kõrghariduse ja rahvusvahelise teadusalase koostöö arendamiseks on kaasatud tippõppejõude, külalisdoktorante ja välisüliõpilasi. Soodustatud on magistrantide ja doktorantide õpirännet ning tippteadlaste Eestis töötamist.

5. TERRITORIAALSE KOOSTÖÖPROGRAMMIDE ELLUVIIMINE

Eesti osaleb kahes Euroopa Liidu (EL) siseses piiriülese koostöö programmis (Eesti-Läti programm ja Kesk-Läänemere programm), ühes riikidevahelise koostöö programmis (Läänemere piirkonna programm), ühes piirkondadevahelises koostööprogrammis (INTERREG IVC programm) ja kolmes võrgustikuprogrammis (Urbact II, Interact II ja ESPON 2013 programmid).

PIIRIÜLENE KOOSTÖÖ

Eesti - Läti programm

Eesti-Läti programmi eesmärk on edendada programmipiirkonna säästvat arengut ja majanduslikku konkurentsivõimet läbi integreeritud piiriülese lähenemise majanduslikule, sotsiaalsele ja keskkonna arengule viisil, mis kaasaks kohalikke elanikke ja kogukondi ning tooks neile kasu. Eesti – Läti programm hõlmab Lõuna- ja Lääne Eestit ning Põhja-Lätit. Programmi rahastatakse Euroopa Regionaalarengu Fondist (ERF) 38,2 miljoni euro (MEUR) ulatuses. Lisandub projektide omafinantseerimine.

Programmil on kolm prioriteeti:

- 1) programmipiirkonna suurem omavaheline sidusus
- 2) programmipiirkonna konkurentsivõime tõstmine
- 3) aktiivsed, jätkusuutlikud ja integreeritud kogukonnad

Programmist on toetatud 62 projekti. Eesti partnerid osalevad kõikides projektides. Olemasolevatest programmi rahalistest vahenditest on projektidele eraldatud 36,5 MEUR. 2012 detsembri seisuga on tehtud väljamakseid projektidele 18,5 MEUR ulatuses. Tänapäevaks on programmi raames ERF toetusi välja makstud ligikaudu poole ulatuses projektidele eraldatud toetuste mahust.

Prioriteet 1 raames on rahastatud 21 projekti. Prioriteedist toetatakse piiriületavate teede rekonstrueerimist, väikesadamate renoveerimist, pärandkultuuri objektide tuvastamist ja inventariseerimist, ühtsete looduskaitse-alaste standardite ja uurimismeetodite väljatöötamist, mahepõllumajanduse arendamist, piiriüleste tervishoiuteenuste väljatöötamist. Prioriteedile on seatud 6 indikaatorit, millest kolm on täidetud üle 100%. Ülejäänud kolme indikaatori keskmine täitmisprotsent on 50%. 2011 a lõpuks oli prioriteedist rahastatud projektidele välja makstud toetusi 2,8 MEUR ulatuses (12,68% prioriteedile eraldatud vahenditest). Tagasihoidliku väljamakse protsendi põhjusteks on projektide aeglane käivitumine, hilisem kulu tekkimine ja pikemad aruandlusperioodid.

Prioriteet 2 raames on rahastatud 15 projekti. Prioriteet on suunatud ettevõtluse, tööhõive ja inimressursi arendamisele, kuid ka programmi piirkonna atraktiivsuse suurendamisele ja turismi edendamisele. Prioriteedist toetatakse puuviljade ja marjade säilitus- ja töötlemistehnoloogiate väljatöötamist elavdamaks piirkonna ettevõtlusaktiivsust alternatiivses majandusvaldkonnas; tootearenduse-, koolitus- ja testikeskuste võrgustike rajamist Eestis ning Lätis, mis aitab elektroonika, metalli- ja masinaehituse sektori ettevõtetel pakkuda kõrgtehnoloogilisemaid tooteid ja teenuseid; mitmete turismiobjektide- ja piirkondade renoveerimist ja korrastamist; kohaliku taastuva loodusressursi kasutamist lähtudes kohalikust nõudlusest; koostööd biotehnoloogia ja IT vallas ning farmaatsia alal. 2011 a lõpu seisuga oli kaheksast prioriteedi indikaatorist kaks täidetud üle 100%, ülejäänud 6 prioriteedi keskmine täitmise tase on 63%. 2011 a lõpuks oli prioriteedist rahastatud projektidele välja makstud toetusi 6,1 MEUR (33%).

Prioriteet 3 raames on rahastatud 26 projekti. Prioriteedist toetatakse kultuurivahetust, ühist laulu- ja tantsupidude korraldamist, ühiste treeningute ja spordivõistluste korraldamist, samuti tegevusi erivajadustega inimeste paremaks sotsiaalseks integreerumiseks ja spetsiaalseid noortele mõeldud tegevusi. Kuuest prioriteedi indikaatorist viis on täidetud üle 100%, ainukesena on alatäidetud indikaator „kohalike omavalitsuste arv projektides“ – 51%. 2011 a. lõpuks oli prioriteedist rahastatud projektidele välja makstud toetusi 1,7 MEUR (41,6%).

2011 aastal võttis programmi seirekomitee tulevase decommitmenti ohu vältimiseks vastu otsuse mitte enam kuulutada välja avatud taotlusvoore vaid suunata programmi vabad vahendid ühiselt Eesti ja Läti jaoks strateegiliselt olulistele projektidele. Otsusega suunati programmi vabad vahendid fookuseeritult prioriteeti 1 ja 2 prioriteeti. Strateegiliste projektide valimiseks töötati välja eraldi protseduur.

Strateegiliste projektide elluviimisega võivad 1 ja 2 prioriteedi jaoks seatud indikaatorid veel teatud määral muutuda, kuid mõned indikaatorid võivad jääda alataidetuks. Osaliselt saab indikaatorite mittetäitmist selgitada sellega, et projektitaotlused ei olnud heakskiitmiseks piisavalt kvaliteetsed, seda eriti programmi elluviimise alguses, ka olid projektide eelarved oodatust suuremad ning kokkuvõttes oli võimalik finantseerida kavandatust vähem projekte. Loodetust väiksema projektide arvu võib ka panna majandussurutise arvele, mis sundis paljusid potentsiaalseid partnereid oma plaane korrigeerima. Programmi reaalse rakendamise põhjal võib siiski järeldada, et indikaatorite mõningane alataitmine ei tähenda programmi üldeesmärkide mitte-saavutamist 2015 a lõpuks.

Programmi paremaks ja kiiremaks toimimiseks on kasutusele võetud erinevaid meetmeid:

- a) Partneraruannete koostamisel on projektipartneritel soovi korral võimalus deklareerida kontorikulusid ühtse määra alusel 12% ulatuses personalikuludest.
- b) Projektipartnerid võivad taotleda makset peale projekti konkreetse perioodi lõppu, kui kulutused on tehtud, kuid ei ole veel sertifitseeritud. See aitab kiirendada kasusajate rahavoogusid ja seega ka projekti efektiivsemalt ellu viia.
- c) Programmi ühine tehniline sekretariaat on korraldanud teabepäevi ja koolitusi erinevatel teemadel nagu hangete läbiviimine, riigiabi küsimused, aruannete koostamine, projekti taotlusvormi täitmine, eelarveridade sisu jm. Projektipartnerite tagasiside koolitustele ja sekretariaadi tööle on olnud väga positiivne.
- d) Pidevalt jälgitakse väljamaksete prognoosi vastavust tegelikele maksetele, et vajadusel kiiresti reageerida ja leida võimalus vabanenud vahendite sihipäraseks kasutamiseks.

Prioriteetide 1 ja 2 raames oli võimalik ka eraettevõtete osalemine projektipartneritena. Kahjuks jäi see tagasihoidlikuks ja vaatamata spetsiaalselt erasektorile suunatud teavitustegevustele oli 2011 a lõpu seisuga projektidesse kaasatud vaid 10 eraettevõtet. Olulisemate põhjustena võib välja tuua üldise majandusliku madalseisu, mis sundis ettevõtet keskenduma oma põhitegevusele, vähese kogemuse EK fondidest raha taotlemisel, suurema nõutud kaasfinantseeringu määra (50%). Samuti realiseerivad ettevõtted ühised äriideed tihti vastastikuse koostöö käigus ilma väliste projektide abita. 2012 a oktoobris kiitis Euroopa Komisjon heaks rakenduskava muudatuse, millega suunati erasektorile kavandatud kuid kasutamata jäänud vahendid decommitmenti vältimiseks avalikule sektorile suunatud toetuste eelarvereele.

2010 aastal viidi läbi programmi vahehindamine. Vahehindamise kokkuvõttes leiti, et kuigi programmi igapäevases rakendamises järgitakse kehtivat strateegiat ja rakenduskavas välja toodud üldeesmärki, võiks programm olla rohkem fokusseeritud, kitsama eesmärgiga, ning eriti majandussurutise tingimustes tuleks senisest enam katsuda suunata programmi vahendeid piirkonna elanike tööalase hõivatuse tõstmisele ja majandustegevuse arendamisele. Ka programmi indikaatorid peaksid järgmisel perioodil olema läbimõeldumad ja võtma arvesse majanduse võimalikke arenguid, et saaks paremini programmi tulemuslikkust erinevatel tasanditel mõõta.

Eesti – Läti Programmi viiakse ellu suhteliselt piiratud territooriumil ja programmi mõju on rohkem kohaliku iseloomuga osalevatele piiriregioonidele. Seetõttu ei ole programm ka otseselt seotud Läänemere strateegiaga. Kuna programmpiirkond moodustab osa Läänemere strateegiaga kaetud alast, siis töötas programmi korraldusasutus välja kriteeriumid, mille alusel hinnatakse projekti panustamist strateegia elluviimisse:

- 1) Projekti eesmärgid ja tegevused peavad otseselt olema seotud prioriteetsete suundadega, mis on välja toodud strateegia tegevuskavas.
- 2) Projektide mõju ja jätkusuutlikkuse hindamine – kas projekti tulemusena võivad tekkida mingid uued kvalitatiivsed muutused alal, kus projekti ellu viiakse – näiteks ettevõtluse arendamine, teadus- ja arendustegevus, keskkond, transport.
- 3) Projekti tulemuste rakendatavuse võimalikkus kogu programmi piirkonnas ja sellest väljaspool.

Ülatoodud kriteeriumite alusel on programm määratletud 10 projekti, mis aitavad kaudselt Läänemere strateegiat ellu viia.

Kesk-Läänemere INTERREG IVA programm

Programmi eesmärgiks on suurendada piiriülest koostööd Kesk-Läänemere piirkonnas. Euroopa Regionaalarengu Fondist eraldatakse programmis osalevate piirkondade - Eesti, Läti, Rootsi ja Soome (sh Ahvenamaa saarestik) koostööprojektidele toetusi kokku 96 miljonit euro ulatuses. Kõik projektid peavad kaasama partnereid vähemalt kahest osalevast riigist. Programm koosneb üldisest Kesk-Läänemere programmist, Lõuna-Soome — Eesti allprogrammist ning saarestike ja saarte allprogrammist.

Kolme programmi ühised prioriteedid on:

- 1) turvaline ja tervislik elukeskkond
- 2) majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovaatiline regioon
- 3) atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad

Programmist on toetatud 122 projekti, milles 109 projektis osalevad Eesti partnerid. 2012 oktoobri seisuga on ERFi vahendeid projektidele eraldatud on kokku 99,4 MEUR, sh 30,2 MEUR (30,4% eraldatud toetuste kogumahust) on eraldatud Eesti partneritele. Väljamakseid projektidele on tehtud 29,3 MEUR ulatuses. Ametlikult on lõppenud 2 projekti (st on esitatud projekti lõpparuanne ning viimane väljamakse on sertifitseeriva asutuse poolt projekti juhtpartnerile tehtud) kogusummas 317 922 eurot.

Kesk-Läänemere programm

Kesk-Läänemere programmis on heakskiidetud kokku 67 projekti, millele on eraldatud ERFi toetusi 55,5 MEUR ulatuses. Väljamakseid on tehtud 12,9 MEUR ulatuses. Ametlikult on lõppenud 1 projekt kogusummas 29 108 eurot.

Lõuna-Soome — Eesti allprogramm

Lõuna-Soome — Eesti allprogrammis on heakskiidetud kokku 35 projekti, millele on eraldatud ERFi toetusi summas 27,5 MEUR. Väljamakseid on tehtud 11,3 MEUR ulatuses. Ametlikult on lõppenud 1 projekt kogusummas 288 814 eurot.

Saarestike ja saarte allprogramm

Saarestike ja saarte alaprogrammis on heakskiidetud kokku 20 projekti, millele on eraldatud ERFi toetusi 16,4 MEUR ulatuses. Väljamakseid on tehtud 5,1 MEUR ulatuses.

Prioriteet 1 „Turvaline ja tervislik elukeskkond“ raames on toetatud 34 projekti kogusummas 29,2 MEUR, millest väljamakseid on tehtud 9,4 MEUR.

Prioriteet 2 „Majanduslikult konkurentsivõimeline ja innovaatiline regioon“ raames on toetatud 51 projekti kogusummas 43,6 MEUR, millest väljamakseid on tehtud 11,3 MEUR

Prioriteet 3 „Atraktiivsed ja dünaamilised kogukonnad“ raames on toetatud 37 projekti kogusummas 26,5 MEUR, millest väljamakseid on tehtud 8,6 MEUR.

Kesk-Läänemere INTERREG IV A programm toetab Läänemere strateegia elluviimist; enamus programmist rahastatud projektidest (97 projekti) toetavad kaudselt ka Läänemere strateegia elluviimist. 3 projekti on ära märgitud strateegia lipuprojektidena. Programm on sätestanud projektide ühe hindamiskriteeriumina nende seotuse Läänemere strateegiaga.

Programmi indikaatorid on suures osas täidetud. On vaid mõned toetussuunad, milles indikaatorite täitmine on madal. Nt prioriteet 1 toetussuundade „Füüsiline elukeskkond“ Lõuna-Soome — Eesti allprogrammis ja

„Jätkusuutlik infrastruktuur“ Saarestike ja saarte allprogrammis ei ole indikaatorite täitmist täies ulatuses saavutatud.

RIIKIDEVAHELINE KOOSTÖÖ

Läänemere piirkonna programm

Läänemere piirkonna programmi peamine eesmärk on soodustada jätkusuutliku, konkurentsivõimelise ja territoriaalselt ühtse Läänemere piirkonna arengut erinevate potentsiaalide piiriülese ühendamise teel. Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) rahastab programmi kogusummas 208 miljonit eurot (MEUR); Euroopa Naabrus- ja Partnerlusinstrumendi (ENPI) panus on 8,8 MEUR ning Norra kuningriigi panus on 6 MEUR. Lisandub projektide omafinantseerimine.

Programmil on neli prioriteeti:

- 1) innovatsiooni edendamine
- 2) sisemised ja välised ligipääsud
- 3) Läänemeri kui ühine ressurss
- 4) atraktiivsed ja konkurentsivõimelised linnad ja regioonid

Programmist on rahastatud 88 projekti. Olemasolevatest programmi rahalistest vahenditest on projektidele eraldatud 212,9 MEUR, sh ERF vahenditest 200,6 MEUR, ENPI vahenditest 7,4 MEUR ja Norra kuningriigi vahenditest 4,9 MEUR. 2012. a oktoobri seisuga on tehtud väljamakseid projektidele 77,3 MEUR ulatuses. Täna on programmi raames ERF toetusi välja makstud 39,7% eraldatud toetuste mahust.

Programmist toetatud 88st projektist 63 projektile on partnerid Eestist. Kokku osaleb projektides 107 Eesti partnerit. Eesti partneritele on programmi raames eraldatud toetusi 12,9 MEUR ulatuses. 2012. a juuni lõpuks oli Eesti partneritel tehtud väljamakseid 4,3 MEUR ulatuses.

Programmist rahastatakse 28 innovatsiooniprojekti, 15 piirkonna sisemisi ja väliseid ligipääse parandavat projekti, 22 keskkonnaprojekti ning 23 piirkondade atraktiivsust ja konkurentsivõimet parandavat projekti.

Programmi raames enam avatud taotlusvoorusid uutele projektidele ei korraldata. Juba heakskiidetud projektides kasutamata jäävad rahalised vahendid otsustati suunata sama prioriteedi raames juba heakskiidetud projektide jätkuprojektidele (nn *extension stage projects*). Vabanevate vahendite tekkides korraldab programmi sekretariaat taotlusvoorud jätkuprojektidele, mille raames oli juba heakskiidetud ja lõppenud projektidel võimalik taotleda toetust eelkõige tavaprojekti raames ettevalmistatud investeeringu finantseerimiseks, aga ka koostatud tegevuskava rakendamiseks pilootregioonis või väljatöötatud lahenduste levitamiseks vajaliku koolitusprogrammi läbiviimiseks. Programmi raames korraldati 2011 ja 2012 aastal 2 jätkuprojektide taotlusvooru, mille raames kiideti heaks kokku 7 jätkuprojekti.

Programm on suurema osa oma indikaatoritest täna täitnud. Programmitasandi 13 indikaatorist on täielikult täidetud 8; 3 indikaatorit on täidetud 90% ulatuses. Indikaatorid „päästeteenistustevahelise koostöö projektide arv“ ja naisettevõtlast edendavate projektide arv“ on mõlemad täidetud 60% ulatuses. Kuna tegemist on väga spetsiifiliste valdkondadega, võib nende indikaatorite täitmise ulatusega üldiselt siiski rahule jääda.

Programmi 88 heakskiidetud projektist on 9 valitud programmi strateegilisteks projektideks. Strateegilisteks projektideks nimetatakse iga prioriteetse suuna all regiooni jaoks erilise strateegilise relevantusega teemadel heakskiidetud projekte, mis omavad otsest mõju kogu Läänemere piirkonnale, hõlmavad olulise investeeringu ettevalmistamist või elluviimist ning on saanud tugeva poliitilise toetuse riiklikul tasandil projekti tulemuste rakendamiseks.

Prioriteetse suuna 1 „Innovatsiooni edendamine Läänemere piirkonnas“ ja prioriteetse suuna 3 „Läänemeri kui ühine ressurss“ all on mõlemas heaks kiidetud kolm strateegilist projekti. Prioriteetse suuna 2 „Läänemere piirkonna välised ja sisemised juurdepääsud“ all on heaks kiidetud kaks strateegilist projekti ning prioriteetse

suuna 4 „Atraktiivsed ja konkurentsivõimelised linnad ja regioonid“ all on strateegiliseks nimetatud üks projekt. Eesti partnerid osalevad üheksast strateegilisest projektist kaheksas.

Programmi raames toetatakse projektide grupeerumist temaatilistesse klastritesse. Klastrialgatuste toetamise peamine eesmärk on ühes valdkonnas projektide raames loodud teadmiste ja tulemuste kapitaliseerimine ning projektide nähtavuse suurendamine. Toetatakse klastris osalevate projektide raames väljatöötatud lahenduste ja parimate praktikate ühist levitamist. Projektide ja nende tulemuste nähtavus suureneb ning teadlikkus projektide raames väljatöötatud ekspertisist peaks seetõttu kasvama nii regionaalsel ja riiklikul tasandil kui laiemalt Euroopas. Programmi raames toetatakse projektide koostööd oma tulemuste levitamisel järgmistes temaatilistes klastrites: „energiatõhusus ja taastuvad energiaallikad“, „Läänemere merekeskkonna reostuse vähendamine“, „multimodaalsed piiriülesed transpordikoridorid“, „vahendid väikese- ja keskmise suurusega ettevõtete kui innovatsiooniallikate toetamiseks“.

Läänemere piirkonna programm on osutunud oluliseks Euroopa Liidu Läänemere Strateegia projektide rahastamise vahendiks. Programmist toetatud 88st projektist 45 on otseselt seotud Läänemere Strateegia elluviimisega – 17 toetatud projekti on strateegia lipuprojektid ja 21 strateegia tegevuskavas nimetatud lipuprojektide alaprojektid. Lisaks on 5 projekti tegevuskava horisontaalsete tegevuste alaprojektid ning 2 projekti aitavad olulisel määral ellu viia tegevuskava strateegilisi tegevusi. Programmi neljanda avatud taotlusvooru (2011 a) spetsiifiline fookus oli Läänemere strateegial – taotlusvooru raames kutsuti üles esitama strateegia tegevuskavas toodud tegevusi elluviivaid projekte. Programmi viies taotlusvoor (2012 a) oli juba otseselt suunatud vaid strateegia tegevustele – järelejäänud rahalised vahendid (4,4 MEUR) suunati piiratud taotlusvooru raames strateegia kahe horisontaalse tegevuse – mitmekihilise valitsemise ja regionaalse identiteedi kujundamise teemalistele projektidele.

Programmi raames eraldatud 200,6 MEUR ERF toetustest on 114,8 MEUR eraldatud Läänemere Strateegiat elluviivatele projektidele, sh 47,4 MEUR strateegia lipuprojektidele ja 53,3 MEUR lipuprojektide alaprojektidele. Programmi raames tänaseks antud ERF toetustest 59% on eraldatud Läänemere strateegiat elluviivatele projektidele. Samas on programmi rahalised vahendid siiski ERF ja ühtekuuluvusvahendite kogumahuga võrreldes liiga väikesed, et programmi panust strateegia elluviimisel saaks pidada erakordselt mõjukaks.

PIIRKONDADEVAHELINE KOOSTÖÖ

INTERREG IVC programm

INTERREG IVC piirkondadevaheline koostööprogramm aitab piirkondlikel ja kohalikel asutustel vahetada ja edastada oma kogemusi, et parandada regionaalarengupoliitika tõhusust ja aidata kaasa majanduse kaasajastamisele. Samuti aitab programm tõsta konkurentsivõimet innovatsiooni, teadmispõhise majanduse, keskkonna ja riskide ennetamise valdkondades. Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) rahastab programmi 321 miljoni euro ulatuses, millest projektidele on kavandatud toetusteks 302 MEUR. Norra kuningriigi panus programmi on 2,64 MEUR. Programmist ei rahastata investeeringuid.

Programmil on kaks prioriteeti:

- 1) innovatsioon ja teadmispõhine majandus
- 2) keskkond ja riskide ennetamine

Programmist on rahastatud 204 projekti, millest 184 on regionaalsed algatused ja 20 kapitalisatsiooniprojektid. Olemasolevatest programmi rahalistest vahenditest on projektidele eraldatud kogu toetusi 315 MEUR (overcommitment arvestusega, et projektid ei kasuta eraldatud vahendeid saajaprotsendiliselt). 2012 a novembri seisuga on tehtud väljamakseid projektidele 110,4 MEUR ulatuses. Tänaseks on programmi raames ERF toetusi välja makstud 35% eraldatud toetuste mahust.

Programmist toetatud 204st projektist 34 projektil on partnerid Eestist. Kokku osaleb projektides 37 Eesti partnerit. Eesti partneritele on programmi raames eraldatud toetusi 4,9 MEUR ulatuses. Eesti partneritel tehtud väljamakseid 1,8 MEUR ulatuses.

Kokku osaleb projektides 2282 partnerit üle kogu Euroopa. Projektides on esindatud 90% Euroopa Liidu NUTS 2 regioonidest. Programm rahastab 120 innovatsiooni- ja teadmispõhise majanduse valdkonna projekti ning 84 keskkonna ja riskide ennetamise valdkonna projekti. Kõige populaarsemad alateemad on ettevõtlus ning VKEd (46 projekti), energia ja säästev transport (37 projekti) ning innovatsioon, teadus ja tehnoloogia areng (35 projekti). Programm eeldab, et jagades teadmisi ja head tava nimetatud valdkondades suurendavad partnerid mitte üksnes oma piirkonna, vaid kogu Euroopa konkurentsivõimet ja jätkusuutlikkust. Programm on koostanud üle-Euroopaliste parimate praktikate andmebaasi: <http://www.interreg4c.eu/findGoodpractices.html>, mis sisaldab tänaseks 521 projektide poolt tuvastatud head praktikat, nende seas 5 praktikat Eestist.

Programmi raames toetatakse projektide grupeerumist sama teemaga tegelevate projektide klastritesse. Kapitalisatsioonialgatuste toetamise peamine eesmärk on projektide tulemuste ja kogemuste efektiivsem rakendamine ning projektide ja programmi nähtavuse suurendamine. Kapitalisatsioonialgatuse raames moodustati sama teemaga tegelevate projektide klastrid. Kokku on moodustatud 12 klassist: (1) innovatsioonisüsteemid, (2) ettevõtete innovatsioonivõimekus, (3) ökoinnovatsioon, (4) loovmajandus, (5) ettevõtlus, (6) avalikud e- teenused, (7) demograafilised muutused, (8) maapiirkondade areng, (9) kliimamuutused, (10) energiasäästlikkus, (11) taastuvenergia, (12) säästev transport. INTERREG IVC programmi lähenemine klasterialgatusele on mõnevõrra erinev teistest Euroopa territoriaalse koostöö programmidest, kuna keskne roll on temaatilisel eksperdil. Ekspert kogub, analüüsib ja levitab projektidelt saadud teadmisi (väljatöötatud lahendusi ja tuvastatud parimaid praktikaid), et neid saaksid kasutada regioonid ja linnad üle kogu Euroopa. Kapitalisatsioonialgatus lõpeb analüüsi ja trükisega iga klasteri kohta, mis avaldatakse 2013 a juunis.

Majanduskriisi mõju Eesti osalemisele Euroopa territoriaalse koostöö projektides

Majanduskriis avaldas Eesti partnerite osalemisele Euroopa territoriaalse koostöö (ETK) projektides mõju alates 2009 a teisest poolest, kui mitmed partnerid olid sunnitud omavahendite vähenemise tõttu tegema valikuid, millistes toetusprojektides üldse osaleda. Kuna ETK projektides kaetakse partneri tehtud kulud alati tagantjärele, suuremates programmides kuni 1 aasta alates kulude tegemisest, esines mitmeid juhtumeid, kus mõni Eesti partner otsustas juba heakskiidetud projektist välja astuda. Peamiselt puudutas see mittetulundussektori partnereid, kelle omavahendid osutusid väga piiratuks ning enam ei olnud võimalik kommertspankadest hiljem laekuva ERF toetuse katteks laenu saada. Enamasti lahendati olukord sellega, et projektist lahkuva partneri kavandatud tegevused võttis üle projektis osalev teine Eesti partner, vahel ka mõne teise riigi partner (nt Läänemere piirkonna programmi projektides).

Majanduskriis avaldas projektidele mõju samuti hindade odavnemisega. Eelkõige puudutas see piiriülese koostöö programme, millest toetatakse investeeringuid. Ehitushindade märgatava odavnemise tõttu osutusid projekti kulud kavandatud märkimisväärselt odavamaks. Partnerid soovisid enamasti projektis hindade odavnemise tõttu tekkinud nn ülejäägi ära kasutamiseks projektidesse uusi tegevusi lisada, et kõik algselt kavandatud vahendid ise ära kasutada. Enamasti uute tegevuste lisamist ei võimaldatud. Programmid eelistasid projektides kasutamata jäävate vahendite arvelt pigem programmi uusi projekte rahastada. Seda praktikat otsustati jätkata vähemalt senikaua, kuni ei teki programmi tasandil ebapiisava toetuste eraldamise tõttu ohtu vahendite kohustustega katmata jätmisele.

6. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Euroopa Liidu regionaalpoliitika eesmärgiks on tasakaalustada ja ühtlustada Euroopa Liidu liikmesriikide arengut ning tõsta seeläbi Euroopa Liidu kui tervikliku majanduspiirkonna konkurentsivõimet maailmaturul. Euroopa Liidu regionaalpoliitika elluviimiseks jagatakse liikmesriikidele struktuuritoetust, mida pakuvad erinevad fondid. Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) ja Euroopa Sotsiaalfond (ESF) on struktuurifondid, neile lisandub Ühtekuuluvusfond (ÜF). Eestile on aastatel 2007 – 2013 struktuuritoetusena eraldatud kokku 3,40 miljardit eurot (53,3 miljardit krooni).

Struktuurivahendite kasutamist ja rakendamist programmiperioodi jooksul võib pidada edukaks - 2012. aasta esimese poolaasta lõpu seisuga on perioodiks määratud 3,4 miljardist eurost välja makstud 48,8% ja projekte heakskiidetud 89,6% ulatuses. 2011. aastal läbi viidud vahehindamine³⁶ näitas, et struktuurivahendite rakendussüsteemil on kulunud 1 euro väljamaksmiseks 2,03 senti, kui võtta arvesse vaid abikõlblikke kulusid, siis 1,74 senti, mis on 13% vähem, kui eelarvesse algselt planeeritud (2 senti). Võrreldes naabritega (Soome, Läti ja Leedu) on Eestis nii administreeritava toetuse maht kui ka teostatud väljamaksete maht ühe täistööajaga töötaja kohta kõige suurem.

Struktuurivahendid on olulisel määral kaasa aidanud Eesti majandusarengule ja konkurentsipositsiooni tugevdamisele. Toetatud tegevustega on liigutud seatud eesmärkide saavutamise suunas ja lisaks on struktuurivahendite abil õnnestunud leevendada majanduskriisi negatiivseid mõjusid ja suunata majandus tagasi tõusuteele. Kriisi mõjude leevendamiseks, ettevõtlusaktiivsuse tõstmiseks ning tööhõive suurendamiseks esitati 2010. aastal ka rakenduskavade muudatusettepanekud, millega tõsteti n. ettevõtlusesse kokku 48,8 mln eurot ja transporti 9,59 mln eurot.

Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegias 2007-2013 fikseeritud eesmärkide poole pürgimist, saavutatud tulemusi ja mõju on mõõdetud makromajanduslike indikaatoritega tulenevalt eesmärkide olemusest – haritud ja tegus rahvas, teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv, paremad ühendusvõimalused, säästev keskkonnakasutus, piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng. Ehkki RSKS's fikseeritud näitajad ei ole parimad struktuurivahendite otsese rahalise mõju mõõtmiseks Eesti arengule ja struktuurivahendite panuse eristamiseks muudest mõjuritest, on siiski selgelt näha positiivset arengut EL fondide poolt toetatavates valdkondades.

Programmiperioodi senistest **saavutustest** on väga oluline esile tuua struktuurivahendite poolt antud rahalist panust Eesti kõrghariduse ning T&A süsteemi arengu toetamisse. Struktuurifondide raha on investeeritud nii kapitali (infrastruktuur, inimesed) kui ka protsessidesse (uued meetodid, uued partnerlused jne). Paljudel juhtudel on struktuurivahendid aidanud teaduse ning hariduse valdkonna senistel tippudel jõuda oma arengus järgmisele tasemele. Siinkohal on heaks näiteks teaduse tippkeskuste meede, mis eksisteeris juba eelmisel perioodil. Programmi jätkumine ka järgmisel programmeerimisperioodil on olnud üheks oluliseks teguriks meetme rakendamise tõhususe tagamisel ning võimaldanud vältida uutes loodud meetmetes tekkinud administratiivprobleeme, kuna kasutada sai eelmise perioodi kogemusi.

³⁶ Rahandusministeeriumi poolt tellitud ja CPD OÜ ning Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE poolt 2011. aastal läbi viidud „Perioodi 2007-2013 vahehindamine“.

2011. aastal kerkis teadus- ja arendustegevuse osakaal juba 2,4 protsendini, ületades esmakordselt Euroopa Liidu 2,03-protsendilise keskmise³⁷. Teadus- ja arendustegevustele kulutati 2011. aastal 384,5 miljonit eurot, mis on ligi kaks kolmandikku rohkem kui aasta varem. Ettevõtlussektori investeeringute osakaal oli jätkuvalt suurem kasumitaotluseta sektorist. Riigi rahastatud T&A kulutused ettevõtlussektoris kasvasid 27% protsenti, seda ennekõike EAS'i väikeettevõtete toetuste ja arenduskeskuste rahastamise kujul. Lisaks kasvas eelmise aastaga võrreldes 2011. aastal T&A-ga hõivatud töötajate poolt sellele tegevusele kulutatud tööaeg 11 protsenti, sealjuures teadlaste ja inseneride tööaeg ettevõtlussektoris 12 protsenti ja kasumitaotluseta institutsionaalsetes sektorites 8 protsenti. Doktorikraadiga T&A töötajate hulk suurenes 89 võrra ehk 3%.

Ehkki poliitikate planeerimises ja elluviimises on veel arenguruumi (meetmete arv on suur, algsest aeglane väljamakseprotsess, indikaatorid), tuleb siiski märkida, et struktuurivahendite abil on õnnestunud T&A ning kõrghariduspoliitika meetmestikus saavutada võrreldes varasema ajaga märksa süsteemsem lähenemine. Struktuurivahendite kasutamise aluseks olevate strateegiliste eesmärkide väljatöötamise käigus on otseselt juhitud olemasolevatest valdkonnaspetsiifilistest strateegiatest. RSKSi ja rakenduskavu ei nähtud millegi eraldiseisvana, vaid vahenditena riiklikes KH ning TA&I strateegiates juba tuvastatud probleemide lahendamiseks. Struktuurivahendite kaudu saadavast lisasummadest on olnud palju kasu õigeaegsel reageerimisel KH ja T&A süsteemi läbivatele väljakutsetele ning need on võimaldanud tekitada juurde mõningaid olulisi meetmeid, mida varem ei eksisteerinud (nt rahvusvahelistumise toetamine).

Üks peamisi majanduskriisiga kaasnevaid probleeme oli tööpuuduse kiire kasv. Eelarveperioodi alguses kiire majanduskasvu ajal 2007. a oli Eestis seni madalaim töötuse tase tööealise elanikkonna hulgas (vanusegrupis 15-74.a.) määraraga 4,7%. Sellele järgnenud langusperioodi muutused tõid kaasa järsu tööpuuduse kasvu, saavutades maksimumi 2010. a. tasemel 16,9%. Struktuurivahendite mõju on olnud oluline tasakaalustamaks pindlikku reageerimist järsule langusperioodile kohaste tööturuteenuste, nõustamisteenuste ja tööelu kvaliteeti tõstvate teenuste arendamisel ja pakkumisel. Aastatel 2007-2011 finantseeriti aktiivseid tööturumeetmeid ca 80% välisvahenditest.

Edasiminekut tööturuteenuste arendamise ja pakkumise vallas riigis tervikuna näitab aktiivsetes tööturumeetmetes osalejate osakaalu pidev kasv. Kui 2010. aastal osales neis keskmiselt iga kümnes registreeritud töötu, siis 2011. aastal juba iga viies ning 2012. aasta esimesel poolel pea iga kolmas. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt tellitud hindamise raames tehtud tasuvusanalüüs näitas, et tööturukoolituse kui investeeringu tulude ja kulude suhe on 2,7 ehk teisisõnu toob iga koolitusse pandud euro ühiskonnale tervikuna ca 2 aasta jooksul tagasi 2,7 eurot. Valdav osa sellest laekub koolituses osalejale endale, kuid ka valitsussektori seisukohast on nüüdispuhasväärtus positiivne.

Noorte töötuse ennetamisele suunatud karjääriteenuste kättesaadavuse suurenemine ja karjääriõppe laienemine koolides on märgatavalt suurendanud karjääriteenuseid saanud noorte osakaalu ja aidanud noortel asjakohasele tööturu ja karjääri võimaluste infole tuginedes teha oma valikuid teadlikumalt. Karjääriteenustest on 2009.-2011. aastatel vahendatud individuaalset nõustamist 24 172 korral ja grupinõustamisel osales 70 785 noort. Karjääriinfot on aastatel 2009-2011 vahetu infoteeninduse kaudu pakutud 23 661 korral ja karjääriinfo loengutel, karjääripäevadel, messidel osalejaid oli 90 921. 2011. a katsid karjääriteenused üle 95% prioriteetsete sihtrühmade noortest.

Noorsootöö kvaliteedi arendamise programmiga on tõstetud noorsootöötajate ja kohalike omavalitsuste võimekust toetada noorte arengut noorte konkurentsivõime suurendamiseks ja sotsiaalse tõrjutuse vähendamiseks kvaliteetse noorsootöö korraldamise ja noorsootöötajate koolituste kaudu. Koolitustel

³⁷ Eesti Statistikaameti andmetel. Eurostati andmebaasis oli esialgsete andmetena T&A kulutuste suhe SKP-sse näidatud pisut madalamana – 2,37%, lõplikud andmed Eurostati kodulehel avaldatakse 2013. aasta hilissuvel.

osalenud noorsootöötajaid on üle 4400 ning kohalikul tasandil on avatud noortekeskuste kaudu pakutud noorsootöö teenuseid enam kui 32 900 noorele.

Hariduse üheks väljakutseks on olnud kõigi elanike ligipääs ühiskonna ja majanduse ootustele vastavale kvaliteetsele haridusele. Struktuurivahendite toel on arendatud hariduse infrastruktuuri kutseõppeasutustes, hariduslike erivajadustega õpilaste õppeasutustes ja avatud noortekeskustes, teavitamis- ja nõustamiskeskustes ning huvikoolides. Noorsootöö infrastruktuuri investeeringute kava alusel toetust saavas 49 projektis on lõppenud 40 objekti ehitus või renoveerimine ning 2015. aastaks saavutatakse kavandatud eesmärk renoveerida 10% noorsootöö taristust. Täiskasvanute osalemine elukestvas õppes on aasta-aastalt paranenud ning ületab EL27 keskmist.³⁸ Kui aastal 2006 oli vastav näitaja 6,5%, siis 2011. aastal tõusis täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr 12%ni (so. 87 100 täiskasvanuni), mis on seni kõigi aegade kõrgeim tulemus ja ületab 2013. aastaks seatud sihttaset.

Transpordi infrastruktuuri arendamiseks investeeritakse nii maantee-, raudtee-, mere- kui õhutranspordi infrastruktuuri, mis kõik parandavad ühendusvõimalusi ning suurendavad transpordisüsteemi ohutust ja usaldusväärsust. Muuhulgas rahastatakse struktuurivahenditest Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimist, millega lahendatakse Tallinna liikluse üks suuremaid kitsaskohti. Samuti tehakse olulisi investeeringuid reisirongiliiklusse, sh rekonstrueeritakse raudteelõike, ooteplatvorme ja Tallinna lähiümbruse kontaktvõrk ning vahetatakse välja kõik amortiseerunud elektrirongid.

Kokkuvõttes võib öelda, et käesoleval perioodil transpordi valdkonda suunatud struktuurivahendid on omanud väga suurt rolli Eesti transpordivaldkonna ja eriti selle taristu arengul. Ilma suurte Ühtekuuluvusfondist toetatud TEN-T projektideta oleks praeguseks rekonstrueeritud maanteelõigud suure tõenäosusega tegemata. Riigil on vahendeid olemasolevaid teid miinimummehis hooldada ja teha vajalikke parendusi, kuid Euroopa ja Eesti jaoks oluliste transiidikoridoride arendamiseks Eesti riigil eelarvelised vahendid puuduvad. Sama võib öelda ka raudteetaristu arendamise kohta, kus struktuurivahendid on olnud suureks toeks ja ilma nendeta ei oleks olnud võimalik tehtud projekte ellu viia.

Sotsiaalse sidususe eesmärgi raames võib positiivse näitena välja tuua interneti levikut maakondades ja selle kasutamise kasvu kodudes. Interneti kasutamine kodudes on suurenenud märkimisväärselt – 2005. aastal oli näitaja 36% ning 2011. aasta lõpuks oli see tõusnud 71%-ni ületades 2013. aastaks seatud sihttaset 70% elanikkonnast. 2007-2013 perioodil on struktuurivahenditest ja EARDF vahenditest (Eesti maaelu arengukava 2007-2013 raames) kokku ehitatud juba 2000 km lairiba ühendust (lõpetatud ja hetkel pooleli olevad projektid), lisaks korraldab EAS veel ühe taotlusvooru. Liitumise võimalus on loodud ligikaudu 60 000 leibkonnale (ligikaudu 135 000 inimesele), 14 000 ettevõttele ja 500 avaliku sektori asutusele.

Perioodil 2007-2012 on tervishoiu infrastruktuuri arendamist rahastatud peamiselt Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest, mis moodustavad ca 90% kogu investeeringute mahust, ka 2013. aastal tehakse tervishoiu infrastruktuuri investeeringud valdavalt välisvahenditest.

Keskkond, tervis ja elukvaliteet on kõige positiivsema ja tuntavama mõjuga sotsiaalsele keskkonnale, sest selle valdkonna kõik tegevused on suunatud inimese hea- ja rahulolu parandamisele. Nõuetekohase joogiveevarustuse tagamine ja ühisveevärgi ning –kanalisatsiooni võrgu laiendamine parandavad märgatavalt elanikkonna tervist ja elukvaliteeti, soodustavad pikas perspektiivis populatsiooni kasvu parema elukeskkonna ja haigusjuhtumite arvu vähenemise näol. 2011. aasta seisuga saab 81% tarbijatest ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett. Peamiselt Euroopa Liidu struktuurivahendite abil on saavutatud nõuetele vastav joogivesi pea kõikides suurtes asulates, mille tulemusena on pidevalt suurenenud nõuetekohast joogivett tarbivate inimeste hulk.

³⁸ Eurostat, participation in Lifelong Learning 2010

Perioodi 2007-2013 otseselt regionaalarengu toetuseks suunatud vahendid (EARK prioriteetne suund 4) on olnud piirkondade arengule suureks toeks, kuid uuel perioodil tuleb enam vaadata nõ suurt pilti, suurendada erinevate valdkondade toetusvõimaluste koosmõju ja soodustada koostööd kõigi osapoolte vahel. Mõju regionaalarengule tuleks uuel perioodil vaadata läbivalt igas toetatavas valdkonnas ning senisest enam arvestada sellega, et probleemid ja arenguressursid on piirkonniti erinevad. Piirkonna arengupotentsiaali maksimaalseks rakendamiseks tuleb ühelt poolt lahendada piirkonna arengukitsaskohad ning teiselt poolt toetada piirkonnaspetsiifiliste ressursside kasutuselevõttu. Valdkondade kavandamine piirkonna spetsiifikaad arvestades suurendab toetuste mõju ja üleriigiliste eesmärkide saavutamist ning vähendab valdkondade dubleerivate meetmete loomist ja oluliste ning kallite taristuinvesteeringute ebaoproportsionaalset paiknemist.

Ülaltoodust on näha ja samuti indikeerivad struktuurivahendite kasutamise seire ja läbiviidud sõltumatutelt ekspertidelt tellitud hindamised, et läheneme seatud ambitsioonikatele sihtidele, aga kõigi eesmärkide saavutamine ei ole mitmete väliste mõjurite, sh. majanduskriis ja rahvusvahelised arengud, tõttu kindel. Seetõttu on ka mitmed strateegilised prioriteedid jätkuvalt asjakohased ning integreeritud ka järgneva EL eelarveperioodi rahastamisvaliku ettepanekutesse. Samuti käsitletakse ka edaspidi struktuurivahendeid ühe osana kõigist riigi eelarvelistest vahenditest – see võimaldab kasutada ressursse võimalikult efektiivselt ja loob parimad eeldused seatud eesmärkide saavutamiseks.

6.1 Eeldatavad sotsiaal-majanduslikud arengusuunad

Rahvastik ja regionaalareng

Järgnevatel aastatel toimub Eesti rahvastikus kaks olulist muutust: tööealiste inimeste arv väheneb ning suureneb pensioniealiste arv. Prognooside järgi kasvab 65aastaste ja vanemate inimeste osakaal praeguselt 17%-lt aastaks 2025 ligikaudu 22%-ni. Samal ajal väheneb rahvastik lähiaastatel põhiliselt tööealiste inimeste arvelt. Prognooside järgi on meil 2025. aastaks 73 000 – 88 000 ja 20 aasta pärast juba 100 000 tööealist inimest vähem.

Suhtarvuna väljendades on täna Eestis iga pensioniealise kohta ca 4 tööealist inimest ning kahaneb 2030. aastaks 3 inimeseni¹⁰. Ülalpeetavate määr, mis iseloomustab ülalpeetavate ning tööealiste arvestuslikku suhet, on alates 2007. aastast kasvanud ning 2010. aastal oli see 48,1.³⁹

2011. aasta rahvaloenduse esialgsed tulemused osutavad aga sellele, et reaalne rahvaarv on 45 426 inimese võrra väiksem Statistikaameti arvestuslikust ja ka seni prognoositud rahvaarvust, kusjuures arvestusliku ja rahvaloenduse esialgsete tulemuste kohase rahvaarvu suurim vahe hõlmas nooremaid vanuserühmi. Sellest tulenevalt võib Eestis tegelik tööealise elanikkonna vähenemine olla suurem.

Eestis jätkub ka järgnevatel aastatel rahvastiku ja aktiivsema majandustegevuse koondumine suurematesse linnadesse ja nende lähivaldadesse. Seetõttu muutub ülejäänud piirkondade arenguperspektiiv võrreldes suuremate linnapiirkondadega ebasoodsamaks. Rahvastikuprognooside kohaselt kasvab aastaks 2030 vaid Harjumaa (ligi 10%) ja mõnevõrra ka Tartumaa rahvastik (1%) ning väheneb kõikjal mujal, seejuures enim Jõgeva ja Ida-Virumaal (ligemale 25% võrra). Rahvastiku koondumisega kasvab suuremate linnapiirkondade kogunõudlus avalike teenuste järgi, mistõttu tuleb sellega arvestada edasisel infrastruktuuride ja teenuste sisulisel arendamisel. Seniste arengute kontekstis on riigi huvides kaaluda ka muude tööjõuareaalide keskuste (eeskätt praeguste maakonnakeskuste) ja nende tagamaa sidustatud arengu tugevdamist väljaspool Tallinna ja Tartu linnapiirkondi. Kuna maapiirkondade elanike igapäevaelu on järjest rohkem seotud linnadega, siis on inimeste maale

³⁹ The 2009 Ageing Report. Euroopa Komisjon 2008.

jäämise/tulemise eeltingimuseks head võimalused elanike liikumiseks keskuste ja kaugemate piirkondade vahel.

Tööhõive

Riigi majanduspoliitiliste eesmärkide saavutamiseks on üheks oluliseks lähiaastate ülesandeks suurendada tööhõivet. Sellise eesmärgi on riik omale lähiaastateks seadnud nii valitsuse strateegias „Konkurentsivõime kava „Eesti 2020““, riigi eelarvestrateegias kui ka Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis. „Konkurentsivõime kava „Eesti 2020““ kohaselt on plaanis 20–64aastaste tööhõive määr suurendada 2015. aastaks 72% ning 2020. aastaks 76%-ni.

Tööhõive suurendamiseks väheneva ja vananeva rahvastiku tingimustes on eesmärgiks luua tingimused, mis võimaldavad inimestel võimalikult kaua tööturul aktiivsena püsida. Tegelikult teeb eesmärgi täitmise tõsiseks väljakutseks pikaajalise ja struktuurse tööpuuduse võrdlemisi suur osakaal kogu tööpuuduses, mis teeb inimeste töölerakendamise raskeks.

Riigikontroll analüüsis auditis „Riigi tegevus töötute toomisel tööturule“ pakutavate töökohtade ja töötute eelneval ametialal omandatud oskuste ja teadmiste vastavust perioodil 2008–2011. Analüüs näitas, et registreeritud töötute teadmised ja oskused ei vasta enam tööjõuvajadusele paljudes sektorites. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööjõuvajaduse prognoosi kohaselt moodustavad edaspidi loodavatest ametikohtadest pea 70% sellised, kus vajatakse spetsialiste. Registreeritud töötutest suure osa moodustavad aga lihttöölised, oskus- ja käsitöölised ning teenindajad.

Samal ajal on aktiveerunud tööealise elanikkonna kasvav ränne piiri taha tööotsingutele ning puuetega inimeste osakaal kasvab. 2011. aasta vahehindamine tõi samuti välja, et eestlaste töötamine välismaal on pärast tööjõu vaba liikumise piirangute kadumist märgatavalt kasvanud. Kahjuks on andmete puudumise tõttu võimatu öelda, kui palju eestlastest välismaal töötab, kuid 2010. aastal Sotsiaalministeeriumi poolt läbiviidud uuringust⁴⁰ selgus, et viimasel viiel aastal oli välismaal töötanud hinnanguliselt 112 000 eestlast ning uuringu hetkel töötas välismaal hinnanguliselt ca 30 000 eestlast ning kavatses välismaale tööle minna (olles teinud selleks konkreetsemaid ettevalmistusi) ca 44 000. See tähendab ühtlasi, et Eestis on vähem potentsiaalseid ettevõtjaid, insenere, teadureid, arste jne, mis mõjutab otseselt struktuurivahendite kasutajate hulka ja riigi arengut laiemalt.⁴¹

Võttes arvesse seda, et tööjõuressurss jääb üha napimaks, on äärmiselt oluline tagada, et olemasolevate inimeste panus majanduse arengusse oleks tõhus. Lisaks aktiivsetele tööturumeetmetele on oluline soodustada tööhõive paranemist sobiva töökeskkonna loomisega, sest tööhõive sõltub küllaltki olulisel määral tööelu kvaliteedist ja inimeste tervisest. Oluliseks väljakutseks on Eestis jätkuvalt erialase ettevalmistuseta inimeste suur osakaal, noorte töötuse vähendamine ja üheks tööturu riskigrupiks on ka vanemaealised (55–64aastased) inimesed. Et olemasolevate inimeste panus majanduse arengusse oleks tõhus, on tööhõive suurendamisel ja tööelu kvaliteedi arendamisel oluline silmas pidada ka naiste ja meeste võrdseid võimalusi haridus- ja tööjõuturul, sh pöörata olulist tähelepanu soolist segregatsiooni ja palgalõhet vähendavatele meetmetele, edendada tööalast soolist võrdõiguslikkust ning naiste ja meeste töö- pere- ja eraelu ühitamist soodustavaid meetmeid.

Töötute oskuste ja teadmiste ning tööjõuvajaduse mittevastavuse üheks tagajärjeks on pikaajalise töötuse ja heitumuse kasv või selle püsimine kõrgel tasemel. Sellest lähtuvalt on valitsuse eesmärgiks pikaajalise töötuse vähendamine ning inimeste sissetulekute, elukvaliteedi ja sotsiaalse turvalisuse kasvu.

Haridus

Eesti haridussüsteemi kvaliteedinäitajad on üldiselt kõrged, kuid õpilaste loovus, ettevõtlikkus ja probleemilahendamisoskused, mis on just need omadused, mida ootab tänapäeva ühiskond ja majandus,

⁴⁰ Veidemann, B. Eesti tööealise rahvastiku väljarände-potentsiaal aastal 2010. Sotsiaalministeeriumi toimetised, 8/2010, 32 lk.

⁴¹ 2011 vahehindamine.

on tagasihoidlikud. Positiivse arenguna on viimastel aastatel saavutatud üldhariduse päevasest õppevormist väljalangejate vähenemine.

Viimase üheksa aasta jooksul on kõrgharidusega inimeste osakaal stabiilselt kasvanud ning tõusnud 23,3%lt 29,4%ni. Hoolimata sellest, et doktorikraadi kaitsnute arv on järjepidevalt tõusnud, ei vasta kasvukiirus kavandatud eesmärgile.

Eestis on probleemiks struktuurne tööpuudus, ehk olemasolevate töötajate oskused ei vasta nõudlusele. Struktuurse tööpuuduse määr (NAIRU) on OECD andmetel kriisieelselt 9%-lt 2011. aastaks kasvanud 11%-ni. Olukorras, kus uusi töökohti lisandub suhteliselt vähe, on tööjõu vastavusse viimine kaasaegse tööturu vajadustega võtmeküsimus. Eesti tööjõu-uuringu andmete põhjal on Eestis hõivatute hulgas ca 12% üleharitud ja ca 2,5% alaharitud⁴². Üleharitus annab samuti signaali, et tööturg ja haridussüsteemi pakutu ei ole omavahel kooskõlas ning tööturg ei toimi efektiivselt. Mõnes sektoris on vabade töökohtade arv kiiresti kasvanud⁴³, mis näitab samuti, et hariduses pakutu ja tööturu vajadus ei ole omavahel vastavuses. Suur osa (2011- 31,1% 25-64-aastastest) Eesti tööealisest elanikkonnast on aga ilma erialase ettevalmistuseta⁴⁴.

Inimeste hariduse ja tööturu mittevastavuse üheks põhjustajaks on nõutavate oskuste pidev ja kiirenev muutumine. Seoses uute ärialade tekkega ning info- ja teiste tehnoloogiate kiireneva arenguga vananevad inimeste oskused üha kiiremini. Samuti on digitaalsete oskuste pidev edasiarendamine võtmetähtsusega, et vältida digitaalse lõhe tõttu inimeste kõrvalejäämist tööturult. Tööoskuste eluea lühenemine ja väärtusahelas kõrgema lisandväärtuse loomisele orienteeritus tingib vajaduse uut laadi töökohtade järele, kus töötamiseks tuleb omandada uusi teadmisi ja oskusi, mistõttu on äärmiselt oluline haridussüsteemi ja tööturu muutuste kooskõlla viimine ja elukestvas õppes aktiivsem osalemine. Elukestvas õppes osalemise määr on Eestis pidevalt kasvav ja see annab tunnistust täiskasvanute enesetäiendamise jätkuvalt tõusvast trendist (EL 2020- 15%, Eesti 2011- 12%)⁴⁵. Üks suuremaid probleeme on see, et kõige vähem osalevad elukestvas õppes madalama haridustasemega, vanemaelised ja muust rahvusest inimesed, samuti osalevad elukestvas õppes vähemaktiivselt mehed. 2011. a jäi vanemaeliste (55-64-aastased) õppes osalemine 4,6% tasemele. Meeste ja naiste osalemine kasvas vastavalt 9,2%-ni ja 14,5%-ni (8,5%; 13% - 2010. a).

Õpingute katkestamise vähendamine on väljakutse kõikides haridusastmetes. Õpingute ebaõnnestumine on nii ühiskonna kui ka indiviidi jaoks olulisi kulusid tekitav probleem. Koolist väljalangevus on küll vähenenud, kuid madala haridustasemega mitteõppivate noorte arv on endiselt kõrge, mis põhjustab neile noortele raskusi eluga toimetulekul ja riigile täiendavaid kulusi sotsiaal-, tervise-, sisejulgeoleku jt valdkondades. EL on seadnud eesmärgiks alandada enneaegselt õpingud katkestajate osakaalu vanusegrupis 18-24 aastaks 2020 alla 10%, Eestis oli õpingute enneaegselt katkestajate osakaal aastal 2011 10,8%, ning viimase kümnendi jooksul on see näitaja kõikunud 13 ja 15% vahel. Võib oletada, et kuigi eesmärgi saavutustase on hea, siis suure tõenäosusega on siiski tegu ühekordse majanduskriisi mõjudest tingitud langusega, mistõttu ei ole põhjust eeldada, et haridustee katkestajate osakaal püsiks samal tasemel ka järgnevatel aastatel. Üldkeskharidusega võrreldes on väljalangevus kutsehariduses ja kõrghariduses oluliselt suurem. Seegi asjaolu põhjustab kvalifitseerimata tööjõu osakaalu kasvu tööturul.

Sotsiaal- ja tervishoiuvaldkond

Eesti rahvastiku elujõulisuse ja tootlikkuse vaatenurgast on oluline, et Eesti inimeste tervena elatud eluiga ja keskmine oodatav eluiga kasvaks. Tervena elatud eluea tõstmine meestel 57 ja naistel 62 eluaastani on üks Vabariigi Valitsuse prioriteetidest. Viimase 15 aasta jooksul on keskmine oodatav

⁴² Statistikaamet, Eesti Tööjõu-uuring.

⁴³ Statistikaamet (<http://www.stat.ee/58944>).

⁴⁴ Statistikaamet.

⁴⁵ Eurostat, HTM, Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS), Statistikaamet 2012.

eluiga ja tervena elatud aastate arv kasvanud, jäädes siiski alla EL keskmisele. Eesti on tõusnud viimastel aastatel oodatava eluea taseme poolest Balti riikidest esikohale, kuid jääb siiski alla enamikele EL riikidele (2008. a meeste vahe EL keskmisega 7,7 aastat, naistel 2,9 aastat).

Eurostati andmetel on Eestis kehtestatud miinimumpalk üks Euroopa Liidu madalamaid. Aastatel 2008-2011 miinimumpalka Eestis ei tõstetud, kuid alates 2012. aastast tõsteti miinimumpalk 290 euroni, mis on Baltikumi kõrgeim. Eesti keskmine brutopalk 2010.aastal oli 792 eurot (netopalk 637)⁴⁶. Tekkimas on nn varanduslik polariseerumine ning väheneb keskmise sissetulekuga inimeste osatähtsus. Viimastel aastatel on keskmisest tunduvalt suuremaid sissetulekuid omavate inimeste osatähtsuse kasv pidurdunud.

Reaalpalk (arvestab tarbijahinna indeksi muutuse mõju) langes alates 2008. aasta neljandast kvartalist 11 kvartalit järjest, kuid positiivseks tuleb lugeda 2011. aasta III ja IV kvartali reaalpalga kasvu vastavalt 1,2% ja 2,1%. Positiivset mõju vaesuse vähendamisele avaldas pensionitõusu jätkumine 2010. aastal.

Elanikkonna sissetulekute jaotust ja sotsiaalset olukorda iseloomustab suhtelise vaesuse määr⁴⁷, mis on sotsiaalse tõrjutuse keskne mõõde. Viimaste võrreldavate andmete kohaselt (EU-SILC uuring 2008, andmed 2007) oli Eestis töötute suhtelise vaesuse määr EL riikide hulgas suurim, ulatudes 60%ni (EL keskmine 44%)⁴⁸.

Eesti ühiskonda iseloomustab suur kihistumine ja madal sotsiaalne sidusus. Sotsiaalne ebavõrdsus väljendub sotsiaalsete rühmade (nt puuetega inimesed, vanemaealised) madalas staatuses ning väheses kogukondlikus kaasatuses. Samuti valitseb elanikkonna gruppide vahel suur tervisealane ebavõrdsus. Sotsiaalse sidususe näitajad on Eestis tunduvalt madalamad kui Põhja- ja Lääne- Euroopas.

Eestis on EL suurim naiste ja meeste palgalõhe⁴⁹ ning Eesti tööturg on kõige enam sooliselt segregatsioonunud tööturg EL riikide hulgas⁵⁰. Eurostati andmetel oli meeste ja naiste keskmise tunnipalga erinevus 2007.a 30,9%, Euroopa Liidus 17,6%. Naiste madalam palk viib ka madalamate hüvitiste ning pensionideni, mistõttu on naistel kogu elukaare vältel madalam sissetulek.

RES 2013-2016 oluliseks eesmärgiks eelseisval perioodil on tervishoiuteenuste kvaliteedi, kättesaadavuse ning rahastamise jätkusuutlikkuse tagamine. Võtmetähtsusega on tervishoiutöötajatega kindlustamine.

Eriarstiabi ja haiglavõrk vajavad ümberkorraldamist parandamaks teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust optimaalsete ressurssidega. Prioriteediks on ennetavate tegevuste tõhustamine ja inimeste teadlikkuse tõstmine tervisekäitumise parandamiseks ning elu-, töö- ja õpikeskkonna arendamiseks. Enneaegsete surmade vähendamiseks nähakse ette valdkondadevahelise tegevuskava koostamist, tõhustatakse HIV nakkusega võitlemist ning nakkushaiguste ennetamise ja tõrjesüsteemi. Rõhku pannakse e-teenuste arendamisele – kiirabiportaali, patsiendiportaali ning arstiportaali.

Haldussuutlikkus

Laiemaks eesmärgiks on kodanikukeskse ja ühtse riigivalitsemise tõhustamine. Riigivalitsemise, mis hõlmab endast ka kvaliteetset poliitikakujundamist ja selle tulemuslikku rakendamist, mõju ei väljendu üksnes riigi majanduse konkurentsivõimes, vaid samuti sotsiaalsetes aspektides ja kollektiivses võimes ühiskonna ees seisvatele väljakutsetele vastata. Riigi toimimise tõhustamine on Eesti kui vananeva rahvastikuga riigi jaoks eriti oluline, sest vaid see tagab, et avalikke teenuseid on võimalik vähemalt samas mahu ja kvaliteedis pakkuda ka pikas perspektiivis. Vajalik on suurendada riigi analüütilist suutlikkust ning teadmuspõhist poliitikakujundamist, mis eeldab analüütilise töö kõrgemat väärtustamist

⁴⁶ Statistikaamet

⁴⁷ Suhtelise vaesuse määr näitab suhtelisest vaesuspiirist madalama sissetulekuga leibkondade suhtarvu ühiskonnas. Suhteline vaesuspiir on 60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist.

⁴⁸ Sotsiaalkaitse süsteemi roll turvalise paindlikkuse kujundamisel Eestis. Uuring, Praxis 2010.

⁴⁹ Keskmine tunnipalga erinevus meeste ja naiste vahel.

⁵⁰ Report on Equality Between Women and Men 2010. Euroopa Komisjon.

asutuste tasemel ning vastavate kompetentside (teadmiste ja oskuste) arendamisse panustamist riigi kui terviku tasemel.

Hetkel puuduvad Eestis avalike teenuste ühtsed alused ja nende arendamise terviklik poliitika: iga ministeerium ja riigiasutus arendab oma teenuseid suuresti omaette. Ka OECD hinnangul ei peegeldu riigi kvaliteetne e-riigi infrastruktuur veel kvaliteetsetes avalikes teenustes. Riigi pakutavad avalikud teenused peavad lähtuma kodanikukesksusest. Samas on veel olulises osas kasutamata IKT lahenduste potentsiaal muuta riigivalitsemine ja avalike teenuste osutamine tõhusamaks, läbipaistvamaks ja kodanikke kaasavamaks, personaliseeritumaks, paindlikumaks ning vähem lisakoormust tekitavaks. Teenusepõhine IT-arhitektuur, pilveteenused, avatumate spetsifikatsioonide kasutamine jne võimaldavad avaliku sektori teavet ja rakendusi jagada ning taaskasutada. IKT võimaluste kasutamiseks tuleks neid rakendada koordineeritult ja tagada nende koosvõime. Eesti võimalus on seejuures osaleda ja mõjutada rahvusvahelist IKT koordineerimist ELi, OECD jt struktuuride kaudu.

Lisaks on oluline ühtlustada kohaliku omavalitsuse üksuste ning maakondliku tasandi arendusvõimekust, et suurendada kohaliku ja piirkondliku tasandi suutlikkust osaleda pikaajaliste arenguprioriteetide seadmisel ning piirkondade arendamisel. Peamine mõju on elanike aktiivsem sissearanne tömbekeskustesse, kui avalike teenuste kvaliteedi ja kättesaadavuse tase on riigisiselt ebaühtlane, või siis isikute väljaranne, kui tase on võrreldes lähiriikidega üldiselt oluliselt madalam.

Arenguvajaduste analüüs tõi välja, et Eesti kodanikuühiskond on nõrk ja vähetõhus, lisaks vabatahtlikesse ühendustesse kuulumise madala osakaalu, madala poliitilise osalemise määra. Ometi näitab vabaühenduste elujõulisuse indeks⁵¹, et Kesk- ja Ida-Euroopa riikide võrdluses on Eesti silma paistnud kodanikuühiskonna tugevusega. Aastaid on Eesti näitaja indeksis olnud Kesk- ja Ida-Euroopa EL kuuluvatest riikidest kõrgeim.

Keskkonnahoid

Keskkonna valdkonnas on seni rohkem tähtsustatud keskkonna infrastruktuuri (eelkõige puhta joogiveega varustamine, reoveetöötus ning olme- ja tööstusjäätmete käitlus) kõrval üha enam hakatud rõhku panema taastuvale energiale, rohelisele transpordile ja rohelisele majandusele.

Eesti ei ole suutnud siduda majanduskasvu lahti ressursside kasutamisest ning absoluutarvudes suureneb jätkuvalt loodusvarade kasutus. Ressursitõhususe edendamiseks on oluline liikuda edasi majanduse suunas, mis põhineb jäätmete korduskasutusel ja ringlussevõtul. Jäätmekäitlus on üks valdkond, kus väljakutsed ja tehnoloogilised võimalused on oluliselt kiirendanud teadus- ja arendustegevust, patenteerimist ja investeerimist.

Olulise taastuva loodusvara metsa kasutamine on viimastel aastatel kasvanud. 2011. aastal on toimunud jätkuv metsamaterjali nõudluse ja hinna kasv, mille üks põhjuseid on ilmselt energeetika nõudlus taastuvenergia allikate järele. Samas aitab metsa laialdasem kasutamine fossiilsete energiaallikate asemel aidata vähendada emissiooni ning säästa keskkonda.⁵²

Kalavaru kui aeglaselt taastuv loodusvaru on olnud pikka aega vähetähtsustatud, kuid üha enam kasvanud ookeanide ja merede säilitamise ja säästva kasutamise vajadus on tinginud palju suurema tähelepanu pööramise ökoloogilisele jätkusuutlikkusele ka kalanduses. 2010. aasta seisuga oli heas seisus ligikaudu 38% tööstuslikult olulistest kalavarudest.⁵³

⁵¹ http://transition.usaid.gov/locations/europe_eurasia/dem_gov/ngoindex/reports/2011/Estonia6-20_FORMATTED.pdf

⁵² Eesti metsanduse arengukava 2011-2020.

⁵³ Keskkonnaministeeriumi kalavarude osakonna infomaterjal.

Kliimamuutused avaldavad mõju erinevatele valdkondadele, eriti põllumajandusele, veekaitsele, ranniku- ja merealadele ning bioloogilisele mitmekesisusele. Kliimamuutuste leevendamise kõrval on ressursitõhusale majandusele üleminekuks oluline ka kliimamuutustega kohanemine.

Energeetika ja energiasääst

Eesti on üks vähestest liikmesriikidest, kelle energiasõltuvus aasta-aastalt on vähenenud ning praeguseks on Eesti energiasõltuvuse⁵⁴ poolest üks sõltumatumaid riike ELi riikide hulgas. 2010. aastal oli Eesti energiasõltuvusmäär 14,9%.⁵⁵ Energeetika sektor on riigi toimimise seisukohast kriitiline valdkond. Põlevkivi tarbimine elektri ja põlevkivi tootmiseks on viimastel aastatel hakanud suurenema ekspordi arvelt, kuid energiapuuduse- ja keskkonnakaalutlustest lähtuvalt ei ole otstarbekas ühe fossiilse energiaallika sedavõrd suur osakaal riigi energiabilansis, kuna see on seotud varustuskindluse, keskkonnakaitseliste ja energiaturu riskidega. Pideva energiavarustuse tagamiseks on vaja mitmekesistada energiaallikate kasutamist, et aastaks 2020 ei ületaks ühegi energiaallika osakaal energiabilansis 50%.

2011. aasta vahehindamise aruanne tõi välja, et eriti energetika ja energiasäästu vallas on muuhulgas oluline mõju ka Euroopa Liidu tasandi otsustel. Pärast 2009. aasta alguse probleeme Euroopa riikide gaasiga varustamises (nn Venemaa gaasikriis) on EL-is astutud olulisi samme integreeritud energiaturu loomiseks. Eestile on energiapuuduse seisukohalt eeskätt oluline isoleeritud „Balti energiasaare“ likvideerimine, mis muuhulgas tähendab seda, et nii olemasoleval struktuurivahendite programmeerimisel, aga eelkõige kindlasti uuel programmeerimisel suunatakse vahendeid EL-i tasandil seatud eesmärkide saavutamiseks. EL-i energiastrateegia alusel on peamisteks prioriteetideks energiasääst, üleeuroopaline integreeritud energiaturg koos infrastruktuuriga, ühtne energiapoliitika, Euroopa juhtroll energiatehnoloogias ja uuendustegevuses ning kindel, turvaline ja taskukohane energia aktiivsete tarbijate kaudu.

Laiematest EL-i tasandi mõjuriistadest on olulisimad EL-i poliitika toetada isoleeritud turgude ühendamist suuremate energiasüsteemidega ning n-ö „20-20-20“ eemärk (vähendada aastaks 2020 CO₂ emissiooni 20%, suurendada taastuvenergia osakaalu 20%-ni lõpptarbisest, suurendada 20% energiakasutamise efektiivsust). Sellega seoses on lähiaastatel kavas regionaalse tähtsusega suurprojektide elluviimine nii gaasi kui ka elektriturul (regionaalne LNG terminal, BalticConnector ja Estlink 2 Eesti ja Soome vahel, Leedu ja Rootsi vaheline alalisvoolu kaabel, Leedu ja Poola vahelised gaasi ja elektriühendused). Siseturul jätkatakse aktiivselt investeeringutega hoonete ja taristute energiasäästu ja taastuvate energiaallikate propageerimiseks.

Transport

Eesti majanduse konkurentsivõimelisuse seisukohast on head transpordiühendused hädavajalikud. Hoolimata ühenduste parandamisest ja viimase aastakümne suurtest investeeringutest on rahulolu transpordisüsteemiga võrreldes teiste EL liikmetega endiselt suhteliselt madal. Ühistranspordi kasutajate arv on vähenenud parandamisruumi on nii lennuühenduste, maismaaühenduste kui transpordiliikide vaheliste üleminekute osas.

Turvalise liiklemise seisukohast on vaja jätkata jõupingutusi hukkunute ja vigastatute arvu vähendamiseks. Peamiseks valukohaks liikluses on liiklejate hoiakud (alkoholi tarvitamisel, autojuhtimisel) ja käitumine liikluses (eriti kergliiklejatel).

Riigisisese ühistranspordi pakkumisel on seni keskendutud esmajärjekorras inimeste minimaalse sõidunõudluse rahuldamisele. Ühistranspordi senine rahastamise tase ei ole võimaldanud ühistransporti

⁵⁴ Energiasõltuvus näitab energiaallikate netoimpordi suhet energia kogutarbimisse.

⁵⁵ Energiasõltuvusmäär näitab imporditud energia osatähtsust energiavajaduse rahuldamisel. Arvutatakse imporditud ja eksporditud energia vahe suhtena kogutarbimisse. Allikas Statistikaamet.

arendada nn mugavusteenusena, mis motiveeriks senisest enam inimesi loobuma sõiduautode kasutamisest ühistranspordi kasuks. Pakutav teenindustase erineb piirkonniti ning ebapiisavad ühendusvõimalused tõmbekeskustega annavad täiendava tõuke rahvastiku koondumisele suurematesse keskustesse.

Kergliikluse potentsiaal on suures osas kasutamata ning infrastruktuur on suures osas välja arendamata. Linnades ja asulate lähiumbruses ei ole piisavalt jalgrattateid ning puudub infrastruktuur, mis võimaldaks jalgratast kasutada alternatiivse liikumisvahendina (näiteks puuduvad enamasti parklad töökohtade ja ühistranspordi sõlmpunktide juures).

Transpordiühendused Eesti ja peamiste väliskaubanduspartnerite (Põhjamaad, Läti, Leedu, Venemaa, Lääne-Euroopa riigid) vahel ei rahulda meie ettevõtjate ootusi. Selle parandamiseks on suurendatud investeeringute mahtu transpordi infrastruktuuri parandamiseks nii vee-, õhu-, raudtee- kui maanteetranspordiühenduste seisukorda.

Paranenud on teekatendite olukord põhimaanteedel, kus katete keskmine vanus on ca 13 aasta. Tugi- ja kõrvalmaanteed katendi jätkuvalt kõrge keskmine vanus (kõrvalmaanteedel ületab vanus 21 aastat ning tugimaanteedel 25 aastat) tingib eelkõige maapiirkondades liikumis- ja veovõimaluste vaeguse ja halvendab Tallinnast ja muudest suurematest keskustest kaugemal olevate piirkondade elanike mobiilsust ja võimalusi töötada ning tegeleda ettevõtlusega. Väljakutseks on senise kiire valglinnastumise negatiivsete mõjude leevendamine ja sellega kaasnenud probleemide lahendamine, sh tervikliku transpordikorralduse ning infrastruktuuri planeerimise kaudu. Juba on rekonstrueeritud enamus riigile kuuluvaid väikesadamaid, laiendatud Tallinna lennujaamas nii lennuliiklusala kui terminali, tehtud olulisi arendusi väikelennujaamades ning viidud kiirusele 120 km/h suur osa raudteevõrgust.

Ettevõtlus

2010. aastal pöördus majanduskasv taas tõusule (2,3%) ning ulatus 2011. aastal varasema aastaga võrreldes 7,6%-ni, olles ELi kiireim. 2012. aastal on olnud kasv tagasihoidlikum, ulatudes esimesel poolaastal 2,8%-ni aga kolmandas kvartalis juba 3,5%-ni. Tänu üllatavalt tugevale kolmandale kvartalile ületab Eesti selle aasta majanduskasv rahandusministeeriumi (2,2%) ning Eesti Panga (2,6%) suvist prognoosi. Ka 2013. aastal on Eesti Euroopa Komisjoni prognoosi järgi kiiremini kasvav majandus eurotsoonis.

Nõrga välisnõudluse taustal toetas Eesti majanduskasvu oluliselt sisemajanduse nõudlus, mis kiirenes oodatust märkimisväärselt enam. Kuigi eratarbimise kasv on viimasel kahel aastal põhinenud valdavalt püsikaupade ja eelkõige sõiduautode ostul, siis suuremat ja laiapõhjalisemat kasvu hoiab tagasi suhteliselt kiire hinnatõus, eriti eluasemega seotud sundkulutuste osas. Suurima panuse sisenõudluse kasvu on andnud valitsemissektori toel tehtud investeeringud.

Võrreldes teiste EL riikidega paistab Eesti silma oma majanduse avatusega. Eesti eksport on 2010. ja 2011. aastal näidanud kiiret kasvu, millele on kaasa aidanud kuulumine Skandinaavia riikidega samasse tarneahelasse, kus siinseid ettevõtteid kasutatakse allhankijatena põhjanaabritele. 2011. aastal ulatus Eesti kaupade ja teenuste eksport 75%-ni SKPst (12 miljardit eurot, sh aastane juurdekasv nominaalväärtuses 38%).

Tegevusaladest veab kasvu ehitus, mis andis esimesel poolaastal ligi poole lisandväärtuse aastast juurdekasvust. Oluliselt mõjutas SKP kasvu veel info- ja side, kaubanduse, põllu- ja metsamajanduse ning inseneri- ja tehnikaalase tegevuse kiire kasv. Majanduskasvu pidurdas enim töötlev tööstus, kus lisandväärtuse langus (7%) tulenes eksporttoodangu ja tootlikkuse kahanemisest enamikes harudes, eriti elektroonikaseadmete tootmises.

2011. aastal loodi Eestis kokku üle 15 200 ettevõtte (äriühingu). Ettevõtete ellujäämismäär aastal 2011 oli 65,4% - nii palju tegutses kolm aastat tagasi asutatud ettevõtetest ehk ettevõtetest, mis asutatud aastal 2008. Eesti on paindliku ning ettevõtjasõbraliku regulatiivse keskkonna poolest maailmas esirinnas. Maailmapanga riikide ettevõtluskeskkonna võrdlev analüüs „Doing Business 2012“ paigutab Eesti 183 riigi hulgas 24. kohale. Regionaalset konkurentsi silmas pidades oleme EL liikmesriikide hulgas endiselt kõrgel – 8. kohal. Maksupoliitikas on mitme järjestikuse valitsuse pikaajaline eesmärk olnud maksustada enam tarbimist, loodusvarade kasutust ja keskkonna saastamist. Samas on maksusüsteemi hoitud stabiilse, lihtsa ja läbipaistvana ning võimalikult väheste eranditega. Valitsuse eesmärk on viia maksukoormus majanduslanguse eelsele tasemele, vähendades tööjõuga seotud makse.

Eesti on teistest Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest tasakaalus eelarvepoliitikaga selgelt eristunud. Eesti eelarvepoliitika oluline eesmärk taasiseseisvumisaastate jooksul on olnud hoida valitsussektori eelarvepositsioon keskpikal perioodil tasakaalus ning võimaluse korral ülejäägiga, mis on omakorda väljendunud madalas valitsussektori võlakooormuse tasemes. Eesti oli 2010. aastal ainuke EL riik, kelle eelarvepositsioon oli positiivne.

Infoühiskond

Avalike e-teenuste kättesaadavus elanikkonnale on Eurostati andmetel enamikes liikmesriikides suhteliselt kõrgel tasemel. Kui kaheksas EL riigis on see valimisse kuuluvate teenuskategooriate lõikes 100%, siis Eestis oli see näitaja 2010. aastal 90%.

Elektrooniliste kanalite kaudu aga suhtleb riigiga Eestis 50% elanikkonnast, millega ületatakse EL27 keskmist (41%). Keskmiselt 89% teenustest ettevõtjatele on ELis kättesaadavad elektrooniliste kanalite vahendusel ning 16 liikmesriigis (sh Eestis) on see näitaja 100%. Samuti kasutavad ettevõtjad ka neid teenuseid aktiivsemalt kui kodanikud – ELis kasutavad keskmiselt 76% ettevõtjatest elektroonilisi kanaleid riigiga suhtlemiseks, Eestis 80%.

Infoühiskonna valdkonnas on väljakutseks erinevate avalike teenuste pakkumiseks kasutatavate infosüsteemide koosvõime ja koostoime parandamine. Kuigi Eestis on avalike e-teenuste ja interneti kasutamise olukord parem kui ELis keskmiselt, jääb Eesti oluliselt maha lairiba infrastruktuuri kiiruselt ja kättesaadavuselt. Eestis on võrreldes ELiga ka märksa tagasihoidlikum e-äri ja e-kaubanduse areng, kus peaaegu kõigilt indikaatoritelt jääme keskmistele tunduvalt alla. Positiivsete näidetena saab välja tuua e-arvete kasutamise ja sisemiste protsesside integreerituse.

Teadus- ja arendustegevus

2011. aastal kerkis teadus- ja arendustegevuse osakaal 2,4%-ni SKPst, ületades esmakordselt Euroopa Liidu 2,03-protsendilise keskmise⁵⁶. Seejuures on oluline märkida, et kolmandik nendest kulutustest moodustasid investeeringud tehnoloogiliseks arenduseks õlitööstuses (võrdluseks 2010. a moodustas TA 1,63% SKPst).

Kasumitaotluseta institutsionaalsetes sektorites, millistest lõviosa moodustab kõrgharidussektor, kasvasid T&A kulutused 2011. aastal võrreldes 2010. aastaga 22%. Samavõrra suurenesid riigi rahastatud kulutused. Kui õlitööstuse investeeringud ettevõtlussektori T&A kulutustest maha arvata, siis ülejäänud ettevõtete jaoks oli kasv ikkagi kasumitaotluseta sektoritest kiirem — 29%. Koos õlitööstusega oli tegemist lausa erakordse — enam kui kahekordse kasvuga. Märkimist väärib ka asjaolu, et riigi rahastatud T&A kulutused ettevõtlussektoris kasvasid 27%, seda ennekoike EASI

⁵⁶ Eesti Statistikaameti andmetel. Eurostati andmebaasis oli esialgsete andmetena T&A kulutuste suhe SKP-sse näidatud pisut madalamana – 2,37%, lõplikud andmed Eurostati kodulehel avaldatakse 2013. aasta hilissuvel.

väikeettevõtete toetuste ja arenduskeskuste rahastamise kujul. Niisiis, isegi õlitööstust arvestamata toimus 2011. aastal T&A valdkonnas märkimisväärne areng.

Kasv ei ilmnenu ainult kulutuste näol. Võrreldes eelmise aastaga kasvas 2011. aastal T&A-ga hõivatud töötajate poolt sellele tegevusele kulutatud tööaeg 11%, sealjuures teadlaste ja inseneride tööaeg ettevõtlussektoris 12% ja kasumitaotluseta institutsionaalsetes sektorites 8%. Doktorikraadiga T&A-töötajate hulk suurenes 89 võrra ehk 3%.

Põhiline eesmisev väljakutse on ettevõtete innovatsioonivõimekuse kasvatamine ja investeeringute suurendamine teadus- ja arendustegevusse. Samuti on vajalik oluliselt tihedam koostöö ettevõtjate ja ülikoolide ning teadusasutuste vahel.

6.2 Ühtekuuluvuspoliitika saavutatud ja oodatav panus

Struktuurivahendid on olulisel määral kaasa aidanud Eesti majandusarengule ja konkurentsipositsiooni tugevdamisele, mis toodi muuhulgas välja tuua 2011. lõpus CPD Arenduskeskuse ja Tartu Ülikooli Rakendusuringute Keskus RAKE poolt läbi viidud hindamise kokkuvõtva järeldusena.

Ühtekuuluvuspoliitika panusena peab välja tooma, et Eesti aktiivsetest tööturumeetmete rahastamise allikatest moodustas vaadeldaval perioodil (2008–2011) enamuse Euroopa Liidu Sotsiaalfond, milles sätestatakse enamik Eesti tööpoliitikale seatavatest eesmärkidest.

2012. aastal Eesti Rakendusuringute Keskus CENTAR ja InterAct Projektid ja Koolitus OÜ poolt läbi viidud hindamine, mille eesmärgiks oli anda vahehindang **tööturukoolituse ja palgatoetuse teenustele**, mida pakutakse Euroopa Sotsiaalfondist toetatava programmi „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine 2007–2013“ raames. Hindamine tõi välja, et kõige paremini iseloomustab meetme tõhusust ja mõju jätku-suutlikkust meetmes osalenute ja kontrollgrupi hõivemäärade erinevus. Kuus kuud pärast meetmest väljumist on **palgatoetuses osalenute tõenäosus olla hõivatud ca 56%-punkti suurem kui kontroll-grupil**, samuti selgus, et erinevused hõivemäärades on küll ajas langevad, kuid ka 18 kuud pärast meetme lõppu on palgatoetust saanutel see ikkagi üle 30% kontrollgrupist suurem. Majandusliku efektiivsuse arvutused näitavad, et **üks palgatoetusesse panustatud euro toodab tagasi 7 eurot, sellest 2,8 eurot on riigi jaoks puhas täiendavate otsuste maksude laekumisest tulenev võit**. Sellist tulusust võib lugeda väga kõrgeks.

Tööturukoolituse kui investeeringu tasuvusanalüüs näitab, et hinnatuna tulude ja kulude vahe nüüdispuhasväärtusena, on **koolituse kui meetme majanduslik efektiivsus positiivne**. Tulude ja kulude suhe on 2,7 ehk teisisõnu toob iga koolitusse pandud euro ühiskonnale tervikuna ca 2 aasta jooksul tagasi 2,7 eurot. Valdav osa sellest laekub koolituses osalejale endale, kuid ka valitsussektori seisukohast on nüüdispuhasväärtus positiivne. Seega võib **koolitusteenuse pakkumist lugeda majanduslikult efektiivseks tegevuseks**.

Euroopa Liidu struktuurifondide perioodi 2007 – 2013 teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse meetmete rakendamise vahehindamine tõi välja, et programmiperioodi senistest saavutustest on väga oluline esile tuua struktuurivahendite poolt antud rahalist panust Eesti kõrghariduse ning T&A süsteemi arengu toetamisse. Struktuurifondide raha on investeeritud nii kapitali (infrastruktuur, inimesed) kui ka protsessidesse (uued meetodid, uued partnerlused jne). Paljudel juhtudel on struktuurivahendid aidanud teaduse ning hariduse valdkonna senistel tippudel jõuda oma arengus järgmisele tasemele. Siinkohal on heaks näiteks teaduse tippkeskuste meede, mis eksisteeris juba eelmisel perioodil. Struktuurivahendite kaudu saadavast lisasummadest on olnud palju kasu õigeaegsel reageerimisel KH ja T&A süsteemi läbivatele väljakutsetele ning need on võimaldanud

tekitada juurde mõningaid olulisi meetmeid, mida varem ei eksisteerinud (nt rahvusvahelistumise toetamine).

Keskkonnavaldkonna osas tõuseb eriti esile nõuetele vastava joogivee kindlustamine - 2011. aasta seisuga saab 81% tarbijatest ühisveevärgist nõuetele vastavat joogivett. Peamiselt Euroopa Liidu struktuurivahendite abil on saavutatud nõuetele vastav joogivesi pea kõikides suurtes asulates, mille tulemusena on pidevalt suurenenud nõuetekohast joogivett tarvitavate inimeste hulk.

Transpordi valdkonda suunatud struktuurivahendid on omanud väga suurt rolli Eesti transpordivaldkonna ja eriti selle taristu arengul. Ilma suurte Ühtekuuluvusfondist toetatud TEN-T projektideta oleks praeguseks rekonstrueeritud maanteelõigud suure tõenäosusega tegemata. Riigil on vahendeid olemasolevaid teid miinimummehis hooldada ja teha vajalikke parendusi, kuid Euroopa ja Eesti jaoks oluliste transiidikoridoride arendamiseks Eesti riigil eelarvelised vahendid puuduvad.

6.3 RSKS ja rakenduskavade eesmärkide jätkuv asjakohasus

RSKS üldeesmärk: kiire jätkusuutlik areng ning kolme alaeesmärgi – a) majanduse konkurentsivõime kasv; b) sotsiaalse sidususe kasv; c) keskkonna kasutamise säästvuse kasv on sõnastatud selliselt kindlustamaks Eesti seniste ja tulevaste poliitikate vahel järjepidevus, kuna samalaadne eesmärk on Eesti majanduspoliitikal ja struktuurivahendite kaasamisel olnud juba aastaid. Tulenevalt Eesti hetkeolukorrast on majanduse konkurentsivõime kasvu ning samaaegse sotsiaalse sidususe ja keskkonna kasutamise säästvuse kasvu kui arengu jätkusuutlikkuse kasvu võtmetegurite sihid endisel asjakohased ja välja toodud ka Konkurentsivõime kava 'Eesti 2020' eesmärkideks.

2011. aasta lõpuks valminud vahehindamise aruandes tuuakse välja jätkuvad valdkonnapõhised kitsaskohad ning soovitusel, mille rahastamine oleks struktuurivahendite kasutamise uuel perioodil kindlasti vajalik. Samuti analüüsiti valdkonnapõhiseid arenguvajadusi EL 2014-2020 eelarveperiood alusanalüüside raames

Haritud ja tegus rahvas

Hariduse eesmärgi saavutamisel on suurimateks väljakutseteks haridusasutuste võrgu optimeerimine, noorte väljalangevuse vähendamine kõikidest kooliastmetest, noorte arengu toetamine mitteformaalse õppe kaudu, kõrghariduse kvaliteedi ja rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine, struktuurse tööpuuduse vähendamine, mis on tingitud inimeste hariduse mittevastavusest tööturu vajadustele ning oskuste elutsükli lühenemisest.

Kõrge tööhõive on majanduskasvu ja sotsiaalsüsteemide jätkusuutlikkuse tagamiseks mõõdapääsmatu vajadus. Eesti tööturгу mõjutavad vananemine, madal sündivus ning väljaränne, mille loomulikuks tagajärjeks on tööealise elanikkonna vähenemine. Suurendamiseks tööga hõivatud inimeste arvu, tuleb tõhustada tööturuteenuste tulemuslikkust läbi kvaliteetsete ja vajaduspõhiste teenuste pakkumise. Tähelepanu tuleb pöörata eelkõige noorte ja vanemaaliste töötuse vähendamisele ning arendada meetmeid pikaajaliste töötuse leevendamiseks. Kvalifitseeritud tööjõu puudus ja mobiilsus, inimeste tervisekätumine, võimalused tööturul osaleda ja suured regionaalsed ning sektoraalsed erisused tööhõives on väljakutsed, millele tuleb pöörata jätkuvalt tähelepanu.

Ka Eestile 2011.a juuni ülemkogul tehtud riigispetsiifiliste soovitusel all on jätkuvalt asjakohasena märgitud vajadus võtta tarvitusele meetmeid tööjõunõudluse toetamiseks ja vaesusriski vähendamiseks, vähendades eelarveneutraalsel viisil maksukoormust ja sotsiaalmakseid, samuti suurendades aktiivse tööturupoliitika tõhusust, võttes sealhulgas tarvitusele noortele ja pikaajalistele töötutele suunatud

meetmeid, eelkõige suure tööpuudusega piirkondades. Samuti viia haridustulemused paremini kooskõlla tööturu vajadustega ja luua madala kvalifikatsiooniga töötajatele võimalused elukestvas õppes osalemiseks.

Vahehindamise aruandes tuuakse välja, et eelkõige tuleks täiendavalt toetada hariduse, IKT-lahenduste, uute tehnoloogiate kasutuselevõtu ja kaasajale vastava majanduskeskkonna arendamist ehk kõike seda, millest sõltub Eesti konkurentsieelis võrreldes teiste riikidega. Kõige üldisema järelalusena tuleks perioodil 2014-2020 pöörata rohkem rõhku „pehmete“ ja „kõvade“ tegevuste rahastamise tasakaalule. Perioodil 2007-2013 on tehtud väga suuri edusamme infrastruktuuri kaasajastamiseks ning kahtlemata on sellega jätkamine vajalik ka uuel perioodil, kuid senisest suuremat rõhku tuleks panna investeringutele inimressurssi ja teadlikkuse kasvatamisele. See on eriti oluline ka seetõttu, et Eesti tööjõulise elanikkonna suurus on väike ja perspektiivis muutub olukord veelgi kriitilisemaks. Samuti aitavad inimkapitali investeringud kaasa regioonide vahelise konvergensti saavutamisele.

Inimressursi arendamise osas on kindlasti tarvis tähelepanu pöörata hõivega seotud probleemidele. Näiteks on vajalik rakendada töölesaamist toetavaid hoolekande- ja muid meetmeid (sh erivajadustega inimeste meetmed, noortele suunatud karjääriteenuste kättesaadavuse tagamine, ümberõpe töötutele, vanemaealiste tööhõive toetamine, eritählepanu koolist välja langenud noortele, kellel õpimotivatsiooni ei ole jne) ja ettevõtluskoolitusi. Töötute puhul on oluline jätkata kutsealase ümberõppe toetamisega, lähtudes tööjõupuudusest erinevates valdkondades. Tööeluga seotult on oluline toetada töötervishoiule suunatud tegevusi, mis ennetaksid kutsehaiguste teket ja töövõime kaotust.

Teadus- ja arendustegevuse võimekuse ning ettevõtete uuendusmeelsuse ja tootlikkuse kasv

Ettevõtluse toetamine on võtmetähtsusega, kuna sellele toetub kogu riigi majandusareng. Seega tuleb arendada ettevõtlusharidust ja soodustada ettevõtlusega alustamist, siinkohal on käesoleval perioodil kasutatavad meetmed suuresti asjakohased ja nendega tuleks uuel programmiperioodil jätkata. Kriisiperioodil tehtud täiendavad investeringud ettevõtluse ja hõive toetamiseks olid abiks majanduskriisi leevendamiseks ning riik peab jätkuvalt toetama ettevõtete alustamist ja ekspordipotentsiaali loomist. Ernst&Youngi ja Oxford Economicsi oktoobris 2011 avaldatud euroala majandusprognoosi kohaselt on lähiaastail Eesti arengu ohukohaks ekspordikasvu pidurdamine, mis muuhulgas viitab vajadusele jätkuvalt ja järjepidevalt tegeleda ekspordivõimekuse arendamise ning innovatsioonide ja innovaatiliste tegevuste toetamisega.

Sisemaise turu väiksuse tõttu on eksport Eesti majanduse arengul ka tulevikus võtmetähtsusega ning välisriikides tegutsemise edukus saab paljudele ettevõtetele kriitiliseks edufaktoriks. Oluline on laiendada ekspordibaasi laiema geograafilise ulatusega diferentseeritud toodetele ja teenustele, mis võimaldavad luua kõrgemat lisandväärtust.

Ekspordibaasi laiendamine, tootmismahdade suurendamine ja kõrgem lisandväärtuse loomine eeldab ligipääsu piisavale kapitalile (liikumisel tööjõumahukalt majanduselt kapitalpõhisele ja ekspordivale majandusele). Eesti vajab kasvu jätkumiseks, uute töökohtade tekkeks ja ärialade arendamiseks olulises mahus investeringuid, sh välisinvesteringuid, sest ainult oma allikatest Eesti kasvuvõimaluste kasutamisest tekkivate vajaduste katteks ei piisa. Oluline on koordineerimine tööturu- ja haridusmeetmetega, et tagada tööjõu kohandamine suurema lisandväärtusega ettevõtluse tarbeks. Ettevõtete arenguvajaduste finantseerimiseks on vaja erinevaid ja paindlikke instrumente nii laenu, kvaasi- kui omakapitali valdkonnast.

Selleks, et Eesti saaks olla Euroopa teadus- ja majandusruumi osana edukas, on vältimatu keskenduda Eesti teadus- ja arendustegevuse rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise kvaliteedi saavutamisele ja hoidmisele. Rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline Eesti T&A tegevus on eeldus, et see saaks

tulemuslikult panustada ka Eesti ühiskonna ja majanduse väljakutsete lahendamisse. Seejuures peavad suurenema ettevõtete teadus- ja arendustegevuse kulutused.

Paremad ühendusvõimalused

Struktuurivahenditest on tehtud suuri investeeringuid transpordi infrastruktuuri, kuid seatud eesmärkide saavutamine eeldab, et lisaks taristule areneksid ka sellel pakutavad teenused. Eelkõige on arenguruumi reisirongiliikluses, milleks vajalikud eeldused on investeeringutega loodud (või tekivad need järgnevatel aastatel). Ühistranspordi arendamisel tuleb tähelepanu pöörata ka keskkonnasäästlikumate transpordiliikide kasutuselevõtule, komplekslahenduste toetamisele, Eesti maapiirkondade spetsiifikat arvestavate unikaalsete lahenduste juurutamisele.

Järgmise perioodi transpordivaldkonda suunatavate struktuurivahendite planeerimisel ja rakendamisel tuleks enam keskenduda allesjäänud kitsaskohtade lahendamisele leides selleks kõige ratsionaalsemad lahendused. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata ka erinevate liikumisviiside paremale ühildamisele ja multimodaalsete lahenduste väljatöötamisele.

Oluline on jätkata ka strateegiliste transpordiprojektide rahastamist, et parandada transpordivõrgu sidusust (nt erinevad transporditerminalid jms – konkreetne vajalike objektide nimekiri peab valmima riigi tasandi ja KOV-ide koostöös ning tuginema transpordi arengukavadest ja piirkondade arengustrateegiatest lähtuvatele analüüsidele), kuid arvestades senisest veelgi olulisemal määral liiklusohutuse ja keskkonnanõudeid. Samuti on vajalik Eesti tugevam ühendamine teiste Euroopa riikidega maismaaühendusi kasutades (eeskätt raudteevõrgu osas) ja ühistranspordi jätkuv uuendamine (näiteks veeremi kaasajastamine jms). Lisaks ühistranspordile tuleb panustada rahvusvahelisi kaubavedusid teenindavate infrastruktuuriobjektide arendamisse.

2007-2013 perioodil on struktuurivahenditest ja EARDF vahenditest (Eesti maaelu arengukava 2007-2013 raames) kokku ehitatud juba 2000 km lairiba ühendust (lõpetatud ja hetkel pooleli olevad projektid, lisaks korraldab EAS veel ühe taotlusvooru. Liitumise võimalus on loodud ligikaudu 60 000 leibkonnale (ligikaudu 135 000 inimesele), 14 000 ettevõttele ja 500 avaliku sektori asutusele. Kuid endiselt on väljakutseks lairibaühenduste kiiruste tõstmine ning maapiirkondades ka kättesaadavuse tagamine. Riigi eelarvestrateegias on seatud eesmärgiks jätkata kiire lairibavõrgu EstWIN väljaehitamist, mis 2015. aasta lõpuks peaks tagama juurdepääsu kvaliteetsele ja kiirele lairibaühendusele kõikidele Eestis.

Säästev keskkonnakasutus

Struktuurivahenditest rahastamisel tuleb jätkata veemajanduse infrastruktuuri väljaarendamist (sh joogivee- ja reoveekäitlussüsteemide parendamist), loodusressursside kasutamise tõhususe kasvatamisele suunatud teadus- ja innovatsioonitegevust, üle-Euroopalise kaitsealade võrgustiku säilimiseks ja sidususe tagamiseks vajalikke roheline infrastruktuuri investeeringuid, pinnaveekogude looduslähedase seisundi saavutamisele suunatud meetmeid, keskkonnaseire infrastruktuuri kaasajastamist ning kliimamuutustega seotud hädaolukordadele reageerimise ja reostustõrje võimekuse tõstmisele suunatud meetmeid.

Lisaks tuleb suunata vahendeid tööstussaastrite vähendamisele ja vältimisele, linnaruumi kui ressursi paremale kasutamisele – linnasüdamed, kaldaalad, rohealad ning maastike taaskasutusse võtmisele.

Säästva energia tootmise, ülekande ja tarbimise korral tuleb keskenduda energiavarustuse mitmekesistamisele (sh hajus energiatootmise edendamine), võrkude töökindlusele ja integreeritusele naaberriikidega, energiasäästule ja taastuvenergia osakaalu suurendamisele (sh transpordikütustes).

Olulised on investeeringuid energiatõhusatesse hoonetesse, tööstusse ja avaliku sektori taristu energiamahukuse vähendamisse kooskõlas energiasäästu direktiivi põhimõtetega.

Piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng

Kuigi Eesti on valdavalt hõreda asustusega piirkond, kus linnastumise tase on ülejäänud Euroopast oluliselt madalam, iseloomustab Eestit rahvastiku küllalt aktiivne koondumine suurematesse linnapiirkondadesse valglinnastumisena. Selline hajus kasv on intensiivsem kui enamikus arenenud riikides ning rahvastiku koondumise trend prognoositavalt jätkub ka järgnevatel aastatel.

Majanduse struktuurimuutused esitavad toimepiirkondade arengus uusi ja regiooniti erinevaid väljakutseid, kuid Eesti väiksusest hoolimata on igal piirkonnal oma asendist, looduslikest ja kultuurilistest eripäradest tulenevad piirkonnaspetsiifilised eeldused teatud majandustegevustes tugevamaks spetsialiseerumiseks ja piirkonnale sobivate „tulevikumajanduste“ eelisarendamiseks.

Eesti suuremate linnapiirkondade arendamise edasised väljakutsed on seotud eeskätt kompaktse linnaruumi arendamisega, linnasiseste mahajäänud alade taaskasutuselevõttuga, linnaruumi üldise elavdamisega, energiasäästu suurendamisega ning suuremat arengusünergiat loovate valdkondadeüleste arendustegevuste elluviimisega.

Muude linnade ning nende ümber paiknevate toimepiirkondade arengu väljakutsed on seotud eelkõige toimepiirkondade keskustes atraktiivsemate, suuremat lisandväärtust loovate ning muude piirkondlikule tööhõivele mõju omavate töökohtade loomisega, selleks vajaliku ettevõtluskeskkonna arendamisega ning avalike ja vabaaja teenuste arendamise ja mitmekesisuse suurendamisega.

Linnapiirkondadest kaugemate maapiirkondade ja hõrealade eripärased arenguvajadused puudutavad esmajoonel teenuste piisava kättesaadavuse ja kvaliteedi tagamist, sealhulgas kohaliku avalike teenuste infrastruktuuri arendamist ning teenuste säästlikumat ja innovaatilisemat korraldust. Samuti on vajalik uute töökohtade loomine ja väikeettevõtluse edendamine, kohaliku teedevõrgu arendamine ja paremate liikumisvõimaluste tagamine kohalike ja maakonnakeskustega. Lisaks on vajalik jätkata haiglate infrastruktuuri arendamist halduskulude optimeerimise ja haiglate võrgustiku korrastamise eesmärgil.

Elanike hinnang kohalike avalike teenuste kättesaadavusele ja kvaliteedile oli EAS'i andmetel 5 palli skaalal hinnates 2009. aastal 3,64, perioodil 2013 – 2015 on eesmärgiks antud taset hoida ja aastaks 2016 nimetatud taset tõsta. Siseministeeriumi 2012. aastal tellitud väljaspool 5 suuremat linnapiirkonda elavate inimeste avalike teenustega rahulolu uuringu andmetel on suurem osa elanikke kohalike avalike teenustega pigem rahul, samuti leiab suurem osa, et kohalike avalike teenuste infrastruktuuri tase on viimase viie aasta jooksul üldiselt paranenud või jäänud samaks. Probleemaatilisteks ja enim kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmist vajavateks avalikeks teenusteks nimetatakse teid-tänavaid ja kergliiklusteid ning ühistransporti, samuti eriarstiabi.

Regionaalsel tasandil on jätkuvalt oluline soodustada kohalike omavalitsuste omavahelist koostööd ning koostööd erasektoriga ja vältida dubleerimist kohaliku tasandi objektide osas riiklikul tasandil seatud läbimõeldud strateegiliste eesmärkide valguses. Seda on 2011. aastal läbi viidu vahehindamise raames soovitatud teha näiteks regionaalse ja kohaliku tasandi transpordinfrastruktuuri (sh kaubavedude jaoks) väljaarendamise raames, samuti tehes tihedat koostööd raudtee, bussiliinide ja autotranspordi komplekssete lahenduste väljatöötamiseks. Seejuures on vajalik kooskõla regionaalpoliitiliste meetmete ja vastavate toetustega, et vältida alakasutatud transpordiobjektide ja -süsteemide rajamist.

Suurem haldusvõimekus

Haldusvõimekuse suurendamise aspektist on oluline pöörata tähelepanu hoolekandesektorile, sh sektori juhtimiskvaliteedile (nii üldiselt kui ka kulujuhtimise ja finantsanalüüsi tasandil) ning valdkonna töötajate ja juhtide kompetentsi tõstmisele ja ühtlustamisele riigis. Hoolekandesektoris on lisaks vajalik arvestada tekkinud ja tekkida võivate disproportsioonidega. Näiteks erasektorst teenuse ostmisel on

teatud juhtudel konkurents olematu, kuna teenusepakkuja on sisuliselt piirkondlik monopol. Teiseks on teenuste pakkumine ja rahastamine disproportsioonis, kuna majanduskriisi tõttu on üldhooldekodudes tekkinud püsivalt kasutamata kohad (samas on ka piirkondi, näiteks Tallinn, kus nõudlus ületab märgatavalt pakkumist). Kolmandaks on disproportsioonid teenuste kompleksi eri lülide vahel – näiteks rehabilitatsiooniteenuste osutamisel on rehabilitatsiooniplaanide koostamise „võimsus“ märksa suurem kui koostatud plaanide järgi (planeeritud mahus) teenuste osutamine. Neljandaks esineb disproportsioone ühe kliendigrupi jaoks „lihtsamate“ ja „keerukamate“ teenuste osutamisel. Näiteks eakatele tavalise hoolduse pakkumisel on mõningane turupiirang (maksevõimelisi eakaid ei ole palju), kuid üldjuhul pole teenusepakkujatele seatud kvalifikatsiooni- või muid taolisi piiranguid. Keerukamale kliendisegmendile (näiteks dementsed eakad hooldusevajajad) heatasemelise teenuse pakkumist raskendab vastava kvalifikatsiooniga spetsialistide nappus. Samas tekib spetsialistide arvu kasvu ja seeläbi teenuse osutamise võime suurenemise olukorras omakorda maksevõimelise nõudluse küsimus (spetsialiseeritum teenus on tavalisest hooldusteenusest kallim).

6.4 Prioriteetide sidusus ja sünergia

Struktuurivahendite eesmärgipärase ja eduka rakendamise eelduseks on efektiivne koordineerimine, kooskõla ja täienduvus, mis on tagatud läbi põhjalike alusanalüüside ja RSKS koostamise, prioriteetide eesmärkide sõnastamise ning edasi rakenduskavade ja vastavate alaeesmärkide määratlemise. Detailselt on prioriteetide vaheline sidusus kirjeldatud struktuurivahendite strateegias (http://www.struktuurifondid.ee/public/suunised/Estonian_NSRF_21June07_EST.pdf).

6.5 Õppetunnid ja järelused

Struktuurivahendite rakendamine on lähtuvalt läbiviidud hindamistulemustest olnud edukas, ometi on õppetunde, mida on toonud välja nii välistelt ekspertidelt tellitud hindamised kui rakendamise praktika ja kogemustepagas.

Siinkohal saab välja tuua, et meetmete edukale rakendamisele on kaasa aidanud tihe koostöö rakendusasutuste, rakendusüksuste ning projektide-programmide elluviijate vahel. Kvartaalsed rakendus- ja seirekohtumised, jooksev omavaheline suhtlus ning kogemuste jagamine ka teiste riikidega on aidanud takistusi ületada ning suuremaid probleeme märgata ja ennetada.

Mitmete meetmete tegevuste alustamine (ja seega eesmärkide suunas liikumine) käivitus programmiperioodi alguses aeglaselt, kuna mitmed ettevalmistused võtsid oodatust kauem aega. 2011. aastal tehtud vahehindamise raames soovitati korraldada perioodi 2014-2020 eel täiendavaid koolitusi, et RA-d ja RÜ-d suudaksid uuel programmiperioodil oma tööd võimalikult efektiivselt teha, ning alustada tegevuste elluviimisega planeeritud ajal. KA on planeerinud uue perioodi alguses korraldada vastavad koolitused rakendajatele.⁵⁷

Järgneval perioodil peaks enam tähelepanu pöörama terviklahenduste toetamisele ja tugevale strateegilisele vaatele, mis on oluline mitte ainult regionaalsest, vaid ka valdkonnaülesest ja valdkondlikust aspektist (nt. kõrghariduses, teaduses). Teaduse puhul on tulemuslikum korraga toetada näiteks nii teadusaparatuuri soetamist kui ka vastavate spetsialistide koolitamist, jälgides samas, et see panustaks konkreetse vajaduse katmiseks ja et tulemused läheksid kasutusse. Arvestades kulukohustustega kaetud vahendite mahtu ei ole praegusel programmiperioodil enam otstarbekas põhjalikke muudatusi toetuste jagamisel planeerida, kuid uuel programmiperioodil tuleks toetatavate tegevuste terviklikkust ja koosmõju senisest enam jälgida.⁵⁸

Vastavalt 2014-2020 perioodi ühissätete määruste eelnõudele tuleb viie fondi (ERF, ESF, ÜF, EMKF, EAFRD) vahendeid planeerida ühtse partnerlusleppe raames. See on eelduseks, et planeerida erinevatest fondidest rahastatavaid tegevusi senisest suuremas sünergias, valida optimaalne rahastamisallikate kombinatsioon eesmärkide saavutamiseks, vältida vahendite kasutusel dubleerimist, saavutada suurem mõju ja panustada eesmärkide saavutamisesse terviklikumalt.

Uue perioodi planeerimise ettevalmistavas faasis on läbi viidud 2 analüüsi: Eesti sotsiaalmajandusliku olukorra analüüs ning Väliste tulevikutrendide analüüs⁵⁹. Lisaks lähtutakse perioodi 2007-2013 vahendite kasutamise kohta koostatud hindamisaruannetest, riigi eelarvestrateegia ning valdkondlike arengukavade uuendamisel saadud teabest ning valdkondlikest analüüsides ja uuringutest.

Planeerimisprotsessis rahastamisvalikute tegemiseks on teiste hulgas seatud kriteeriumiteks: valdkondadeülene mõju ning vahendite kasutamise terviklikkus (nt struktuursete muutuste läbiviimine võimalikult terviklikult). Ka valitud eesmärkide saavutamiseks sekkumisloogika ja meetmete kujundamise etapil käsitletakse meetmete koosmõju senisest olulisemana, et piiratud vahendite kasutamisel optimaalseid tulemusi saavutada.

Kuigi perioodi 2007-2013 otseselt regionaalarengu toetuseks suunatud vahendid on olnud suureks toeks piirkondade arengus, tuleb uuel perioodil enam vaadata nõ suurt pilti, suurendada erinevate valdkondade

⁵⁷ 2011 vahehindamine

⁵⁸ 2011 vahehindamine

⁵⁹ <http://www.struktuurifondid.ee/alusanaluusid/>

toetusvõimaluste koosmõju ja soodustada koostööd kõigi osapoolte vahel. Mõju regionaalarengule tuleks uuel perioodil vaadata läbivalt igas toetatavas valdkonnas ning senisest enam arvestada sellega, et probleemid ja arenguerssursid on piirkonniti erinevad.

Perioodi 2014-2020 perspektiivis on tööturu kontekstis vaja tähelepanu pöörata kahele sihtgrupile, ühelt poolt pikaajalised töötud ja teiselt poolt välismaale siirdujad. Samuti on oluline suurendada senisega võrreldes noorte, naiste ja vanemaealiste osalemist tööturul. Vastasel juhul süvenevad probleemid hõivega.⁶⁰

2007-2013 perioodil ei mõõdetud horisontaalsete teemade eesmärkide poole liikumist. Andmeid koguti pigem hindamise ja uuringute kaudu. 2011. aastal tehtud vahehindamise raames soovitati 2014 – 2020 perioodiks töötada välja üldised horisontaalseid arenguid mõõtvad indikaatorid ning tugevdada läbivate eesmärkide saavutamise seiret ja hindamist. Hindajad tõid välja, et horisontaalseid teemasid tuleks arvestada eelkõige meetme tasandil ja otsustada võimalusel juba meetme kavandamisel, millistesse horisontaalsetesse tegevustesse meede panustab. Uue perioodi programmeerimise osana määratletakse horisontaalseid arenguid mõõtvad indikaatorid.

Saavutatavate tulemuste seiramiseks on oluline juba planeerimise faasis pöörata tähelepanu eesmärkide saavutamise hindamise indikaatoritele, nende tõlgendamisele, mõõdetavusele ning andmete kättesaadavusele – valdkond, milles käesoleval perioodil esineb vajakajäämisi. Indikaatorid peavad näitama struktuurivahendite eesmärkidesse panustamist kõige madalamalt tasandilt alates ning olles lõpuks mõõdikuks rakenduskavade eesmärkide saavutamisel. Selged seosed indikaatorite vahel ja vertikaalne sidusus on olulised. Samuti on oluline integreerida struktuurivahendite indikaatorid siseriiklike poliitikate näitajatega, et oleks selgelt eristatav EL fondide panus valdkonna arengusse.

Rakendamise alguses on määrava tähtsusega projektide valik – rahastamiseks tuleb valida projektid, mis panustavad eesmärkidesse ning annavad ootuspäraseid tulemusi - mistõttu tuleb põhjalikult analüüsida projektivaliku kriteeriume.

⁶⁰ 2011 vahehindamine

LISAD

A Indikaatorite täitmine

Tabel 1.

Majanduse konkurentsivõime kasv

Indikaator	Selgitus	Algtase	Sihttase	Viimane teadaolev tase
Tööga hõivatuse määr (%) 15-64 aastaste hulgas	Tööhõive määr mõeldab tööga hõivatud elanike hulka tööealises elanikkonnas. Allikaks Eurostat.	64,4% (2005)	72% (2014)	69,8 (2008) 63,5 (2009) 61,0 (2010) 65,1 (2011)
<i>Tööhõive määr soo järgi, vanuserühm 20-64⁶¹</i>	<i>Euroopa 2020 indikaator. Allikas Eurostat</i>	<i>72% (2005)</i>		<i>77,0 (2008) 69,9 (2009) 66,7 (2010) 70,4 (2011)</i>
Ettevõtete tootlikkus töötaja kohta EL 25 keskmisest	Oli struktuurne indikaator. Euroopa 2020 strateegias asendav indikaator „Tööviljakus hõivatu kohta EL 27). Allikas Eurostat.	58,6 (2005)	80% (2013)	63,7% (2008)
		60,8 (2005)		65,8 (2008) 65,5 (2009) 69,3 (2010) 67,6 (2011)
Ettevõtete ellujäämismäär	Ellujäämismäär näitab 3 aastat pärast registreerimist tegutsevate (käive või töötajate arv) ettevõtete arvu. Ettevõtete ellujäämismäär aastal 2011, näitab kui palju on jätkuvalt tegutsevaid ettevõtteid, mis on asutatud aastal 2008. Antud näitaja ei ole siiski varasemate aastatega üks-üheselt võrreldav. Hinnangu aluseks on Maksu- ja Tolliameti EMTA) andmetel 2011. aastal	63% (2005)	70% (2013)	65,4% (2011) ⁶²

⁶¹ Ei sisald RSKSis, lisatud kuna on Euroopa 2020 indikaatorina vastavalt sõnastatud.

⁶² Eesti ettevõtluspoliitika 2007-2013 rakendusplaani aruandest 2011.

	tegutsenud ehk suurema kui null-käibega ettevõtted, mis loodi kolm aastat tagasi (2008). Tegutsevate ettevõtete arv on jagatud 2008. aastal sündinud ettevõtete arvuga, mis pärineb Statistikaametilt. Varasemate ellujäämismäärade arvutamisel on kasutatud EMTA andmeid, mis aga osaliselt erinevad Statistikaameti omadest. Samas tuleb silmas pidada, et kriisi aastatel on ettevõtete suremuse määr kõrgem, mistõttu on ka loomulik, et kriisist väljunud ettevõtted on tugevamad ja ellujäämismäär kasvab.			
Ettevõtete teadus- ja arendustegevuse investeeringute osakaal SKP-st	Indikaator peegeldab ettevõtete orienteeritust arendustegevusele ja uuendustele kui konkurentsivõime tõstmise tuumiktegevustele. Andmeid kogub iga-aastaselt Statistikaamet, avaldatud ka Eurostat lehel – rd_e_gerdtot	0,42% (2004)	1,6%(2013)	0,51% (2007) 0,55% (2008) 0,64% (2009) 0,82% (2010) 1,49% (2011) esialgne
Hõive kõrgtehnoloogilises ja keskkõrgtehnoloogilises tööstuses ja teeninduses (% koguhõivest)	Kõrg- ja keskkõrgtehnoloogilisteks tööstus- ja teenindusettevõteteks loetakse NACE koodidega, <u>alates 2008 uued NACE koodid, mistõttu andmed ei ole üheselt võrreldavad.</u> Andmed avaldatakse Eurostati kodulehel – htec_emp_nat2 Hõive kasv kõrgtehnoloogilistes harudes näitab, et inimeste masinatega asendamise faas (jobless growth) on läbi saanud ning ettevõtted on oma arengustaadiumis kõrgemale (teadmiste- ja tehnoloogiamahukamale) tasemele jõudnud ja laiendavad tegevust.	7,57% (2005)	11% (2013)	6,45 (2007) 5,7 (2010) 6,09 (2011)
		3,2% (2008), 3,5% (2009), 3,4% (2010), 4,1% (2011)		
Ettevõtjate rahulolu transpordi infrastruktuuriga	Ettevõtjate rahulolu väljendab otseselt, kas transpordi infrastruktuuri tehtud investeeringud aitavad kaasa ettevõtete ja seega kogu majanduse arengule. Indikaator põhineb Eesti ettevõtetejuhtide arvamusuuringu tulemustel iga-aastases Eesti Konjunkturiinstituudi väljaandes Eesti Rahvusvaheline Konkurentsivõime (6=väga hea, 1=väga halb).	4,23 (2005)	4,65 (2013)	Metoodikat on muudetud, võrreldavat indikaatorit ei ole.
	Skaala muutunud, varem 7 punkti, nüüd 10 punkti, andmed IMD World Competitiveness aastaraamatu põhjal Kas lennutranspordi kvaliteet soodustab äri arengut	6,89 (2005) (koht 60 riigi võrdluses – 31)	5,26 (2012) (koht 59 riigi võrdluses – 51)	
	Kas kaupade ja teenuste logistika on efektiivne	6,75 (2005) (koht 60)	6,65 (2012) (koht 59 riigi võrdluses – 39)	

		riigi võrdluses – 25)		
	Kas veetransport vastab äri vajadustele	7,64 (2005)	7,71 (2012) (koht 59 riigi võrdluses – 17)	
	Kokku 3 küsimuse keskmine	7,09 (2005)	6,54 (2012)	
Keskmine oodatav eluiga (M/N)	Keskmine oodatav eluiga näitab mingis vanuses keskmiselt elada jäävate aastate arvu elutabeli järgi, kui suremus ei muutuks. Siinkohal mõõdetakse keskmist oodatavat eluiga 0-aasta vanuses - oodatavat eluiga sünnimomendil. Näitajat kasutatakse rahvusvahelises võrdluses elanikkonna tervisliku seisundi üldnäitajana. Elueast ja elanikkonna tervislikust seisundist oleneb pikaajalise arengu potentsiaal. Eurostat – tps00025.	M – 67,27 (2005) N – 78,14 (2005)	M – 73 (2015) N – 80 (2015)	M – 68,59 (2008) N – 79,23 (2008) M - 70,6 (2010) N – 80,8 (2010) M - 71,2 (2011) N- 81,3 (2011)
Täistööajaga teadlaste ja inseneride arv 1000 töötaja kohta	Iseloomustab otseselt teadus- ja arendustegevusega tegeleva tööjõu suurust ning seeläbi ka teadmistepõhise ühiskonna arenguks vajaliku inimkapitali suurust. Viimasest sõltub olulisel määral nii majandusarengu kiirus kui majanduse ja ühiskonna arengu pika-ajaline jätkusuutlikkus. Andmeid kogub iga-aastaselt Statistikaamet Euroopa Liidu ja OECD ühise metoodika järgi. Üheselt võrreldavaid andmeid enam ei ole. Uus indikaator Eurostat – „Täistööajaga teadlaste ja inseneride osakaal tööga hõivatutest vanusegrupis 15-74“ – rd_p_perslf	5,5 (2005)	8,0 (2013)	5,63 (2007) 6,1 (2008) 7,2 (2009) 7,1 (2010) 7,4 (2011)
		0,07 (2005)		0,11 (2009) 0,1 (2010)
Elukestvas õppes osalemise määr	Mõõdetakse täiskasvanute koolituses osalejate osakaaluna 25-64-aastaste elanike hulgas. Indikaator näitab inimeste valmisolekut ja võimalusi osaleda täiend- ja ümberõppes, mis on hariduse ja tööturu paindlikkuse ning pideva teadmiste ja oskuste uuendamise üheks võtmeguriks. Seireks kasutatakse Eurostati tööjõuturu-uuringu andmeid – tsiem080.	6,5% (2006)	11,5% (2013)	9,8% (2008) 10,5% (2009) 10,9% (2010) 12,0% (2011)
Tehnikavaldkondade lõpetajate osakaal	Mõõdetakse loodus- ja täppisteaduste ning tehnika, tootmise ja ehituse valdkondade lõpetajate osakaaluna kõigist kõrgkooli	20,2% (2004)	25% (2013)	21,1 % (2010/2011)

	lõpetajatest. Andmeid kogub Eesti Hariduse Infosüsteem. (EHIS).			
--	--	--	--	--

Tabel 2 Sotsiaalse sidususe kasv

Indikaator	Selgitus	Algtase	Sihttase	Viimane teadaolev tase
Vaesusriski määr	Vaesusriski määr näitab vaesuses olevate inimeste osakaal kogu rahvastikus. EL-s loetakse allpool vaesusriski piiri elavateks inimesi, kelle sissetulekud on väiksemad kui 60% sissetulekute mediaanist. Vaesusriski määr on olulisim riigi arengu sotsiaalse tasakaalu ja seeläbi sidususe väljendaja, peegeldades sissetulekute jaotust ühiskonnas. Kuna indikaatori väärtus on suhtarv, on seda võimalik tõlgendada ka kui riski ehk tõenäosust olla vaene. Statistika andmebaas, table LES01	19,3% (2004)	15% (2014)	19,5% (2007) 19,7 (2008) 15,8 (2009) 17,5 (2010)
Madalaim tööhõive määr maakondades	Tööhõive määra maakondlikud erinevused peegeldavad regioonide tööjõuressursi alarakendatust (ja kaudselt elanike aktiivsust laiemas tähenduses) ning kujutavad endast olulist tegurit rahvastiku ja majandustegevuse ruumilise kontsentratsiooni kiirenemisel, samuti regionaalsete arenguvõimaluste tasakaalu jaoks. Mõõdetakse hõivatute osatähtsusest tööealises rahvastikus (15-74-aastased) maakonniti. Indikaatori tasemete määramise aluseks on madalaim maakondlik tööhõive määr. Allikas: Statistika andmebaas, table TT4645	45% (2005)	Mitte väiksem kui 50% (2015)	48% (Põlva, 2008) 45,2 (Põlva, 2009) 43,0 Põlva, 2010) 49,0 (Jõgeva 2011)
Regionaalse sisemajanduse koguprodukti maakondlik erinevus	Sisemajandusliku koguprodukti maakondlikud erinevused peegeldavad regioonide ebavõrdset panust riigi kui terviku majanduskasvu ja neis toodetavat lisandväärtust ning samuti regionaalset ettevõtluse konkurentsivõimet ja tööhõivealaseid võimalusi. Mõõdetakse elaniku kohta taandatud regionaalse sisemajanduse koguprodukti (jooksevhindades) kõrgeima ja madalaima maakondliku näitaja erinevusena Statistikaameti andmebaas, table RAA050	3,6 korda (2004)	Mitte suurem kui 3,5 (2015)	3,59 korda (2006) 2,94 (2009) ⁶³
Meeste ja naiste töötasude erinevus (palgalõhe)	Meeste ja naiste töötasude erinevus (palgalõhe) arvutatakse erinevusena meeste ja naiste keskmises tunni sissetulekus suhtena	25,4% (2005)	20% (2015)	30,3% (2007) 23,4% (2010)

⁶³ Eesti Statistikaamet avaldab 2010. aasta regionaalse SKP näitaja 2012. aasta lõpuks.

	meestöötaja keskmisesse tunni sissetulekusse tööealise elanikkonna kohta, kes töötavad vähemalt 15 tundi nädalas. Palgalõhe on üks soolise võrdõiguslikkuse põhiindikaatoreid, mis peegeldab soolist tasakaalu ning sugude erinevat väärtustamist ja seeläbi ka soost olenevaid elu- ja arenguvõimalusi – ning sotsiaalset sidusust Statistikaameti andmebaas, table IT321			22,9 (2011)
Infoühiskonda kaasatud inimeste osakaal - interneti kasutajate arv	Interneti kasutamise oskus ja võimalus on üha olulisem, et osaleda ühiskonnaelus täisväärtusliku liikmena. Interneti kasutajaks loetakse 15-74-aastast elanikku, kes on viimase 6 kuu jooksul kasutanud interneti. Statistikaameti andmebaas, tabel IT321	Interneti kasutajate arv: 53% (2005)	75% (2013)	71,2 (2009) 74,1 (2010) 76,3 (2011)
Infoühiskonda kaasatud inimeste osakaal - interneti kasutamine kodudes	Interneti kasutamise oskus ja võimalus on üha olulisem, et osaleda ühiskonnaelus täisväärtusliku liikmena. Interneti kodus kasutajaks loetakse 15-74-aastast elanikku, kes on viimase 6 kuu jooksul kasutanud interneti ja üheks interneti kasutuskohaks on olnud kodu. Eurostat: tsüir040	Interneti kasutamine kodudes: 36% (2005) Eurostat 39% (2005)	70% (2013)	63% (2009) 68% (2010) 71% (2011)

Tabel 3. Keskkonna kasutamise säästvuse kasv

Indikaator	Selgitus	Algtase	Sihttase	Viimane teadaolev tase
Heas seisundis veekogude osatähtsus	Veeökosüsteemide olukord iseloomustab üldistavalt veekeskkonnale avalduvate inimtegevuse kahjulike mõjude vältimist ning ühtlasi suurel määral ka looduskeskkonna ohutust inimese tervisele. Need tingimused on arengu jätkusuutlikkuse eeldusteks. Hea ökoloogiline seisund määratakse bioloogiliste, hüdro-morfoloogiliste ning füüsikalise-keemiliste kvaliteedinäitajate seire tulemuste alusel ning osatähtsust mõõdetakse protsendina kõigist veekogudest. Seire toimub Keskkonnaministeeriumi Keskkonnateabekeskuse iga-aastaste andmete alusel.	65% (2004)	100% (2015)	2008. a aruannete põhjal on heas ja väga heas seisundis kokku 71,4% veekogudest; 73,1% (2011)
Tahkete jäätmete taaskasutamise määr (v.a põlevkivi- ja põllumajandusjäätmed)	Jäätmete taaskasutamine hõlmab nende korduskasutamist, materjalina ringlusse võtmist ja energiaallikana kasutamist. Taaskasutamine vähendab jäätmete põhjustatud keskkonnasaastatust, vähendab vajadust loodusvarade täiendava kasutamise järele ja tõhustab jäätmemajandust tervikuna. Seetõttu	30% * (2004)	60% (2015)	2008. a aruannete põhjal 40%; 58% (2010); 88% (2011)

	väljendab taaskasutuse määr üldistavalt arengu jätkusuutlikkust ja eelkõige keskkonnasäästvust Tagamaks võrreldavust EL teiste riikidega on näitaja konstrueerimisel loobutud põlevkivitööstuse- ja energeetikaga seotud jäätmete ning põllumajandusjäätmete arvestamisest. Seire toimub Keskkonnaministeeriumi Keskkonnateabe Keskuse iga-aastaste andmete alusel.			
Primaarenergia tarbimise maht	Primaarenergia tarbimise efektiivsus on Eestis väga madal, seetõttu tuleb majandusliku arengu jätkusuutlikkuse ja keskkonnasäästvuse suurendamiseks energiakasutust tõhustada, samas kui majandus edasi kasvab. Põhineb Statistikaameti andmetel.	Primaarenergiaga varustatus aastal 2005 – 60,0 TWh	Hoida primaarenergia tarbimise maht aastani 2010 aasta 2003 tasemel (59,6 TWh)	2007. aastal kasutati 64 2010. aastal 64,61 2011. aastal 64,51 TWh primaarenergiat.
Ühistranspordi kasutajate osakaal töölkäijate hulgas	Indikaator põhineb Eesti tööjõu-uuringu andmetel, kuid peegeldab muutusi inimeste üldistes valikutes transpordivajaduse rahuldamisel. Riiklik areng on jätkusuutlikum ja keskkonda säästvam, kui inimesed kasutavad keskkonnasõbralikumaid transpordilahendusi nagu ühistransport. Ühtlasi aitavad keskkonnasõbralikumad valikud vähendada survet transpordi infrastruktuurile ja seega vajadust ehitada või parandada teid. Tingimustes, kus surve autostumisele järjest süveneb, peegeldab ühistranspordi osakaalu säilitamine selle ja ka üldise transpordisüsteemi kvalitatiivset arengut. Statistikaameti andmebaas, tabel TT230	29,9% (2005)	30% (2013)	24,23% (2008, ESA tööjõu-uuring) 22,8% (2009) 22,3 % (2010) 22,2% (2011)

B. Näited parimatest praktikatest

Järgnevalt on toodud projektide näidised, mis aitavad kaasa majanduslangusest tingitud mõjude leevendamisele. Projektide valdkonnad on valitud lähtuvalt ühenduse strateegilistest suunistest:

1. Teadus-ja innovatsioon (Improving knowledge and innovation for growth)
2. Tööhõive (More and better jobs)
3. Territoriaalne dimensioon (The territorial dimension of Cohesion Policy)
4. Konkurentsivõimeline ja atraktiivne investeerimis- ja töökeskkond (Making Europe and its regions more attractive places in which to invest and work)

Teadus-ja innovatsioon

Riik	Eesti
Piirkond	Tallinn, Harjumaa
Projekti nimetus	Tallinna Loomeinkubaatori ruumide ehitamine, sisustamine ja arendamine (investeerimine)
Projekti kestus	01.06.2009 – 31.10.2011
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk
Rahastamine	Kogueelarve: 271 238,86 EL osa: 271 238,86 Riiklik kaasfinantseering: 0.- Regionaal: 0.- Erasektori osalus: 0.-
Kontakt	Nimi: Anu Lõhmus Asutus: Ettevõtluse Toetamise ja Krediidi Haldamise Sihtasutus Aadress: Veerenni 24 , 10135 Tallinn E-post: anu@esa.ee Koduleht: http://www.esa.ee/est/inkubaatorid/loomeinkubaator/tutvustus
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk on füüsilise keskkonna loomine alustavatele loome-ettevõtjatele, et pakkuda kvaliteetset ärialustus-, äriarendus- ning infrastruktuuriteenust. Tallinna Loomeinkubaatoril puudus seni füüsiline asukoht, mistõttu oli alustavatele loomeettevõtjatele inkubatsiooniteenuse pakkumine raskendatud. Kõige sobivamaks loomeinkubaatori ideed ja tegevusi toetama osutused saadaolevad ruumid Baltika Kvartalis ning juunis 2009 sõlmiti Baltika TP OÜ-ga 10-aastane rendileping ning koheselt alustati ka 1050 m2-l paiknevate ruumide renoveerimist. Renoveerimine oli vajalik, et endise Baltika administratiivhoone III ja IV korrusel ja hoovimajas paiknevad ruumid olid algselt ehitatud klassikalisteks bürooruumideks, mis ei olnud sobivaks keskkonnaks loomeettevõtjatele. Eesmärgiks oli luua võimalikult väheste kuludega terviklik ja inspireeriv keskkond kahe eraldi korruse vahel ja töökodadeks sobivas

	hoovimajas. Oluline oli ruumides tagada loomeettevõtluse eripäradest tulenevad tingimused, sh tuua vesivarustus enamikesse ruumidesse, rekonstrueerida nõrkvoolusüsteem, ehitada kaasaegne cat-5 juhtmestikul põhinev sidelahendus, luua turvasüsteem, tagada tööstusvoolu olemasolu ja vajadusel eraldi ventilatsioonisüsteemi kasutatavus. Oluline oli välja ehitada ühiskasutuses nõupidamisteruumid, rekreatsiooniruumid, sh raamatukogu, puhketuba, köök ja söögituba - viimased on tähtsad kokkusaamispaigad ning majasisese sünergia kasvulavad. Suur tähelepanu pälvis ruumide väheste ressurssidega lahendatav omanäoline sisekujundus. Tulemusena näevad loovettevõtjad Loomeinkubaatoris meelepärast ja nende tegevusele kaasa aitavat keskkonda, kus on tulemuslik ettevõtlusega alustada.
Strateegiline kontekst	Ettevõtlusaktiivsuse suurendamine loovisikute hulgas ja nende jätkusuutlikkusele ning rahvusvahelisele konkurentsivõimele kaasaaitamine.
Projekti rakendamine	Projekt viidi ellu täies mahus vastavalt püstitatud eesmärkidele. Projekti raames teostati kõik tegevused vastavalt projekti alguses planeeritule. Valminud ruumid on leidnud väga aktiivse kasutuse loomevaldkonna ettevõtte poolt - ruume rendib 28 ettevõtet, ruumide täituvus on 100% ning nõudlus stuudiopindade järele on pidev. Väga aktiivses kasutuses on valminud Loomeinkubaatori ruumid ka virtuaalinkubantide poolt (nõupidamiste ruumid jm). Tallinna Loomeinkubaatori füüsiline keskkond soodustab väga suurel määral alustavate loome-ettevõtete omavahelist sünergia ning omab olulist rolli koostöö, kontaktide ja võrgustumise tekkel, mis on määrava tähtsusega ettevõtte tegevuse käivitamisel. Loodud füüsiline keskkond oma eripäraste ja kliendivajadustest lähtuvate tingimustega (vesi, tööstusvool jm) ning kaasaegsete tehniliste lahendustega on alustavate loome-ettevõtete ja samuti Loomeinkubaatori koostööpartnerite hulgas väga hästi vastu võetud ning valminud taristus nähakse meelepärast ja sünergiale kaasaaitavat keskkonda, kus on tulemuslik ettevõtlusega alustada. Ruumide graafiline lahendus võitis ADC*Estonia Disainiauhinnad 2009 konkursil keskkonnadisaini kategoorias I koha ning Eesti Reklaamiagentuuride Liidu poolt korraldataval konkursil Kuldmuna 2010 disaini alakategoorias "Illustratsioon" hõbemuna auhinna. Ruumide sisearhitektuurne lahendus on Eesti Sisearhitektide Liidu aastapreemia nominent. Samuti on ruumide sisearhitektuurne lahendus ja kujundus leidnud kajastust erinevates meediaväljaannetes. Tallinna Loomeinkubaator on kantud ka Tallinna Disainikaardile. 2010. aastal pälvis Tallinna Loomeinkubaator globaalsel parima inkubaatori konkursil auhinnalise II koha. Konkurssi viib iga-aastaselt läbi The Technopolicy Network (www.technopolicy.net) ja rahvusvaheline strateegia- ja hindamisteenuste keskus CSES (the Centre for Strategy and Evaluation Services). ESA-l on ruume haldava Baltika TP OÜ-ga sõlmitud 10-aastane rendileping, mistõttu on Baltika TP OÜ üks olulisemaid projektipartnereid kõne all oleva projekti raames. Pärast projekti lõppemist jätkatakse kindlasti senist koostööd ja erinevaid ühistegevusi aitamaks kaasa loome-ettevõtete kasvu ja jätkusuutlikkusele. Baltika Kvartal asub Tallinna südalinnas äärel, Veerenni tänaval ja koondab tänasel päeval 33 disaini- ja loovettevõtet, sh Tank, Division, Reklaamiagentuur Valge, Motion, Loov Eesti, ArtPrint, JV ja Partnerid, Disainikeskus, Amrion, Turundusproff, Raamist Väljas jpt. Ettevõtete koosolemisest tekkiv sünergia ja mastaabiefekt võimaldavad luua kontakte ja leida reaalseid koostöövõimalusi samas paiknevatele alustavatele loome-ettevõtetele. Baltika Kvartali "Moetänavat" külastab keskmiselt ca 3000 inimest nädalas, mis omakorda on potentsiaalseks kliendibaasiks ka Loomeinkubaatori alustavatele ettevõtetele. 120-kohalises multifunktsionaalses Moelava saalis korraldatakse erinevaid ühistegevusi ja ühisturundus üritusi, kontaktseminare jms.

1. Tööhõive ja koolitus

Riik	Eesti
Piirkond	-
Projekti nimetus	„Keeleõppe arendamine 2007–2010“ (programm)
Projekti kestus	1.12.2007–31.12.2010
Eesmärgi sihtala	<i>Lähenemiseesmärk, piirkondlik konkurentsivõime, Euroopa territoriaalne koostöö</i>
Rahastamine	Kogueelarve: 4.1 miljonit eurot Euroopa Sotsiaalfond: 3.5 miljonit eurot. Riiklik kaasfinantseering: 0.6 miljonit eurot Regionaalne kaasfinantseering: — Erasektori osalus: —
Kontakt	Nimi: Eduard Odinets Asutus: Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed Aadress: Liimi 1, 10621 Tallinn E-post: eduard.odinets@meis.ee Koduleht: www.meis.ee/esf
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärgiks oli kõigile Eesti elanikele võrdsete võimaluste loomisele kaasa aitamine hariduse omandamiseks ja tööturul toimimiseks sõltumata emakeelest, vanusest ja rahvusest. Projekti tegevused olid suunatud eesti keelest erineva emakeelega täiskasvanute eesti keele oskuse omandamisele Eestis igapäevaseks ja ametialaseks toimetulekuks vajalikul tasemel ning eesti keelest erineva emakeelega õppurite eesti keele oskuse omandamisele Eestis toimetulekuks vajalikul tasemel. Projekti sihtgrupiks oli eesti keelt ebapiisavalt valdavad täiskasvanud, eesti keelest erineva emakeelega õppurid ning nende õppuritega töötavad pedagoogid ja ametnikud. Projekti tulemusena on toimunud ligi 200 erinevat mitte-eestlastele suunatud eesti keele kursust, millest võttis osa üle 2000 inimese. Lisaks sellele kompenseeriti eesti keele õppe kulusid ligi 2300 inimesele, koolitati ligi 600 pedagoogi ja haridusametnikku, töötati välja üle 20 uue õppekava ja õppematerjali. Noortele suunatud koostööüritustest võttis osa üle 1000 eesti ja mitte-eesti noore.
Strateegiline kontekst	EL 2020 eesmärkidest toetab projekt tööhõive suurenemist ja sotsiaalse tõrjutuse vähenemist
Projekti rakendamine	Projekt planeeriti ja viidi ellu tihedas koostöös elluviija, Haridus- ja Teadusministeeriumi, kõrgkoolide, kutseõppeasutuste, eesti keele õpetajaid ühendavate organisatsioonide, avaliku sektori asutuste ning keelefirmadega. Erilist tähelepanu väärivad projekti mõned alategevused: - individuaalne keeleõpe mentori abil – haridusasutuste juhtidele suunatud keeleõpe, mis kavandatakse ja viiakse ellu konkreetse õppiia individuaalsetest vajadustest lähtuvalt ning toimub pikaajaliselt mentor-mentee paaris ühiste ettevõtmiste, kultuuri- jmt ürituste külastamise ning keelefoorumitel osalemise kaudu; - eestikeelseks kutseksamiks ettevalmistamine – teenindussfääris (juuksurid, kosmeetikud, kokad, kelnerid, müüjad) töötavatele mitte-eestlastele mõeldud keeleõppeprogramm, mille raames loodi just nendele erialadele mõeldud eesti keele õpikud ning korraldati eesti keele kursused eesmärgiga valmistada osalejad ette kutseeksami sooritamiseks eesti keeles;

	tööjõuvahetused keeleõppe eesmärgil – avaliku sektori töötajatele (eeskätt politseinikele ja päästjatele) mõeldud keeleõppeprogramm, mille raames on võimalik minna pikaajalisele stažeerimisele eestikeelsesse töö- ja elukeskkonda ning võtta vastu kolleegid eestikeelsest keskkonnast eesmärgiga arendada erialaseid keelepädevusi ning soodustada ametivendade omavahelist suhtlemist.
--	---

Riik	Eesti
Piirkond	
Projekti nimetus	Hariduslike erivajadustega õpilaste toimetulekuoskuste arendamine / Kaagvere Erikool (Meede «Kooli poolelijätmise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine» alameede «Kaasav, mitmekesine ja turvaline üldharidus»)
Projekti kestus	01.10.2009–30.09.2012
Eesmärgi sihtala	Lähenedesmärg. Äärepoolseimate piirkondade arengut takistavate lisakulude vähendamine. Meetmed osalemise suurendamiseks elukestvas hariduses ja koolituses, sealhulgas meetmed kooli poolelijätmise ja soolise segregatsiooni vähendamiseks ning parema juurdepääsu tagamiseks alg-, kutse- ja kolmanda astme haridusele ning väljaõppele ja nende kvaliteedi parandamiseks
Rahastamine	Koguelarve: 74 877 eurot Euroopa Sotsiaalfond: 63 645 eurot Riiklik kaasfinantseering: 11 231 eurot Regionaalne kaasfinantseering: — Erasektori osalus: —
Kontakt	Nimi: Maire Reest Asutus: Kaagvere Erikool Aadress: Kaagvere, Mäksa vald, 62317 Tartu maakond E-post: kaagvere@kaagvere.edu.ee ; maire.reest@kaagvere.edu.ee Koduleht: www.kaagvere.edu.ee
Projekti kirjeldus	Projekti üldeesmärk: Hariduslike erivajadustega õpilaste toimetulekuoskuste arendamine. Projekti alaeesmärgid: 1. Täiendkoolituste tsükli loovteraapia, sotsiaalsete oskuste arendamise ja vihajuhtimise valdkonnas on läbinud erikoolide kaheksa pedagoogilist töötajat. 2. Kooli sisekliima parandamisel on kaardistatud parim kogemus esmatasandi võrgustikutöös. 3. Läbi toimetulekuoskuste õpetamise ning treeningute on tõusnud õpilaste rahulolu enda ja õppetööga, mille läbi on suurenenud õpimotivatsioon ning vähenenud omavoliliselt puuduvate õpilaste hulk. 4. Piloteeritud on mitmekesise õppekava rakendamist kui ühte tugisüsteemi erikoolis. 5. Tavakoolidele on valminud juhendmaterjal ja tutvustatud metoodikaid hariduslike erivajadustega laste toimetuleku oskuste arendamiseks Projekti tegevuste esimese etapina on planeeritud 8 spetsialisti täiendkoolitus loovteraapiate, sotsiaalsete oskuste treeningute ja vihajuhtimise valdkonnas. Teine etapp hõlmab kolleegide silmaringi arendamist ning nimetatud valdkondade integreerimist õppetegevusse, loovteraapiliste seansside, treeningute läbiviimist õpilastele. Ning kolmanda etapina valmib õppekava õpilaste toimetulekuoskuste arendamise osa koos vajalike juhendmaterjalidega. Selles etapis tutvustatakse valminud materjale ka teistele Eesti koolidele.
Strateegiline kontekst	Alameetme eesmärk on kõrgtasemeline, kättesaadav, kooli poolelijätmist ennetav ning õppijate ja ühiskonna vajadustele vastav õpe

	üldhariduses.
Projekti rakendamine	Projekti tegevuste tulemusena koolitati 252 inimest, sh 24 õpetajat. Valmis õppekava ja juhendmaterjalid.

Riik	Eesti
Piirkond	Harjumaa
Projekti nimetus	Kaitstud töö teenus - erivajadustega inimestele töö ja eneseteostuse pakkumine väljaspool avatud tööturгу
Projekti kestus	01.09.2009-30.06.2012
Eesmärgi sihtala	Lähenedesmärk, piirkondlik konkurentsivõime
Rahastamine	Kogueelarve: 454 414,35eur EL osa: 371 707,19 eur Erasektori osalus: 82,707,16 eur
Kontakt	Nimi: Epp Viilas Asutus: Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus Aadress: Astangu 27, 13519, Tallinna linn, Harju maakond, Eesti E-post: epp.viilas@astangu.ee Koduleht: http://www.astangu.ee/
Projekti kirjeldus	Projekt on pilootprojekt, mille käigus töötati välja Eesti sotsiaalsfääris seni puudunud kaitstud töötamise teenuse mudel. Projektiga sooviti anda sisend kaitstud töö teenuse riiklikul tasandil rakendamiseks, et tagada pikaajaline ja jätkusuutlik hõive puudega inimestele, kes ei jõua avatud tööturule, kuigi nad on võimelised töötama oma võimetele ja oskustele vastavas töökeskkonnas. Projekti sihtgrupp oli puudest tingitud erivajadusega tööealised inimesed. Lisaks kaitstud töö teenuse kirjelduse ja kulumudeli väljatöötamisele oli projekti eesmärk anda osalejatele tööharjumus ja tööoskused, projekti raames sai tööd 20 inimest. Selle tarbeks oli avatud kaks töötuba: lihttöötuba ja puidutöötuba. Lihttöötoas tehti kergemaid töid, näiteks seemnete pakendamine, helkuritele nõõri kinnitamine, kaartide voltimine. Valdavalt saadi töid allhanke korras. Puidutöötoas tehti keerukamaid töid. Lisaks allhangetele valmistati seal omatoodangut, mida on edukalt turustatud. Projekti raames testiti ja kohandati Eesti oludele ka tööalase eelhindamise metoodikat Hamet e ning koolitati välja Hamet e testijaid üle Eesti. Hamet e võimaldab hinnata inimeste sobivust kutseõppeks või tööks praktiliste tööülesannete käigus. Projekti tegevustes osales 44 sihtrühma liiget. Projekti tulemusena liikus avatud tööturule 10 osalejat. Tänu mitmekülgsel teavitustööle on ettevõtted näidanud üles huvi ja valmisolekut koostööks kaitstud töökeskusega või leida töökoht erivajadusega inimesele oma ettevõttes ka tulevikus.
Strateegiline kontekst	Projekt aitab kaasa prioriteetse suuna üldeesmärgile kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine. Projekt toetab võrdsete võimaluste edendamist tööturul, keskendudes just puudega inimeste töölesaamise soodustamisele. EL 2020 eesmärkidest aitab projekt kaasa tööhõive suurendamisele. Prioriteetne sekkumisvaldkond: äärepoolseimate piirkondade arengut takistavate lisakulude vähendamine (66)Operatiivsete ja ennetavate meetmete rakendamine tööturul.

Projekti rakendamine	Projekt on valitud parimate praktikate hulka mitmel põhjusel. Esiteks on projekt edukalt panustanud ebasoodas olukorras olevate inimeste tööhõive suurendamisse. Teiseks oli projekt keskendunud jätkusuutlikkusele, töötades välja kaitstud töötamise teenuse mudeli, mida saab puudega inimeste tööhõivesse integreerimiseks kasutada ka tulevikus. Projekti rakendamine oli korrektne, planeeritud sihtmäärad projektis osalejate ja projekti tegevuste abil tööle rakendunud inimeste osas ületati (vastavalt: planeeritud osalejaid 30, tegelik arv 44; rakendunud inimeste arv planeeritud 30, tegelik 44)
----------------------	--

Riik	Eesti
Piirkond	Harjumaa
Projekti nimetus	Kaitstud töö teenus - erivajadustega inimestele töö ja eneseteostuse pakkumine väljaspool avatud tööturгу
Projekti kestus	01.09.2009-30.06.2012
Eesmärgi sihtala	Lähenedesmärg, piirkondlik konkurentsivõime
Rahastamine	Kogueelarve: 454 414,35eur EL osa: 371 707,19 eur Erasektori osalus: 82,707,16 eur
Kontakt	Nimi: Epp Viilas Asutus: Astangu Kutser rehabilitatsiooni Keskus Aadress: Astangu 27, 13519, Tallinna linn, Harju maakond, Eesti E-post: epp.viilas@astangu.ee Koduleht: http://www.astangu.ee/
Projekti kirjeldus	Projekt on pilootprojekt, mille käigus töötati välja Eesti sotsiaalsfääris seni puudunud kaitstud töötamise teenuse mudel. Projektiga sooviti anda sisend kaitstud töö teenuse riiklikul tasandil rakendamiseks, et tagada pikaajaline ja jätkusuutlik hõive puudega inimestele, kes ei jõua avatud tööturule, kuigi nad on võimelised töötama oma võimetele ja oskustele vastavas töökeskkonnas. Projekti sihtgrupp oli puudest tingitud erivajadusega tööealised inimesed. Lisaks kaitstud töö teenuse kirjelduse ja kulumudeli väljatöötamisele oli projekti eesmärk anda osalejatele tööharjumus ja tööoskused, projekti raames sai tööd 20 inimest. Selle tarbeks oli avatud kaks töötuba: lihttöötuba ja puidutöötuba. Lihttöötoas tehti kergemaid töid, näiteks seemnete pakendamine, helkuritele nõõri kinnitamine, kaartide voltimine. Valdavalt saadi töid allhanke korras. Puidutöötoas tehti keerukamaid töid. Lisaks allhangetele valmistati seal omatoodangut, mida on edukalt turustatud. Projekti raames testiti ja kohandati Eesti oludele ka tööalase eelhindamise metoodikat Hamet e ning koolitati välja Hamet e testijaid üle Eesti. Hamet e võimaldab hinnata inimeste sobivust kutseõppeks või tööks praktiliste tööülesannete käigus. Projekti tegevustes osales 44 sihtrühma liiget. Projekti tulemusena liikus avatud tööturule 10 osalejat. Tänu mitmekülgsel teavitustööle on ettevõtted näidanud üles huvi ja valmisolekut koostööks kaitstud töökeskusega või leida töökoht erivajadusega inimesele oma ettevõttes ka tulevikus.
Strateegiline kontekst	Projekt aitab kaasa prioriteetse suuna üldeesmärgile kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine. Projekt toetab võrdsete võimaluste edendamist tööturul, keskendudes just puudega inimeste töölesaamise soodustamisele. EL 2020 eesmärkidest aitab projekt kaasa tööhõive suurendamisele. Prioriteetne sekkumisvaldkond: äärepoolseimate piirkondade arengut takistavate lisakulude vähendamine (66)Operatiivsete ja ennetavate meetmete rakendamine tööturul.

Projekti rakendamine	Projekt on valitud parimate praktikate hulka mitmel põhjusel. Esiteks on projekt edukalt panustanud ebasoodas olukorras olevate inimeste tööhõive suurendamisse. Teiseks oli projekt keskendunud jätkusuutlikkusele, töötades välja kaitstud töötamise teenuse mudeli, mida saab puudega inimeste tööhõivesse integreerimiseks kasutada ka tulevikus. Projekti rakendamine oli korrektne, planeeritud sihtmäärad projektis osalejate ja projekti tegevuste abil tööle rakendunud inimeste osas ületati (vastavalt: planeeritud osalejaid 30, tegelik arv 44; rakendunud inimeste arv planeeritud 30, tegelik 44)
----------------------	--

Riik	Eesti
Piirkond	Pärnu maakond
Projekti nimetus	Pärnumaa noored hakkajad kogukonna toel tööturule
Projekti kestus	01.08.2011-30.06.2012
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk, piirkondlik konkurentsivõime
Rahastamine	Kogueelarve: 128 762, 40 eur EL osa: 115 813,21 eur Riiklik kaasfinantseering Regionaalne kaasfinantseering : 12 917,19 eur Erasektori osalus: 32 eur
Kontakt	Nimi: Eha Paas Asutus: SA Pärnumaa Ettevõtlus- ja Arenduskeskus Aadress: Akadeemia 2, 80010, Pärnu linn, Pärnu maakond, Eesti E-post: ehapaas@gmail.com Koduleht: http://www.peak.ee/et/projektid/noored-hakkajad-tooturule
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk oli pikaajaliselt töötute ja heitunud noorte sotsiaalse tõrjutuse vähenemine ja nende tööturule või õppesse naasmise soodustamine. Sihtgrupp: pikaajalised töötud noored vanuses 16-24 Projekti põhitegevus oli pikaajaliste noorte töötute aktiveerimine kogukonna toetuse kaudu. Noored kaasati kohalike seltside töösse, et julgustada neid seeläbi tööturule minema ning seal toime tulema. Seega lisandus töötuse probleemi lahendamise tavapärastele meetoditele ka kogukonna vastutus ja soov tegelda oma piirkonna pikaajaliselt töötute noortega. Igale osalenud noorele leiti kohalike seltside või kogukondade juures mentor, kes toetas noort kogu projekti vältel. Projekti alguses tegid noored seltside juures ka 20 tööharjutuse päeva. Projekti raames viidi läbi 35 tööklubi, kus valmisid noorte CV-d, harjutati kaaskirja koostama, arutleti tööõiguse ja välismaal töötamise võimaluste üle. Oluline rõhk oli juhistel aktiivseks tööotsinguks. Samuti osutati õpiabi koolituste, eksamite ja tööde tegemisel, harjutati projekti kirjutama jne.

	Kõikidele noortele pakuti suhtlemistreeningut, motivatsioonikoolitust ja nõustamist, lisaks leiti igale noorele võimalus osaleda just talle sobival erialakoolitusel. Noorte huvid olid väga erinevad, traditsioonilisemalt tunti huvi raamatupidamise ja ehitaja koolituse vastu, aga huvilisi leidsid ka näiteks rautussepa ja mööbli restaureerimise koolitusele. Kokku läbiti koolitusi rohkem kui 15 erialal. Lisaks koolitusele leiti igale noorele ka praktikakoht koos juhendajaga. Noori oli valmis praktikale võtma 30 ettevõtet ja organisatsiooni. Projektis osales 42 noort Pärnust ja Pärnumaalt. Osalejatest on tänaseks tööl 30 noort, 2 läheb edasi õppima, 7 noorega teeb tööd edasi Töötukassa.
Strateegiline kontekst	Projekt aitas kaasa tööhõive suurendamisele, noorte töötuse vähendamisele ja haridusetaseme tõstmisele. Prioriteetne sekkumisvaldkond: äärepoolseimate piirkondade arengut takistavate lisakulude vähendamine - 66 Operatiivsete ja ennetavate meetmete rakendamine tööturul.
Projekti rakendamine	Projekti rakendamine oli korrektne, ehkki seda raskendas kaasatud osapoolte rohkus – kaasatud oli 16 kohalikku seltsi/organisatsiooni, tööpraktikat sooritati 30 erinevas ettevõttes ja koolitusi pakuti 17 erineval alal. Selline killustus oli tingitud individuaalsest lähenemisest igale noorele ja tema vajadustele, mis omakorda tagas projekti head tulemused. Projekti planeeritud osalejate arv oli 30, töölerakendujaid planeeriti 15, tegelikud arvud olid vastavalt 42 ja 30. Projekti uuenduslikuks tegevuseks oli kogukondade kaasamine noorte töötute integreerimisel tööturule. Kohalike kogukondade ja seltside kaasamine andis noortele võimaluse tutvuda uute inimestega ja hakata enda ümber kasvatama nii öelda tugivõrgustiku. Asjaolu, et pooled osalejatest on jäänud ka peale projekti tegevuste lõppu osalema ühenduste juures näitab, et ühenduste kaasamine õigustas ennast. Parima praktikana toomegi projekti välja tänu tema uuenduslikule lähenemisele, so kodanikuühiskonna võimaluste maksimaalne ära kasutamine ja seeläbi uue ressursi kaasamine eesmärkide saavutamiseks. Samuti tõstame esile projektis kasutusel olnud individuaalset lähenemist – projekt tõestab, et selline indivisuaalsete huvide arvestamine on tõhus ja samuti projektides teostatav tegevus.

Riik	Eesti
Piirkond	Tartu maakond, Jõgeva maakond
Projekti nimetus	POISS JA TÜDRUK KOOLIS
Projekti kestus	01.09.2010-30.09.2011
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk, piirkondlik konkurentsivõime
Rahastamine	Kogueelarve: 26 457,86 eur EL osa: 21 986,12 eur

	Riiklik kaasfinantseering: riiklik struktuuritoetus SA Innove: 2588,09 eur Erasektori osalus: 1883,65 eur
Kontakt	Nimi: Koidu Tani-Jürisoo Asutus: Sihtasutus Omanäolise Kooli Arenduskeskus Aadress: Jakobi 36, 51005, Tartu linn, Tartu maakond, Eesti E-post: koidu@ami.ee Koduleht: http://www.ami.ee/kes-me-oleme/ami/oka/
Projekti kirjeldus	Projekt hõlmas kuut kooli, sh 96 õpetajat ja 300 lapsevanemat või muud koolitöötajat. Projekti eesmärk oli kõigepealt teadvustada poiste ja tüdrukute erinevaid õpiprotsesse ning sellest lähtuvalt vajadust muuta õpikeskkond sobivamaks nii poistele kui tüdrukutel, seejärel õppida kasutama uusi õppemeetodeid ja suurendada koolide koostööd lastevanematega. Selleks töötati välja koolitusprogramm, mis aitas õpetajatel mõista poiste- ja tüdrukutevahelisi erinevusi, suurendas nende vaatlusvõimet ja empaatiat ning andis juurde analüüsi- ja tegutsemisoskust, et ennetada olukordi, mil õpilasel tuleb koolist lahkuda. Lisaks koolitustele toimusid ka vaheseminarid, kus analüüsiti õpitu kasutamist, ja tehti ümber õpetajate töökavad. Igas koolis toimus ka koolitatud õpetajate juhendamisel vähemalt 5 soolise võrdõiguslikkuse-teemalist koostööüritust lastevanematele. Korraldati ka kaks sotsiodraamat, kus osalesid nii õpetajaid kui vanemaid ning mis võimaldasid väljendada ja kogeda erinevaid grupilisi arusaamu soolise identiteedi ja vajaduste kohta, saada teadlikuks stereotüüpidest ja isiklikest piiravatest uskumustest. Projekti käigus valmisid infomaterjalid õpetajatele, mis tehti kättesaadavaks ka digitaalsel kujul ning seega toetavad selle projekti eesmärgi laiemalt, kokkuvõttena ilmus tutvustav väljaanne, mida koos toimunud projektiga tutvustati Tartu linna ja maakonna ning Jõgeva maakonna koolijuhtide üritustel ning muudel erinevatel Eesti haridusjuhtide üritustel, et kaasata muutusesse ka teisi koole. Rohkem infot projekti kohta võib leida aadressil www.ami.ee
Strateegiline kontekst	Peamine eesmärk oli kooli kogukonda kuuluvate inimeste teadlikkuse tõus poiste ja tüdrukute erinevatest vajadustest õpiprotsessis ja sellest, kuidas see võib mõjutada koolist väljalangemist ja seeläbi luua ka ebavõrdseid võimalusi tööturul; projekt aitab kaasa soolise võrdõiguslikkuse edendamisele ja poiste koolist väljalangemise vähendamisele.
Projekti rakendamine	Projekt on hea näide, kuidas soolise võrdõiguslikkuse temaatikaga saab tegeleda ka süvitsi, harides ühte konkreetset sihtrühma (õpetajad), kellel on suur roll maailmavaate kujundamisel.

2. Territoriaalne dimensioon

Riik	Eesti, Läti
Piirkond	Programmi abikõlblik piirkond hõlmab järgmisi NUTS III piirkondi: Eesti: Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti; Läti: Kurzeme, Pierīga, Riia, Vidzeme.
Projekti nimetus	Increasing competitiveness of Estonian and Latvian food industry based on new and improved local fruit and berry product

	development
Projekti kestus	2008 -2011
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk, piirkondlik konkurentsivõime, Euroopa territoriaalne koostöö
Rahastamine	Kogueelarve: 998 850,00 EL osa: 719 925,00 Riiklik kaasfinantseering: 94 500,00 Regionaal Erasektori osalus: 184 425,00
Kontakt	Nimi: Ave Kikas Asutus: Eesti Maaülikool Aadress: Kreutzwaldi 1, 51014 Tartu E-post: ave.kikas@emu.ee Koduleht: http://polli.emu.ee/et/teadustegevus/projektid/gf/
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk: Edendada puuviljade ja marjade säilitus- ja töötlemistehnoloogiaid elavdamaks piirkonna ettevõtlusaktiivsust alternatiivses majandusvaldkonnas. Selle saavutamiseks teostati projekti raames rida investeeringuid ja korraldati õppereise, seminare, edendati koostöövõrgustikke ja anti välja temaatilisi trükiseid. Tegevused: Tootearendus- ja kompetentsikeskuse loomine Pollis, säilitustehnoloogiate katsetamine Pure aiandusuuringute keskuses; investeeringud tootmisliinidesse väikeettevõtetes. Sihtgrupp: Väiketootjad: marja – ja puuviljakasvatajad Eestis ja Lätis. Tulemused: Pure ja Polli aiandusuuringute keskuste baasil on loodud kompetentsikeskus, mis on uuringute ja tehnoloogilise sisseseadega toeks marja- ja puuviljakasvatajatele. Tekkinud on vastava ala ettevõtjate professionaalne võrgustik, Pollis asuvas tootearenduskeskuses on loodud kõik võimalused erineva toodangu katsetamiseks ja väikesemahuliseks tootmiseks ning pakendamiseks. Projekti käigus koostati juhendmaterjal väiketootjale, mis võtab kokku tehtud uuringud ning tutvustab projekti käigus tehtud investeeringuid tehnoloogiasse. Tänu projektile organiseeritakse aastast kolm korda kohalike tootjate laat Pures (Läti).
Strateegiline kontekst	Aitab kaasa programmi eesmärgile edendada programmi piirkonna jätkusuutlikku arengut ja majanduslikku konkurentsivõimet integreeritud ja piireületava lähenemise saavutamise abil nii majanduslikule ja sotsiaalsele kui keskkonna arengule viisidel, mis kaasavad ja millest saavad kasu kohalikud elanikud ja kogukonnad.

	Projekt panustab strateegia „Euroopa 2020“ tööhõive eesmärki, kuna aitab kaasa väikeettevõtluse tekkele ja töökohtade loomisele.
Projekti rakendamine	Projekti ettevalmistamisel kasutas juhtpartner professionaalse konsultandi abi, ja ka projekti üldjuhtimine oli sisseostetud teenus. See oli õige valik, kuna projekt hõlmas mitut eri tüüpi partnerit, palju investeringuid ning seotud tegevusi. Projekti aruandlus ja muudatuste taotlemine oli veidi aeganõudev ja keerukas, kuna majanduskriisi tingimustes tuli kaks korda vahetada erasektori partnerit. Seetõttu tekkis ka vajadus projekti pikendada, mis tagas kokkuvõttes eesmärkide saavutamise plaanitud mahus.

Riik	Eesti, Läti
Piirkond	Programmi abikõlblik piirkond hõlmab järgmisi NUTS III piirkondi: Eesti: Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti; Läti: Kurzeme, Pierīga, Rīga, Vidzeme
Projekti nimetus	Unknown cultural heritage values in common natural and cultural space
Projekti kestus	2009 -2011
Eesmärgi sihtala	Euroopa territoriaalne koostöö
Rahastamine	Kogueelarve: 947 495,00 EL osa: 805 370,75 Riiklik kaasfinantseering: 142 124,25 Regionaal Erasektori osalus:
Kontakt	Nimi: Vaike Pommer Asutus: Riigimetsa Majandamise Keskus Aadress: Viljandi mnt 18b, 11216 Tallinn E-post: vaike.pommer@rmk.ee Koduleht: http://rmk.ee/metsa-majandamine/parandkultuur/projektid
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk: Kaardistada ühtsel metoodikal Lõuna-Eesti ja Läti regioonide pärandkultuur, luua andmebaas ning piiriülene ühine pärandkultuuri hooldus- ja hoiuala eesmärgiga tõsta pärandkultuuri alast teadlikkust. Tegevused: Pärandkultuuri objektide kaardistamine; koostööd ja keskkonnaharidust puudutavad erinevad tegevused (koolitused, seminarid, konverents, trükised); andmebaasi loomine, ühise pärandkultuuri ja hoiuala loomine. Sihtgrupp: 1. Projektipiirkonnas asuvad Eesti ja Läti omavalitsused, metsaomanikud ja metsaomanike assotsiatsioonid ning keskkonna ja metsanduse asutused;

	2. Laiem üldsus, keskkonna- ja kultuuriasutused, muuseumid ja muinsuskaitseasutused ja nende töötajad, hariduse-ja teadusasutused, planeerijad ja ettevõtjad. Tulemused: Eestis kaardistati üle 9 100 ja Lätis üle 17 000 pärandkultuuri objekti. Kaardistatud objektid sisestati avalikkusele kättesaadavasse andmebaasi koos ingliskeelse „abimehega“. Rajati piiriülene pärandkultuuri hooldus- ja hoiuala, kus propageeritakse metsade säästvat ja mitmekülgset kasutust. Tänapäevaks on ala leidnud juba aktiivset kasutamist. Kes huvilistest alaga tutvumiseks aega ei leia, saab kasutada konsentraati – läbida ala huvipunktid maketil, mis on üks osa Salacgrivas avatud pärandkultuuri püsinäitusest. Looduses liikujale on abiks ala kohta koostatud buklett eesti, läti ja inglise keeles. Läti partnerid panid kokku liikuva näituse pärandkultuurist. Projektitrukkisena ilmus kordustrükk Väikesest pärandkultuuri käsiraamatust (5000 eks), mis tänapäevaks on jõudnud kõigisse maaraamatukogudesse ja omavalitsustesse ja kõigi kaardistatud maakondade pärandkultuuri raamatud a' 1000 tk.
Strateegiline kontekst	Projekt aitab saavutada programmi eesmärgi edendada programmi piirkonna jätkusuutlikku arengut ja majanduslikku konkurentsivõimet integreeritud ja piireületava lähenemise saavutamise abil nii majanduslikule ja sotsiaalsele kui keskkonna arengule viisidel, mis kaasavad ja millest saavad kasu kohalikud elanikud ja kogukonnad.
Projekti rakendamine	Majanduskriisi tõttu algas Lätis projekti rahastamine peaaegu poole aastase hilinemisega. Kriisi tõttu viidi Läti partneri SFSi (State Forest Service) asutuses läbi mitmed struktuuraalsed muudatused, mille tagajärjel vähenes asutuse eelarve ja töötajate arv. See mõjutas SFSi võimekust viia projekti tegevusi ellu vastavalt esialgsele plaanile ning põhjustas vajaduse muudatuste taotlemiseks projekti eelarves. Sellest tulenesid probleemid projekti alustamisel ning projektiperioodi pikendamine 2 kuu võrra. Projekti teiseks aruandlusperioodiks jõuti peaaegu esialgsesse plaani. Projekti planeerimine ja juhtimine olid rahuldavad, mitmetel juhtudel tekkisid probleeme, mis tingisid projekti taotlusvormis muudatuste tegemise. Projekt saavutas probleemidest hoolimata häid tulemusi. Tegevuste elluviimisel kasutati parimat praktikat pärandkultuuri valdkonnas ja viidi ellu mitmeid uuenduslikke aspekte, sh pärandkultuuri objektide kaardistamine ühtse meetoodika alusel, kaardistatud objektide kandmine avalikkusele kättesaadavasse andmebaasi, mida saavad kasutada nii eestlased kui lätlased ning piiriülese pärandkultuuri hooldus- ja hoiuala loomine, kus propageeritakse metsade säästvat ja mitmekülgset kasutust.

Riik	Eesti, Läti
Piirkond	Programmi abikõlblik piirkond hõlmab järgmisi NUTS III piirkondi: Eesti: Lõuna-Eesti, Lääne-Eesti; Läti: Kurzeme, Pierīga, Riia, Vidzeme.
Projekti nimetus	MOTO
Projekti kestus	2010 - 2012
Eesmärgi sihtala	Euroopa territoriaalne koostöö
Rahastamine	Kogueelarve: 159 001,49

	EL osa: 135 151, 27 Riiklik kaasfinantseering: 23 850, 22 Regionaal Erasektori osalus
Kontakt	Nimi: Teresa Sale Asutus: Mittetulundusühing "Motoklubi K&K" Aadress: E.Enno 1-8, Valga E-post: karmidkarlid@hotmail.ee Koduleht: http://karmidkarlid.webs.com/
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk: Suurendada kogukonna elujõulisust ja jätkusuutlikkust läbi motokrossi liiga arendamise kahe klubi vahel. Tegevused: Kontaktide tihendamine, treeninglaagrid (10) ja võistlused (10); õppevõimaluste parendamine (nt. treeningklipid, õppefilmid). Sihtgrupp: Lapsed ja noored (klubide liikmed ja kohalikud huvilised) Tulemused: Eesti klubi kasvas kolmekordselt, klubi tegevuses osaleb 32 last ja noort. Läti poole klubiliikmete arv kasvas 70 võrra. Partnerite tegevus kogukonnas on leidnud laiemat kõlapinda ja mõju: tähelepanu pööratakse liiklusturvalisusele; Eesti partner on saanud tunnustust kohalikult omavalitsuselt, motohuvilised suhtlevad tihedalt üle piiri, ühised võistlused ja laagrid jätkuvad ilma projekti toetuseta.
Strateegiline kontekst	Aitab kaasa programmi eesmärgile edendada programmi piirkonna jätkusuutlikku arengut ja majanduslikku konkurentsivõimet integreeritud ja piireületava lähenemise saavutamise abil nii majanduslikule ja sotsiaalsele kui keskkonna arengule viisidel, mis kaasavad ja millest saavad kasu kohalikud elanikud ja kogukonnad.
Projekti rakendamine	Projekti juhtimissüsteem oli ülesehituselt lihtne. Alguses oli raamatupidajatel vähesel kogemusel tõttu veidi probleeme finantsjuhtimisega, kuid kokkuvõttes sujus projekti elluviimine takistusteta. Projekti üldjuhtimine oli sisseostetud teenus, mis tagas kvaliteetse aruandluse. Klubide liikmed ise koordineerisid ja korraldasid laagrid ja võistlused, mis tagas projekti asjatundliku sisulise elluviimise.

3. Konkurentsivõimeline ja atraktiivne investeerimis- ja töökeskkond

Riik	Eesti
Piirkond	Tartu
Projekti nimetus	Fortumo OÜ ekspordiplaan
Projekti kestus	09.02.2009-31.12.2010
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk

Rahastamine	Kogueelarve: 74 776,63 eurot EL osa 37 388,32 eurot Riiklik kaasfinantseering 0.- Regionaal 0.- Erasektori osalus 37 388,31 eurot
Kontakt	Nimi Rain Rannu Asutus Fortumo OÜ Aadress Ülikooli 6A Tartu 51003 E-post: rain@fortumo.com Koduleht www.fortumo.ee
Projekti kirjeldus	Fortumo OÜ eksporditavaks teenuseks on Fortumo.com - tasuta veebipõhine mobiilteenuste loomise, halduse ja tulu teenimise platvorm/portaal. Teenus võimaldab luua uusi mobiilteenuseid: 1. kiiresti (teenuse loomise protsess võtab keskmiselt vähem kui 10 minutit) 2. käivitustasuta 3. kuutasuta 4. suuremate tehniliste teadmisteta 5. mitmes riigis korraga Ekspordiplaani projekti peamisteks eesmärkideks olid: • teostada vajalikud ettevalmistused Fortumo käivitamiseks uutel sihtturgudel Euroopas, Aasias ning Ameerikas. • tõsta Fortumo OÜ ekspordikäivet nii olemasolevatel kui uutel valitud sihtturgudel (2008.a 1,4 MEEK'ilt 2012.a 18,1 MEEK'ini so 16,7 MEEK ehk 12 korda) ning anda oma panus Eesti kõrge lisandväärtusega teenuste ekspordi. Fortumo lähiaastate strateegiaks on agressiivne laienemine, eesmärgiga avada Fortumo teenus kahe aasta jooksul vähemalt 10-s uues olulise tähtsusega riigis. Projekti raames tegevused: müügivisiitide korraldamine sihtturgudele ning sihtturgudele suunatud turundusürituste korraldamine; toodete sertifitseerimisega seotud kulud; reklaammaterjalide valmistamine; sihtturgudele suunatud välismessidel osalemine; turuuuringud. Fortumo klientideks on peamiselt (ca 90%) internetipõhised ettevõtted, kes haldavad portaali, veebilehte või foorumit, kuid samas on Fortumo mõeldud ka mitteveebipõhiste ettevõtmistele ja toimingutele, seda peamiselt lisaväärtust pakkuva elemendina. Seega saab üldiselt jaotada Fortumo kliendid 3 suuremasse gruppi: veebipõhised ettevõtted (ca 80% klientidest), mitteveebipõhised ettevõtted (ca 10%) ja lisandväärtust otsivad eraisikud (ca 10%). Tulemused: Projekti EU30105 raames eraldatud toetus kasutati ära 97% ulatuses. Antud projekti prognoosid täitusid 10 kordselt, näiteks 2010.a. prognoositi ekspordi müügitulu 354 645 eur, kuid ettevõtte 2010. a. müügitulu ekspordist oli 3 787 133 eur.

Strateegiline kontekst	Toetuse andmise eesmärgiks on Eesti ettevõtjate ekspordialase konkurentsivõime suurendamine välisurgudel läbi planeeritud, eesmärgistatud ja tervikliku turundustegevuse toetamise, et kasvaks eksporditavate ettevõtjate hulk ning suureneks ettevõtjate vaheline koostöö sihtturgudele suunatud turundustegevuste planeerimisel ja elluviimisel, mille tulemusena: 1) Kasvab ettevõtja müügitulu ekspordist; 2) Suureneb kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste osakaal ettevõtja ekspordi müügitulus; 3) Ettevõtja siseneb uuele sihtturule.
Projekti rakendamine	Ettevõtte on alustanud alates toote välja töötamisest kuni selle eduka turundamiseni globaalselt, täites strateegias püstitatud eesmärgid nii sihtriikide kui ka müügiprognoside osas.

Riik	Eesti
Piirkond	Järvamaa
Projekti nimetus	Järva-Jaani alevi ühisvee- ja kanalisatsioonivõrgu rekonstrueerimise ja laiendamise projekt
Projekti kestus	18.12.2008 – 31.03.2012
Eesmärgi sihtala	Lähenemiseesmärk
Rahastamine	Kogueelarve: 2 803 922,82 EL osa: 2 201 009,35 Riiklik kaasfinantseering Regionaal Erasektori osalus: 602 913,47
Kontakt	Nimi Andrus Arusalu Asutus Järva-Jaani Teenus OÜ Aadress Lai 19, Järva-Jaani E-post: info@jjteenus.ee Koduleht www.jjteenus.ee
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk: Projekti eesmärgiks on tagada nii vee- kui ühiskanaliseerimise osas liitumisvõimalused kõigile Järva-Jaani reoveekogumisala tiheasustusalade elanikele. Tegevused: Projekti käigus rekonstrueeriti ja laiendati ühisvee- ja kanalisatsioonivõrku. ehitati veetorustikku kogupikkusega 5302 m. Rekonstrueeriti veetorustikku kogupikkusega 3833 m. Ehitati iseoolset kanalisatsioonitorustikku kogupikkusega 7162 m. Rekonstrueeriti iseoolset kanalisatsioonitorustikku kogupikkusega 0,079 km. ehitati survekanalisatsioonitorustikku kogupikkusega 0,54 km. Uute reoveetorustike ehitusega kaasnevalt rajati 4 uut reoveepumplat. Nii vee- kui ka kanalisatsioonitorustikega liitumiseks ehitati välja liitumispunktid (86 veevõrgu liitumispunkti, 129 kanalisatsioonivõrgu liitumispunkti). Rekonstrueeriti

	Järva-Jaani reoveepuhasti kasutades läbivoolu meetodil rajanevat puhastustehnoloogiat. Sihtgrupp: Järva-Jaani elanikud Tulemused: Projekt on täies mahus ellu viidud ning täidetud on eesmärk tagada kõigile projekti piirkonna elanikele võimalus liituda ühisveevärgi ja -kanalisatsiooniga. Uute tarbijate liitumine on olnud prognoositust vähemaktiivne. Üheks võimalikuks põhjuseks, mis on mõjutanud liitumise kiirust on leibkondade majanduslik olukord, sest ühisveevärgi ning kanalisatsiooniga liitumiseks on vajalik välja ehitada krundisisesed torustikud. Teiseks alustati ÜVK-rajatiste ehitusega kavandatust hiljem ning tööd koondusid lühemale perioodile. Seoses sellega on potentsiaalsetel liitujatel olnud reaalne võimalus ÜVK-ga liitumiseks 2011.a. II poolaastal võrdlemisi lühikese perioodi vältel (lisaks tekkis liitumisvõimalus prognoositust hiljem). Kolmandaks on Järva-Jaani elanike arv vähenenud arvatust kiiremini. Kui taotluse koostamise ajal eeldati, et Järva-Jaanis elab 2011.a. 1123 elanikku, siis tegelik elanike arv oli 1089. Kui taotluse koostamise ajal eeldati, et võrreldes 2007.aastaga elab 2011.a. Järva-Jaanis 23 inimest vähem, siis tegelikult on inimeste arv vähenenud Rahvastikuregistri andmetel 57 inimese võrra. Projekti elluviimisega on Järva-Jaani reoveekogumisalal kui üle 2000 ie reoveekogumisalal täidetud asulareoveedirektiivi nõuded: kõigile projekti piirkonna elanikele on loodud võimalus liituda ühiskanalisatsiooniga. Samuti on kõigil projekti piirkonna elanikel võimalus liituda ühisveevärgiga ning tarbida nõuetele vastavat joogivett. Projekti raames rekonstrueeritud Järva-Jaani reoveepuhasti lõpukatsed näitasid, et puhastatud heitvee analüüsitulemused vastavad Vabariigi Valitsuse määruse nr 269 "Heitvee veekogusse või pinnasesse juhtimise kord" nõuetele.
Strateegiline kontekst	Taustinformatsioon - mis eesmärgi saavutamisele projekti kaasa aitab Projekt panustab otseselt Euroopa 2020 aasta strateegia prioriteedi „Jätkusuutlik majanduskasv: ressursitõhusama, loodussäästlikuma ja konkurentsivõimelisema majanduse arendamine“ eesmärkide saavutamisse. Projekti eesmärgiks on tagada veeressursside parem kasutamine ja kaitse sh. joogivee ressurside kaitse, joogivee- ja reoveepuhastussüsteemid rajamine. Keskkonnakaitseliste infrastruktuurid heale kvaliteeditasemele viimine (nõuetekohane joogivesi ja ühiskanalisatsiooni olemasolu) ning nende kättesaadavus võimaldavad saavutada Eesti konkurentsieelist teiste riikide seas. Säästlikum loodusressursikasutus, millega kaasnevad väiksemad ressursi- ja saastetasud, võimaldab saavutada efektiivsemat ja konkurentsivõimelisemat tootmist. Jätkusuutliku majandamise üks eeldusi on muuhulgas veeressursi piisavus ja selle kvaliteet. See on oluline nt energiatööstuse, turismi, tootmisettevõtete, kalakasvatuste ja hüdroenergia arendamiseks. Seega, majanduskasvuga on otseselt seotud veetarve, selleks on vaja tagada veeressursi olemasolu ja kvaliteet sh. joogivee ressurside kaitse läbi joogivee ja reoveepuhastussüsteemide rajamise.
Projekti rakendamine	Planeerimine, juhtimine, seire, parima praktika ja uuenduslikkuse viited. Kuivõrd tegemist on tervet ühte alevikku hõlmava projektiga, millel planeerimise ja teostamise vahele jääb paratamatult liiga pikk vahe, tuleb ette muudatusi projekti realiseerimise võimalikkuses täpselt samadel tingimustel kui planeerimisprotsessi käigus seda tehti. Nii ka siinses projektis, kus alles hiljem selgusid vajadused ÜVK taristu asukoha muutmiseks, olgu siis seotud see Eesti riigi poolt rajatava interneti lairiba ühendusvõrgu ehitamisega või maaomandi õiguse muutusega, mis tingis trassi asukoha muutmist.

	Projekti elluviimise käigus tuli ette rahastusotsuse muutmise vajadusi, üks neid tingituna riigi majandusliku olukorra drastilisest muutusest (majanduslangus). Kui projekteerimine tehtud, mahud lõplikult kinnitatud ja rakendusüksuse poolt kinnitatud läbi rahastusotsuse muudatuse, kulges projekti ehituslik rakendamine ladusalt. Seda kindlasti kõikide asjaosaliste pühendunud tööle.
--	--

Riik	Eesti
Piirkond	Lääne-Viru maakond
Projekti nimetus	Tamsalu kaugküttetrasside renoveerimise lõpetamine
Projekti kestus	05.01.2010-05.10.2010
Eesmärgi sihtala	Lähenedesmärk, piirkondlik konkurentsivõime, Euroopa territoriaalne koostöö
Rahastamine	Kogueelarve: 371 572,23 EUR EL osa 167 207,51 EUR Riiklik kaasfinantseering Regionaal Erasektori osalus 204 364,72 EUR
Kontakt	Nimi Neeme Malva Asutus Tamsalu Kalor AS Aadress Ääsi , 46107, Tamsalu vald, Lääne-Viru maakond E-post: tamsalu.kalor@neti.ee Koduleht
Projekti kirjeldus	Projekti eesmärk, tegevused, sihtgrupp, tulemused. Projekti käigus uuendati oluline osa Tamsalu kaugküttetrassidest ja kaasajastati trassivee ringluspump kasutades sagedusmuundurit, mis võimaldab säästa elektrit kuni kaks korda võrreldes senise pumbaseadmega. Küttetrassi uuendamisega vähenevad soojuskaod ja trassivee lekkekaod ning kaugküttesüsteem muutub varustuskindlamaks.
Strateegiline kontekst	Taustinformatsioon - mis eesmärgi saavutamisele projekti kaasa aitab Projekt panustab otseselt Euroopa 2020 aasta strateegia eesmärkidesse – „Suurendada taastuvate energiaallikate osakaalu energia lõpptarbimises 20%-ni“ ning „Suurendada energiatõhusust 20% võrra“.
Projekti rakendamine	Planeerimine, juhtimine, seire, parima praktika ja uuenduslikkuse viited. Projekti kohta võib öelda, et töö kiire ja korralik. Püsiti ajagraafikus ja ühe suvise ehitusperioodiga saadi projekt valmis. ERFi kaudu rahastatud torustiku rekonstrueerimine viis lõpule Tamsalu küttesüsteemi uuendamise. Juba varasemalt oli kohalik katlamaja läinud üle põhuküttele, nüüd lõpetati ka kütetorustiku rekonstrueerimine. Katlamajja paigaldati sagedusmuunduriga tsirkulatsioonipump, mille tulemusel suudeti ka elektrikulu vähendada. Kusjuures projekt suudeti läbi viia nii, et tarbijate soojahind ei tõusnud.

C. Vastused Euroopa majanduse elavdamise kava raames

1. Rahastamine:

- a) Selgitage siseriiklikku lähenemist, kas aastatel 2007-2009 Euroopa Komisjoni poolt liikmesriikidele võimaldatud ettemakseid Ühtekuuluvuspoliitika raames on kasutatud ka projektide ettemakseteks (nt. riigiasutustele, ettevõtetele jt.)? Kui suure mahus võimaldatud ettemakseid maksti välja avansina?

Eestis võib toetuse põhjendatud juhtudel enne kohustuste tekkimist (nn ettemakse) välja maksta toetuse saajatele, esimesed riigiabi ettemaksed tehti 2008. aasta II pooles ning mitteriigiabi ettemakseid 2009. aastast alates. Alates 13.02.2011 on perioodi 2007-2013 struktuuritoetuse seaduse kohaselt on võimalik ettemakseid saada järgmistel toetuse saajatel:

- 1) riigiasutus;
- 2) mittetulundusühing, sihtasutus või riigi eraõiguslikes juriidilistes isikutes osalemise seaduse § 3 punkti 1 tähenduses riigi äriühing (ettemakse tagamiseks on tõendatud pangagarantii olemasolu);
- 3) kohaliku omavalitsuse asutus, avalik-õiguslik juriidiline isik või riigivaraseaduse § 3 punkti 7 tähenduses riigi asutatud sihtasutus.

Iga-aastases riigieelarve seaduses on ettenähtud maksimaalne limiit aasta kohta tõendamata ettemaksetele, see on nii 2011-2012 olnud 136 000 000 eurot. Kokku võib aga ettemakseid olla antud suuremas mahus, kuna limiit vabaneb summa võrra, mis mõnest antud ettemaksest ära tõendatakse. 1.07.2007 – 30.09.12 andmetel oli selliseid ettemakseid tehtud kokku 375 017 250,09 euro eest (sh EL toetuse osa 363 698 643,44 eurot).

- 4) lisaks on lubatud riigiabi ettemaksed (pangagarantii või samaväärse toimega avaliku sektori finantsvahendi olemasolul).

Riigiabi ettemakseid on antud perioodil 1.01.2007-30.09.2012 kokku 9 569 311,24 eurot EL toetuse osas (vt ka allolev tabel).

- b) Kas suurprojektide kulusid on deklareeritud enne Euroopa Komisjoni poolset projekti heakskiitmist? Mis summas (eeldatav)?

Jah, Eesti kasutab võimalust suurprojektide raames tekkinud kulusid deklareerida Euroopa Komisjonile juba enne Euroopa Komisjoni poolset heakskiitu projektile. Allolevas tabelis on nimekiri suurprojektidest ja nende maksetest 30.10.12 seisuga (eraldi tulbas on välja toodud, kui palju on makstud enne Euroopa Komisjoni otsust).

Jrk nr	Projekti nr	Projekti nimi	Väljamaksed EL osa	EK otsuse kuupäev	Makstud EL osa enne EK otsust	Makstud kokku enne EK otsust
1	2.1.0101.09-0012	Narva veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide rekonstrueerimise projekt	3381207,82	10.06.2009	ei ole enne heakskiitu makseid	
2	2.1.0101.09-0036	Kohtla-Järve piirkonna veevarustussüsteemide rekonstrueerimine	14765960,34	14.12.2009	ei ole enne heakskiitu makseid	
3	2.2.0201.09-	Multifunktsionaalse laeva soetamine	27937171,93	23.02.2010	ei ole enne heakskiitu makseid	

	0006					
4	2.6.0101.09-0002	SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla juurde-, ümberehitus	42161552,5	11.03.2010	31405013,54	51076872,66
5	3.3.0100.08-0002	Uue veeremi soetamine	14782350	27.01.2012	ei ole enne heakskiitu makseid	
6	3.3.0100.09-0006	Väo-Maardu teelõigu ehitus	22130142,42	19.03.2010	ei ole enne heakskiitu makseid	
7	3.3.0100.09-0010	Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimine Tallinnas	27837869,63	19.09.2010	3629638,39	4839517,84
8	3.3.0100.09-0009	E263 Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa põhimaantee Aruvalla-Kose teelõigu ja Mäo möödasõidu projekteerimine ja ehitus	30955387,89	3.03.2011	3901051,01	3901051,01
9	2.6.0101.09-0001	SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Maarjamõisa meditsiinilinnaku II ehitusjärg	966 374,01	EK menetluses	966 374,01	1255031,20

c) Kas riigiabiskeemides on ettemakseid VKE-dele tehtud ja deklareeritud Euroopa Komisjonile? Mis summas?

Jah, on küll, kuid Eestil ei ole eristust, millised toetuse saajad on VKEd. Alljärgnevalt lisatud info tehtud riigiabi ettemaksete kohta ja kui palju nendest on deklareeritud Euroopa Komisjonile.

	EL	OF
ERF MAJ OP deklareeritud 30.09.12	11 095 735,27	7 731 601,46
Väljamaksed 30.09.12	9 569 311,24	4 607 895,51

d) Kas perioodiks 2007-2013 planeeritud vahendeid ja investeeringuid on ettepoole toodud? **Palun hinnake mõju.**

Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite kasutamisel jõuti 2009.-2011. aastaks kõrge kasutusintensiivsusele, mis aitas majanduslanguse ajal oluliselt kaasa avaliku sektori investeeringute vähendamise piiramisele. Tööturumeetmete varem kavandatud suuremas mahus rahastamine struktuurivahenditest aitas kaasa (ümber)koolitatute arvu olulisele kasvule just langusaastail.

e) Kas on rakendatud võimalust projektides kasutada erinevaid toetuse määrasid (kuni 100% abikõlblikest kuludest)? **Palun hinnake mõju.**

Projektide toetusmäärad sätestatakse meetme tingimustes ning need võivad olla kõrgemad või madalamad kui on prioriteetse suuna toetusmäär. Oluline on, et erinevate määrade kasutamisel oleks lõppkokkuvõttes tagatud minimaalne nõutav kaasfinantseerimine prioriteetse suuna tasandil.

Nõnda on mitmes valdkonnas ja meetmes, mille korral toetuse saaja on avalik sektor, rahastatud projekte kuni 100% abikõlblikest kuludest (nt piirkondlikult oluliste transpordiprojektide elluviimine, poolkoksiladestute ohutustamine).

2. Abikõlblike kulude tõendamise lihtsustamine. Kas kasutate või plaanite kasutada?

a) Kaudsete kulude deklareerimine ühtse määra alusel?

Siseriikliku määruse tasandil on võimalus ühtse määra kasutamiseks loodud, kuid hetkel ühegi meetme raames seda ei rakendata.

b) Standardiseeritud ühikuhindade kasutamine?

Siseriikliku määruse tasandil on võimalus standardiseeritud ühikuhindade kasutamiseks loodud ja hetkel rakendatakse standardiseeritud ühikuhindasid:

- välisriigis viibimise ajal sõidutoetuse ning elamistoetusega seotud kulude hüvitamisel doktorantidele ja noorteadlastele;
- välismagistrandi õppetoetuseks Eesti kõrgkoolides õppimiseks;
- koolitustel osalemisel sõidukulude hüvitamiseks töötutele;
- tööturukoolituses, tööpraktikal ja tööharjutusel osalemisel stipendiumi maksmiseks töötutele;
- vabahariduslike koolituskeskuste poolt läbi viidud kursustele.

Hetkel käib ka ettevalmistus täiendavalt mõnede meetmete raames standardiseeritud ühikuhindade kehtestamiseks.

c) Kindlasummalise makse kasutamine kogu või osa tegevuse hüvitamiseks? **Kui jah, siis tuua välja, mis tüüpi projektide puhul ja summa, mis on kasusaajate poolt välja makstud ja sisalduva KA'le esitatavates väljamakse taotlustes.**

Siseriikliku määruse tasandil on võimalus kindlasummalise makse kasutamiseks loodud, kuid hetkel ühegi meetme raames seda ei rakendata. Probleem seisneb selles, et siseriiklikult oleme kehtestanud, et programmile rakendatakse projekti kohta sätestatud kriteeriume ning see tekitab olukorra kus kindlasummalisi makseid ei ole võimalik kasutada, kuna kehtestatud piirmäär on liiga madal.

3. Rakenduskavad prioriteetide laiendamine või kohandamine

a) Missuguseid Euroopa Komisjoni teatistes nimetatud nelja valdkonna (inimesed, ettevõtted, infrastruktuur ja energiamajandus, teadus ja innovatsioon) meetmeid kiirendatakse või kohandatakse? Kas uute või teistsuguste vajaduste katmiseks on tarvis algselt kavandatud meetmeid muul viisil kohandada? Missugune on nende tegevuste tõenäoline mõju? Varemoodatust suurem toetuse saajate arv? Uued määratletud vajadused?

Rakenduskavade muutmisel 2010. suurendati ettevõtlusvaldkonna, tööturumeetmete ja piirkondliku tähtsusega transpordiprojektide kaasrahastamist struktuurivahenditest, vähendades sel eesmärgil energiamajanduse valdkonna toetamist struktuurivahenditest (ent tuues sellesse valdkonda täiendavalt juurde riigi garantiiga võetud laenu ja muude rahastusallikate vahendeid). Selle tulemusel kasvas oluliselt tööturu- ning

ettevõtlusmeetmete toetuse saajate arv. Samuti käivitati 2009. aastal uute, majanduslanguse kontekstis määratletud vajaduste leevendamiseks nn ettevõtluse tugipakett, mille tulemusel parandati ettevõtete ligipääsu kapitalile, ning edendati turustustegevust sihtturgudel. Elukeskkonna arendamise rakenduskava muutmisel 2012. aastal lisati täiendavalt välisõhu kaitse alaeesmärk (et vähendada õhuheitmekoguseid ühistranspordi arendamise kaudu).

- b) Kas muudetakse rakenduskavasid, et laiendada tegevuste haaret ka elamute energiasäästu ning taastuenergia kasutamisele? Kui jah, siis missugune toetusmaht on kavas sedalaadi meetmetele eraldada? Missuguseid tegevusi see puudutab?

2007.a heaks kiidetud Elukeskkonna arendamise rakenduskava raames toetatakse nii energiasäästule suunatud korterelamute renoveerimislaenu kui ka taastuenergeetika arendamise meedet. Täiendavalt neile meetmetele on muudest riigituludest käivitatud ka teisi energiasäästule (nt avaliku sektori hoonetes) ja taastuenergia kasutamise edendamisele (nt ühistranspordis veeremipargi uuendamine väiksema heitkogusega sõidukite vastu, elektrisõidukite ulatuslik kasutuselevõtt sotsiaalteenuste osutamiseks ning eramute elektrivajaduse katteks kohalike taastuenergialahenduste loomine) suunatud meetmeid

- c) Kas väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamisvõimalustele ligipääsu parandamiseks kasutatakse JEREMIE-tüüpi instrumente? Missugune on nende eeldatav kogumaht? Ja EL-poolne kaasrahastamine?

Eesti ei ole väikese ja keskmise suurusega ettevõtetele suunatud meetmete rahastamiseks JEREMIE-instrumenti kasutanud. Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamisvõimaluste parandamiseks töötati välja ja rakendati 2009.-2010. aastal nn ettevõtluse tugipakett, mis hõlmab näiteks pangalaenude käendamist, edupõhiseid laene jm. Tugipaketi ERF-poolne toetus on ca 69 miljonit EUR (1,08 miljardit EEK).

- d) Kas avaliku sektori asutuste rakenduskavade planeerimise, elluviimise, seire ja järelevalve võimekuse tugevdamiseks on haldussuutlikkuseedendamise prioriteete muudetud või tugevdatud?

Horisontaalsete haldussuutlikkuse prioriteetsete suundade osas ei ole tehtud olulisi muudatusi; tulenevalt struktuurivahendite kasutamise korraldamisest; jätkatakse algselt kavandatud koolitus- jm arendustegevusi. Nende tegevuste kava uuendatakse iga-aastaselt koostöös struktuurivahendeid kasutavate ministeeriumide ja rakendusüksustega, et nende vajadusi võimalikult hästi arvestada.

4. Rakendussüsteemi lihtsustamine

- a) Mis meetmeid on kasutusele võetud rakenduskavade elluviimise kiirendamiseks? **Tegevuste/meetmete selgitamine? Täiendatud juhised? Siseriiklike õigusaktide täiendused? Lihtsustusmeetmed?**

Eesmärgiga kasutada perioodi 2007-2013 struktuurivahendeid võimalikult efektiivselt ja korrektselt ning seeläbi aidata kaasa majanduse elavdamisele on korraldusasutus teinud rakendusasutustele järgmised ettepanekud:

1. Septembris 2011 fikseerisime Vabariigi Valitsuse määrusega väljamaksete N+2/3 siseriiklikud sihttasemed, mis on oluliselt rangemad kui rakenduskavade sihtmäärad. Sihttasemete täitmist jälgitakse pidevalt.
2. Tehtud on kaks rakenduskava muudatust - 2010. ja 2012. aastal -, millega tõsteti vahendeid valdkondade vahel ümber vastavalt kerkinud vajadustele ja toetuse kasutamise valmisolekule.

3. Soovitame lubada kulude (osalist) hüvitamist tagantjärele - st korda, kus abikõlblikkuse periood algab varem kui taotluse esitamise/toetuse rahuldamise otsuse kuupäev ehk toetada on võimalik tegevusi, millega alustati juba enne taotluse esitamist/toetuse rahuldamise otsuse tegemist. Riigiabiprojektide puhul seavad piirangud riigiabi reeglid.
4. Soovitame toetuse saajatel, eriti investeringute kavade puhul, alustada hangete ettevalmistamisega ning võimalusel ka hangete läbiviimisega enne taotluse rahuldamise otsuse vormistamist.
5. Soovitame võimalusel kiirendada taotlemise protsessi. Heaks näiteks on siin mitmed ettevõtluse meetmed (nt innovatsiooniosakute toetusmeede), mille raames toetuse taotlemine toimub läbi EASi elektroonilise e-keskkonna, kus on kasutusel eeltäidetud vormid ja elektrooniline aruandlus. Samuti peaks taotluste menetlemise protseduurid olema võimalikult kiired ja lihtsad. Soovitame võimalusel kasutada rohkem nn jooksvat taotlemist eeldusel, et on võimalik määratleda korrektsed (miinimum) vastavuskriteeriumid.
6. Võimaldamaks raha kiiresti tagasi saada nendelt toetuse saajatelt, kes siiski otsustavad projekti mitte rakendada või lükata selle teostamise edasi, soovitame kõikide meetmete puhul seada tähtaeg projekti rakendamisega alustamisele (nt 6 kuud esimese lepingu sõlmimiseni, esimene väljamaksetaotlus esitatud jne). Selliselt oleks võimalik vahendeid võimalikult kiirelt tagasi ringlusesse suunata.
7. Kõik investeringute kavad on soovitatav teha kohe lisanimekirjaga. Sellisel juhul on põhinimekirjas olevate projektide luhtumise või vahendite vabanemise korral võimalik vahendeid kiiresti suunata järgnevasse projektidesse. Ühe variandina soovitame kaaluda selliste nimekirjade koostamist, kus projektid ei ole seatud eelistusjärjekorda, vaid lähevad rahastamisele vastavalt nende valmisolekule, eeldusel, et tegemist on siiski kõigi kriteeriumidega kooskõlas olevate projektidega.
8. Soovitame projektide valikul arvestada ühe kriteeriumina taotleja suutlikkust projekt kohe käivitada ning anda eelis juba rakendatavatele või täielikult rakendamiseks valmis olevatele projektidele.
9. Soovitame (riigiabi)projektidele anda toetust maksimaalse võimaliku määraga seal, kus seda juba ei tehta. Oluline on siiski jälgida, et kokkuvõttes tagatakse rakenduskavade tasandil minimaalne kaasfinantseering.
10. Toetuse saajate finantssuutlikkuse parendamiseks tuleb kasutada paindlikemaid väljamakse viise ja võimaldada ettemakseid riigiasutustele ja riigiabi projektidele, osaliselt tasutud kuludokumentide alusel toetuse maksmist, väljamaksed otse töövõtjale.
11. Soovitame RA-del ja RÜ-del järjepidevalt jälgida projektide elluviimist, sh tegevuste vastavust planeeritud ajakavale, et tuvastada võimalikult kiiresti projektid, milles võib tulla ette ajalisi nihkeid. Näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskus kasutab selleks nn valgusfoori meetodit, kus jagatakse projektid vastavalt projekti problemaatilisusele kas roheliseks, kollaseks või punaseks. Samuti on tehtud muudatusi RÜ-de töökorralduses, pöörates suuremat tähelepanu projektide nõustamisele ja koostööle.
12. Lihtsustamaks projektide rakendamist ning vähendamaks administratiivset koormust, kasutame kulude hüvitamist ühikuhinna alusel ning seda just meetmetes, kus väljamaksete ning kuludokumentide hulk on suur ning toetussummad väiksed.

b) Kas on tarvilik heaks kiidetud programmide sätteid muutmise kaudu lihtsustada, et kiirendada vahendite kasutamist?

Osaliselt tulenevad rakenduskavade muudatused, mis 2010 ja 2012 tehti, struktuurivahendite kasutamise kiirendamise vajadusest. See puudutab näiteks ettepanekuid abikõlblike toetuse taotlejate ringi ja abikõlblike tegevuste loendi laiendamiseks, vahendite ümbertõstmist valdkondade vahel ning täiendava alasuuna loomist ja tegevuste lisamist Elukeskkonna arendamise rakenduskavasse.

5. Käesoleva riigiabi võimaluste kasutamine. **Kas ÜKP vahendeid on kasutatud, et rahastada (iga punkti puhul hinnata SV mahtu:**

a) Kas on plaanis rakendada skeeme, mis on piiratud abiskeem € 500 000?

Piiratud summas riigiabi kavad (riigiabi ajutise raamistiku alusel) olid Eestis kasutusel aastatel 2009-2011, kuid enam ei tohi sellist abi anda. Riigiabi andmise load (ehk komisjoni otsused) piiratud summas antavale abile olid N387/2009 ja SA.32104 (2010/N).

b) Riigigarantiid laenude jaoks (vähendatud kasuga)?

Ei.

c) Laenu intresside subsiidiumid, eriti roheliste toodete jaoks (et vastata keskkonna kaitse standarditele juba varakult)?

Ei.

6. Riigihanked

a) Kas rakenduskavade raames on kasutatud võimalust hankemenetluse tähtaegu lühendada 87 päevalt 30-le?

Rakenduskavade elluviimisel järgitakse Riigihangete seadust ja rakendatakse sealt tulenevaid tähtaegu.

Riigihangete seaduse § 35 kohaselt on hankijal võimalus rahvusvahelist riigihanke piirmäära ületava maksumusega riigihangete läbi viimisel toimida järgmiselt:

I. avatud hankemenetluse korral pakkumuste esitamise tähtaega lühendada 52-lt päevalt järgnevalt:

- 1) 36 päevani, kui hankija on esitanud eelteate riigihangete seaduse §-s 30 sätestatud korras avaldamiseks 52 päeva kuni 12 kuud enne hanketeate esitamist ning eelteade sisaldab eelteate esitamise ajal kogu kättesaadavat hanketeates nõutavat kohustuslikku teavet;
- 2) kui teated saadetakse Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele avaldamiseks elektrooniliselt, võib pakkumuste esitamise tähtaega lühendada seitsme päeva võrra;
- 3) kui hankija võimaldab alates hanketeate esitamisest registrile piiramatult ja täieliku elektroonilise juurdepääsu hankedokumentidele ja viitab hanketeates vastavale veebiaadressile, võib pakkumuste esitamise tähtaega lühendada viie päeva võrra.

II. piiratud hankemenetluse, väljakuulutamise läbirääkimistega hankemenetluse ja võistleva dialoogi korral taotluste esitamise tähtaega lühendada 37-lt päevalt seitsme päeva võrra, kui teated saadetakse Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele avaldamiseks elektrooniliselt.

III. piiratud hankemenetluse korral pakkumuste esitamise tähtaega taotlejatele pakkumuse esitamise ettepaneku tegemisest arvates lühendada 40-lt päevalt järgnevalt:

- 1) 36 päevani, kui hankija on esitanud eelteate riigihangete seaduse §-s 30 sätestatud korras avaldamiseks 52 päeva kuni 12 kuud enne hanketeate esitamist ning eelteade sisaldab eelteate esitamise ajal kogu kättesaadavat hanketeates nõutavat kohustuslikku teavet;
- 2) kui hankija võimaldab alates hanketeate esitamisest registrile piiramatult ja täieliku elektroonilise juurdepääsu hankedokumentidele ja viitab hanketeates vastavale veebiaadressile, võib pakkumuste esitamise tähtaega lühendada viie päeva võrra.

Juhul, kui hankijal on õigus lühendada eeltoodud tähtaegu mitmel punkti alusel, võib hankija lubatavad tähtaja lühendamised summeerida ning selle võrra lühendada nimetatud tähtaegu.

D. Struktuurivahendite rakendamine maakondade lõikes

Struktuurifondide projektide eelarved ja maksed

Tabelis kuvatakse meetmed, mille raames on võetud kohustusi

Maakond	Rakendus- kava	Võetud kohustused (EUR) - Käimasolevate projektide eelarvete ja lõpetatud projektide väljamaksete summa	Väljamaksed (EUR) - Väljamaksed ilma osaliselt või täielikult tasumata kuludokumentide alusel tehtud makseteta ja ilma riigiasutuse ettemakseteta
		EL osalus	EL osalus
	1 kokku	50 201 237,65	29 441 588,22
	2 kokku	322 760 051,48	135 662 219,82
	3 kokku	481 492 012,19	167 118 828,73
	4 kokku	2 832 892,75	
Harju maakond kokku		857 286 194,07	332 222 636,77
	1 kokku	705 651,24	293 038,80
	2 kokku	8 534 307,25	3 527 691,55
	3 kokku	1 683 370,29	1 059 690,29
Hiiu maakond kokku		10 923 328,78	4 880 420,64
	1 kokku	5 529 570,48	3 470 393,11
	2 kokku	200 554 146,91	64 460 784,83
	3 kokku	31 634 838,46	6 469 041,16
Ida-Viru maakond kokku		237 718 555,85	74 400 219,10
	1 kokku	697 191,78	587 269,88
	2 kokku	32 995 965,84	15 142 639,59
	3 kokku	5 847 881,53	5 052 479,83
Jõgeva maakond kokku		39 541 039,15	20 782 389,30
	1 kokku	902 316,12	349 393,26
	2 kokku	55 893 356,59	24 569 203,09
	3 kokku	5 606 878,52	2 873 976,18

Järva maakond kokku		62 402 551,23	27 792 572,53
	1 kokku	596 651,94	330 516,44
	2 kokku	19 951 266,36	10 350 544,80
	3 kokku	4 734 361,71	1 445 480,61
Lääne maakond kokku		25 282 280,01	12 126 541,85
	1 kokku	1 782 974,16	819 438,18
	2 kokku	80 019 826,92	30 923 848,81
	3 kokku	17 756 639,75	6 167 959,09
Lääne-Viru maakond kokku		99 559 440,83	37 911 246,08
	1 kokku	553 681,20	187 966,79
	2 kokku	22 325 707,40	12 464 288,98
	3 kokku	3 732 272,02	3 163 980,76
Põlva maakond kokku		26 611 660,62	15 816 236,53
	1 kokku	1 702 474,51	1 043 404,72
	2 kokku	77 219 432,52	40 493 059,95
	3 kokku	28 706 923,03	16 368 008,35
Pärnu maakond kokku		107 628 830,06	57 904 473,02
	1 kokku	470 473,22	367 941,51
	2 kokku	31 606 468,01	16 906 365,14
	3 kokku	3 883 716,58	663 716,58
Rapla maakond kokku		35 960 657,81	17 938 023,23
	1 kokku	1 149 941,15	727 701,71
	2 kokku	25 059 618,47	13 068 371,23
	3 kokku	23 080 067,36	4 302 969,24
Saare maakond kokku		49 289 626,98	18 099 042,18
	1 kokku	5 298 373,29	3 703 945,45
	2 kokku	112 679 529,49	43 654 885,50
	3 kokku	137 736 107,16	58 189 917,89

Tartu maakond kokku		255 714 009,94	105 548 748,84
	1 kokku	577 366,12	551 473,33
	2 kokku	40 378 466,82	24 394 081,36
	3 kokku	1 721 210,57	556 363,83
Valga maakond kokku		42 677 043,51	25 501 918,52
	1 kokku	750 143,02	497 346,23
	2 kokku	40 209 290,14	22 357 807,89
	3 kokku	5 295 050,56	2 527 265,23
Viljandi maakond kokku		46 254 483,72	25 382 419,35
	1 kokku	1 014 139,68	598 677,74
	2 kokku	38 360 778,96	17 553 897,47
	3 kokku	1 716 588,53	804 378,93
Võru maakond kokku		41 091 507,17	18 956 954,14
	1 kokku	274 202 775,87	142 548 276,21
	2 kokku	173 886 307,95	60 616 781,88
	3 kokku	516 419 493,33	340 113 293,84
	4 kokku	30 378 946,02	26 476 244,18
Üleriiklikud/maakondade vahelised projektid kokku		994 887 523,17	569 754 596,11
Kokku		2 932 828 732,90	1 365 018 438,19

E. Võetud kohustused sekkumisvaldkondade kaupa

Kood	Valdkond	Rakenduskavades toodud indikatiivne maht, sest rakenduskavas toodud mahud on indikatiivsed.	2011 lõpu seisuga kohustustega kaetud	
1	TTA-alane tegevus uurimiskeskustes	186 489 367	63 381 187	34,0%
2	TTA infrastruktuur (sealhulgas rajatised, seadmed ja uurimiskeskustevaheline kiire võrguühendus)	133 324 620	238 125 267	178,6%
3	Tehnosiire ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete (VKEdes) vaheliste koostöövõrgustike, VKEdes ja muude äriühingute, ülikoolide, igat liiki keskharidusjärgsete õppeasutuste, piirkondlike ametiasutuste, uurimiskeskuste ning teadus- ja tehnoloogiakeskuste (teadus- ja tehnopargid, tehnoloogiakeskused jne) vaheliste koostöövõrgustike parandamine	116 940 492	51 624 866	44,1%
4	Abi teadusuuringuteks ja tehnoloogia arendamiseks, eelkõige VKEdes (sealhulgas juurdepääsuks TTA teenustele uurimiskeskustes)	20 798 345	11 834 725	56,9%
5	Kvaliteetsed tugiteenused äriühingutele ja äriühingute rühmadele	15 135 365	2 236 907	14,8%
6	Abi VKEdele keskkonnahoidlike toodete ja tootmisprotsesside edendamiseks (tõhusa keskkonnanajuhtimissüsteemi kasutuselevõtmine, saastamist vältiva tehnoloogia juurutamine ja kasutamine, keskkonnasäästliku tehnoloogia kasutamine äriühingute tootmisprotsessis)	9 345 427	990 952	10,6%
7	Investeeringud äriühingutesse, mis on otseselt seotud teadusuuringute ja innovatsiooniga (uudenduslikud tehnoloogiad, uute äriühingute loomine ülikoolide, olemasolevate TTA keskuste ja äriühingute poolt jne)	80 671 839	0	0,0%
8	Muud investeeringud äriühingutesse	85 834 623	170 207 868	198,3%
9	Muud meetmed teadusuuringute ja uuenduste ning ettevõtluse ergutamiseks VKEdes	57 561 180	102 674 137	178,4%
11	Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (juurdepääs, turvalisus, koostalitlusvõime, ohtude ennetamine, teadusuuringud, uuendus, digitaalne infosisu, jne)	12 213 516	0	0,0%
13	Kodanikele mõeldud teenused ja rakendused (e-tervishoid, e-valitsus, e-õpe, e-osalus jne.)	62 633 416	50 869 494	81,2%
16	Raudteed	21 857 784	56 072 977	256,5%
17	Raudteed (üleeuroopaline transpordivõrk TEN-T)	133 411 732	35 714 123	26,8%
19	Raudteeveerem (TEN-T)	30 038 475	67 575 000	225,0%
21	Kiirteed (TEN-T)	212 825 790	230 941 593	108,5%
22	Riigisisesed teed	44 035 126	45 395 104	103,1%
23	Piirkondlikud/kohalikud teed	33 545 179	0	0,0%
25	Linnatransport	152 043 896	65 022 104	42,8%

28	Intelligentsed transpordisüsteemid	3 195 582	0	0,0%
29	Lennujaamad	12 526 683	15 466 619	123,5%
30	Sadamad	41 338 054	69 930 013	169,2%
32	Siseveeteed (TEN-T)	7 014 942	14 085 000	200,8%
43	Energiatõhusus, koostootmine, energiakorraldus	28 760 241	27 844 967	96,8%
44	Majapidamis- ja tööstusjäätmete käitlus	70 302 813	39 992 112	56,9%
45	Veemajandus ja –varustus (joogivesi)	203 878 160	123 331 981	60,5%
46	Reoveepuhastus (heitvesi)	203 878 160	273 607 935	134,2%
47 ⁶⁴	Õhu kvaliteet	20 000 000	0	0
50 ⁶⁵	Tööstuspiirkondade ja saastunud maa taastamine	118 045 325	74 805 582	54,2%
51	Bioloogilise mitmekesisuse ja looduskaitse edendamine (sealhulgas Natura 2000)	21 729 961	17 594 121	81,0%
53	Ohtude ennetamine (sealhulgas kavade koostamine ning meetmete väljatöötamine ja rakendamine, et ennetada ja ohjata looduslikke ning tehnoloogilisi ohte)	38 346 989	37 978 954	99,0%
54	Muud keskkonna säilitamise ja ohtude ennetamise meetmed	67 107 231	42 164 509	62,8%
55	Loodusvarade edendamine	12 213 516	0	0
56	Looduspärandi kaitse ja säilitamine	12 213 516	0	0
57	Muu toetus turismiteenuse parandamiseks	79 857 604	109 730 566	137,4%
58	Kultuuripärandi kaitse ja säilitamine	12 213 516	24 068 900	197,1%
59	Kultuuri infrastruktuuri arendamine	56 996 408	5 537 427	9,7%
61	Integreeritud linna- ja maapiirkondade taaselustamise projektid	15 165 595	1 268 840	8,4%
62	Elukestva õppe süsteemide ja strateegiate arendamine äriühingutes; töötajate väljaõpe, et parandada nende võimet muutustega kohaneda ja vastavad teenused, ettevõtluse ja uuendamise edendamine	38 380 800	16 664 459	43,4%
63	Uuenduslike ja efektiivsemate töö korraldusvormide väljatöötamine ja levitamine	18 976 423	4 250 277	22,4%
66	Operatiivsete ja ennetavate meetmete rakendamine tööturul	115 232 702	100 159 156	86,9%
67	Aktiivse vananemise toetamise ja töövõimelise eluea pikendamise meetmed	9 586 747	5 233 251	54,6%
68	Füüsilisest isikust ettevõtjana tegevuse alustamise ja ettevõtete asutamise toetamine	13 409 338	12 290 171	91,7%
69	Meetmed tööturule juurdepääsu parandamiseks ning naiste püsiva osaluse ning edu suurendamiseks tööhõives, et vähendada soolist segregatsiooni tööturul ning tasakaalustada töö- ja eraelu, näiteks laste ja ülalpeetavate hoolduse kättesaadavuse hõlbustamiseks	4 090 346	11 343 756	277,3%
71	Meetmed ebasoodsas olukorras olevate isikute kaasamiseks tööhõivesse ja tööturule naasmiseks; tööturule sisenemisel ja seal edasilikumisel toimuva diskrimineerimise	3 195 582	1 239 269	38,8%

⁶⁴ EK-lt rakenduskava muutmise kinnitus 2012 suvel: lisati säästva transpordi alasuund ja selle eest ehitatakse trammitee.

⁶⁵ Algne summa 138 045 325, OP muudatusega sekkumisvaldkon 47 alla.

	vastane võitlus ning mitmekesisuse aktsepteerimise edendamine töökohal			
72	Reformide kavandamine, kehtestamine ja elluviimine haridus- ja koolitussüsteemides, et edendada tööhõivet, põhi- ja kutsehariduse ja täiendusõppe seostamine tööturu vajadustega, õpetajate väljaõpe ja nende oskuste ajakohastamine, pidades silmas uuendusi ja teadmistepõhist ühiskonda	36 872 547	37 717 538	102,3%
73	Meetmed osalemise suurendamiseks elukestvas hariduses ja koolituses, sealhulgas meetmed kooli poolelijätmise ja soolise segregatsiooni vähendamiseks ning parema juurdepääsu tagamiseks alg-, kutse- ja kolmanda astme haridusele ning väljaõppele ja nende kvaliteedi parandamiseks	46 589 323	52 312 865	112,3%
74	Inimpotentsiaali arendamine teadusuuringute ja uuenduste valdkonnas, eelkõige kraadiõppe ja teadlaste koolituse ning ülikoolide, uurimiskeskuste ja ettevõtete vaheliste koostöövõrkude kaudu	76 191 984	73 326 170	96,2%
75	Haridusasutused	264 594 864	243 509 925	92,0%
76	Tervishoiuasutused	145 716 641	143 956 336	98,8%
77	Lastehoiuasutused	24 059 284	31 366 762	130,4%
78	Eluasemed	7 923 127	0	0
79	Muu sotsiaalne infrastruktuur	75 575 269	90 133 649	119,3%
81	Poliitika kujundamise ja programmide koostamise parandamise mehhanismid, seire ja hindamine riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil, poliitika ja programmide väljatöötamise suutlikkuse suurendamine.	20 126 546	12 135 541	60,3%
85	Ettevalmistamine, rakendamine, seire ja kontroll	52 308 216	30 451 964	58,2%
86	Hindamine ja uuringud; teave ja teavitamine	17 139 674	802 206	4,7%

F. Eelarve ja võetud kohustused ÜKP strateegiliste suuniste lõikes

		Eelarve (a)	Võetud kohustused 2009 strateegilises aruandes (b)	Võetud kohustused 2011 strateegilises aruandes (c)	% (d=b/a)	% (e=c/a)
EE		3 403 459 881	1 779 726 718	2 936 967 123	52,3%	86,3%
1	Atraktiivne investeerimise ja töötamise piirkond	2 075 388 264	1 165 893 240	1 776 095 691	56,2%	85,6%
	Raudteed	185 307 991	119 269 655	159 362 100	64,4%	86,0%
	Teed	290 406 095	269 371 641	276 336 697	92,8%	95,2%
	Muu transport	216 119 157	85 453 012	164 503 736	39,5%	76,1%
	Energia	28 760 241	17 944 268	27 844 967	62,4%	96,8%
	Keskkond	767 715 671	395 296 257	609 475 193	51,5%	79,4%
	Kultuur ja sotsiaalvaldkond	587 079 109	278 558 407	538 572 999	47,4%	91,7%
2	Teadmiste ja innovatsiooni edendamine	870 549 512	389 603 320	777 561 743	44,8%	89,3%
	Innovatsioon, TTA	681 323 254	238 223 810	541 957 304	35,0%	79,5%
	Ettevõtlus	28 544 703	7 357 629	14 527 078	25,8%	50,9%
	IKT – elanikud ja ettevõtted	74 846 932	18 432 224	50 869 494	24,6%	68,0%
	Muud investeeringud ettevõtetesse	85 834 623	125 589 657	170 207 868	146,3%	198,3%
3	Rohkem paremaid töökohti	293 051 016	122 694 935	241 056 112	41,9%	82,3%
	Inimkapital	121 842 670	78 160 350	106 694 861	64,1%	87,6%
	Tööturg	147 886 218	36 667 749	120 986 441	24,8%	81,8%
	Sotsiaalne kaasatus	3 195 582	1 427 915	1 239 269	44,7%	38,8%
	Institutsionaalne suutlikkus	20 126 546	6 438 921	12 135 541	32,0%	60,3%
4	Territoriaalne dimensioon	95 023 199	85 049 233	110 999 406	89,5%	116,8%
	Territoriaalne dimensioon	95 023 199	85 049 233	110 999 406	89,5%	116,8%

5	Tehniline abi	69 447 890	16 485 990	31 254 170	23,7%	45,0%
	Tehniline abi	69 447 890	16 485 990	31 254 170	23,7%	45,0%

Lähenediseesmärk		Lissaboni eesmärgiga otseselt seotud					Kaudselt				
		Eelarve	Strateegilises aruandes 2009	%	Aastaaruandes	%	Eelarve	Strateegilises aruandes 2009	%	Aastaaruandes	%
EE	Atraktiivne investeerimise ja töötamise piirkond	460 930 808	388 067 036	84,2%	450 055 291	97,6%	1 614 457 456	777 826 204	48,2%	1 326 040 400	82,1%
	Teadmiste ja innovatsiooni edendamine	870 549 512	389 603 320	44,8%	777 561 743	89,3%					
	Rohkem paremaid töökohti	272 924 470	116 256 014	42,6%	228 920 571	83,9%	20 126 546	6 438 921	32,0%	12 135 541	60,3%
	Tehniline abi						69 447 890	16 485 990	23,7%	31 254 170	45,0%
	Territoriaalne dimensioon						95 023 199	85 049 233	89,5%	110 999 406	116,8%
EE	Kokku:	1 604 404 790	893 926 370	55,7%	1 456 537 606	90,8%	1 799 055 091	885 800 348	49,2%	1 480 429 517	82,3%

G. Finantstabel rakenduskavade kaupa

Rakenduskava	Prioriteetne suund	Meede	Meetme nimi	Meetme eelarve (EUR)	Võetud kohustused		Väljamaksed	
				EL osalus	EL osalus	%	EL osalus	%
Inimressursi arendamise rakenduskava	1.1	Kokku		58 377 955,00	57 908 340,01	99,20%	26 434 534,12	45,28%
	1.2	1.2.1	Teaduspoliitika ja kõrghariduse kvaliteedi arendamine	26 980 457,49	26 980 234,07	100,00%	12 386 953,35	45,91%
		1.2.2	Doktoriõppe ja rahvusvahelistumise edendamine	24 579 445,37	24 579 445,37	100,00%	6 191 271,19	25,19%
		1.2.3	Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia võtmevaldkondade ja haridusteaduse eelisarendamine	21 601 753,74	21 601 379,12	100,00%	5 337 728,73	24,71%
		1.2.4	Kõrgkoolide koostöö ja innovatsiooni arendamine	23 314 074,62	23 310 244,84	99,98%	5 340 276,17	22,91%
		1.2.5	Kohandumine teadmistepõhise majandusega	3 835 447,14	3 835 447,13	100,00%	830 374,15	21,65%
	1.2	Kokku		102 754 815,00	100 306 750,53	97,62%	30 086 603,59	29,28%
	1.3	Kokku		132 361 024,14	118 007 660,51	89,16%	80 572 205,82	60,87%
	1.4	Kokku		68 257 641,00	52 604 171,98	77,07%	36 935 558,96	54,11%
	1.5	1.5.1	Avaliku sektori asutuste ja mittetulundusühingute strateegilise juhtimise tõstmine	7 997 264,58	7 588 456,32	94,89%	4 762 304,30	59,55%
		1.5.2	Parema õigusloome arendamine	2 630 603,45	2 630 603,00	100,00%	1 292 050,93	49,12%
		1.5.3	Avaliku sektori töötajate ja mittetulundusühenduste töötajate koolitus ja arendamine	7 453 376,45	5 097 717,63	68,39%	3 756 162,23	50,40%
		1.5.5	Maakondlike tugistruktuuride toetamine	3 064 691,37	1 714 334,57	55,94%	1 507 032,80	49,17%
	1.5	Kokku		21 587 565,00	17 031 111,52	78,89%	11 317 550,26	52,43%
	1.6	Kokku	Tehniline abi	391 011,00	276 926,88	70,82%	171 918,83	43,97%

		Kokku		383 730 011,14	346 134 961,43	90,20%	185 518 371,58	48,35%
Elukeskkonna arendamise rakenduskava	2.1	Kokku		626 334 156,00	503 000 584,69	80,31%	143 440 280,36	22,90%
	2.2	Kokku		92 032 774,00	84 096 285,89	91,38%	31 332 500,62	34,04%
	2.3	Kokku		28 760 241,84	27 844 966,65	96,82%	22 609 752,53	78,61%
	2.4	Kokku		388 582 823,00	305 588 376,42	78,64%	185 489 150,99	47,73%
	2.5	2.5.1	Avatud noortekeskuste, teavitamis- ja nõustamiskeskuste ning huvikoolide kaasajastamine	20 199 276,52	16 454 361,11	81,46%	13 708 345,13	67,87%
		2.5.2	Kutseõppeasutuste õppekeskkonna kaasajastamine	166 980 685,90	157 273 602,41	94,19%	82 231 064,58	49,25%
		2.5.3	Hariduslike erivajadustega õpilaste õppekeskkonna kaasajastamine	25 585 750,26	20 201 913,56	78,96%	4 528 063,07	17,70%
	2.5	Kokku		212 765 713,00	193 929 877,08	91,15%	100 467 472,78	47,22%
	2.6	2.6.1	Kesk- ja piirkondlike haiglate infrastruktuuri optimeerimine	110 234 811,40	110 167 787,04	99,94%	42 207 616,69	38,29%
		2.6.2	Riiklike hoolekandeesutuste reorganiseerimine	31 316 707,75	29 888 796,21	95,44%	2 009 881,56	6,42%
		2.6.3	Õendus- ja hooldusteenuste infrastruktuuri arendamine	27 558 702,85	27 537 201,43	99,92%	8 433 910,03	30,60%
	2.6	Kokku		169 110 222,00	167 593 784,68	99,10%	52 651 408,28	31,13%
	2.7	Kokku	Tehniline abi	2 759 832,00	380 645,70	13,79%	155 906,33	5,65%
		Kokku		1 520 345 761,84	1 282 434 521,11	84,35%	536 146 471,89	35,26%
Majanduskeskkonna rakenduskava kokku	3.1	Kokku		424 309 434,00	388 866 483,19	91,65%	240 235 476,90	56,62%
	3.2	Kokku		310 223 307,00	251 710 028,27	81,14%	70 116 882,65	22,60%
	3.3	Kokku		525 397 290,00	468 935 611,64	89,25%	188 510 207,17	35,88%
	3.4	Kokku		110 523 614,00	110 443 097,86	99,93%	77 402 143,97	70,03%
	3.5	3.5.1	Infoühiskonna teadlikkuse tõstmise programm	3 195 582,43	3 195 582,43	100,00%	1 963 292,25	61,44%
		3.5.2	Infoühiskonna edendamine avatud taotluste kaudu	33 873 173,72	27 104 750,01	80,02%	22 885 595,38	67,56%

		3.5.3	Infoühiskonna edendamine investeeringute kavade kaudu	25 564 659,41	20 574 206,60	80,48%	15 680 712,04	61,34%
	3.5	Kokku		62 633 416,00	50 874 539,04	81,23%	40 529 599,67	64,71%
	3.6	Kokku	Tehniline abi	1 402 733,00	217 651,59	15,52%	83 040,18	5,92%
		Kokku		1 434 489 794,00	1 271 047 411,59	88,61%	616 877 350,54	43,00%
	4.1	Kokku	Horisontaalne tehniline abi (arvestuslik)	64 894 314,00	33 211 838,77	51,18%	26 476 244,18	40,80%
		Kokku		64 894 314,00	33 211 838,77	51,18%	26 476 244,18	40,80%
		Kokku		3 403 459 880,98	2 932 828 732,90	86,17%	1 365 018 438,19	40,11%

H. ERF ja ÜF tuumikindikaatorid

Konkurentsivõime
edendamise ja tööhõive
eesmärk

<u>Tuumikindikaatorid</u>		Kumulatiivselt						Sihttase 2007-2015
		2007	2008	2009	2010	2011	31.08.2012	
01 Loodud töökohtade arv	Lõpetatud projektid	0	0	284	1499,5	3759	5674,75	Rakenduskavades ei ole tuumikindikaatoritele sihttasemeid määratletud.
02 Sh meeste töökohad	Lõpetatud projektid	0	0	131	748	2090	3237	
03 Sh naiste töökohad	Lõpetatud projektid	0	0	153	747	1669	2437,75	
04 TTA projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	92	379	747	1043	
11 IKT projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	0	28	119	162	
13 Transpordi projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0		1	2	3	
14 km uued teed	Lõpetatud projektid	0	0	7,1	21,7	31,613 ⁶⁶	56,29 ⁶⁷	
16 rekonstrueeritud teekatete pikkus kilomeetrites	Lõpetatud projektid	0	0	39,1	156,4	159,203	169,81 ⁶⁸	
20 Säästetud aeg (tulenevalt uutest ja taastatud teedest) - väärtus eurodes	Lõpetatud projektid	0	0	0	0	0	0	
21 Säästetud aeg (tulenevalt uutest ja taastatud raudteedest) – väärtus eurodes	Lõpetatud projektid	0	0	0	0	0	0	

⁶⁶ Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitas täpsustatud andmed 18.12.2012.

⁶⁷ Seisuga 1. detsember 2012

⁶⁸ Seisuga 1. detsember 2012

23 Taastuvenergeetika projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	0	5	12	15
24 Lisandunud taastuvenergia tootmiskaht aastat (MWh)	Lõpetatud projektid	0	0	0	5800	7686	7686
27 Jäätmeprojektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	3	5	10	18
28 Välisõhu kvaliteedi parandamise projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	0	5	12	15
36 Haridusprojektide arv	Lõpetatud projektid	0	1	17	50	78	90
37 Kasu saavate õpilaste (üliõpilaste) arv	Lõpetatud projektid	0	800	1050	4916	8002	8368
38 Tervishoiu projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	0	0	3	6 ⁶⁹
39 Linna- ja maapiirkondade jätkusuutlikkust ja atraktiivsust tõstvat projektide arv	Lõpetatud projektid	0	0	10	16	173	200

Euroopa territoriaalse koostöö eesmärk – Eesti-Läti programm, mille KA (korraldusasutus on Eestis)

44 Projektid, mis vastavad neljale järgnevale kriteeriumile: ühine areng, ühine rakendamine, ühine hõive, ühine finantseerimine	Kinnitatud projektid	0	8	28	37	57	60	145	Kinnitatud projektide eelarved on suuremad kui algselt eeldatud, seetõttu on rahastatud vähem projekte.
	Lõpetatud projektid	0	0	0	2	9	21	145	
45 Projektide arv, mis edendavad piiriülest kaubanduse arendamist	Kinnitatud projektid	0	0	1	0	5	0	10	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	4	7	1	10	
46 Projektide arv, mis arendavad ühist infrastruktuuri kasutamist	Kinnitatud projektid	0	3	4	0	0	5	5	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	4	7	2	5	

⁶⁹ Seisuga 30.09.2012 on tervishoiuprojekte 7.

47 Projektide arv, mis arendavad koostööd avalikus sektoris	Kinnitatud projektid	0	0	2	4	5	6	5	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	6	8	1	5	
48 Projektide arv, mis vähendavad isolatsiooni läbi paranenud ligipääsu transpordile, IKT võrgustikule ja teenustele	Kinnitatud projektid	0	0	2	3	4	5	10	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	4	5	1	10	
49 Projektide arv, mis soodustavad ja edendavad ühist keskkonnakaitset ja tegevusi	Kinnitatud projektid	0	0	2	0	6	0	10	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	5	8	0	10	
50 Inimeste arv, kes osalevad ühistest haridus või koolitustegevustes	Kinnitatud projektid	0	805	4425	15347	28471	28471	2000	
	Lõpetatud projektid	0	0	0	197	946	3641	2000	

ESF tegevustes osalevate isikute seire.

Käesolevas tabelis esitatakse isikute seire andmed (vastavalt määruse (EÜ) 1828/2006 lisale XXIII), kes on saanud otseselt kasu ESFi toetusest (kas siis koolitustel osalemise või muude meetmete, nt nõustamise või tööturuteenuste kaudu). Andmed osalenute kohta on kogutud vastavalt määruses ettenähtud vormile prioriteetsete suundade kaupa.

Andmed peegeldavad isikute osalemist osalemiskordade järgi (mitte indiviidide arvu järgi), mistõttu kasusaajate koguarv on suurem, kui reaalsete isikute arv, kuna ilmselt on mingi hulk ka neid inimesi, kes on saanud kasu mitmest tegevusest või ka samast tegevusest mitu korda. Kui suure hulga korduvasolemised aga koguarvust moodustavad, ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik hinnata.

Kumulatiivsed väärtused 2007 kuni 2011					
		Lisanduvad inimesed		Lahkuvad inimesed	
Prioriteetne suund	Näitaja	Kokku	sh naised	Kokku	sh naised
1 Elukestev õpe	Osalejate koguarv	247 570	165 304	231 750	160 366

	Töötavad	126 872	96 341	116 885	92 837
	Millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	2 862	1 680	2 694	1 663
	Töötud	6 760	4 644	6 701	4 612
	millest pikaajalisi töötuid	965	649	942	646
	Tööturult välja jäänud	113 938	64 319	108 164	62 917
	Millest hariduses/koolituses	97 480	54 537	92 151	52 492
	Noored (15-24)	100 212	55 542	94 555	53 173
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	23 508	18 028	21 531	17 553
	Sisserändajad	1 905	1 410	1 817	1 377
	Vähemused	24 787	16 982	22 964	15 845
	Vaegurid	1 560	988	1 482	943
	Muud	4 744	3 458	4 171	3 125
	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	94 426	52 655	92 193	52 176
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	37 979	23 593	35 475	23 026
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	20 198	14 987	18 854	14 755
	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	86 257	69 445	80 978	67 020
2 Teadus- ja arendustegevuse inimressursi arendamine	Osalejate koguarv	89 324	57 782	81 638	54 195
	Töötavad	57 373	38 583	52 462	36 393
	Millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	402	205	281	154
	Töötud	65	26	12	5
	millest pikaajalisi töötuid	1	1	0	0
	Tööturult välja jäänud	31 886	19 173	29 164	17 797
	millest hariduses/koolituses	27 383	16 240	24 999	14 994
	Noored (15-24)	28 481	16 695	27 471	16 224
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	9 104	5 926	8 618	5 656
	Sisserändajad	438	166	152	72
	Vähemused	2 514	1 243	1 756	852
	Vaegurid	123	67	106	55
	Muud	0	0	0	0

	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	2 697	1 322	2 697	1 322
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	10 436	5 482	9 679	5 103
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	10 599	7 393	10 168	7 211
	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	65 426	43 480	58 898	40 446
3 Pikk ja kvaliteetne tööelu	Osalejate koguarv	136 957	73 798	112 719	65 225
	Töötavad	13 256	9 373	10 499	7 615
	millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	413	248	326	207
	Töötud	118 847	61 357	98 602	55 171
	millest pikaajalisi töötuid	59 599	30 157	50 482	27 959
	Tööturult välja jäänud	4 854	3 068	3 618	2 439
	millest hariduses/koolituses	1 585	888	842	522
	Noored (15-24)	22 829	10 264	18 919	9 217
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	15 821	8 731	12 726	7 701
	Sisserändajad	41	28	22	15
	Vähemused	37 330	17 807	28 567	16 130
	Vaegurid	11 115	5 651	8 337	4 653
	Muud	12 997	5 661	9 713	4 392
	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	27 178	11 209	22 792	10 604
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	49 718	25 080	40 921	22 567
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	26 621	15 217	22 563	13 200

	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	33 409	22 292	26 443	18 854
4 Teadmised ja oskused uuendusmeelseks ettevõtluseks	Osalejate koguarv	12 613	5 282	12 086	5 255
	Töötavad	12 352	5 101	11 825	5 074
	millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	153	50	135	50
	Töötud	3	0	3	0
	millest pikaajalisi töötuid	2	0	2	0
	Tööturult välja jäänud	258	181	258	181
	millest hariduses/koolituses	124	100	124	100
	Noored (15-24)	1 259	729	1 190	721
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	1 061	392	1 013	391
	Sisserändajad	7	1	7	1
	Vähemused	83	53	83	53
	Vaegurid	0	0	0	0
	Muud	0	0	0	0
	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	412	118	402	113
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	3 175	1 401	3 074	1 389
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	2 487	1 023	2 321	1 017
	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	6 539	2 740	6 289	2 736
5 Suurem haldusvõimekus	Osalejate koguarv	53 488	31 295	36 946	24 076
	Töötavad	53 488	31 295	36 946	24 076
	millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	0	0	0	0
	Töötud	0	0	0	0

	millest pikaajalisi töötuid	0	0	0	0
	Tööturult välja jäänud	0	0	0	0
	millest hariduses/koolituses	0	0	0	0
	Noored (15-24)	2 792	1 754	1 935	1 271
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	8 005	4 670	4 597	3 098
	Sisserändajad	0	0	0	0
	Vähemused	0	0	0	0
	Vaegurid	0	0	0	0
	Muud	0	0	0	0
	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	677	395	487	306
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	7 679	4 580	5 685	3 619
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	6 592	3 921	4 893	3 107
	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	31 535	17 753	22 810	13 937
6 ja 7 Horisontaalne tehniline abi ja tehniline abi	Osalejate koguarv	2 851	2 021	2 710	2 021
	Töötavad	2 851	2 021	2 710	2 021
	millest füüsilisest isikust ettevõtjaid	0	0	0	0
	Töötud	0	0	0	0
	millest pikaajalisi töötuid	0	0	0	0
	Tööturult välja jäänud	0	0	0	0
	millest hariduses/koolituses	0	0	0	0
	Noored (15-24)	79	71	79	71
	Vanemad inimesed (55-64aastased)	391	282	391	282
	Sisserändajad	3	0	3	0

	Vähemused	23	16	23	16
	Vaegurid	0	0	0	0
	Muud	0	0	0	0
	Alg- või põhiharidus (ISDEC 1 ja 2)	1	0	1	0
	Teise taseme ülemise astme haridus (ISCED 3)	57	36	50	36
	Teise taseme järgne, kolmanda taseme eelne haridus (ISCED 4)	48	30	41	30
	Kolmanda taseme haridus (ISCED 5 ja 6)	2 733	1 952	2 606	1 952

I. 2009 – 2012 a. läbi viidud struktuurivahendite hindamised

Jrk	Tellija	Hindamisaruanne	Aeg	Hindamise läbiviija
1	RM	Struktuurivahendite valikukriteeriumide hindamine. http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Valikukriteeriumide_uuringuaruanne.pdf ; http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Lisa1_Eesmargipuu.pdf http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Lisa2_Meetmete_valim.pdf http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Lisa4_Analuusi_tulemusi_kokkuvottev_maatrik_s.pdf	Juuni 2010	Ernst&Young, Praxis, Institute of Baltic Studies
2	RM	Regionaalsete mõjude hindamine – Hindamine otsustati ära jätta.		
3	RM	Haldussuutlikkuse meetmete mõjude hindamine http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Hindamisaruanne_Haldusvoimekus_CPD.pdf	2011	CPD OÜ
4	RM	Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/Vahehindamise_aruanne.pdf http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/SF_Interim_Evaluation_EST_281211_FINAL.pdf	Dets. 2011	CPD Arenduskeskus; Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE
5	RM	NSRF (RSKS) hindamine. Kuna 2011. aastal läbi viidu perioodi 2007-2013 vahehindamine oli väga ulatuslik ja kattis suuresti ära ka RSKS hindamise põhi mured, ei osutunud otstarbekaks seda hindamist tellida.		
6	HTM	Euroopa Liidu töökefondide perioodi 2007-2013 teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse meetme rakendamise vahehindamine http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=11565	2010-2011	Balti Uuringute Instituut, Poliitikauuringute Keskus Praxis ja Technopolis Group Belgia
7	SoM	Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamise meetme hindamine (ettevõtlusega alustamise toetus, tööpraktika, tööharjutus) http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/THPhindamine_lõpparuanne_Praxis_30-11-2010.pdf http://www2.sm.ee/esf2007/files/Praxis_Summary.pdf	2010	Poliitikauuringute Keskus Praxis
8	SoM	Töölesaamist toetavate hoolekandemeetmete hindamine http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/Töölesaamise%20meetmete%20hindamine%20(TÜ%20E&Y)%20lõpparuanne_25_01_2011.pdf http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/ingliskeeelne%20kokkuvote.pdf	2010	Tartu Ülikool ja Ernst & Young
9	SoM	Tervislike valikute ja eluviiside soodustamise meetme hindamine http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/EY_tervislike%20valikute%20meetme%20hinda	2012	Ernst & Young – 31.08.2012

		mine_LÖPPRAPORT_2012.pdf http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/EY_tervislike%20valikute%20meetme%20hindamine_LÖPPRAPORT_31.08.2012.pdf		
10	SoM	Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamise meetme hindamine (tööturukoolitus, palgatoetus) http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/2012_06_18%20Tööturumeetmete%20hindamise%20lõppraport%20(CENTAR%20InterAct)%20final.pdf http://www2.sm.ee/esf2007/files/hindamine2010/Executive%20Summary.pdf	2011-2012	Eesti Rakendusuringute Keskus Centar ja InterAct Projektid & Koolitus
11	SoM	Soolise võrdõiguslikkuse edendamise meetme hindamine	2013 – Hankedokumentide ettevalmistamine algav IV kvartal 2012, hange kuulutatakse välja 2013 alguses. Hindamine on plaanitud lõppema 2013 suvi.	
12	SoM	Horisontaalsete teemade ja ESF spetsiifiliste teemade hindamine prioriteetses suunas „Pikk ja kvaliteetne tööelu“	2013-2014	
13	SoM	Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamise meetme hindamine (avatud taotlusvoorudes toetust saanud projektid)	2014-2015	
14	KKM	Vooluveekogude meetmetes tehtavate investeeringute mõju rakenduskava eesmärkide täitmisele – Hindamine ei osutunud vajalikuks		
15	KA/JMIN	Kommunikatsioonikava rakendamise tulemuslikkuse hindamine http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/KomPlaan_hindamisaruanne_IARK_151210_paranatud_version_250111.pdf http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/KomPlaan_hindamisaruanne_MARK_151210_paranatud_version_250111.pdf http://www.struktuurifondid.ee/public/hindamine/KomPlaan_Lopparuanne_EARK_151210_paranatud_version_250111.pdf	2010	CPD Arenduskeskus, AS Emor 15. detsember 2010
16	MKM	Ettevõtlusmeetmete mõjude hindamine – „Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamine“ http://www.mkm.ee/public/Ettevotlustoetuste_loppraport.pdf Summary of Enterprise and Innov;	2010-2011	Katrin Jaaksoo, Meelis Kitsing, Karel Lember, Tanel Rebane Lõpetatud 2012
17	MKM	Infoühiskonna arengukava hindamine	2010-2011	Leping sõlmitud, aruanne 2012 lõpuks.
18	HTM	Inimressursi arendamise rakenduskava üldhariduse ja noortevaldkonna meetmete hindamine – „Euroopa Liidu töukefondide programmiperioodil 2007-2013 Euroopa Sotsiaalfondist kaasrahastatavate meetmete „Noorsootöö kvaliteedi arendamine“, „Teavitamis- ja nõustamissüsteemi arendamine“ ning „Kooli poolelijätmise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine“	2012	Praxis, hindamine töös, aruanne valmib 2013 alguses

19	HTM	Inimressursi arendamise rakenduskava kutse- ja täiskasvanuhariduse meetmete hindamine	2012-2013
20	KKM	"Elukeskkonna arendamise rakenduskava" perioodi 2007-2013 raames elluviidavate projektide panus "Läänemere strateegia" prioriteetsetesse valdkondadesse ja nende alavaldkondadesse"	Hindamine ettevalmistamisel, hange välja kuulutatud.
21	MKM	Eesti energiatehnoloogia programmi vahehindamine	2012

1. Struktuurivahendite valikukriteeriumide hindamine.

Hindamise käigus analüüsiti struktuurivahendite rakendamise aluseks olevates dokumentides välja toodud eesmärkide vahelist kooskõla, toetavate tegevuste vastavust meetmete eesmärkidele, projektide valikusüsteemide asjakohasust ja tõhusust eesmärgipäraste projektide valikul ning horisontaalsete prioriteetidega arvestamist projektide valikul.

Kokkuvõtvalt toodi aruandes välja, et struktuurifondide meetmete valikusüsteemide toimivust võib hinnata rahuldavaks.

Hindamise tulemusi ja ettepanekuid on RM olulises osas juba rakendanud. Soovitus hindamislehed avalikustada on ellu viidud, samuti hakati 2011. aasta lõpus välja töötama 1.5.3 meetme tingimuste muudatusi. 2012. aasta jaanuaris said meetme tingimuste muudatused kinnitatud, kus muuhulgas on suurendatud jätkusuutlikkuse hindamiskriteeriumi osakaalu, meetme eesmärgi sõnastust ning toetatavate ja mittetoetatavate tegevuste loetelu vastavalt nimetatud hindamisest tulnud ettepanekule.

2. Perioodi 2007-2013 struktuurivahendite vahehindamine

Üldiselt on struktuurivahendeid kasutatud sihipäraselt ning need on olulisel määral kaasa aidanud Eesti majandusarengule ja konkurentsipositsiooni tugevdamisele. Toetatud tegevustega on liigutud seatud eesmärkide saavutamise suunas ja lisaks on struktuurivahendite abil õnnestunud leevendada majanduskriisi negatiivseid mõjusid. Samas on võimalusi vahendite kasutamist optimeerida ning saavutada rohkem kui täna.

Jrk	Järeldus	Soovitus	Vastutab	Reaktsioon
Strateegiline planeerimine				
1	Riigi tasandil on struktuurivahendite jaotamise strateegiline (nii regionaalne kui valdkondlik) planeerimine	Enne uut programmiperioodi tuleb põhjalikult läbi mõelda, kuidas ja milliseid tegevusi toetada, et need aitaksid kaasa Eesti tasakaalustatud arengule (nii regionaalselt kui valdkondlikult). Koostöö rakendussüsteemi eri tasandite sees ja vahel ning	KA	Uue perioodi tegevuste kavandamisele eelneb ulatuslik strateegiline eeltöö rahandusministeeriumi, kõigi haruministeeriumi ja kolmanda sektorite partnerite koostöös. Partnerite kaasamiseks toimuvad juba planeerimise algfaasis seminarid ja kohtumised. Tegevuste kavandamisele eelneb terve riigi

	ebapiisav:	partneritega peaks tugevnema. Selleks tuleb regulaarselt korraldada ühisseminare, mis aitavad kaasa nii süsteemse ülevaate tekkimisele toetatavate projektide osas, vältides dubleerimise probleemi ja võimaldades leida terviklikumaid lahendusi.		strateegiliste eesmärkide ülevaatamine tuginedes siseriiklikule ja välistrendide analüüsile, millega koos seatakse enne meetmete planeerimist riigi strateegilised prioriteedid EL raha kasutamisele.
2	- riigi regionaalpoliitilised eesmärgid on ebaselged, mistõttu puudub ühtne arusaam, mida oleks vaja erinevates Eesti regioonides arendada või saavutada;	Lisaks tuleb kokku kutsuda mõttekoda, mis annab SV rakendajatele nõu strateegiliste arengusuundade seadmisel (arvestades seejuures väliste teguritega) ning määratleb koostöös nendega üldised prioriteedid, millele tuginedes planeeritakse meetmed. Siinkohal on oluline jälgida, et mõttekoda ei jääks formaalseks institutsiooniks, vaid täidaks oma funktsiooni tihedas koostöös ministeeriumide ja teiste struktuurivahendite kasutamist koordineerivate asutustega.		Ministeeriumid, sotsiaalpartnerid ja välised eksperdid on kaasatud üleriigiliste eesmärkide täiendamisesse, EL vahendite kasutamiseks seatavate eesmärkide püstitamisesse ja sekkumisloogikate kavandamisesse. Täiendavat vajadust eraldi mõttekoja loomiseks ei ole.
3	- tegevuste toetamisel arvestatakse vähe demograafiliste arengutega;	Samuti tuleb arvestada, et mõttekoja loomise efekt on suurem, kui paralleelselt selle loomisega ja sellega koostöös tehakse vajalikke parendusi ka järeseires (tabeli järeldus nr 2), indikaatorite sisus (nr 3), indikaatorite ja eesmärkide (nr 5) ning teiste strateegiliste dokumentide (nr 8) omavahelistes seostes, sihtgruppide kaasamises (nr 14) ja projektide elluvijate omavahelise koostöö tihendamises (nr 15).		Sotsiaalpartnerite kaasamiseks on koostatud kaasamise kava, mille üldeesmärk on kaasatavate osapoolte väärtuslike teadmiste ja koostöö tulemusel koostada võimalikult kvaliteetsed rakenduskavad ja edaspidi saavutada nende eesmärgipärane elluviimine.
4	- puudub ülevaade, millistes piirkondades on mida toetatud, mis tekitab dubleeriva toetamise ohu ja seetõttu toob kaasa ressursside ebaotstarbeka paigutamise;	Hõlbustamaks mõttekoja tööd, tuleb vajadusel (juhul, kui mõttekoda leiab, et see oleks tööks vajalik) uue programmiperioodi kavandamise faasis läbi viia täiendavaid analüüse. Nende teostamise eest peaks vastutama korraldusasutus.		EL vahendite planeerimisprotsessiga paralleelselt toimub ex-ante hindamine. Selle käigus annavad välised eksperdid hinnanguid ja vajadusel teevad ettepanekuid plaanide korrigeerimiseks (eesmärgid, indikaatorid, rahastamisvalik jne), lähtudes planeerimise käigus tehtud vaheotsustest. Samuti on läbi viidud eesti sotsiaalmajandusliku olukorra ja tulevikutrendide analüüs, mida on arutatud ka partneritega.
5	- toetuste andmisel pööratakse vähe tähelepanu terviklikele lahendustele.	Tegevuste toetamisel tuleb tähelepanu pöörata terviklike lahenduste pakkumisele, lähtudes üldistest prioriteetidest.		Vastavalt uue perioodi vahendite kasutamise regulatsiooni eelnõudele tuleb viie fondi (ERF, ESF, ÜF, EMKF, EAFRD) vahendeid planeerida ühtse partnerlusleppe kaudu. See annab hea võimaluse planeerida erinevatest fondidest rahastatavaid tegevusi suuremas sünergias, valida optimaalseim rahastamisallikas, vältida vahendite dubleerimist, saavutada suurem mõju ja panustada eesmärkide saavutamisesse terviklikumalt. Uue perioodi planeerimise ettevalmistavas faasis on läbi viidud 2 analüüsi: Eesti sotsiaalmajandusliku olukorra analüüs ning Väliste tulevikutrendide analüüs. Lisaks lähtutakse käesoleva perioodi vahendite kasutamise kohta koostatud hindamisaruannetest ning valdkondlikest analüüsides ja uuringutest. Planeerimisprotsessis rahastamisvalikute tegemiseks on teiste hulgas seatud kriteeriumiteks: valdkondadeülene mõju ning vahendite kasutamise terviklikkus (nt struktuursete muutuste läbiviimine võimalikult terviklikult).
Järeldused				
6	Projektide pikemaajalise jätkusuutlikkuse mõõtmine on eri meetmete tasandil	Kokku tuleb kutsuda töögrupp, kes vastutab erinevate tegevuste jätkusuutlikkuse mõõtmise metoodika väljatöötamise eest.	KA	EL vahenditest rahastatavate meetmete jätkusuutlikkus on üheks meetmete valikukriteeriumiks. Metoodika väljatöötamine toimub Rahandusministeeriumi eestvedamisel koostöös strateegilise planeerimise

	ebauhtlane, kuigi info projektide pikemaajalise jätkusuutlikkuse kohta on strateegilise planeerimise ja toetatud tegevuste efektiivsuse hindamise aspektist oluline.			töörühmaga.
7	Valdavalt keskendutakse finantsilisele, mitte sisulisele järelele.	Lisaks finantsilisele kontrollile tuleb teostada toetatud projektide puhul ka sisulist järelele. Järelele (sh nii finants- kui sisulise järelele) andmeid tuleb koguda süstemaatiliselt. Järelele andmed tuleb keskselt koondada, et vajadusel saaks hõlpsalt teha analüüsi.		Mitmed RA-d plaanivad käesoleval perioodil hindamiste ja analüüside raames käsitleda projektide sisulist järelmõju ja tulemusi, mis ilmnevad viitega pärast projektide lõppu. Perioodil 2014+ toimub järjepidev sisuline seire vastavalt seatud indikaatoritele ja eesmärkidele. Andmeid kogutakse süstemaatiliselt SFOSi.
Indikaatorid				
8	Liialt keskendutakse väljundindikaatoritele, mis mõeldavad toetatavate tegevuste otseseid väljundeid, kuid vähe on indikaatoreid, mis mõeldaksid, kas projektide elluviimine on ka tegelikult aidanud liikuda eesmärgi saavutamise suunas (st pikemaajalist mõju).	Senisest enam tuleb lisaks väljundindikaatoritele kasutada elluviidud tegevuste pikemaajalisi mõjusid mõõtvaid tulemusindikaatoreid, mis on heaks sisendiks järgnevate perioodide tegevuste planeerimisel ja võimaldavad hinnata, millised toetatavad tegevused on jätkusuutlikumad.	KA, RA-d ja RÜ-d	Perioodi 2007-2013 rakendamisel täiendavaid indikaatoreid lisama hakata ei ole mõistlik. Tegevuste tegelike tulemuste ja pikemaajaliste mõjude mõõtmise korraldavad RA-d ja RÜ-d uuringute või hindamiste kaudu. Vajadusel lisatakse täiendavaid ja tulemusi paremini väljendavaid indikaatoreid seirearuannetesse.
9	Esineb ebatäpsusi indikaatorite sõnastamisel.	Tuleb koostada juhendid, mis selgitavad nii indikaatorite sisu kui mõõtmise metoodikat.	Uu(t)e OP(-de) väljatöötaj ad	Indikaatorite teema alased koolitused on kavandatud.
10	Indikaatorite tasemete mõõtmise metoodika on kohati ebaselge ja ebauhtlane.	Läbi tuleb viia läbi (võimalusel ühis-)koolitused planeerijatele, rakendajatele ja toetuse saajatele, et kindlustada indikaatorite ühene mõistetavus.	Uu(t)e OP(-de) väljatöötaj ad, RA-d	Uue perioodil prioriteetse suuna (PS) tasandil kavandatakse indikaatoreid puudutavate juhendite koostamist ja koolituste korraldamist.
11	Esineb eesmärgi, kus kasutatavad indikaatorid ei mõõda sisuliselt tegevuse mõju.	Iga eesmärgi puhul tuleb lisaks väljundindikaatoritele määratleda vähemalt üks sisuline mõju hindav indikaator. RA-d peavad üle vaatama indikaatorite komplektid ja hindama, kuivõrd need võimaldavad meetmete progressi hindamist ja eesmärkide saavutamist.	Uu(t)e OP(-de) väljatöötaj ad, RA-d	Perioodil 2007-2013 analüüsivad RA-d ja RÜ-d olemasolevate indikaatorite komplekte, korrastavad indikaatoreid ja vajadusel korraldavad tegevuste tegelike tulemuste ja mõjude mõõtmise uuringute või hindamiste kaudu. Käesoleval perioodil toetume hindamiste tulemustele. Vajadusel on RA-d esitanud seirearuannetes täiendavaid indikaatoreid, mida rakenduskavas ei ole. Perioodil 2014+ mõjuindikaatoreid ei seata, tegevuste mõju hinnatakse hindamiste kaudu.
12	Kuivõrd indikaatorid töötatakse välja enne meetmeid, siis on kohati probleeme sellega, et indikaatorid (eelkõige väljundindikaatorid) ei ole kõige sobivamad meetmete edu hindamiseks.	Töötada indikaatoreid välja kahes etapis: Esmalt rakenduskava mõju- ja tulemusindikaatorid ning alles koos konkreetsete meetmete väljatöötamisega väljundindikaatorid.	KA, RA-d ja RÜ-d	Indikaatorid töötatakse välja KA, RA ja RÜde koostöös.
13	Kuna indikaatorite lisamine	Fikseerida iga meetme puhul meetme määrukses, millist		Uue perioodi vahendite kasutamise planeerimiseks on KA poolt koostamisel

	on pikaajaline protsess, siis ei soovita muutmise protsessi ette võtta.	rakenduskava indikaatorit (või indikaatoreid) ta aitab täita[2], tuua selgelt välja seosed meetme eeldatava mõju ja eesmärgi saavutamise vahel.		sekkumisloogikate kavandamise juhis, mis sisaldab meetmete kavandamise, eesmärgistamise ja indikaatorite seadmise suuniseid. Vahendite kavandamisel jälgitakse, et erinevatel tasanditel (prioriteetne suund, meede) seataks eesmärgid ja indikaatorid, mis moodustavad omavahel loogilise ahela ja on hierarhilises seoses.
14	Teatud juhtudel on indikaatori sihttase seatud EL-i näitajatest tulenevalt ebareaalselt kõrgeks.	Indikaatorite sihttasemete määratlemisel tuleb arvestada reaalsel olukorda ja sihttasemete saavutamise võimalusi.	Uu(t)e OP(-de) väljatöötajad	Arvestatakse kindlasti uue perioodi indikaatorite seadmisel. Uue perioodi vahendite kasutamise kavandamisel analüüsitakse käesoleva perioodi kogemusi indikaatorite sihttasemete täitmise kohta ning kaasatakse indikaatorite sihttasemete prognoosimiseks ministeeriumite analüüsikompetents.
15	Kohati on indikaatorid vähe seotud või pole kooskõlas valdkonda reguleerivates siseriiklikes raamdokumentides sisalduvate indikaatoritega, mistõttu jälgivad RA-d ja RÜ-d pigem viimaste saavutamist.	Siduda rakenduskavade indikaatorid tihedamalt riiklikest vahenditest finantseeritavate arengudokumentide indikaatoritega.	KA, RA-d, RÜ-d	Soovitust on hakatud täitma uue perioodi planeerimisel, kus on lähtekohaks valdkondlike arengukavade ja rakenduskavade lõimitud koostamine.
16	Üksikutel juhtudel mõjutavad teostatavad tegevused mõõdetavat indikaatorit vastassuunas.	Tegevuste väljatöötamisel tuleb arvestada, et nad oleksid teiste tegevustega kooskõlas ning ei mõjutaks indikaatorite saavutustaset vastassuunaliselt.	RA-d ja RÜ-d	Uue perioodi eelhindamise lähteülesandes on üheks küsimuseks tegevuste ja indikaatorite kooskõla. Samuti analüüsitakse rahastamisprioriteetide valikul ja meetmete kavandamisel nende omavahelist sisulist kooskõla. RA-d ja RÜ-d võtavad arvestavad soovitusena uue perioodi planeerimisel.
17	Horisontaalsete teemadega arvestamine on rakenduskavade ja prioriteetsete suundade lõikes ebahühtlane.	Täiendada projektitaotluste hindamiskriteeriume.	Uue OP väljatöötajad	Soovituse täitmine on oluline. Projektitaotluste kriteeriumites on kavandatud tõsta horisontaalsete teemadega arvestamise prioriteetsust.
18	Ei mõõdetata horisontaalsete teemade eesmärkide poole liikumist.	Töötada välja üldised horisontaalseid arenguid mõõtvad indikaatorid. Tugevdada horisontaalsete eesmärkide saavutamise seiret/hindamist.	Horisontaalsete teemade osas pädevad ametkonnad koostöös RA-de, RÜ-de ja KA-ga, Seirekomisjonid	Uue perioodi programmeerimisel on kavandatud horisontaalseid arenguid mõõtvad indikaatorid. Kaasatakse RA/RÜd ning seirekomisjonid.
Toetuste planeerimine				
19	Paljudel juhtudel viibis tegevuste alustamine (ja seega eesmärkide suunas liikumine) programmperioodi alguses,	Korraldada perioodi eel täiendavaid koolitusi, et RA-d ja RÜ-d suudaksid uuel programmperioodil oma tööd võimalikult efektiivselt teha, ning alustada tegevuste elluviimisega planeeritud ajal.	KA, RA-d ja RÜ-d	Uue perioodi alguses korraldatakse vastavad koolitused rakendajatele.

	kuna vastutuse jagunemine oli ebaselge ja mitmed eeltööd võtsid oodatust kauem aega.			
20	Teatud juhtudel esineb tõsisemaid probleeme taotlejate võimekuse osas projektidele toetust taotleda ja tegevusi ellu viia.	a. Meetmete lõikes tuleb korraldada projektitaotlejatele suunatud koolitusi, kus selgitatakse, millised on nõuded projektitaotlejatele ja millele tuleks tegevuste elluviimisel tähelepanu pöörata. b. Meetmete puhul, kus huvi toetuste vastu on vähenenud, tuleb teha sisuanalüüs, et tuvastada huvi vähesuse põhjused. c. Senisest veelgi rohkem tuleks kommunikeerida edulugusid, et tunnustada edukaid projektide elluviijaid ja tuua häid näiteid, millest on taotlejatele kasu.	RA-d ja RÜ-d	a. RA-d ja RÜ-d teevad regulaarselt koolitusi ja teabepäevi toetuse saajatele, potentsiaalseid taotlejaid kaasatakse juba meetmete planeerimise protsessi. Samuti on olemas juhendid toetuse taotlemiseks. b. Analüüse on vajadusel tehtud, samuti on huvi suurendamiseks kasutatud meetme määruste muutmist. RA peab jälgima meetme rakendamist ning tagama toetuse kasutamise c. Edulugude kommunikeerimisega tegeletakse jooksvalt: koostatakse raamatuid, teavitatakse elektrooniliste kanalite ja mängude kaudu.
21	Meetmete väljatöötamisel on teatud juhtudel liiga vähe kaasatud sihtgrupe, mis on vähendanud meetmete mõjusust ja toonud kaasa ajakulu.	Meetmete määruste koostamisel tuleb hakata võimalikult varajases staadiumis potentsiaalseid taotlejaid ja muid meetme tegevustega mõjutatavaid huvigrupe kaasama.	KA, RA-d ja RÜ-d	Uue perioodi planeerimisel on kaasamine senisest suuremas fookuses ja seda hoitakse ka programmeerimise faasis – meetme määruste väljatöötamisel. Kaasamise paremaks korraldamiseks on ministeeriumite poolt ühiselt koostatud ja heaks kiidetud kaasamise kava, mis püstitab kaasamise eesmärgi ja kirjeldab partnerite kaasamise etapid ja viisid. Kaasamise koordinaatoritele ministeeriumites on toimunud kaasamise koolitus, milles analüüsiti uue perioodi kaasamise viise ja tegevusi.
22	KOV-ide vähenenud ja väga ebaühtlane finantsvõimekus ja inimressurss ei võimalda struktuurivahendite abi parimal viisil kasutada, kuigi rakendatavad meetmed aitaksid arengule kaasa.	Toetatavate tegevuste osas tuleb valdkondades, kus KOV-id on peamised kasusaajad, senisest rohkem otsustamisesse kaasata maakondlikku tasandit ja kaaluda otsustamise viimist osaliselt maakondlikule tasandile. Sellisel juhul peaksid maakondlikul tasandil (sõltuvalt korraldusest kas maavalitsustest või KOV-ide liitudes) tehtavad otsused olema tihedalt seotud riiklikul tasemel kokkulepitud prioriteetide ja regionaalsete arengusuundadega. Meetmete määrustes peab praegusest rohkem tähelepanu pöörama KOV-ide (aga ka ettevõtete ja KOV-ide ning ettevõtete) omavahelise koostöö soodustamisele (eriti regionaalarengut puudutavate tegevuste puhul). Samuti tuleb oluliste ja väga mahukate investeeringute puhul kaaluda võimalusi koostööks teiste (lähiriikidega).		Sõltub kavandatavate meetmete spetsiifilisusest. Uue perioodi planeerimisel analüüsitakse KOV-ide halduskoormuse võimekust maakonna tasandil otsuste langetamiseks. Ka käesoleval perioodil on teatud meetmetes otsustamine viidud maakondlikule tasandile (regionaalarengu prioriteetses suunas). Lisaks on mitme meetme puhul KOV üksuste koostööprojektid või regionaalse ulatusega projektid saanud hindamisel boonuspunkte. Nõrgaks kohaks on seni olnud nii regionaalse tasandi planeerimine kui riiklikul tasandil poliitikate regionaliseerimine. Leiame, et prioriteetide seadmisel on oluline rakendada dialoogi, mille käigus kombineeritakse KOV tasandi teadmisi kohalikest vajadustest regionaalse vaate ning riikliku nägemusega, milliseid tegevusi/projekte millises regioonis/maakonnas käivitada. Samuti on võimalik kaaluda omafinantseeringu määra regionaalset diferentseerimist (teatud strateegiliste projektide puhul ka kuni 100%lise toetuseni).
23	Tänapäevases süsteemis esineb probleeme (eeskätt puudujäägid strateegilises planeerimises ja eesmärkide täitmist mõõtvast indikaatorite süsteemis ning sisulise järeleseire vähesus), mille lahendamiseks ei ole piisavalt alust rahaliste vahendite ümbersuunamise otstarbekuse üle otsustamiseks.	Kuna süsteemis esineb probleeme, mille lahendamine võimaldaks eesmärkidesse panustamiseks asjakohaselt meetmete elluviimist ja vajadusel ümberkujundamist korraldada, ei ole praeguses seisus põhjendatud ressursside ümber tõstmise prioriteetsete suundade vahel. Juhul, kui praegu kavandatud tegevuste puhul jääb ressursside üle, tuleb kaaluda nende suunamist täiendavate prioriteetsete suuna eesmärkidesse panustavate tegevuste ja/või meetmete rahastamiseks, arvestades võimalusi pika- ja lühemaajaliste tegevuste kombineerimiseks.	KA	Perioodil 2007-2013 ei ole plaanis ressursside ümberõstmist prioriteetsete suundade vahel. 2012.a kevadel tehtavad rakenduskavade muudatused on samuti prioriteetsete suundade sisesed, ressursside suundade vahel ei tõsteta. Pigem püüavad RAd vahendite eesmärgipärase ja maksimaalse kasutamise nimel laiendada toetatavate tegevuste või toetuse saajate ringi.

Rakendussüsteemi toimivus ja efektiivsus

24	Rakendussüsteemi struktuuris esineb ülesannete kattuvust, millest tulenevalt erinevate asutuste vastutused ei ole alati piisavalt selged. Inimressursse on süsteemis üldiselt pigem vähe. Paljudel administratsiooni töötajatel ei ole piisavalt selge, kelle poole milliste küsimuste puhul pöörduda. Kulutatakse suhteliselt palju aega vastastikuse kontrollimise ja aruandluse ning koordineerimise peale. Seetõttu ei jõuta süsteemis piisavalt tegeleda sisulisemate ülesannetega nagu seire, analüüs ja meetmete muutmine. Otsuste tegemise kiirus on kohati ebapiisav. Mitme RÜ-d on lisaks samade meetmete raames ka TS-d, mistõttu võib tekkida probleeme kohustuste lahususega.	Oluliselt lihtsustada rakendussüsteemi struktuuri, säilitades olemasolev inimressurss ning jagades see ümber vastavalt funktsioonide ümberjaotumisele: a) Kaotada ära JM tasand. b) Vähendada eraldiseisvate RÜ-de arvu kuueni: jätta alles EAS, INNOVE, KIK, Kredex, Archimedes ning luua uus transpordi RÜ MKM-i; kaotada ära MNT, VTA, TJA ja TLL kui RÜ-d. Ära kaotada eraldiseisva RÜ-na SoM, kelle ülesanded viia üle INNOVE-sse. RIA puhul kaaluda RÜ-na jätkamist uuel perioodil, sõltuvalt vastavatest planeeritavatest meetmetest. Juhul, kui otsustatakse RIA eraldiseisva RÜ-na ära kaotada, tuleks tema ülesanded üle viia uude MKM-i RÜ-sse või EAS-i. Vastavate muudatuste tegemisel peaks lähtuma ka 2014-2020 perioodi eesmärkidest ja toetatavatest valdkondadest ning SV-välise ülesannete jaotuse loogikast asutuste vahel, mida ei ole antud hindamise raames käsitletud c) Tsentraliseerida funktsioonid: Järelevalve RÜ-de/RA-de üle viia KA-sse. KA järelevalve tegevusi konkreetsemaks muuta, selgemalt tutvustada teistele süsteemi osapooltele ning nende tulemusena tehtavaid muudatusettepanekuid spetsiifilisemalt sõnastada (selliselt, et nende elluviimist oleks võimalik hinnata). d) Seire koordineerimine taandada kahele tasandile: KA-le suurem roll koordineerimisel ja rakenduskava(de) seirearuannete koostamisel; vabastada RÜ-d seirearuandluse koormusest ning viia see RA-de tasandile. e) Tugevdada koordineerimise asutuste sees: Vähendada KA ülesandeid täitvate osakondade arvu kahe piiritletud ülesannetega osakonnani: strateegiine (rakenduskavade koostamine ja muutmine, meetmete planeerimine ja muutmisel sisendi andmine, seire, hindamine, uuringud ja analüüsid) ja rakenduslik (järelevalve, õigusaktid, SFOS, kommunikatsioon) pool. f) Selgelt eristada erinevad tasandid ühe asutuse sees: nende meetmete puhul, kus asutus täidab nii RÜ kui TS ülesandeid, peaks vastav RA üle võtma RÜ funktsioonid, nagu näiteks hea praktika näide – HTM võtab nende meetmete osas RÜ funktsioonid üle, kus INNOVE on TS. Juhul, kui see nõuaks ebaproportsionaalset ressursside ümberpaigutamist (nagu nt EAS-i	Koordineerib KA	a) Uuel programmiperioodil on kõik struktuurivahendid koondatud ühte rakenduskavasse, mistõttu seiretegevust hakkab koordineerima KA (sh seirekomisjoni töö korraldamine, seirearuande koostamine). Sellest tulenevalt pole JM tasandit perioodil 2014-2020 otstarbekas. b) 2014-2020 perioodil toetusi rakendavate RÜ-de arv määratakse pärast rakenduskava toetatavate valdkondade kinnitamist. RÜ-de arvu ei ole võimalik fikseerida enne, kui on teada täpsed valdkonnad ja tegevused, mida hakatakse rahastama. Eesmärk on optimeerida RÜ-de arvu, kuid lõplik otsus põhineb rahastatavatel valdkondadel ja asutustevahelisel SV-välise ülesannete jaotuse loogikal. Kindlasti arvestame valikul RÜ-de SV rakendamise kogemust, kompetentsi ja suutlikkust. Juba 2007-2013 plaanis koondada transpordi RÜ-sid kokku. VTA liidetakse alates 01.01.2013 RÜ osas TJA-ga ning RÜ-ks jääb TJA. c) Järelevalve osas alustab KA juba käesoleval perioodil tugevamat järelevalve tegevuste koordineerimist nii RÜdes kui ka RAdes. d) Seire osas suureneb uuel programmiperioodil oluliselt KA roll, kes hakkab koostama rakenduskava seirearuannet (SF registri andmete põhjal) ja koordineerima seirekomisjoni tööd. RA annab seirearuandes sisendi valdkonna sisuanalüüsi osas. RÜd seirearuandluse koormusest täielikult vabastada ei ole võimalik, kuna RÜ tasandilt tuleb aruandes algne sisend ja andmete kontrolli ja vajadusel koondamise osas on RÜ kaasamine vajalik. e) 2011. aastal tehtud RM struktuurimuudatusega täidavad KA ülesandeid RM-is kaks osakonda: EL struktuurivahendite ja välisvahendite osakond (VFO) ja Riigieelarve osakond (RO). RO tegeleb strateegilise poolega ja VFO rakendusliku osaga. Mõnede KA funktsioonide (nt meetmete ja tegevuste planeerimine ja seire) täitmise on kaasatud mõlemad osakonnad, kuid RM siseste protseduuridega on määratud mõlema osakonna ülesanded ja tegevused konkreetse funktsiooni täitmisel. f) Juhtimis- ja kontrollisüsteemide kirjelduses on toodud ülesannete ja funktsioonide jaotus RÜs, kui RÜ on ka toetuse saajaks. Samuti teostab RA järelevalvet RÜ tegevuse üle nii RÜ kui toetuse saaja funktsioone täites. KA omakorda kontrollib RA järelevalvetegevuse põhjalikkust ja korrektsust.
----	---	--	------------------------	--

		programmide puhul), võib suurte RÜ-de puhul RÜ ülesannete RA poolt ülevõtmise asemel erandina tagada RÜ ja TS ülesannete asutusesisest lahushoidmist. Sel juhul tuleks tugevdada järelevalvetegevusi selle RÜ üle.		
25	Rakendussüsteemi tagasiside funktsioon ei toimi piisavalt: meetmete elluviimisele ei tule piisavalt kvaliteetset sisulist informatsiooni selle kohta, kas tulemused saavutatakse.	Tugevdada seireprotseesse: A) Kohandada seirearuannete vormid ja juhendid selliselt, et need sisaldaks rohkem strateegilist analüüsi. Vähendada alt-üles (TS-delt ja RÜ-delt kogutud) andmete agregeerimise olulisust tulemuste ja mõjude progressi mõõtmisel.	KA	Tulenevalt EK soovist on KA nii 2011. kui 2012. aastal seirejuhendit ja seirearuande vormi täiendanud eesmärgiga muuta seirearuandeid sisulisemaks, et need sisaldaks rohkem analüüsi.
26	Seireandmed ei sisalda ega võimalda piisavalt kvaliteetset analüüsi ning nad laekuvad liiga hilja selleks, et strateegilisi muudatusi õigeaegselt algatada. Samas andmeid, mida on olemas, ei analüüsita piisavalt.	Suurendada RA-des (ja KA-s) analüütilist võimekust, muuta ka projekti tasandil kogutavad andmed sisulisemaks, aruannete kommenteerimisel ja järelevalve teostamisel (TS-de üle) rohkem arvestada sisuga, lisaks administratiivsetele aspektidele.	RAd (+KA)	KA plaanib jätkuvalt tõsta RA-de ja RÜ-de analüütilist võimekust koolituste kaudu (seirearuannete analüüsi koolitus planeeritud sügisesse). RA-de pädevus ja analüüsivõimekus suureneb kogemuse tekkimisega ning arusaamisega, milliseid andmeid täpselt analüüsiks vaja on.
27		Ära kaotada RÜ-de poolt koostatavad meetme aruanded.	RA-d	KA poolt seadusandluse alusel RÜ-delt meetmete aruannete koostamist ei nõuta ning ka paljud RA-d ei nõua seda. Mõnedes meetmetes koostatakse aruanded eesmärgiga saada sealt sisend prioriteetse suuna aruandesse. RÜdele jääb sisendi andmise kohustus seirearuannetesse.
28	Seirearuannete koostamise protsess on liiga pikk ja võtab liiga palju ressursse.	Vähendada rakenduskava seirearuannete koostamise protsessile kuluvat aega kolme kuuni.	KA ja RAd	OP seirearuande koostamise ajakava lühendamine on mõeldav uuel perioodil, kui aruandlustasandite hulk on eeldatavasti vähenenud ja sisulise mõjuanalüüsi hulk nn tavaaruannetes tunduvalt väheneb.
29	SFOS ei ole piisavalt kasutajasõbralik ja kohati napib kiirust. Finantsinformatsioon on reeglina hea kvaliteediga, kuid administratsioon ei usalda täielikult sisestatud andmeid projektide sisu kohta (nt tulemused), mis ei võimalda alati sisulise progressi analüüsi kõrgematel tasanditel (meetmed, prioriteetsed suunad). SFOS-i andmete sisestamise ülesanne põhjustab RÜ-dele (vajab palju käsitsi tööd) suurt töökoormust.	Jätkata ja intensiivistada SFOS-iga seotud arendustööd. Lisaks: A) Kaasata tugevamalt strateegilise planeerimise ja seirega tegelevad ametnikud (RA, KA).	KA koostöös RA-dega	SFOS arenduste juures kaasame jooksvalt seire, järelevalve jm asjaspepuutuvaid isikuid. Lisaks on SFOSi arenduste juurde kaasatud rakendussüsteemist KIK ja Innove. Perioodi 2014-2020 arendustes osalevad ka strateegilise planeerimisega seotud ametnikud (sh rakendussüsteemi ja indikaatorite väljatöötamise eest vastutavad isikud). RA-delt ja RÜ-delt kogume sisendi ja info soovide ja vajaduste kohta.
		Suurendada SFOS-i kiirust (nt serverite võimsus, tehniline tugi).	KA	Probleemi lahendamiseks tegeletakse etapiviisiliselt. Märtsis 2012 on tehtud arhitektuuriline uuendus (suurendab kõikide komponentide kiirust). Edasi tegeletakse kiiruse optimeerimisega moodulite lõikes.
		Oluliselt vähendada SFOS-i sisestatavate andmete eelneva töötlemise vajadust RÜ-s.	RÜd	Valmimas on e-taotluste ning e-maksetaotluste esitamise keskkond taotlejatele ja toetuse saajatele.
		Võimaldada taotlejatel ja TS-del otse sisestada SFOS-i nii palju kui võimalik neid andmeid, mida praegu sisestavad RÜ-d. Selleks tuleb toetuse saajaid koolitada.	KA koostöös RÜ-dega	Saab arutleda kui e-taotluste esitamise moodul on valmis ja testitud. Esialgu tegeleb e-taotlustega Innove ühe taotlusvooru raames.
		Teostada SFOS-i andmete korrektsuse üle tugevamat järelevalvet.	RÜ-d, koostöös RA-dega	Kavandamisel on RA-de kontroll andmete üle ja vajadusel paranduste tegemine. KA teostab ka edaspidi pidevat järelevalvet SFOSi andmete õigsuse üle. RA-d ja RÜ-d teostavad SFOS andmete inventuuri, et tagada korrektsem SFOSi täitmine.
		Võimalusel täpsemalt ühtlustada erinevate meetmete projekti taotlusvorme ja lõpparuande vorme SFOS-is nõutud infoga (struktuuri vastavus).		Taotlusvormi põhiosa on kõigil meetmetel ühesugune, iga RÜ võib lisada oma meetmepetsiifilise vormi täiendava info kogumiseks.
Rakendussüsteemi maksumus				
30	Struktuurivahendite	Jätkata kuluinfo kogumist iga-aastaselt hindamise käigus	KA	Rakendussüsteemi maksumuse info oli kahtlemata kasulik, kuid KA ei pea

	rakendamise maksumuse kohta on palju informatsiooni TA kuluinfo näol olemas. Selleks aga, et saada täpsem ülevaade, millele peamine resurss süsteemis kulub ning kus oleks võimalik rakendamise efektiivsust tõsta, on vaja koguda täiendavat infot seoses erinevate funktsioonide täitmisega erinevatel tasanditel.	väljatöötatud kuluinfo mudeli alusel: Kuluinfot koguda kahe kategooria lõikes: administratsiooniga otseselt seotud kulud ja muud kulud, aluseks võtta olemasolev TA info. FTE infot koguda viie põhifunktsiooni kaupa: juhtimine, planeerimine, toetuse jagamine, aruandlus ja kontroll; Rakenduskavade puhul piirduda kulude jagamisel prioriteedi tasemega.	koostöös teiste rakendus-süsteemi asutustega	vajalikuks ega ressursside mõttes võimalikuks sellist infot iga-aastaselt koguda.
Toetuse jagamise korraldus				
31	Tänane toetuse jagamise süsteem üldjoontes toimib, kuid kohati esineb killustatust, kuna erinevaid toetuse jagamise meetodeid (programmid, investeeringute kavad, avatud taotlemine ja nende kombinatsioonid) on palju ning nende valik on senini olnud vähe süsteemne.	Kasutada uue programmiperioodi meetmete planeerimisel hindamise käigus väljatöötatud otsustuspuud sobivaima toetuse jagamise viisi valimiseks.	KA koordineerib, koostöös RA- ja RÜ-dega	KA hinnangul on tegemist ühe võimalusega toetuste jagamise viisi valimiseks, mille rakendamist kellelegi kohustuslikuks ei tehta.

1. Euroopa Liidu tõukefondide perioodi 2007 – 2013 teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse meetmete rakendamise vahehindamine.

Vahehindamine keskendus kuuele meetmete asjakohasust ning rakendamise asjakohasust puudutavale hindamisküsimusele. Hindamisküsimustele vastuste leidmiseks viidi läbi kaheetapiline analüüs – esmalt analüüsiti valdkonna struktuurifondide strateegilist planeerimist ja juhtimist, teises etapis vaadeldi meetmete rakendamist, kasutades seejuures ka detailsema vaate saamiseks juhtumianalüüse. Analüüsitulemuste valideerimiseks viidi seejärel läbi ekspertpaneel – seminar, millesse kaasati osalisi nii valdkonna poliitikakujundajate kui ka ekspertide seast.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et kõrghariduse ning teadus- ja arendustegevuse meetmed toetavad kõrghariduse ja T&AI strateegiate eesmärkide saavutamist. IARK-is ja MARK-is seatud mõõdikute sihttasemed valdavas osas saavutatakse, kuid kõrghariduse ja TA&I strateegiate peaesmärgid, mis on ka RSKS-i eesmärgid, jäävad eelöeldule vaatamata suure tõenäosusega saavutamata. Samuti võib öelda, et **kõrghariduse ja T&A meetmete planeerimine ja elluviimine on seni kulgenud üldjoontes hästi.**

- 1) Meetmete kogumit võib pidada eesmärkide saavutamiseks piisavaks. Puudusena tuleb siiski välja tuua ebamäära meetmete sekkumise loogikat, sh meetmete avamise ebaloogilist järjestamist. Käesoleval programmeerimisperioodil ei ole vajalik uute täiendavate meetmete avamine, vaid olulisem on keskenduda olemasolevate meetmete tulemuslikule rakendamisele. Hindajate arvates on rakenduskavades seatud indikaatorid strateegilise juhtimise tagamiseks küllalt formalistlikud ning sihttasemed on määratud konservatiivselt. Kuigi suurem osa rakenduskavades määratletud indikaatorite sihtidest saavutatakse edaspidi, ei taga see kõikide RSKS-is esindatud KH ja TA&I strateegiate eesmärkide täitmist.
- 2) Struktuurivahendid on tugevalt panustanud kõrgharidus- ning T&A süsteemi arengut takistavate tegurite ületamise, aidates kaasa konkurentsivõimelisema süsteemi arengule. Edu alusena võib välja tuua väärtusliku kogemustepagasi tekkimise kõigil struktuurivahendite rakendamisega seotud tasanditel (ministeerium, rakendusüksus, kasusaajad). Kõige paremini käivitunud ja suurima mõjuga meetmeteks võiks lugeda teaduse tippkeskuste toetamist ja mobiilsusprogramme (DoRa, Mobilitas), mille rakendamise jätkamist peaks kindlasti kaaluma ka järgmisel programmeerimisperioodil.
- 3) Meetmete aeglase käivitamise üheks põhjuseks on olnud suur meetmete arv. Strateegilisel tasemel ei olnud HTM võimeline üheaegselt nii suurt arvu meetmeid loogilises järjestuses kavandama ning käivitama. Meetmete suur arv on kaasa toonud märkimisväärse administratiivse koormuse nii kasusaajatele kui rakendusüksusele. Suure halduskoormuse tingimustes ei tekkinud RÜ-s piisavalt teadmisi ja arusaamist, milline on meetmete oodatav koosmõju ning kuidas meetmed omavahel suhestuvad. Struktuurifondide taotlejate jaoks tähendas suur meetmete arv ning sellega kaasnenud halduskoormus, et ühe tervikprojekti/suure eesmärgi elluviimise tarvis tuli vahendeid taotleda erinevatest üksteist täiendavatest meetmetest. Seiresüsteem ei ole võimaldanud saada meetmete rakendamise kohta piisavalt strateegilist informatsiooni ning seeläbi pole seirekomisjonidel olnud võimalik astuda ka vajalikke samme olukorra parandamiseks.
- 4) Arvestades konservatiivselt seatud eesmärgi (indikaatoreid), on eesmärkide saavutamine tõenäoline. Seejuures on enamus meetmete eelarved suures osas kinnitatud ning peamised meetmed (suure eelarvega) on hästi käivitunud. Uue programmeerimisperioodi lähenemisel ohustab programmide jätkusuutlikkust rahastamise peatumise risk – see puudutab nii teaduse infrastruktuuri kui ka nõrkeid meetmeid (doktorikoolid, mobiilsusskeemid jne).
- 5) Projektide rakendamist on aeglustanud mitmed tegurid, sh kohmakad rahastamise reeglid ning RÜ ebapiisav tugi kasusaajatele. Rakendusüksus peaks pakkuma taotlejatele taotlemisprotsessi käigus senisest rohkem tuge (info jagamise ja avalikustamise suurendamine, taotlejate juhendamine) ning aitama keerukamate protseduuriliste küsimuste lahendamisel (nt riigihankereeglid, raamatupidamise/auditireeglid, riigihangete juristi töölevõtmine jne). Olukorda aitaks lahendada RÜ personali töö ümberkorraldamine, pöörates rohkem tähelepanu toetavatele

tegevustele ja vähendades lauskontrolli osa. Ranged abikõlblikkuse reeglid võivad takistada kasusaajatel meetmete eesmärkide saavutamist, sest need piiravad liialt selleks sobivate tegevuste valikut. Seepärast oleks võimalusel vajalik projektide elluviimise protsessi kiirendamiseks lihtsustada abikõlblikkuse reegleid, tugevdades samas järelevalveprotsessi saavutatavate tulemuste osas. Aeglane väljamakseprotsess mõjutab eriti tugevalt väiksemate organisatsioonide, kelle omafinantseerimise võimekus on niigi piiratud, likviidsust ning seeläbi piirab osaliste ringi juba teada-tuntud organisatsioonidega. TS likviidsuse tagamiseks on vajalik väljamaksetaotluste menetlemise kiirendamine.

- 6) Käesoleval perioodil on rõhk olnud kõrghariduse ning T&A infrastruktuuri arendamisel, seejuures ei ole pööratud piisavalt tähelepanu kaasnevatele tegevustele, mis tagaksid nende investeeringute käigushoidmise ja tasuvuse. Olemasolev killustatud rahastamismudel, kus langetatakse infrastruktuuri investeeringute ning õppe ja teadustegevuse rahastamise otsuseid üksteisest eraldatult ei taga, et hoonete või aparatuuri hanke rahastamisele järgneb ka nende täielikuks rakendamiseks vajalik õppe- ja teadustegevuse rahastamine või vastupidi. Vaatamata ministeeriumitevahelistele headele suhetele tuleb siiski esile tuua meetmetevahelist vähest kooskõla ja koordineerimist rakendamise tasandil. See puudutab nii (kõrg)hariduse ja teaduse meetmete omavahelisi seoseid kui ka nende seoseid majandus- ja innovatsioonipoliitikaga. Praeguste meetmete tulemusena on ehk liiga palju keskendutud infrastruktuurile ja liiga vähe teistele elementidele, mis muudavad investeeringud tasuvaks. **Järgmisel perioodil tuleks panna enam rõhku inimressursi arendamisele.**

Kehtivad struktuurivahendite rakenduskavad ei käsitle piisavalt mitmeid kõrgharidus- ning teadus ja arendustegevuse süsteemi toimimise seisukohalt olulisi aspekte nagu demograafilised probleemid, teaduse ja ettevõtluse koostöö, teaduse rahvusvahelistumine, laiem küsimus Eesti kui töö- ja elukohariigi atraktiivsusest välisestlastele, -õppejõududele ja -tudengitele.

Pikemas perspektiivis on eelkõige soovituselt püüda vähendada meetmete arvu selliselt, et taotlejatel oleks võimalik rahastamist taotleda omavahel seotud tegevuste kogumile, mis aitavad konkreetset eesmärki/tulemust saavutada (mitte kitsaste tegevuste läbiviimiseks). Tugevam temaatiline fookuseerimine, mis oli küll juba sellel perioodil kavas, kuid mida ei toimunud, aitab kaasa selgema sekkumisloogika tekkimisele ning võimaldab eri organisatsioonide koostöös (konsortsiumitena) taotleda rahastamist konkreetsetele TA valdkonna ühisprojektidele.

Järeltegevused

Paljud järeldused ja soovitused puudutavad järgmise programmperioodi planeerimist ning HTM kui RA kavatseb neid selles protsessis arvesse võtta, et käesoleva perioodi õppetunde efektiivselt kasutada.

Jooksvat perioodi puudutavate soovituste järeltegevused on suures osas rakendatavad RÜ tasandil. SA Archimedes on andnud teada järgmistest arendustegevustest 2012. aastal:

- hea klienditeeninduse tava rakendamine eesmärgiga olla toetuse saajale koostööpartneriks;
- väljamaksete tähtaegne ja kvaliteetne menetlemine;
- toetuse efektiivsele kasutamisele kaasaaitamine, sh jälgitakse projektide eelarveid (tagasiside ministeeriumile, tagasiside toetuse saajatele);
- nõustada ja koolitada toetuse saajaid.

4. „Ettevõtluse alustamise toetuse, tööpraktika ja tööharjutuse hindamine“ PRAXIS (2010)

Soovitused ja järeltegevused:

Hindajad tegid mitmeid meetmepetsiifilisi soovitusi lähtuvalt EVATi, tööpraktika või tööharjutuse spetsiifikast, kokku ligikaudu 45. Sotsiaalministeerium ja Töötukassa analüüsisid neid 2011. a sügisel. Olulisemad soovitused, kus nii SoM kui TK leidsid, et soovituste elluviimine on vajalik, realistlik ja mõistlik, on arvesse võetud, mitmed nendest ka tänaseks ellu viidud. Samas ei ole arutelud veel lõppenud, vaid jätkuvad (nt sõidu- ja majutustoetuse ning stipendiumiga seotud soovitused jne), kuid

nende elluviimist rahastatakse teistest finantsallikatest või teiste programmide raames (nt VV tööhõiveprogramm), kuna ESF programmitegevused nende teenuste lõikes on lõppenud.

Olulisemad soovitusel:

- 1) Täiendada tuleks venekeelset informatsiooni ettevõtluse alustamise toetuse kohta ka Töötukassa kodulehel. Järeltegevus: Täiendatud 20.06.2011 (tõlgitud kogu info, mis on olemas eestikeelsel kodulehel). <http://www.tootukassa.ee/index.php?id=14809>
- 2) Täiendada kodulehel olemasolevat informatsiooni nt toetuse tagasimaksmise kohustuse osas, muude koolitusvõimaluste osas peale Töötukassa poolt pakutavate, koolituse infopäevade toimumise jms osas. Lisada kodulehele korduma kippuvate küsimuste rubriik, kus kajastatakse sagedamini esitatud küsimuste vastused. (EVAT) – Järeltegevus: Täiendatud juunis 2011.
- 3) Jagada rohkem infot selle kohta, kuidas koolitusele pääseb ja kellele see mõeldud on, mis muudaks süsteemi läbipaistvamaks. (EVAT) – Järeltegevus: Koolitusele eelneb koolituse soovijatele infopäev, kus koolitaja tutvustab koolituse eesmärki, sisu ja tingimusi. Samuti jagavad ettevõtluskoolituse kohta klientidele teavet konsultandid ning seda pannakse välja ka stendidele klienditeenindustes. 2011. aasta jaanuarist on võimalik valida sobiv ettevõtluskoolitus koolituskaardiga, mis on avardanud ettevõtluskoolituse võimalusi.
- 4) Tõhustada tuleb järelteenuste võimalustest teavitamist, sh ka EASi ja maakondlike arenduskeskuste teenustest. (EVAT) Järeltegevus: Kõiki toetusesaajaid on tänaseks järelteenustest e-kirja teel teavitatud. Järelteenuste eelarvet on suurendanud.
- 5) Väga väikses mahus erialase täiendkoolitusega jätkamine ei ole otstarbekas. Lisaks tekitab see taotlejate ebavõrdse kohtlemise küsimuse, kui teenuse eelarve on tagasihoidlik, mistõttu kogu sihtgruppi võimalustest teavitada ei saagi. (EVAT) Järeltegevus: VV THP edasine tegevuskava 2012.
- 6) Vajadus on olemas ka järelnõustamise teenusele, mille osas võiksid kaaluda koostöövõimalusi maakondlike arenduskeskustega. (EVAT) Järeltegevus: Pakume järelnõustamise teenust ning teavitame ka tasuta teenuse saamise võimalustest.
- 7) Kuigi Töötukassa on mitmeid olulisi tööpraktikaga seotud aspekte (vajaduse hindamine, praktika koha valik, praktika kestvus) teenuse osutamise põhimõtetes täpsustanud, vajaks teenus siiski veel täpsemat sisustamist ning ka formaliseerimist. Kvaliteetse ja ühtlase teenuse osutamine üle Eesti eeldab põhjaliku teenusstandardi väljatöötamist, mis lisaks eesmärkidele ja sihtgruppidele määratleb senisest täpsemalt tööpraktika vajaduse hindamise sisu ja protsessi, samuti juhendamise ning tööpraktika sisulise kvaliteedi tagamise (sh praktika organisatsiooni sisuline valik, juhendamise tagamine, praktika pikkus, praktika sisu ehk nõ õppekava, tulemuslikkuse hindamine jne) tingimused. Järeltegevus: Arutelud sel teemal jätkuvad. Toimub ESF SoM programmi raames.
- 8) Vaadata üle tööpraktika stipendiumi ja sõidutoetuse suurus ja maksmise korraldus.
- 9) Praktikantide toimetulekuprobleemide leevendamiseks võiks võimaldada saada sõidutoetust praktika alguses, mitte tagant järele.

- 10) Samuti võiks püüda leida võimalusi sõidutoetuse asendamiseks mõne muu vahendiga (nt töötukassa poolt finantseeritud sõidukaardid vmt).
- 11) Koos juhendamise sisulise reguleerimisega tuleks üle vaadata juhendamistasu, diferentseerides seda juhendamise iseloomust sõltuvalt selliselt, et keerulisematel ametikohtadel toimuv juhendamine oleks kõrgemini tasustatud kui lihtsamatel ametikohtadel. Järeltegevus/kommentaar: Juhendamistasu suurus on arutamisel. Diferentseerimine pole otstarbekas (halduskoormus suur).
- 12) Lähtudes sihtgrupi soovist tunnustada või tõendada tööpraktika läbimist, leida võimalus tööpraktika ametlikuks tunnustamiseks, andes välja vastava tunnistuse või muu läbimist tõendava dokumendi. Järeltegevus: Katsetatakse meetme „Kvalifitseeritud tööjõu pakkumise suurendamine“ IV avatud taotlusvoorus toetust saanud projektides. Vastavalt tulemustele otsustatakse, kas nõuet laiendatakse samuti tööturuteenuste ja –toetuste seaduse alusel pakutavale tööpraktika teenusele.
- 13) Kombineerida sagedamini tööharjutuse teenust teiste Töötukassa poolt pakutavate teenustega, et tegeleda sihtrühma komplitseeritud vajadustega. Vaid tööharjutuse teenusega ei ole võimalik vastata sihtrühma erinevatele vajadustele. Samuti suurendaks see tööharjutuse mõju teenuse eesmärkide saavutamise mõttes ning parandaks ka teenuse jätkusuutlikkust (s.t. tööharjutuse raames saavutatud tulemusi peaks saama rakendada kohe edasisel töötü aktiviseerimisel). Järeltegevus/kommentaar: Teenuste pakkumisel lähtutakse konkreetsest isikust ja tema vajadustest. Kindlasti ei piirdata ainult tööharjutusteenusega, kui inimene on valmis liikuma järgmisse meetmesse. Nimetatud lähenemist on praktiseeritud ka varem ning kindlasti jätkatakse edaspidi.
- 14) Pakkuda teenust sihtrühmadele, kes on motiveeritud tööturuteenusel osalema ning tööturule sisenema. Selleks on vaja suurendada koostööd kohalike omavalitsustega ning suurendada Töötukassa konsultantide teadlikkust sellest, kes on teenuse sihtrühm. (Tööharjutus) Järeltegevus/kommentaar: Töötukassa on 2011 aastal piloteerinud koostööd kohalike omavalitustega pikaajaliste töötute tööleaitamiseks. Jätkatakse suuremas ulatuses 2012. aastal. Teema on aktuaalne, mille arutamist jätkatakse.
- 15) Oluline on küsimuste/probleemide lahendamine (Analüüsitava perioodi jooksul ei ole teenuse pakkumine vastanud alati nõudlusele, Teenuse pakkumine erineb regioonide lõikes samas kui osad piirkonnad jäävad teenusest täiesti katmata), et tagada ühtlane teenuse pakkumine piirkondades, kus selle järele on nõudlus. (Tööharjutus) Järeltegevus/kommentaar: Töötukassa on 2011 aastal piloteerinud koostööd kohalike omavalitustega pikaajaliste töötute tööleaitamiseks. Jätkatakse suuremas ulatuses 2012. aastal. Teemaga tegeletakse.
- 16) Täiendada tuleks tänast tööharjutuse seiresüsteemi. Selleks on vaja defineerida info vajadus, mis võimaldab jälgida tööharjutuse teenuse toimimist sisuliselt ning võtta vastu vajalikke juhtimisotsuseid. Selleks tuleb kasutada ära täna kogutav info ning vajadusel olemasolevaid formaate täiendada. Suur osa kogutud infost jääb täna süstematiseerimata, mis võimaldaks teha järeldusi teenuse toimimise ning tõhususe kohta kohalikul tasandil. Järeltegevus/kommentaar: Arutelud TK-ga jätkuvad.

17) Oluline on leida lahendus tööharjutuse teenusepakkujate probleemile. Ühest küljest võiks kaaluda võimalusi teenuse muutmist ahvatlevamaks teenusepakkujatele nt läbi pikemaajaliste lepingute või avaliku sektori võimalusi teenuse pakkumiseks (nt läbi rääkida kohalike omavalitsustega). Tänapäeval ei suuda turg pakkuda piisava kvaliteediga ning piisaval hulgal tööharjutuse teenust. Selle küsimuse lahendamiseks sõltuvad ka paljude teiste küsimuste lahendamine, sh teenuse hinna ühtsus ja võrreldavus erinevate teenusepakkujate vahel, teenuse kvaliteedi küsimused, vajadus koolitada teenusepakkujaid jne.

18) Lühendada hangete menetluse protseduuri. Lahendus oleks hangetega tegeleva inimressursi suurendamine. Samuti leevendaks probleemi pikemaajaliste lepingute sõlmimine (vähendab hangete arvu ning tagab teenusepakkuja pikema perioodi peale) või ka hangetepõhisest süsteemist loobumine täielikult (mis eeldaks avaliku sektori poolset teenuse pakkumist). (Tööharjutus) Järeltegevus: Menetlus on lühenenud, ressursi suurendatud, protsess üle vaadatud. Hangetepõhisest süsteemist loobumiseks on vaja muuta seadust. Piloteeritakse pikemaajaliste lepingute sõlmimist (nt 2. a – programmi raames).

5. „Programmi „Töölesaamist toetavate hoolekandemeetmete 2007-2009“ hindamine“ Ernst&Young ja RAKE (2010).

Soovitused ja järeltegevused:

Meetme 1.3.3 osas toodi välja 13 soovitus, mille elluviimist on programmi elluviija ja Sotsiaalministeerium ka alustanud. Osa soovitustest (5) pole enam programmi raames aktuaalsed, kuna maakondlikke teavitamis- ja nõustamiskeskusi (Pärnumaa ja Ida-Virumaa nõustamiskeskused) ja puudega laste lapsehoidjate koolitust programmist enam ei rahastata. Samas on soovitused olulised tegevuste jätkumisel ja rahastamisel teistest finantsallikatest (soovitusi, mis tehti nõustamiskeskuste osas, arvestatakse/arvestati 2010-2011. a programmi koostamisel. Samuti on programmis sees nõustamiskeskuste lauskontroll).

Olulisemad soovitused:

Ettepanek 1: Vaadata üle lähtuvalt teenuse sisust teenuse eesmärk. Teenuse osutajate ja koostööpartnerite hinnangul on raske seda teenust otseselt tööle saamisega seostada ning teenuse saajate seas on inimesi, kes ei ole võimelised tööle minema põhjustel, mis ei ole seotud PTAK (puudealase teabe ja abivahendite keskus) teenustega.

- a) Järeltegevused: Probleemi põhjuseks on see, et PTAKi teenused ei ole otseses seoses inimese tööle rakendamisega, mistõttu on lõpliku rakendumist väga raske mõjutada. PTAKi teenused on kindlasti rakendamise eelduseks andes nõu takistus(t)e eemaldamiseks.

Peamiste lahendustena näha:

- i) erinevate teenuste sidusust, kus PTAK soovitab ning annab kliendile vajaliku info (nt kontaktide, tööturu teenuste, toetuste, KOVide jms kohta). Kliendi loal on võimalik kliendi enda infot jagada kolmandate osapooltega, kes omakorda siis saavad kliendi nõustamise üle võtta edasise töö vm rakenduse leidmisel (nt Töötukassa).
- ii) pöörata tähelepanu õige sihtgrupi klientide leidmisele; olulised on erinevad koostööpartnerid, kes puutuvad regulaarselt kokku PTAKi sihtrühma klientidega ning kes võiksid olla infokandjad suunamaks kliente PTAKi teenuste juurde. Õige sihtrühm (tööealine ja –võimeline) annab ka suurema eelise teenuse sidumiseks rakendamisega. (kohtuti töötukassaga edasise koostöö ja teenuste omavahelise sidususe osas; alustati kontakti võtmist erinevate sotsiaalvaldkonnas tegutsevate asutustega, kelle kaudu on võimalik edastada infot nt sotsiaaltöötajatele, kellel on pidev kokkupuude sihtgrupi

klientidega ja eesmärk on, et see info levib ning võrgustik, kellega kontakt on loodud, kasvab) Kontaktide loomine on jooksev tegevus.

iii) arusaam kliendi enda soovist rakenduda. Täiendati kliendi ankeeti, kus soovitakse infot, milline on kliendi enda meelestatus edasise rakendumise osas.

iv) parem tagasiside rakendumise osas. PTAK peaks tulevikus saama info inimeste rakendumise osas kliendipoolsest tagasisidest (infot saab koguda teatud perioodi möödudes teenuse osutamisest). Tagasisidest peaks selguma ka mitte rakendumise põhjused, millest omakorda saame teha järeldused ning mõelda, millised võiksid/peaksid olema meie edasised tegevused selle muutmiseks.

Ettepanek 2: Teenuse tulemuslikkust tuleks sihipäraselt monitoorida. Tagasiside kogumine peaks olema süstemaatiline ja võrreldes programmi hindamisega lühema viitajaga, kuna ühelt poolt võimaldab see kiiremini järeldusi teha ja teiselt poolt suudavad kliendid end paremini teenusega seostada.

b) Tagasiside ankeet on töös, valmimisajag on veidi viibinud, kuid ajalisel mõistes võiks olla hiljemalt 2011 märtsi lõpus siiski SOMile ülevaatamiseks edastatud. Tagasiside küsimine hakkab toimuma ajalise intervalliga 4-6 kuud peale teenuse osutamist.

Ettepanek 3: Nõustamise kõrval tuleks (veel) rohkem tähelepanu pöörata soovitatud abivahendi soetamise võimalikkusele ja keskkonna kohandamise alaste projekti teostatavusele, tehes (rohkem) koostööd kohalike omavalitsusega, maavalitsustega, rehabilitatsiooniasutustega.

c) Kohalikud omavalitsused ja maavalitsused on kindlasti üks osa koostöövõrgustikust. Koostöö eesmärgid:

i) arusaam toetuste või teostatavuste võimalikkuse kohta

ii) PTAKi teenuse kohta info levitamine

iii) kindlus, et inimene soetab või teostab talle vajaliku AV või kohanduse;

Kontakti loomine KOVide ja maavalitsustega on jooksev protsess.

Ettepanek 4: Tõhustada teenuse kohta info levitamist. Otstarbekas oleks parandada koostööd partneritega - informatsiooni levitamine peaks toimuma eelkõige läbi kohalike omavalitsuste, perearstide, rehabilitatsioonikeskuste, puuetega inimeste organisatsioonide.

d) Nägemus asutustest, kes peaksid olema kursis PTAKi tegemiste ja teenustega on olemas. Kontakti loomine on jooksev protsess.

Ettepanek 5: Aruandlusele selgemate reeglite kehtestamine. Tuleks klienditoimikute täitmisel kaaluda juhendi koostamise sisestamise ühtlustamiseks. Soovitame kaaluda klienditoimikutes mõnede muudatuste tegemist. Näiteks ei selgu hetkel, kellele teenust vajati – kas keskusel käis abivajaja ise või tema hooldaja/pereliige (toimikutes puudub sellekohane tunnus).

e) Klienditoimikud täidetakse vaid PTAKi teenuste sihtgrupile vastavate klientide puhul. Klienditoimiku järgselt toimuvad ka seiretabeli sissekanded. Sihtgrupi välised kliendid registreeritakse seiretabeli väliselt ning klienditoimikuid reeglina ei vormistata.

f) Klienditoimik on muudetud. Klienditoimikus olevad väljad kuuluvad täitmisele, kuid klienditoimikute täitmise juhendi vajadus puudub.

2) Ettepanek 6: Aruandluse digitaliseerimine. - Teemat arutatakse.

6. Tervislike valikute ja eluviiside soodustamise meetme hindamine

Hindamise eesmärgiks oli anda eksperthinnang, kas meetme „Tervislike valikute ja eluviiside soodustamine raames elluviidavad tegevused aitavad parimal viisil saavutada rakenduskavas, programmides ja toetust saanud projektides seatud eesmärgid. Hindamisprojektiga anti hinnang tegevuste asjakohasusele ja vastavusele, tulemuslikkusele ning tõhususele. Meetme tegevusi analüüsiti nelja

tegevusbloki raames: paikkondlik tervisedendus, töökoha tervisedendus, nõustamisteenused, teavitustegevused. Iga tegevusbloki kohta on toodud eesmärkide ja elluviidud tegevuste kirjeldus ning antud hinnangud tegevuste asjakohasusele, tulemuslikkusele ja tõhususele. Lisaks on eraldi käsitletud veel avatud taotlusvooru tegevusi.

Üldhinnanguna meetme tegevustele järeldati, et piiratud aja ja rahaliste ressursside tingimustes saavutati üldiselt häid tulemusi tegevuste otseste eesmärkide täitmise seisukohast. Samas jääb tegevuste mõju meetme ja prioriteetse suuna eesmärkide seisukohalt valdavalt tagasihoidlikuks. Selle põhjuseks võib olla, et vahendeid jaotati paljude erinevate tegevuste vahel, mistõttu jäi mõju enamiku tegevuste puhul valdavalt madalaks.

Paikkondlik tervisedendus

Paikkondade tasemel tervisedendusega tegelemise toetamist peeti **asjakohaseks**. Hindamisest selgus, et programmi raames elluviidud tegevused **aitasid üldiselt kaasa** programmi alaeesmärkide täitmisele. Samas leiti, et samamoodi jätkates **ei ole tõenäoline**, et tegevused meetme eesmärkide osas **märkimisväärselt mõju avaldavad** ning suurt osa tööealisest elanikkonnast mõjutavad. St tugistruktuuri arendamise kõrval tuleks rohkem panustada ka loodud struktuuri ärakasutamisele selliselt, et mõjutada rohkem tööealise elanikkonna tervist. Ilma täiendavate meetmeteta, mis tagaksid tervisedendusalaste tegevuste elluviimise paikkondade tasemel, jääb programmide raames loodud tugistruktuuride mõju meetme ja prioriteetse suuna üldeesmärkide seisukohalt eeldatavalt tagasihoidlikuks. Juhul, kui riik leiaks vahendeid selleks, et loodud struktuuri kaudu tööealise elanikkonna tervist mõjutada, aitaks see paremini tagada programmide tegevuste asjakohasust prioriteetse suuna eesmärkide seisukohalt.

Töökoha tervisedendus

Töökoha tervisedenduse tegevuste tulemuslikkust võib programmi alaeesmärkide seisukohalt **heaks** hinnata, kuid üldeesmärkide ja prioriteetse suuna eesmärkidele kaasa aitamise seisukohast on tegevuste eeldatav **mõju tagasihoidlik**. Ehk programmi tegevus aitas kaasa tööturult tervislikel põhjustel väljalangemise ennetamisele, kuid selle mõju jääb väga väikese hulga tööandjate tasemele.

Nõustamisteenused

Hindamisest võib järeldada, et programmide raames osutatud **suitsetamisest loobumise nõustamine ja HIV-positiivsetele ja sõltuvushäiretega isikutele suunatud nõustamisteenused aitavad kaasa** tervislikel põhjustel tööturul mitteaktiivsete inimeste osakaalu vähendamisele ja tööturult tervislikel põhjustel väljalangemise ennetamisele. Programmide raames osutatud **alkoholi liigtarvitamise varase avastamise ja nõustamise teenus ei aidanud märkimisväärselt kaasa** prioriteetse suuna eesmärkide täitmisele.

Teavitustegevused

Hindamisega ei tuvastatud, et teavituskampaaniad oleks omanud mõju programmi ja prioriteetse suuna eesmärkide seisukohalt. Samas tuleb arvesse võtta, et kampaaniate mõju võib olla laiem kui otsene käitumise muutus kampaania märkamise korral. Kampaaniad toetavad teisi programmi tegevusi selle kaudu ja aitavad tähelepanu tõmmata inimeste tervisega seotud probleemidele. Siiski, kampaaniate **otsest mõju** tervislikel põhjustel tööturul mitteaktiivsete inimeste osakaalu vähendamisele ja tööturult tervislikel põhjustel väljalangemise ennetamisele **hindamine ei tuvastanud**.

Avatud taotlusvoor

Paikkondade tegevuste toetamine avatud taotlusvoorude kaudu oli **asjakohane**, kuivõrd paikkondadel on kõige parem ülevaade oma paikkonna terviseseisundist ja probleemidest, samuti kõige paremad võimalused tervisedendusega tegelemiseks. Samas takistab tervisedendust paikkondades väga sageli rahaliste vahendite puudus. Seega anti avatud taotlusvooruga paikkondadele võimalus taotleda raha projektidele, mis aitavad lahendada konkreetse paikkonna oludele ja vajadustele vastavaid probleeme. Siiski jääb avatud taotlusvoorust rahastatud projektide **mõju tõenäoliselt tagasihoidlikuks** meetme ja prioriteetse suuna eesmärkide täitmise seisukohalt (tervislikel põhjustel tööturult eemale jäämine).

7. „Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika vahehindamine“

Ettevõtlus- ja innovatsioonipoliitika hindamise eesmärk on hinnata elluviidud meetmete mõju, tõhusust ja mõttekust. Hindamine seisnes KredExi finantsteenuste ning Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS)

pakutavate toetuse ja teenuste analüüsis aastatel 2004-2010. Selleks kasutati metodoloogiliselt mitmekülgset lähenemist, kus kombineeriti nii kvantitatiivseid kui ka kvalitatiivseid uurimusmeetodeid.

Poliitikasoovituse tuletamisel silmas peetud, et EASile ja KredExile on senises ettevõtluspoliitikas olnud täita erinev roll. EASile on olnud asetatud ootused majandusstruktuuri muutmise osas, KredExile aga pigem ettevõtete kasvu kiirendamise osas.

Uuring kinnitab seda rollide erinevust järgmiste leidude näol:

1) EASi rahastatud projektide suunatus innovatsioonile ja ekspordile. Kuna projektid on olnud ambitsioonikamad, on neid pigem suutelised ette võtma suuremad ja kasumlikumad ettevõtted. Just sellist sihtgruppide erinevust näemegi EASi ja KredExi võrdluses.

2) Olulised erinevused sihtgruppide võrdluses majandusharude lõikes. EASi rahastusest on märkimisväärne hulk läinud teadus- ja arendustegevuse sektorisse (sh valdavalt biotehnoloogia), samas kui KredExil sellist kliendigruppi praktiliselt pole. KredEx jälle on suuresti tegev kaubanduses ja ehituses, samas kui EAS-il sellist kliendigruppi on väga vähe.

Poliitikasoovituste mõttes kerkib siit kaks küsimust: 1) kuidas parandada EASi tulemuslikkust majandusstruktuuri muutmisel ja 2) kas ja kuidas kaasata KredEx majandusstruktuuri muutmise ülesandes. Uuringust selgub, et OECD klassifikaator majandussektorite jaotamiseks tehnoloogiataseme järgi ei ühti kuigi hästi Eesti majandussektorite tegeliku lisandväärtuse tasemega. Seega Eesti majandusstruktuuris muutuste esilekutsumisest kõneldes ei pea silmas pidama niivõrd investeeringuid kõrgtehnoloogilistesse sektoritesse, kuivõrd kõrge lisandväärtusega ettevõtetesse. Sama oluline on ka keskmise lisandväärtuse, aga kasvupotentsiaaliga ettevõtete arengu toetamine, mis on lõviosas just see tegur, mis Eesti tootlikkust EL keskmiseni viib.

Töökohad:

Hindamise all olnud toetusmeetmetes ei olnud töökohtade loomist eraldi eesmärgiks seatud ja seda teadlikult – lisandväärtuse kasv ja hõive kasv on nimelt sageli esmalt vastassuunalised (kui efektiivsus ja tööjõutootlikkus paraneb) ja alles seejärel samasuunalised (kui lisandväärtuse kasvu mootoriks saab tulude kasv, mitte enam kulude kokkuhoid). Töökohtade loomine on selles käsitluses lisandväärtus, poliitika pikaajaline tulemus, mitte iseseisev toetuspoliitika.

Samas nähtus uuringust, et hoolimata tööhõive-eesmärgi puudumisest on EAS ja KredEx aidanud masu ajal töökohti luua ja säilitada. See positiivne (kuigi nõrk) tulemus on julgustav - isegi majanduskriisi tingimustes ületas uue hõive loomise efekt ettevõtete ümber-korraldamistest tingitud hõive kadumise efekti. Seega võib anda soovitus **eesoleval perioodil tööhõive-eesmärk meetmetesse selgesõnaliselt sisse kirjutada**, kartmata kulu-efektiivsust suurendavate ettevõtete huvide kahjustamist.

Tühimõju vähendamise võimalustena saab esile tuua:

1) **Individuaaltoetuste osatähtsuse vähendamise ja suurema keskendumise koostöövõrgustike (klastrid, ettevõtete ja ülikoolide partnerlused jne) toetamisele.** Seda seetõttu, et koostöövõrgustike keskmes on ühishuvi ja ühine kasu, mille puhul ei saa rääkida konkreetse ettevõtte huvide saajaprotsendilisest realiseerimisest. Samas majandusele avaldub mõju on ühise tegutsemise korral reeglina suurem kui üksiku ettevõtte toetamise puhul. Ühistoetuste suurem kasutamine võimaldab ka taotlemise ja aruandlusega seotud halduskoormuse vähendamist koostööprojektis osalevate üksikettevõtete jaoks.

2) **Suurte investeeringute rahalise toetamise korral seada tingimuseks katalüsaatori efekti olemasolu** ehk mitmete väiksemate ettevõtete kaasamine (allhankijate, partnerite, teenuseosutajatena) investeeringu tulemusel aset leidvasse äritegevusse.

3) **Turupõhisematele toetuspõhimõtetele üleminek**, näiteks projekti edukuse korral toetuse osaline või täielik tagastamine, *royalty* – mudeli kasutamine (teatud protsent läbimüügist kuulub toetuse andjale), toetus finantsinstrumentide või riskikapitali vormis, auhinnakonkursid.

4) **EAS-i toetustegevuse keskmesse asetada projekti rahastamise asemel hea projektini jõudmine.** Kui toetuse eelduseks on hea projekti olemasolu, tähendab see, et ettevõtte on enesele oma äri võimalusi ja arendusvajadusi juba adekvaatselt teadvustanud ning eksisteerib ka piisavalt võimekas meeskond projekti elluviimiseks. Sel juhul on suur tõenäosus, et vajaminev rahaline ressurss leitaks ka mujalt kui EAS-ist. EAS-i toetus sel juhul ettevõttes käitumise muutust (näiteks ekspordi või arendustegevusega

alustamist) esile ei kutsu, ettevõtte oli muudatused juba ise algatanud või vähemalt ette valmistanud. Seetõttu on hoopis suuremaks väljakutseks nende ettevõtete aitamine arendustegevuse rajale, kellel veel endal läbimõeldud plaani ega pealehakkamist ei ole. Sellest lähtuvalt **tuleb edaspidi EAS-is tegeleda ettevõtetega rohkem projektide ettevalmistamise faasis (teabe ja kontaktide vahendamine, inspireerimine, nõustamine ja mentorlus jne)**. Projektile rahastamise leidmine on osa projekti ettevalmistamisest. See raha võib, aga ei pea tulema EAS-ist. Heaks lahenduseks võiks olla läbivalt kombineerida EAS-i osutatavat või vahendatavat äriarendusteenust ja KredExi finantsteenust.

Uuring tõi esile, et EAS-i toetatud ettevõtetes oli ekspordi müügitulu kasv kiirem kogu müügitulu kasvust. Siit võib järeldada, et **ekspordile orienteeritud hindamiskriteeriumid toetusmeetmetes on ennast õigustanud ja nendega tuleks jätkata, analoogiliselt tuleb hindamiskriteeriumites läbivalt tähtsustada lisandväärtust** (lõppeesmärgiks kõrge lisandväärtusega eksport).

Ekspordi müügitulu dünaamika projektiperioodi jooksul viitab sellele, et investeringuid soosivad meetmed (teadmised ja oskused, tehnoloogiainvesteering) toovad esialgu kaasa ekspordi vähenemise, kuid aasta-paar hiljem olulise kasvu. Eksporditoetused toovad koheselt kiire kasvu ja hilisema tasandumise. Siit nähtub, et **meetmete mõju tuleb vaadata keskpikas perspektiivis ja mitte ületähtsustada vahetuid (koheselt mõõdetavaid) tulemusi**.

Uuring näitas, et toetustel on olnud kõige suurem mõju alustavate ettevõtete ekspordinäitajatele. Seda tuleks uute meetmete disainimisel silmas pidada, **suunates näiteks alustavate ettevõtete starditoetust veelgi enam ekspordile** ning teha ekspordi arendamise toetus kättesaadavamaks väiksematele ettevõtetele. See aitaks maandada ka tühimõju riski.

Uuringust tuleb esile, et müügitulu uutest innovaatilistest toodetest on teeninud 50% T&A toetuse saajatest ning T&A investeeringutest ca $\frac{3}{4}$ teevad toetatud ettevõtted EASi abil. Kuid uutest innovaatilistest toodetest teenitav müügitulu moodustab nende ettevõtete käibest üksnes ca 2%. Seega, turundus ja müük on T&A toetuste saajate puhul kitsaskohaks ja vajab lisatähelepanu.

Üheks lahenduseks siin saab olla ettevõtete ärimudelite detailsem analüüs ja turulejõudmise toetamine muude meetmetega T&A toetuste kõrval. Ka mitmetest intervjuudest tuli esile, et **ettevõtte käekäigu mõjutamisel pole võtmetähtsusega üks konkreetne toetus, vaid terviklik arenguplaan, mida toetavad vajadusel erinevad tegevused ja investeeringud** (mis ei pea olema sugugi kõik EASi abil teostatavad või rahastatavad). Teiseks tuleb jätkuvalt suurendada juba kogenud eksportööride osavõttu teadus- ja arendustegevuse meetmetest, et saavutada innovatsiooni ja ekspordi ulatuslikum kattumine Eesti ettevõtluses. KredExi meetmed on küll kuluefektiivsed, haldusefektiivsed (ettevõtetel pole motivatsiooni väärkasutuseks) ja tulemuslikud ettevõtete kasvu ja laienemise toetamisel, **kuid neisse tuleks integreerida innovatsiooni soodustavad komponendid**. Tooteinnovatsioon KredExi teenindatud ettevõtetes jääb selgelt alla Eesti keskmise ning projekti innovatiivsusele KredExi teenuseid osutades tähelepanu ei pöörata.

Praktiliseks lahenduseks KredExi meetmete mõjuulatuse suurendamiseks võiks olla **käendustasude ja laenuintresside alandamine kõrge lisandväärtuse, innovatsiooni või ekspordi korral, või ka teatud sihtgruppide (nt alustavad ettevõtted) korral**. Sel juhul tuleb aga silmas pidada, et KredEx hõlbib isetasuvuse põhimõtet, mis võib kaasa tuua vajaduse täiendava riigipoolse rahastamise järele kahjumite katmisel.

Intervjueeritud ettevõtted tõid esile, et EAS peaks klientide tegelike tulemuste vastu senisest rohkem huvi tundma ja nõudlikum olema. Kuigi pole mõeldav rakendada automaatseid sanktsioone, on silmnähtava ja põhjendamatult alasoorituse korral siiski võimalik jätta toetuste viimane osa välja maksmata, küsida (osa) toetusest tagasi, seada eesmärkide olulises mahus saavutamine eeltingimuseks tulevastele toetustele jne. Seejuures tuleb kahtlemata alati arvestada mahajäämuse põhjuseid ja ettevõtja eeldatavat käekäiku negatiivse otsuse puhul.

Kuna EAS-i **bürokraatia on ettevõtete hinnangul endiselt suurimaks probleemiks**, tuleb uue perioodi planeerimisel sellega tõsiselt tegeleda. Osaliselt aitavad bürokraatiat vähendada ka eespool esitatud ettepanekud. Kuid kasuks tuleks ka eraldi, soovitatult rakendusüksusteülese ja RMi osalusega töögrupi loomine, kes EL-i tõukefondide reeglite sees lihtsustamisvõimalusi otsiks.